

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

MEMÒRIES DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA. XXVIII

JOSEP LLADONOSA I PUJOL

De la Societat Catalana d'Estudis Històrics

L'ESTUDI GENERAL DE LLEIDA
DEL 1430 AL 1524

PREMI PRÒSPER DE BOFARULL, 1953

BARCELONA

1970

L'ESTUDI GENERAL DE LLEIDA
DEL 1430 AL 1524

This One

XLFR-X8J-BY03

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

MEMÒRIES DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA. XXVIII

JOSEP LLADONOSA I PUJOL

De la Societat Catalana d'Estudis Històrics

**L'ESTUDI GENERAL DE LLEIDA
DEL 1430 AL 1524**

PREMI PRÒSPER DE BOFARULL, 1953

BARCELONA

1970

AQUEST ESTUDI HA ESTAT EDITAT
AMB LA COOPERACIÓ ECONÒMICA
DE L'EXCM. AJUNTAMENT DE LLEIDA

Dipòsit legal: B. 8.825 - 1970

A proposta d'una ponència formada pels membres de la Secció Històrico-Arqueològica de l'INSTITUT senyors Jordi Rubió, R. d'Abadal i de Vinyals i Ferran Soldevila, l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, en sessió plenària celebrada el dia 18 d'abril de 1953, acordà per unanimitat de concedir el II Premi Pròsper de Bofarull al senyor Josep Lladonosa i Pujol pel seu treball *L'estudi general de Lleida en el migjorn de la seva existència*.

En la sessió plenària del dia 11 d'abril de 1958, l'INSTITUT prengué l'acord de publicar, amb el títol modificat, aquesta obra.

El present volum ha estat revisat pel senyor Jordi Rubió, el qual s'ha vist assistit en la seva tasca pel senyor Joan F. Cabestany, que ha compulsat els documents amb els originals conservats als arxius de Lleida, i per la senyoreta Blanca Serra i Puig, que ha confeccionat l'índex de noms.

INTRODUCCIÓ

Aquesta aportació documental només havia d'abastar els regnats de Joan II i del seu fill Ferran II. Ateses, però, les circumstàncies especials en què es desenvolupà l'Estudi General de Lleida, hem fet una petita reculada fins als anys de la lloctinència de la reina Maria, muller d'Alfons *el Magnànim* i, d'altra banda, perllongat el període uns quants anys després de la mort del rei *Catòlic*. Es tracta de gairebé un segle de vida universitària ben definit. Comença amb el bienni 1429-31, que coincideix amb l'aparició de la Facultat de Teologia i amb una nova capbreuació dels censos parroquials de la Ciutat, gràcies a la qual hem pogut obtenir una localització exacta dels edificis escolars, dins els «límits de l'Estudi», i acaba, justament, a la segona dècada del segle XVI, no més enllà de 1524, que és quan, superats els avalots esdevinguts a Lleida i, de retruc, dins l'Estudi, en canviar de dinastia, el bisbe Conchillos inicià tot un seguit d'activitats que marcaran, anys a venir, la tònica d'un altre període docent: el triomf de l'Humanisme.

Així, doncs, iniciem el nostre treball a la fi d'una època que presencià l'extinció de la dinastia de Barcelona i la seva substitució per la casa de Trastàmara i que superà el Cisma d'Occident. Ara en comença una altra, sota un signe polític distint, que ha vist passar o desaparèixer de l'Estudi figures de relleu: Alfons de Borja, Joan de Perúgia, Antoni Cerdà (més tard, bisbe de Lleida), el degà Joan Castells, Cosme Montserrat (anys a venir, bisbe de Vic) i els cancellers Melcior de Queralt i Salvador d'Aiguës. És l'època que Gaya i Massot fa arrencar del 15 de juny de 1431 amb els cinc documents d'Alfons IV, d'on s'inicien els corrents del Renaixement. Tot i això, a despit de la reforma del rei *Magnànim*, és massa dir que aleshores s'obrí l'Humanisme a l'Estudi de Lleida, car la lectura dels clàssics no sembla pas que anés acompanyada d'un canvi dels esperits.

Ni la lloctinència de la reina Maria ni la del seu cunyat l'infant Joan (el futur Joan II) no donaren solució a la crisi escolar d'aquells anys ni als anhels de redreç, malgrat els intents del bisbe García Aznárez el 1447, i del mateix monarca el 1458. Pel que concerneix Joan II, morí sense donar compliment a les promeses que féu en les capitulacions del 6 de juliol de 1464,

una de les quals fou el manteniment del privilegi unificador, és a dir, que no podien existir altres estudis superiors en el regne fora els de Lleida.

Ferran *el Catòlic*, en succeir a Joan II, trobà l'Estudi amb els mateixos problemes, i encara agreujats: reparació de les aules universitàries i també dels albergs o residències d'estudiants; refermar el dret exclusiu de la Ciutat a gaudir d'estudis superiors; assegurança i millorament del salari dels catedràtics; recobriment dels béns de les marmessories i pensions que fornién la vida escolar; adaptació de la disciplina universitària als nous corrents didàctics o pedagògics; redreç dels antics oficis docents i creació d'altres per mitjà de nous privilegis. Alguns d'aquests problemes trobaren solució. No, en canvi, la majoria, car continuaren com abans.

Si hi ha un contrast evident entre la ciutat anterior al setge de 1464 i la de després de la rendició, una afirmació semblant podem fer quant a l'Estudi General. El Municipi i les escoles reberen així mateix l'empremta cesària dels nous temps. Les orientacions polítiques de la casa reial dels Trastàmara, refermades pel triomf de les armes, repercutirien en la vida interna. I no hi hauria manera de defugir unes influències cada vegada més humiliants. Però, ni ara ni mai, l'Estudi no deixà el seu caràcter tradicional i localista, ans encara l'accentuà.

Sembla que amb la política imperial dels Trastàmara al Mediterrani, on tenim notícia de tants estudiants lleidatans que freqüentaven les escoles italianes de més renom, hauria d'haver donat al nostre Estudi una tendència generalitzadora, un aire cosmopolita. Res d'això. Les influències que ens haguessin pogut pervenir d'un Miquel Guiu, que el 1472 vivia a la Cort de Roderic de Borja (després Alexandre VI), o d'un cardenal Remolins (1503-18), als quals els paers de Lleida sovint demanaven gràcies per a la Universitat, foren nulles. A tot estirar enviaven fórmules litúrgiques per a la Seu o acceleraven la concessió de beneficis als joves estudiants tonsurats. En tant, l'Estudi romaní una institució cada vegada més municipal: si voleu, «el principal e pus ornat membre de la Ciutat», però tancat. Hom perdé tota possibilitat de mantenir l'esperit de la carta de fundació atorgada per Jaume II el 1300. L'escolàstica i la didàctica medieval privaven encara. Caldrà arribar a l'època d'Antoni Agustín perquè es notin les influències de l'Humanisme. Aquest bisbe sí que tenia ambició de fer una universitat oberta als nous corrents.

Finalment només em resta palesar la insuficiència del present treball, que, més que una monografia exhaustiva, és un recull de documents inèdits i llur exposició. Es nodreix gairebé exclusivament del fons documental de l'arxiu de la Paeria de Lleida. A la Catedral hi ha alguns pocs lligalls dins el caixó 151, tots relatius a l'Estudi, que han estat recollits per Gaya i Masot, entre els quals podem esmentar una butlla de Calixt III i un esborrany dels Estatuts de reforma del bisbe Aznárez d'Anyon, redactats el 1447, els quals no hem inclòs en la nostra monografia perquè, transcrits a petició

del malaurat investigador i bon amic, són inserits en el seu *Chartularium Universitatis Ilerdensis*, publicació que prepara l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Altres documents procedents de la Catedral i relacionats amb l'Estudi, ja els publicarem en el nostre treball *Manuel de Montsuar* (Lleida 1950). I els procedents dels *Censos manifestats de la parròquia de Sant Martí* (1429) foren inclosos dins l'obra *La Antigua Parroquia de San Martín de Lérida* (Lleida 1944), on férem el primer intent, no massa afortunat, de localitzar els edificis universitaris.

Posteriorment, en trobar els llibres de *Capbreus* del 1382, i sobretot els *Censos* de les restants parròquies de Lleida, llevat el de Sant Llorenç (avui desaparegut), de 1429-31 i 1452-53, ens ha estat possible una exacta localització. De tals capbreuacions, no en publiquem cap, ja que tota la documentació recollida d'aquestes fonts documentals ha aparegut en les següents publicacions nostres: *La Zona Universitaria de Lérida (Descripción de los edificios docentes)*, dins la «Miscelánea de trabajos sobre el Estudio General de Lérida», II (Lleida 1950), 9-67; *Las calles y plazas de Lérida a través de la Historia*, I (Lleida 1961), 79, 81-82, 189-90, i II (Lleida 1963), 327-33. El vol. III, el tenim en premsa. Per això només hem inscrit un document procedent de l'Arxiu Capitular. El núm. 58.

La nostra aportació suma cent trenta-sis documents, i tots, menys un, procedeixen de l'Arxiu Municipal: *Llibres de Consells Generals de la Paheria* (35), *Libres de Prohomenies* o Consells particulars (51), *Libres de Letres trameses* (Cartulari) (24), *Libres del Tribunal del Veguer* o de *Collellades* (Crims) (12), *Libres de Seguretats* (9), *Recollectum Diversorum* (Paperots) (2), *Apoques* (1), *Llibre Verd Major* (1).

Per a ajudar a la nostra exposició hem utilitzat alguns treballs bibliogràfics que, bé que no ho tenen per tema, fan referència a l'època en estudi: RAFAEL GRAS, *La Paheria de Lérida* (Lleida 1911), 122-149; P. SANAHUJA, O.F.M., *La enseñanza de la Teología en Lérida: Cátedras regidas por Franciscanos* (Madrid 1936) i *La Universidad de Lérida y los Franciscanos* (Madrid 1947); E. SERRA I RÀFOLS, *Una Universidad medieval: El Estudio General de Lérida* (Madrid 1931); RAMON GAYA I MASSOT, *Los Valencianos en el Estudio General de Lérida* (València 1950); *Cancilleres y Rectores del Estudio General de Lérida* (Lleida 1951); *Por qué se retardó la fundación de la Universidad de Barcelona*, dins els «Analecta Sacra Tarraconensia», XXV (Barcelona 1953); *Las rentas del Estudio General de Lérida*, «Anal. S. Tarrac.», XXV, i *Provisión de cátedras en el Estudio General de Lérida*, «Anal. S. Tarrac.», XXX (1958).

ELS EDIFICIS ESCOLARS

LES ESCOLES MAJORS I ALTRES EDIFICIS UNIVERSITARIS SEGONS ELS CENSOS PARROQUIALS DE 1429-31. — En el privilegi del 17 de febrer de 1327, Alfons III ordenava als prohoms de Lleida la construcció de quatre aules en lloc competent per a la lectura de Cànon i Lleis,¹ les quatre càtedres solemnes de l'Estudi, que radicarien sempre dins la parròquia de Sant Martí. La investigació i l'estudi dels *Capbreus* del 1382 i dels *Censos manifestats* de 1429-31 de l'Arxiu Capitular de Lleida, ensems amb les troballes del setembre de 1954, en derrocar la caserna de cavalleria del Pla dels Gramàtics,² ens han permès de localitzar exactament les escoles majors de l'Estudi, que són les que la Paeria va adaptar, seguint, amb encert o no, les disposicions d'Alfons *el Benigne*.

L'Estudi Major, seu de les facultats de Cànon i Lleis, l'any 1429 era un vell casalot que tenia la façana principal en un carrer que, «recta via», anava a la plaça de l'Almudí (avui carrer del Parc), vers l'església de Sant Martí. Que l'edifici en qüestió no era de nou traçat, almenys no alçat de bell antuvi per a escoles, ens ho diu la seva planta totalment irregular, car en els seus fonaments aparegueren vestigis de tres construccions distintes. Atesa la proximitat de l'Almudí o mercat de gra de la Ciutat, sospetim que es tracta d'una antiga bladeria del comú on els paers encabiren les aules, majorment quan trobem als *Capbreus* del 1382 que la tal dependència havia estat traslladada a baix, al Pes del Rei (terreny actualment ocupat per la Catedral nova).³ Que les aules foren adaptades en un magatzem municipal, també ens ho demostra el fet de trobar sota l'empedrat

1. Publicat per GRAS, *Paeria*, 208-14.

2. Fou demolit per edificar sobre el seu solar un grup de cases protegides. De tots els elements arquitectònics que aparegueren, en férem fotografies. El senyor Ricard Calvet i Serra alçà plans de l'edifici i prengué mides dels antics nivells, fotos i dibuixos que publicàrem en el treball *Localización de la antigua Universidad de Lérida a la luz de los nuevos hallazgos arqueológicos y documentales*, en cinc articles, a la revista «Acen-to», de Lleida, febrer-juliol de 1958. En reproduïm dos plans en la present monografia.

3. LLADONOSA, *Calles y plazas*, II, 20-24.

de l'Estudi, que sorgí a 2,30 m del sòl del quarter derrocat, unes sitges o dipòsits de blats. No dubtem pas que els prohoms de la Ciutat, mancats de mitjans econòmics per a bastir unes noves escoles, aprofitaren l'edifici de l'esplanada de Sant Martí més idoni, en aquest cas un magatzem o bladeria municipal, al qual, per encabir-hi millor les aules, d'acord amb el privilegi del 1327, afegiren els edificis contigus d'una mateixa illa. D'aquesta manera l'Estudi major restaria limitat per quatre calçades que co-neixem amb tota precisió.

Concretament, i d'acord amb les troballes esmentades del 1954, l'Estudi Major a la primera meitat del segle xv era un edifici romànic-gòtic, com la veïna caserna de la Panera, l'antic Almudí, una de les poques construccions de caràcter civil que ens han pervingut de l'Edat mitjana. La planta de l'Estudi, com la de la caserna que el succeí vers l'any 1735, era trapezoïdal i de forma ben irregular, sobretot el tram del sud (la nau d'arcs apuntats que aparegué completa), on existí la capella de Sant Iu. La façana principal donava al carrer «apellat de les scoles majors del Studi General de Leyda» (carrer esmentat del Parc), tal com ho manifesten els censos parroquials de 1429-31. Era una façana a dos vessants, de 40 m de llargària, des del carrer de Joglars, per on baixava la «Claveguera del Torrent del Studi» (aparegué també a 2,80 m de profunditat del nivell actual de la calçada), fins al carrer de N'Eixada, que pujava vers la costa aleshores anomenada de Rodamilans.

La façana principal tenia dues portes: la meridional, que comunicava amb les aules de Cànoncs o de Dret Canònic, i la del nord, que ho feia amb l'Escola de Lleis o de Dret Civil. La primera porta era gòtica, de la qual aparegueren importants fragments, suficients per a estimar-ne una obra feta alhora que el Pòrtic dels Apòstols de la Seu, o bé el de la porta principal de Sant Llorenç, és a dir, a la darrera del segle xiv o començament del xv. Hom entrava a l'aula de Lleis per un portal més reduït; de segur que pertanyia a la construcció primitiva, puix que les seves dovelles simples i llises semblaven pròpies de l'arquitectura de les edificacions del segle xiii. Ambdues portes, la gòtica i la romànica, aparegueren encastades al mur en derrocar la caserna: aquella, feta bocins; l'altra, bastant sencera. A la part inferior de la façana hi havia finestres d'estructura senzilla, quadrangulars, i amb llindes i muntants de pedra. No en sabem el nombre, car només una subsistí fins a l'any 1954, la qual il·luminava la nau d'arcs apuntats, antiga ferreria del regiment de Navarra que ocupà durant un segle la caserna. Damunt les dues portes hi havia l'escut de la Ciutat, que aparegué també entre les pedres de l'edifici derrocat. Potser un òculus superior il·luminava la nau major o de Cànoncs, ja que les finestres inferiors per força havien de donar al cancell o porteria, que sabem que era davant l'aula esmentada de Cànoncs.

La façana del carrer de Joglars queia davant la casa del Rector de l'Estu-

di, i també es trobava gairebé davant les Saboneries, edifici que el 1429 contenia les aules de Gramàtica, Lògica i Filosofia. Uns contraforts de pedra sostenien la nau de Sant Iu o Càtedra ordinària de Cànon.⁴ Aquesta façana feia 25 m de llargària. En canvi, l'oposada, que donava al carrer de N'Eixada, feia 35 m i era porticada. A l'extrem, i afrontant amb el cantó nord de l'aula ordinària de Lleis, s'alçava una torre de pedra, ben visible encara quan l'edifici era caserna de Cavalleria. Ací hi hagué les latrines de l'Estudi. La mateixa funció exercia aquesta dependència quan hi vivien els soldats. La façana occidental, o del darrera de les aules, donava al Pla del Mur, vestigis d'una antiquíssima muralla de la Ciutat que, en instal·lar-s'hi les Escoles de Gramàtica, s'anomenarà el Pla dels Gramàtics; la muralla, el Mur dels Gramàtics, que els estudiants aprofitaven per a jugar-hi a pilota, subsistí fins al segle XVII.⁵

L'interior de l'edifici era d'una sola planta, amb les quatre aules tradicionals sostingudes per arcs apuntats sobre els quals descansaven les bigues de la teulada, i cada escola estava separada per un envà, bé que es devien comunicar interiorment. Hem esmentat l'aula de Sant Iu, que ens arribà completa fins a l'any 1954. Si ho jutgem pel pla que alçà sobre el terreny el senyor Ricard Calvet, es devia tractar d'una construcció afegida al conjunt. La nau era ben irregular, d'una amplària de 10 m a la façana del carrer de les Escoles, i de set a la del Pla dels Gramàtics. L'alçària des de l'enllosat fins a la intersecció de l'ogiva feia 7 m.⁶ En derrocar el sostre amb què hom dividí l'edifici posteriorment, aparegueren vestigis dels arcs de l'aula major o de Cànon, però no de les altres dues, que devien desaparèixer en qualsevol de les reformes que l'edifici sofrí a través dels segles.

Hem dit abans quelcom referent a la situació de les Escoles de Gramàtica i Arts. En un cens manifestat el 23 de gener de 1431, d'un alberg que era propietat de la Clavaria de l'Estudi, hom diu que aquest era al carrer de les Escoles, però en el tram inferior que pertanyia a la parròquia de Sant Llorenç. Afrontava amb la casa de Pere Coll, bidell de l'Estudi, i amb una altra que era propietat de la vídua d'un sabater, Ramon Cerveró. El mateix dia els clavaris de l'Estudi capbrevaren un altre alberg, no gaire lluny de l'anterior, situat «davant lo Pla dels Gramàtics» i afrontant amb la casa d'Antoni Alegret, estudiant, amb l'alberg de Pedro de Toledo, un dels clavaris sotasignats del cens expressat, i «ab les scoles on se lig de Philosophia e Lògica». En canvi, en un contracte d'arrendament de l'impost del peix salat que fan el mateix Pere de Toledo i el seu fill Ferran, el

4. Les primeres notícies sobre la capella de Sant Iu, les donarem en *La antigua parroquia de San Martín*, 91 i en *Zona universitaria*, 36 i 61. Després en *Calles y plazas*, 61 i 81-82. També GAYA I MASSOT, *Provisión de cátedras*, 292-96, cita un document del 1458 on és mencionada.

5. LLADONOSA, *Calles y plazas*, I, 64-65.

6. LLADONOSA, *Localización* (15 abril 1958).

18 de març de 1449, donen per seguretat aquell alberg esmentat, que pel davant comunicava amb el carrer de Guimerans (avui de la Tallada), i pel darrera, amb les Escoles de Gramàtica.⁷

És prou clar que les escoles de Gramàtica, Filosofia i Lògica donaven, d'una banda, al Pla dels Gramàtics, i de l'altra, darrera unes cases que tenien l'entrada al carrer de Guimerans. Foren instal·lades a les *Saboneries de la Ciutat*, edifici de què ja parlen els *Capbreus* del 1382, on consta la seva situació en el mateix Pla dels Gramàtics, i el qual per la banda de Joglars era emporxat. El 1429, en aquell local hi havia lloc per a l'ensenyament universitari i per a la fabricació de sabó, que fou autoritzada de nou a la Ciutat per Alfons el Magnànim el 15 de desembre de 1427.⁸ Hom pot veure com al segle XV les escoles de l'Estudi estaven totes encabides dins locals que eren propietat del Comú. La lectura de la Medicina ja el 1382 es feia en un alberg propietat de la Clavaria de l'Estudi.⁹ Per un procés de Crims del 5 de març de 1438 sabem que el tal edifici era al Pla dels Gramàtics.¹⁰ Sembla, però, que es tracta d'un d'aquells dos albergs capbrevats l'any 1431, ja esmentats.

Hem situat la casa del Rector de l'Estudi al carrer de Joglars i davant l'aula de Cànon, on el 1447 hi havia la capella de Sant Iu. Aquesta localització queda ben precisada en un procés de Crims del 1382.¹¹ Notícies posteriors a les que abasta el nostre treball també la situen aquí.¹² Una de les façanes de la casa del Rector afrontava amb el Portal de la Suda, accés obligat per a pujar a la ciutat alta, residència de la Clerecia de la Seu i també d'algunes institucions universitàries: el Col·legi de Domènec Pons i la Cancelleria de l'Estudi. Posteriorment, també, dels col·legis de Poblet, dels Benets Claustrals, de la Cartoixa i de la Concepció, tots tres instituïts al segle XVI. A nosaltres ens interessen només les dues primeres cases.

El Col·legi de Santa Maria o de l'Assumpta fou instituït per l'ardiaque Domènec Pons, mitjançant una escriptura signada des d'Avinyó, on residia, el 7 de setembre de 1376, per a estudiants tonsurats i pobres.¹³ Els censos del 1429 ens precisen ben bé la seva situació entre la plaça de la Suda, el carrer de les Grades de la Seu i un carreró «apellat del Col·legi» que comunicava amb el Bonaire, via que travessava de cap a cap el barri levític fins a la Porta de Sant Berenguer (ala nord de la catedral vella). El

7. Els censos foren publicats íntegrament en *Calles y plazas*, I, 79 i 189. I el contracte d'arrendament es troba a l'Arx. Mun., reg. 328 (Seguretats).

8. Arxiu Corona d'Aragó reg. 2577, fol. 84 (comunicació de J. Vallverdú).

9. LLADONOSA, *Calles y plazas*, I, 64.

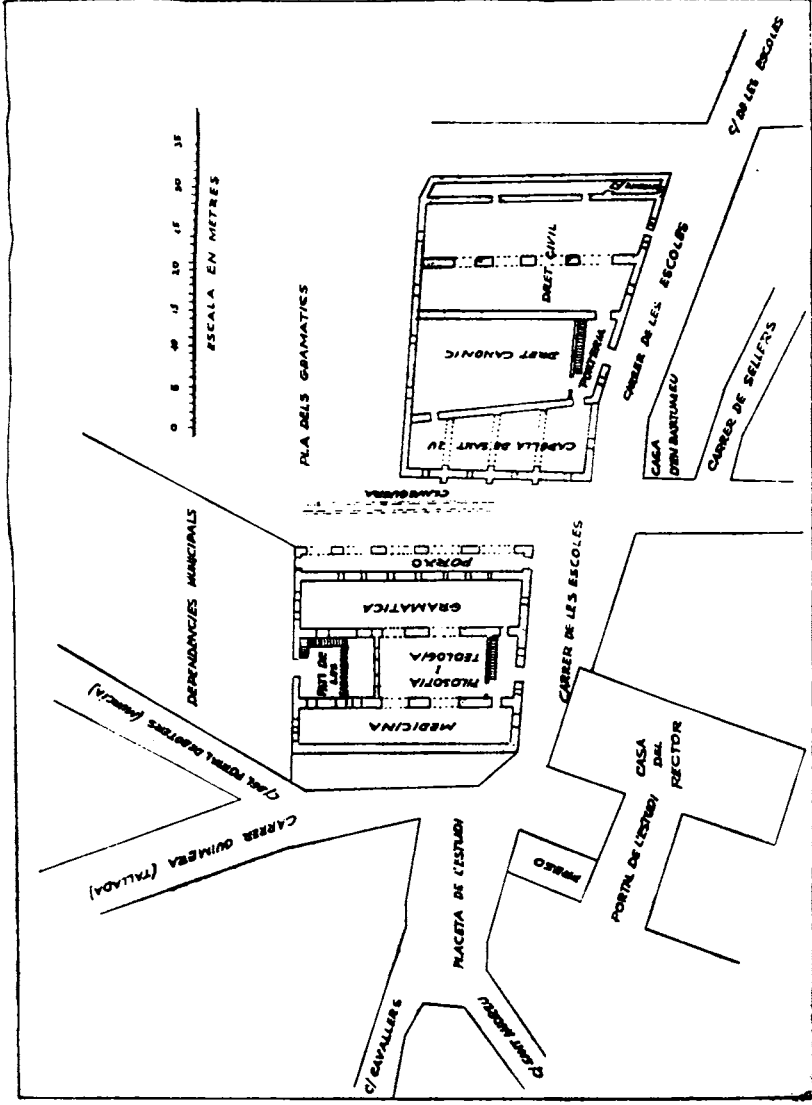
10. Francesc Coll declara haver tret una prostituta de casa «d'uns studians que stan al costat de les scoles de Medecina, que no ls sap lo nom». (Arx. Mun., reg. 813, Crims, fol. 114.)

11. LLADONOSA, *Anecdolari de l'antiga Universtitat de Lleida*, (Barcelona 1967), 10-18.

12. LLADONOSA, *Zona universitaria*, 38-41 i 63-64.

13. RAMON GAYA I MASSOT, *Apostillas monográficas al Colegio de Domingo Pons, «l'lerda»*, núm. 4 (1945), pàgs. 7-20.

I. Situació de l'Estudi General de Lleida l'any 1618.

Collegi, doncs, donava a tres carrers, i només tenia un alberg afrontant, el del beneficiat Nicolau de Poyo. Davant hi havia un carreró sense eixida amb les cases del canonge Sanç de Luzán i de la Capellania de Sant Antoni. Al davant s'alçava també l'Hospital de Clergues o Casa de la Caritat de la Seu.¹⁴ L'edifici era tot de pedra picada, amb un claustre de dos sostres, capella i dependències espaioses i suficients.¹⁵

El beneficiat Nicolau de Poyo tenia una altra casa afrontant amb la de la Cancelleria. Gràcies a la seva capbreuació del 20 de juny de 1429, coneixem alguns aspectes d'aquest alberg. Es trobava damunt el turó allargassat que els homes del segle XVIII batejaren amb el nom de «Llengua de Serp», però que al segle XV era anomenat simplement «la Roqueta». Pel davant passava el carrer de Montcada, que es dirigia al Palau del Bisbe, i pel darrera, el carrer d'Òdena, sobre la costa de Sant Andreu. Als baixos hi havia celler, quadres i un corral amb sortida al carrer d'Òdena. Dalt a la planta sobirana, una sala i tres habitacions amb una cambra que tenia «una finestra que mire vers lo pont del Segre». La cuina de l'alberg de la Cancelleria es ficava dins la casa veïna del mercader Domènec Sentfís. La façana principal tenia finestres i un portal adovellat.¹⁶

Ja és ben sabut que l'ofici de canceller era de provisió reial, vitalici, i que només en podia gaudir un canonge de Lleida. L'any 1429 era canceller misser Salvador d'Aigües, el qual no residia a la Cancelleria, tot i que en féu capbreuació, sinó a l'alberg propi de la seva prebenda canonical, situada entre el Bonaire i la Canal d'En Jaca, calçada costeruda que pujava vers el Palau del Rei. Des del 1432 fins al 1454 regia la Cancelleria Nicolau de Montsoriu, un canonge valencià que el 22 de gener de 1437 iniciava alguns treballs de reparació de l'edifici. Féu construir una porta nova i «fer bordonets» a l'entrada. També arranjà la sala sobirana, on era costum de celebrar l'acte solemne de conferir els graus als batxillers, llicenciats i doctors.¹⁷

Hem vist que les escoles majors estigueren situades a la parròquia de Sant Martí; les de Gramàtica, Lògica, Filosofia i Medicina, a la de Sant Llorenç. En canvi, la casa del Rector pertanyia a Sant Andreu. Això vol dir que la Universitat es trobava als confins de tres parròquies que en suma constituïen els «Límits de l'Estudi», territori que, segons el privilegi del 1327, aixoplugà no solament les aules escolars, ans encara les cases i els domicilis del personal universitari, on gaudien a pler d'immunitats i privilegis.

14. Arx. Cap. de Lleida, *Censos manifestats de la parròquia de Sant Andreu de Leyda*, fols. 6, 21, 53 i 108 (20 juny i 26 setembre 1429). Vegeu la doc. en *Zona universitària*, 44-60.

15. GAYA I MASSOT, *Apostillas*, 7-20.

16. Arx. Cap., *Censos St. Andreu*, fols 5, 6, 31 i 96 (20 juny, 3 agost i 9 nov. 1429). Aquesta censos són inserits en LLADONOSA, *Zona universitària*, 52-54.

17. Arx. Cap., calaix 151, reg. 7157 bis (Llibre de Comptes de la Cancelleria, 1437-40).

Efectivament, el burg universitari comprenia tota la part alta de la Ciutat. La línia divisòria partia del Portal de Boters i, seguint pel carrer del mateix nom i pel de la Galera fins a la plaça de la Cadena, travessava l'actual de la Companyia, no parant fins a trobar el Portal de Sant Andreu. D'ací seguia el carrer d'Òdena, després, per sota el palau del Bisbe (balcó de Pilat) i tombant els murs del castell de la Suda, anava fins als murs de Sant Martí a trobar l'expressat Portal de Boters.¹⁸ Hem al·ludit a alguns albergs d'estudiants residents en aquesta zona; en el transcurs d'aquest treball monogràfic encara en toparem d'altres, als quals ens haurem de referir.

L'ESTUDI DURANT EL SETGE DEL 1464. — El curs universitari de 1463 a 1464 acabà gairebé tràgicament. No mancaren alumnes a les escoles, però hom no pot dir que fos un curs normal, com tampoc no ho fou el de l'any anterior. L'Estudi es trobava aleshores sota el flagell de la guerra, que és com dir pres d'una evident desorganització de l'ensenyament i de la disciplina.

Tantost com començà la lluita (juny de 1462) entre els catalans i Joan II, la ciutat de Lleida ja es trobà a l'abast de l'exèrcit invasor. Des de llavors les comunicacions amb la resta de Catalunya i els altres països que nodrien d'estudiants les aules lleidatanes esdevingueren dificultoses, la qual cosa per força havia de repercutir en la matrícula escolar. Això no obstant, i enmig del tripijoc de la guerra, les lliçons continuaven. I quan els darrers dies d'abril de 1464 les forces reials aconseguiren d'estrènyer el setge i incomunicaren la Ciutat amb l'exterior, hom pot dir que el curs ja pràcticament era acabat. Aleshores la gent de Lleida no devia tenir altra dèria que defensar-se contra els assetjants.

No sabem si les lliçons duraren fins a Sant Joan, jorn de cloenda del curs; però és cert que el Rector de l'Estudi, alguns catedràtics i un bon nombre d'estudiants suportaren, tant sí com no, aquelles dures jornades durant les quals, a més de les calamitats i de les privacions pròpies de tota guerra, la ciutat fou sotmesa al foc de l'artilleria, als assalts, als incendis i als saqueigs que mai no manquen en setges tan perllongats com aquell que hagué de sofrir Lleida a l'estiu de 1464.¹⁹

Posseïm referències de tres doctors, catedràtics i lectors de l'Estudi que intervingueren en la prohomenia de Guerra, a càrrec de la qual anava la direcció de la lluita. Llurs noms van lligats als fets culminants del setge. Els dits prohoms foren: misser Bartomeu Mahull, misser Gispert de Remolins i misser Antoni de Bardaxí. També era a Lleida aquells dies misser

18. El document original ho expressa detalladament. Això no obstant, aquests límits han estat força divulgats. Vegeu GRAS, *Paheria*, 210-11.

19. Vegeu J. LLADONOSA I PUJOL, *El sitio de Lérida de 1464 en tiempos de Juan II de Aragón* (Lleida 1945).

Francesc Soler, bé que ignorem si en tal anyada llegia a l'Estudi de Lleida. Aquest doctor el 20 d'abril fou detingut i processat per incompliment de les ordinations de la Ciutat, però fou alliberat, puix que reté obediència a la Paeria en la persona del paer Ramon Baró, àlias Cerveró.

La sospita radicava en el fet que la casa de misser Soler era veïna de la de misser Bernabeu Assam, un lector de l'Estudi. Aquest sí que s'havia passat al bàndol de Joan II. La seva casa donava a les muralles de la costa de N'Olius. I el mateix dia 20 d'abril de 1464 fou confiscada per la Paeria. Els paers, que malpensaven, no sense fonament, com veurem, obligaren a desfer tota la *mostra* o treball que misser Soler féu a la finestra de casa seva, que, com l'altra, venia a ésser una mena d'observatori, davant el campament reial.²⁰

La fretura de queviures era gran aquells dies. Soldats i estudiants devien tombar pels carrers, desnodrits i neguitosos. Els membres de la Prohomenia de Guerra bé prenien mesures, àdhuc utilitzant els diners i les joies confiscats als enemics, és a dir, els ciutadants desertors, partidaris de Joan II, cada dia més nombrosos. D'això, se'n fa ressò la mateixa acta abans expressada. No hi havia manera d'acréixer l'economia municipal amb nous impostos. La fam no tenia espera. I a la darrerria de juny començà a bellugar-se la gent exigint la rendició. Entre aquests, naturalment, no hi podien mancar els estudiants, que en gran part eren forasters, als quals hom no podia exigir un patriotisme que amb prou feines sentien tants lleidatans de nissaga burgesa.

Aquest ambient, farcit de pessimisme, impulsà la Paeria a pactar. Misser Soler i misser Mahull foren elegits pel Consell de la Paeria perquè en funció d'advocats i de juristes anessin al campament de Joan II a tractar els capítols de rendició.²¹ Ambdós doctors, pel que es veu, foren els autors de les suplicacions de perdó que la Ciutat presentà al Rei: tot i aquesta confiança que la Ciutat atorgà a misser Soler, no és inversemblant que fos tingut per home sospitós, atesa la seva conducta, no massa clara, en relació amb la Paeria. Un cop reduïda la ciutat veiem l'esmentat misser Soler fruit de l'ofici de lloctinent del Batlle general. El 10 d'octubre de 1464 sostenia un plet amb el batlle mossèn Jordà de Cebrià i amb el seu gendre Bernabeu Assam, síndic de la Ciutat, els quals trameteren les actes de l'assumepte al Rei.²²

Altres doctors, que aquells anys també regiren càtedres de l'Estudi, estigueren des del començament, o ben aviat, al costat de Joan II. Oferim el cas de l'esmentat misser Bernabeu Assam, el qual intervingué a favor del Príncep de Viana ²³ el desembre de 1460, i ara, a més de trobar-lo al costat

20. Document 17.

21. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 62.

22. Doc. 23.

23. Doc. 16.

del dit monarca, exerceix l'ofici de parlamentari reial entre aquest i els paers de Lleida uns quants dies abans de la reducció.²⁴

També seguí el bàndol de Joan II el notable juriconsult misser Antoni Riquer, el qual el 1462 era membre del Consell de l'Estudi, lector de lleis i síndic de la Paeria. El 8 de març del mateix any els diputats de Catalunya el degradaren per oficial sospitós i enemic de la terra. Més tard misser Riquer servia al camp de Joan II, i un cop fou reduïda la ciutat vingué a Lleida, on el Rei li confià importants càrrecs polítics.²⁵

Com podem veure, també la discòrdia i la passió política entraren dins l'Estudi. La Paeria imposava sancions als trànsfugues i sospitosos. Als homes de lletres, sobretot als mestres i als doctors, hom els empenyorava sovint els llibres. En ple setge fugí de Lleida misser Lluís Mateu, acusat d'enemic pel Consell de la Paeria; però el 19 de juliol tornà a la ciutat i reclamà els llibres retinguts tot assegurant que mai no havia fet, ni abans ni després, guerra contra la Ciutat, i que fins i tot havia rebutjat «la cadira de Calatayú» que li havien ofert, tot per no contravenir els privilegis de la Ciutat i altres esguards que l'havien mogut per amor a Lleida.²⁶ Així mateix la Paeria s'apoderà dels béns i dels llibres de misser Joan Gallach²⁷ i dels de mossèn Farriol.²⁸ Després els treballs foren per a tornar-ho tot, la qual cosa comportà molts plets i moltes despeses, tal com s'esdevingué quan misser Bernabeu Assam reclamà les estores de casa seva.²⁹

Durant el setge del 1464 féu parlar molt el cas del físic Berenguer Gilbert. Aquest, des de l'any 1456, tenia a cura seva l'assistència mèdica dels canonges de la Seu. No obstant la confiança que li era atorgada dins l'estament eclesiàstic, i dins el mateix Estudi, car durant aquella anyada havia regit la càtedra de Medicina, l'home no s'estava de fer prediccions astrològiques que a les orelles dels enteniments més ortodoxos sonaven a heretgia. Tals revelacions, de mal auguri per a la Ciutat (per cert, durant els dies en què a causa dels assalts dels enemics es vessava més sang), arribaren a la cort de Pere IV, el Conestable de Portugal, llavors titulat «rei dels catalans», el qual els lleidatans tenien com a sobirà legítim. El jove monarca, gelós del bon nom de les escoles de Lleida, escriví una lletra als paers fent-los avinent que aquelles calamitats que sofria la Ciutat potser venien de semblants irreverències i supersticions, i que, per tant, no es podia admetre, sense ofensa de Déu, que fos permès que quelques mestres de l'Estudi gosessin ensenyar, no pas per via de l'astrologia, que, malgrat tot, era una de les arts liberals, sinó per mitjà de la geomància, la piro-

24. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 59.

25. LLADONOSA, *Mamuel de Montsuar* (Lleida 1950), 145-47.

26. Doc. 18, 19, 20 i 21.

27. Doc. 29.

28. Doc. 21.

29. Doc. 25.

mància, la nigromància, la hidromància i d'altres arts prohibides, car l'Es-cryptura sagrada deia que «non est nostrum scire tempora aut momenta».³⁰ Amb tant de renou el físic Gibert no sobrevisqué al setge del 1464, ja que el seu traspàs consta poc temps abans de la capitulació, quan no feia gaire que el monestir de Predicadors li havia empenyorat els llibres «per-obs de la Ciutat». Per tal raó el 1.º d'abril de 1465 mossèn Esteve Gau, gendre i hereu seu, alçava un protest sobre els llibres alludits amenaçant de vendre'ls si no eren quitats.³¹ També el 28 de setembre de 1464 demanava el salari degut a mestre Gibert per la seva lectura.³²

RESTAURACIÓ DE LES ESCOLES. — Tan aviat com Lleida es trobà dins l'òrbita de Joan II, s'afanyà delerosament a fer efectives les capitulacions firmades al monestir de Sant Francesc. L'obstacle principal era d'ordre econòmic. Els capitans del Rei tenien en llur poder els castells, els rèdits, censals i béns dels pobles de la contribució, i no els volien deixar sense cap compensació. I les possibilitats pecuniàries de la Paeria i del Capítol eren massa migrades per a satisfer les apetències d'un Cardona, que retenia les Borges Blanques i Castellots, o d'un Montcada, que ja es creia l'amo dels llocs de Soses i Gebuts, pertanyents fins llavors al Capítol de la Seu. El Rei, malgrat el solemne jurament de tornar-ho tot a llurs legítims posseïdors, no els feia cap força perquè necessitava encara llur adjutori, car el país romania en rebel·lió i s'albiraven alguns anys més de guerra. Total: que si la Ciutat, mancada de les fonts d'ingrés més valuoses, volia redreçar-se, s'hauria d'endegar tota sola i ben pobrament.

I la diada de Sant Lluç, 19 d'octubre, data inaugural del curs universitari, s'apropava. I calia trobar recursos on fos. Els paers i el Consell ja des dels primers dies després de la capitulació nomenaren una comissió integrada, entre altres, pels doctors misser Bartomeu Mahull i misser Antoni de Bardaxí, els quals el 10 de juliol anaren a veure el capità Rebolledo per demanar-li que no obstaculitzés el pas de l'aigua a les sèquies i que deixés lliure la peixera de Pinyana.³³ Seguidament partiren cap al campament reial, amb l'esperança que el monarca vencedor donaria compliment a les capitulacions de la Concòrdia.

Però no fóra tampoc massa fàcil de començar les classes. Les escoles, després de la caiguda de Lleida, romanien enrunades: les teulades, amb forats i goteres arreu; algunes aules es ressentien dels impactes de l'artilleria, i d'altres tenien descarnats els fonaments i els pilars que sostenien els sostres; el mobiliari havia desaparegut; les aules restaven sense bancs,

30. J. E. MARTÍNEZ I FERRANDO, *Tragedia del insigne Condestable don Pedro de Portugal* (Madrid 1942).

31. Doc. 27.

32. Doc. 22.

33. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 66.

sense càtedres i gairebé sense portes ni finestrons. També havien rebut força les cases dels límits de l'Estudi, residència d'estudiants i de catedràtics, sobretot les que pujaven del planell de la Roqueta cap amunt per llur situació enlairada i davant el riu Segre, precisament on Joan II havia instal·lat el gros de l'artilleria.³⁴

No cal dir que si el Consell de la Paeria es movia per reprendre els estudis, molt més en sentien deler el Rector i els estudiants. El 10 d'octubre d'aquell any, nou dies abans de començar el curs, comparegué davant els paers i els prohoms de la Ciutat l'estudiant Pere Fuster, delegat del Rector i del Consell de l'Estudi, el qual manifestà l'angoixa que passaven pel redreçament de les escoles, que feien reparar sense parar esment en sacrificis i despeses, no estalviant-hi res, amb que a partir de Sant Lluç no manquessin lliçons ni bones lectures. Però volien també l'ajutori de la Ciutat i pregaven que hom els fes gràcia d'algunes bigues, fustes, teules i altres materials que, a més d'assegurar un soplug dignes, tinguessin bancs o seients per a comoditat dels lectors i dels estudiants. Els prohoms acceptaren la proposta i determinaren que la concessió fos feta d'acord amb els paers i amb mossèn Pere-Arnau Segrera.³⁵

El ciutadà Pere-Arnau Segrera tenia a mà la distribució dels materials provinents dels edificis enderrocats a causa de la guerra. Altrament, era l'administrador de la marmessoria de Berenguer Gallart, de la qual l'Estudi, com més endavant veurem, treia bones rendes, censals i fruits. Amb tot, aquestes rendes de ben poca cosa podrien ajudar, per tal com el Rei encara les mantenia al seu poder. Per a reparar les escoles, doncs, no hi havia altre remei que aprofitar els materials dels enderrocs, tapar forats, posar algun pegat, i res més. De projectes per a redreçar dignament els edificis universitaris, tampoc no en mancaren. Però totes les obres efectuades aquells anys de postguerra només foren fetes per sortir del pas: era tota una ciutat en ruïnes que calia alçar, i les aules de la Universitat foren afectades per la penúria general. De fet, no seran empreses obres de gran envergadura per a dotar l'Estudi d'escoles apropiades a llur funció fins un segle més tard.³⁶

Els taulons, les bigues i la rajola que l'Estudi necessitava per a reparar les aules, la Paeria ho tenia tot emmagatzemat dins alguns edificis municipals. I també sabem que el mateix castell del Rei era un magatzem més. Però els aprofitaments d'aquests materials no eren suficients. I si, de moment, feren un bon servei, el mal estat de les aules exigia despeses d'importància. Així ho veiem en una petició que, en nom del Consell de

34. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 68.

35. Doc. 23.

36. Devia ésser com a fruit de les gestions del bisbe Antoni Agustín i del P. Joan Moreno, franciscà. Efectivament, el 1566 la Paeria, presidida per Onofre Cerveró, efectuà importants treballs a l'Estudi. Vegeu LLADONOSA, *Onofre Cerveró, un leridano del Renacimiento* (Lleida 1952).

l'Estudi, els doctors misser Joan Rossell i misser Antoni Bardaxí ³⁷ feren el 15 d'octubre de 1466.

Naturalment, si abans, per a la conservació i l'adob de les aules, n'hi havia prou amb els cabals provinents de les multes amb què eren punits els estudiants delinqüents, ara, bé que només es tractava de locals d'arquitectura simplíssima i sense cap problema sumptuari, el Consell no podia desentendre's d'aquella necessitat cercant els diners on fos: calia a totes passades buscar una solució, si no volien veure la ruïna definitiva de l'Estudi, amb l'emigració d'estudiants a d'altres centres docents, cosa que encara seria més de doldre pel desprestigi que comportaria a la Ciutat. Bastava el precedent de l'Estudi d'Osca, amb la campanya iniciada des dels primers anys de la guerra de Catalunya, perquè els estudiants de Lleida, sobretot els que venien de les parts d'Aragó, desertessin i es traslladessin en aquella ciutat.

Els paers, que es trobaven impotents per a contrarestar la mala feina que els feien des d'Osca, enmig de les més grans dificultats cercaren una solució viable al problema; però com que no n'hi havia d'altra que la dels diners, no pararen fins a assolir que alguna persona els sortís de cara per a manllevar-los-hi. Un dels primers creditors amb qui comptaren fou el mercader Eduard Saporta. Desconeixem la quantitat bestreta, però sabem que els diners foren esmerçats en la reparació de les escoles de Lleis, de Teologia i de Lògica; l'esmentat Saporta reclamà aquella quantitat el 15 de maig de 1472, o, si més no, demanà que li asseguressin d'on podria treure els diners. El Consell general, després de reconèixer els seus bons serveis, deliberà que la prohomenia de Capbreu donés compliment al deute com més aviat millor. ³⁸

Dins el registre 459, folis 121 i 122, dels Consells generals de la Paeria, hi ha, en un paper solt, el començament d'una acta que restà inacabada, escrita en llatí i amb la data de l'11 de març de 1474. Pel que sembla, no és un Consell ordinari, sinó una reunió extraordinària. A més dels clavaris de l'Estudi, hi assistiren dos canonges, el degà misser Manuel de Montsuar i misser Blai Ram, ardiaca de Terrantona. També els paers misser Bartomeu Mahull i mossèn Miquel Cardona cavaller, ensems amb els doctors misser Antoni Riquer i misser Antoni de Bardaxí. És un full de paper que va quedar gairebé tot en blanc, i a través del seu text deduïm que aquells dies a la Paeria hi hagué una important reunió el tema principal de la qual fou sense cap mena de dubte el redreç de l'Estudi. La reunió de personatges de tant de relleu, tots pertanyents i vinculats a la Universitat de Lleida, i el seguit d'obres que des de la data esmentada s'anaren realitzant a les Escoles ens ho confirmen a bastament.

37. Doc. 31.

38. Doc. 49.

Ja un curs abans foren reparades les aules de l'Estudi Major. A la reunió de l'11 d'octubre de 1473 els paers proposaren al Consell general de reforçar els fonaments de les escoles de Cànon i de Lleis. L'afer fou posat a mans dels prohoms Pere-Arnau Segrera i Eduard Saporta, amb plens poders perquè esmercessin en la dita restauració els diners que sobre la carn hom havia imposat durant la passada Quaresma.³⁹ Més tard, el 18 d'octubre, ja a punt de començar el curs, el Consell donava autorització perquè, a més de reforçar els fonaments de l'Estudi Major, hom fes una bona repasada de les teulades. Els alludits prohoms podien adoptar qualsevol provisió necessària no solament pel que concernia els diners de la carn de la Quaresma, ans també haurien facultat de manllevar censals a interès o com millor els semblaria, autoritzant el síndic de la Ciutat que fes fermaça de lletres de canvi, cartes d'indemnització, obligacions, etc.⁴⁰ El 26 d'octubre la prohomenia de l'Estudi prengué l'acord de retornar les deu lliures que el mercader Berenguer de Rius havia prestat. Per tal de fer-les efectives, ensems que per a les obres de l'Estudi, consignaren vint-i-cinc lliures degudes pels collectors de Montmagastre — un dels pocs ingressos que encara els restaven —, exceptuant de la collecta els folls i els miserables.»

Mentre restauraven les escoles majors, el 21 de novembre de 1474 vingueren queixes a la Paeria, per tal com hi havia d'altres aules en perill també d'enrunament.⁴² Aquestes aules eren les de Gramàtica, Lògica, Filosofia, Medicina i Teologia.

En tant hom agençava aquests locals, les obres de les escoles majors es perllongarien ben bé fins a l'any 1485. I en uns anys que ja eren retornades les pensions de la marmessoria de Berenguer Gallart, el pes econòmic caigué sobre les espatlles del conegut ciutadà Pere-Arnau Segrera, procurador de l'esmentada marmessoria. El dia 12 de desembre de l'any esmentat el Consell de la Paeria tractava d'obtenir pecúnia per causa de les obres fetes a les escoles de Cànon i de Lleis així com en altres aules de l'Estudi i que per aquesta raó els paers haguessin hagut de pregar mossèn Segrera que bestragués els diners necessaris per a dur a terme les dites obres, la quantitat dels quals no consta en l'acta: només el desig dels prohoms i els paers aconsellant als reunits que hom fes efectiu el deute a mossèn Segrera, per tal com havia fet un tan gran benefici a la Ciutat pels diners bestrets en aquella ocasió i en d'altres. I encara hagueren de manllevar més pecúnia, car era ineludible d'obrar l'Almudí o llotja municipal de contractació del

39. Doc. 53.

40. Doc. 54.

41. Doc. 55.

42. «Quant al fet de les scoles qui's diu algunes n'hi ha que's derroquen e menacen ruïna en gran dany de la ciutat e perill dels estudiants, acordà e deliberà e remeteren la provisió fahedora sobre l'adob necessari en aquelles als honorables pahers e pròmens per ells eligidors» (Arx. Mun., reg. 469 (Consells), fol. 122).

gra, que també, a causa de la guerra, rebé molt i estava en perill d'enrunar-se.⁴³

Els anys que hom procedia a la capbreuació dels censals de la Seu i de les parròquies de la Ciutat (1429-1431) s'inauguraren per primera vegada els estudis teològics a la Universitat de Lleida. A manca d'un altre lloc, la Facultat de Teologia també fou encabida dins el local de les saboneries. Tantes escoles i tants alumnes en un edifici on des del 1427 es tornava a fabricar sabó, esdevingué aviat un problema per a tothom i difícil de solucionar. Els paers es veieren obligats a enfrontar-s'hi.

Les saboneries no pertanyien ni a l'Estudi ni al Comú. Llur administració des del 1453, o potser d'una mica abans, anava a cura de la Junta de Govern de l'Hospital de Santa Maria, fundat dins aquella anyada per la reina Maria. De les rendes i els guanys que proporcionava la fàbrica del sabó, en gaudien els pobres, els malalts i els pelegrins acollits a l'Hospital. I del lloguer de les aules de Gramàtica, Lògica, Filosofia, Medicina i Teologia, també. Cal no oblidar que l'Escola de Gramàtica ocupava tres sales, amb tres mestres. Això ens fa suposar que potser en una mateixa sala i a hores distintes devien llegir mestres d'altres facultats.

De primer antuvi, tant el Consell de l'Estudi com els paers volgueren aprofitar l'avinentesa del redreç de les escoles majors per a ampliar-les amb un o dos sostres més o, si més no, afegir-hi noves aules engrandint la planta. Així en donaren entenet els paers misser Francí Pastor i mossèn Gaspar Robió a la prohomenia de l'Estudi el 14 d'octubre de 1482 allegant l'estat de ruïna de les saboneries, sobretot els locals de les aules de Gramàtica i de Lògica, en gran perill de caure. Malgrat la força d'aquests raonaments, una tal mesura no plagué als prohoms: no convenia d'abandonar les saboneries, car suposaven un bon ingrés per a l'Hospital de Santa Maria, llavors en construcció. Els responsables del govern municipal creien més útil per a la Ciutat de posseir un grandió hospital, que no pas un edifici digne i capaç per a estudi del renom del de Lleida. I acordaren que de moment fossin tretes de perill les aules de les saboneries amb les menys despeses que poguessin, car la festa de Sant Lluç ja era prop, i calia començar les lliçons, i que després, com més aviat millor, les dites escoles fossin totalment reformades, però que de cap manera no les mudessin de lloc, pels perills que comportarien les baralles dels mossos dels estudiants amb els gramàtics.⁴⁴

Naturalment, les saboneries foren reparades a corre-cuita. Per això trobem moltes queixes dins els anys següents sobre llur mal estat. El 13 d'octubre de 1517, els paers mossèn Montsuar d'Arinyó, Joan Serra i Pere Algueró, convocaren la prohomenia de l'Hospital per proposar-los en la

43. Doc. 81.

44. Doc. 71.

venta, ja que el lloguer dels estudiants donava molt poc profit, car cada any calia fer-hi noves obres, adés per reposar-hi les rajoles del paviment, adés per al reforçament de murs i parets, adés calia fer despesa de fusta i de vidres. Els prohoms determinaren de vendre les saboneries a mestre Barberà pel preu de cent cinquanta lliures a censal mort, a raó de vuit mil per mil, i que el quitament fos fet en tres pagues. Però li posaren com a condició que les aules de Teologia, de Lògica, de Medicina i de Gramàtica, situades als baixos de la casa, continuessin exercint llur funció docent i, també, que vingués a càrrec de mestre Barberà un censal que les saboneries feien a mossèn Alcanyis, procurador de l'església de Sant Llorenç.⁴⁵ Doncs bé: el 10 d'abril de 1518, mestre Barberà, ultra la petició que fossin enrajolades les aules, per «quan més va, més rajoles se lleven (els estudiants)», demanava que li fos atorgat un pati o «raconet», que la Ciutat li va retenir quan hom féu la venda de les saboneries. El Consell general encomanà l'afer als paers perquè obressin a llur criteri.⁴⁶

REPARACIÓ DE LES CASES DELS LÍMITS DE L'ESTUDI. — Les cases dels límits de l'Estudi reberen molt a conseqüència del setge del 1464, i llur redreç importava tant com les mateixes escoles, si hom volia tenir contenta la població escolar. Tanmateix, no es faria sense dificultats: molts d'aquells edificis eren albergs de beneficiats i d'estudiants tonsurats, i, per tant, pertanyien a l'Església; d'altres eren de l'administració de la Universitat, com la casa del Rector, la del Bidell, la de l'Estacionari i les de la Clavaria de l'Estudi. Però la majoria eren de propietat particular.

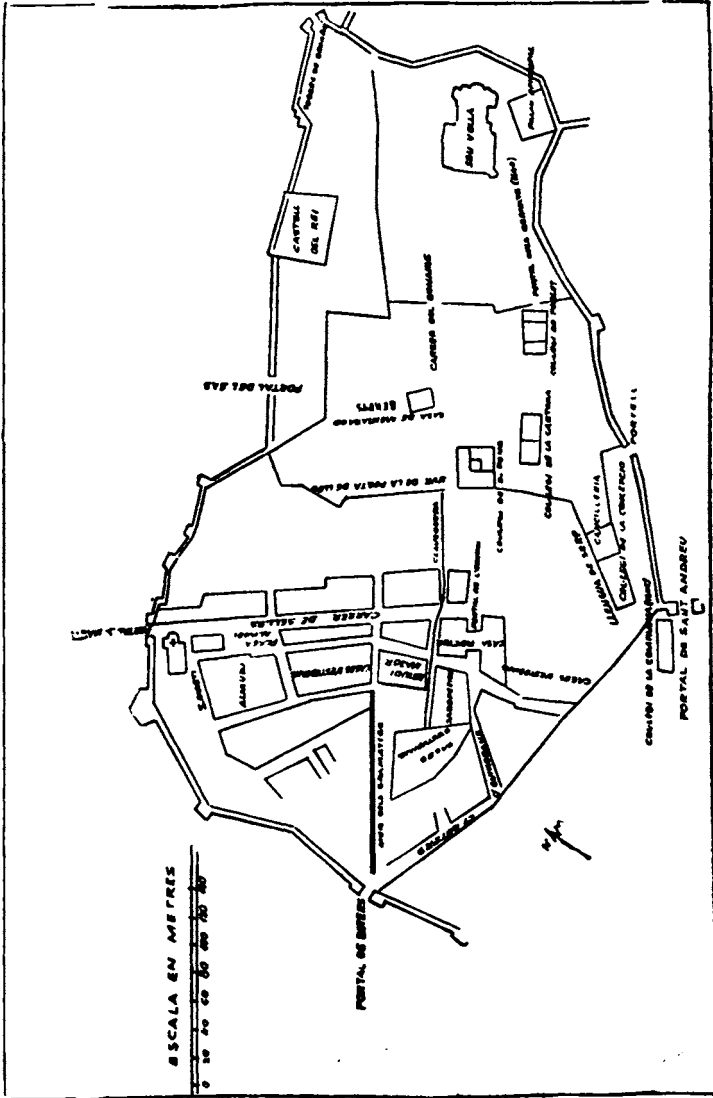
A causa de l'extraordinària concurrència d'estudiants forasters el nombre de cases llogades era molt gran. Contra el tòpic secular que ha volgut vincular la Universitat de Lleida a la parròquia de Sant Martí, hi ha la comprovació documental que en aquesta zona, amb prou feines hi trobem escolars residents. Si ho hem de jutjar a través dels censos del 1429, la parròquia era gairebé exclusivament habitada per pagesos. Només hi trobem estudiants, i encara molt pocs, als voltants de les escoles majors.⁴⁷ El mateix podríem afirmar de Sant Llorenç, ambdues parròquies secularment agrícoles. El nucli principal de la residència estudiantil era la parròquia de Sant Andreu, sobretot el carrer i la plaça del mateix nom, i, a més, la plaça de la Suda i el Bonaire. Només cal llegir els llibres de Crims, i ens adonarem aviat d'on surten les masses escolars quan hi ha bregues i avalots, i on s'amaguen els delinqüents quan volen escapolar-se de les ires del veguer. Tindrem lleure de constatar-ho a través d'aquest treball.

Els albergs habitats per estudiants i catedràtics foren tan castigats com les escoles. Llur situació visible i enlairada en fou una de les causes princi-

45. Doc. 122.

46. Doc. 124.

47. LLADONOSA, *San Martín*, 79-87.

II. Els límits de l'Estudi l'any 1560: col·legis i edificis universitaris.

pals. L'ur reparació esdevingué una preocupació més per a la Ciutat. Per això calgué una avinença entre ciutadans i eclesiàstics.

Després de diverses reunions preparatòries, els paers misser Bartomeu Mahull, mossèn Manuel de Vilaplana i mossèn Bernat Florensa, el 15 d'octubre de 1474 feren ajustar els prohoms de l'Estudi, i tots acordaren de donar plens poders al paer Vilaplana perquè en companyia del canonge mossèn Garcia de Vallterra, elegit pel Capítol de la Seu, anessin a veure i a reconèixer les cases dels límits de l'Estudi, les quals, un cop reconegudes, haurien d'ésser reparades immediatament.⁴⁸

També per tal de facilitar estatges als universitaris havien estat fetes noves ordinacions, ampliant les facultats per a adquirir nous albergs a lloguer, i a una proposició dels paers en la sessió del 14 d'octubre de 1482, els prohoms de l'Estudi, vista la concurrència d'alumnes ja uns quants dies abans de la festa de Sant Lluç, deliberaren que fossin executades les ordinacions fetes per a la millor provisió en l'allotjament d'estudiants.⁴⁹

En referir-nos abans a la casa de la Cancelleria de l'Estudi, veiérem que el canceller Nicolau de Montsoriu efectuà obres a l'edifici vers l'any 1438, de segur amb anhel restaurador i potser amb ganes de residir-hi, car era un lloc millor i més cèntric que no el seu alberg de la Canal d'En Jaca, estret entre les roques de la Suda. Però marxà a València per a no tornar. Del 1440 al 1454 el degà Pelegrí, el seu lloctinent, amb la casa de la Degania, ampla i espaiosa i situada molt a prop,⁵⁰ no prengué mai cura de la Cancelleria; ni tan sols es dignà a obrir-la per procedir-hi als exàmens de llicenciats i doctors, acte que acostumà de fer a la Sala Capitular de la Seu i altres vegades a la Casa de l'Almoïna.⁵¹

Tants d'anys de no habitar-hi, la casa de la Cancelleria se'n ressentí. Ni misser Joan Soler,⁵² ni Ausiàs Despuig,⁵³ successors de Montsoriu, dubtem que la visitessin un sol cop. Amb tant de temps d'abandonament, els envans s'esberlaven; la coberta, amb teules trencades, facilitava les goteres, i el sostre de la sala sobirana es foradà. El Consell de l'Estudi res no podia fer en un edifici que no era de la seva jurisdicció; la Paeria, menys encara.

48. Doc. 60.

49. Doc. 72. La Paeria no tolerava la residència d'escolars fora d'aquesta zona. A les sessions del 31 de gener de 1436 i del 20 de novembre del mateix any, el Consell General tractà de la qüestió sobre pretendre d'ocupar els estudiants edificis fora dels límits de l'Estudi (Arx. Mun., reg. 412 (Consells), fol. 37, i reg. 413, fol. 34).

50. LLADONOSA, *Montsuar*, 57-59.

51. P. SANAHUJA, *Historia de la Beneficencia de Lérida* (Lleida 1944), 105.

52. Misser Joan Soler, nomenat Canceller l'any 1454 per Alfons el Magnànim, cessà en ésser nomenat bisbe de Barcelona el 13 d'abril de 1457 (GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 35).

53. GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 36. Abans havia estat presentat, 18 de novembre de 1458, el noble Joan Ferran d'Hixar, i acceptat pel Capítol (Arx. Cap., reg. 91 (Actes Capitulars), fol. 97).

El 1462 era canceller de l'Estudi el canonge-cambrer, mossèn Dalmau Çacirera, que pretengué de reparar la Cancelleria aprofitant un projecte que el 1437 havien presentat al Capítol els canonges Miquel Peris i Montserrat Botella, i que pujava a la quantitat de 2.661 sous. Tot sembla indicar que Montsoriu inicià les obres indicades a base d'aquest pressupost. Però els canonges, que aleshores planejaven la construcció de les sepultures de Gallart i de Barutell, encara avui joiells valuosíssims de la nostra catedral antiga, no es veieren amb cor de dur a bon terme tal projecte.

Era tan necessària, això no obstant, la reforma, que finalment fou decidida en sessió del 19 de febrer de 1462, malgrat les hores greus que llavors vivia la nostra terra. Confiaven en els censals de la Cancelleria i en la col·lecta que per drets d'exàmens pagaven a la casa els graduats. Però l'esclat immediat de la guerra ho impedí.⁵⁴

Si abans del 1462 l'edifici de la Cancelleria ja estava tot esgavellat i amb molta fretura de reformes, no cal dir com es devia trobar després de la guerra, atesa la seva elevada situació entre els carrers de Montcada i d'Òdena, davant el pont del Segre i, per tant, la zona més castigada per l'artilleria reial. Des del 1484 era canceller el degà Montsuar, el qual, anhelant d'alçar la casa de la seva ruïna, el 7 d'octubre de 1486 convocà el Capítol i obtingué dels canonges que hom anés a la reducció de censals, sobretot dels albergs confrontants, que, com ja sabem, eren a profit de la Cancelleria.

Foren nomenats visors dels esmentats albergs els canonges mossèn Domènec Alberó i misser Gabriel Bertran, els quals, ensems amb el mestre de l'Obra de la Seu, anaren a reconèixer aquelles cases i estimaren que podien fer un cens emfitèutic de cinquanta sous, ultra un altre de trenta-sis, que hom feia a la capella de Sant Bartomeu. Llavors hom féu escriptura o pacte amb el canonge misser Ramon Solsona, d'acord amb el qual pacte hauria de donar pels dits albergs un cens de cinquanta sous, a més dels trenta-sis que el canceller rebria cada any per la diada de Tots Sants i a partir del 1487. Ensems, també, hauria de pagar un parell de pollastres d'entrada.⁵⁵

54. *Arx. Cap.*, reg. 91 (Actes Capitulars), fol. 173.

55. LLADONOSA, *Zona universitària*, 58, n. 50.

EL RÈGIM ADMINISTRATIU I ECONÒMIC

INTENTS DE REDREÇ DE L'ESTUDI. MESURES REIALS. ¿FOU POSADA A LA PRÀCTICA LA REFORMA DEL BISBE AZNÁREZ? — Els mals anys i les angoixes que l'Estudi passava en cloure's el regnat de Joan II no eren pas conseqüència de les pertorbacions i de les guerres de Catalunya, bé que aquestes hi contribuïren molt, sinó que les causes foren més llunyanes: unes, de caràcter extrínsec i derivades de la manifesta decadència del país, agreujada, encara, pel bandolerisme; d'altres, de caràcter intrínsec, afectaven sobretot el règim intern de la Universitat.

Cal assenyalar com a causa de pertorbació i d'instabilitat docent, tant en l'ensenyament com en la disciplina escolar, el sistema legal i ordinari d'elecció dels catedràtics que hom feia per anyades. D'això se'n derivà la inseguretat dels salaris i molts problemes de govern i, fins i tot, de mètode didàctic. Els mestres de l'antic Estudi de Lleida anaven a llegir sense garantia d'un salari efectiu i suficient. Altrament, sabien que amb el curs s'acabaven les lliçons i la paga. I si volien continuar ensenyant, no ho podrien fer sense sotmetre's a nova votació.

Les eleccions anuals de catedràtics comportaven raons, rivalitats i inconvenients. La recepció de vots anava a càrrec dels tres clavaris nomenats per l'Estudi, el Capítol i la Paeria. L'anyada de 1433-34 era clavari municipal l'honorable Nicolau Agulló, el qual en la sessió del 12 de març d'aquest darrer any rebia ordre d'intervenir en la nova elecció dels catedràtics i els mestres de Lleis, de Cànon i d'altres facultats. Però un dia abans, Nicolau Agulló i els seus companys, els clavaris de l'Estudi i del Capítol, havien rebut una provisió de la reina Maria, muller d'Alfons *el Magnànim* i, com sabem, lloctinent del reialme en absència del Rei, signada a Roma el 25 de setembre de 1432,¹ on hom determinava com i de quina manera haurien

1. Aquest diploma és guardat dins l'armari de Privilegis de l'Arxiu Municipal, núm. 197 del catàleg de Gras, i també n'hi ha una còpia al *Llibre Verd* petit, fol. 262 (numeraçió moderna).

d'ésser presos els vots per a l'elecció de catedràtics. Tal document els fou presentat a guisa de protesta pel doctor misser Bernat Belloch.² El prohóm Agulló ho va consultar a la Junta particular, anomenada també Consell de Prohomenies, composta de dos paers, dos advocats de la Ciutat i quatre prohoms. Com que la recepció dels vots s'havia de fer prestament, Agulló preguntà si es faria d'acord amb el privilegi antic de Martí I o amb el novellament atorgat per la reina Maria. Els paers i els prohoms deliberaren que misser Antoni Torres, advocat de la Ciutat, donés resposta a l'esmentat misser Belloch. Quant a l'actitud de Nicolau Agulló, hauria d'anar d'acord amb el privilegi darrerament emanat de part de la Reina. I en cas que el Rector i els altres clavaris de l'estudi volguessin obrar en forma contrària al contingut de la dita provisió reial, haurien de manifestar llur disconformitat en carta pública.³

Una setmana després, el 19 de març, Nicolau Agulló feia present a la mateixa prohomenia com ell havia estat demanat pel Rector a la recepció dels vots i al nomenament dels doctors que havien de llegir Cànon l'any vinent, on havia rebut un protest del clavari del Capítol testificat per Pere Gacet, notari dels canonges, i encara un altre per part de misser Guillem de Montsó i de misser Bernat Pinós, ambdós llicenciats en dret canònic, apel·lant contra els vots ja presos; les quals apel·lacions Agulló mostrà als paers i als prohoms, perquè l'aconsellessin. Hom acordà que els advocats de la Paeria responguessin als apellats conformant-se amb la provisió de la Reina, i que la butlla apostòlica de la qual feia menció el protest del clavari del Capítol i les apel·lacions dels esmentats llicenciats fossin ordenades pels advocats. El clavari Agulló no hauria de consentir en res contra les providències del rei Martí i de la reina Maria, així com contra el contingut de la butlla citada.⁴

La qüestió suscitada entre el rector de l'Estudi i el clavari de la Paeria

2. Fins aleshores, els catedràtics eren elegits per un privilegi atorgat per Martí I, a Saragossa, el 12 de març de 1399, en virtut del qual el Consell particular de l'Estudi nomenava sis batxillers, els quals havien de presentar als clavaris dos o tres doctors aspirants. Els clavaris podien contractar, a més de l'elegit, un altre que fos fill de Lleida o foraster aveïnat a la ciutat (Arx. Mun., arm. priv., núm. 163 del catàleg de Gras). En canvi, el diploma de la reina Maria establí que l'elecció de catedràtics de l'Estudi major anés a cura del Rector de l'Estudi, del notari i dels tres clavaris, amb el vot dels batxillers i dels estudiants del tercer cura de les Facultats de Lleis i de Cànona. Si els candidats ho eren per alguna de les càtedres de Medicina, de Teologia o d'Arts, llavors podien concórrer a la votació els mestres actius de tals facultats, merges, teòleg, mestre de *Poètica* i el que llegia la sagrada Escripura i els consellers de l'Estudi, però no els batxillers en Arts. Naturalment, també rebien els vots el Rector, el notari i els tres clavaris. Per raó de la menor concurrència d'alumnes a les esmentades Facultats de Medicina, Teologia i Arts, els vots s'estenien a tots els batxillers i estudiants idonis (Arx. Mun., *Llibre Verd* petit, fol. 262). Per a conèixer l'evolució de la provisió de càtedres des del 1300 fins al privilegi del 1432, vegeu GAYA I MASSOT, *Provisión de Cátedras*, 283-87.

3. Doc. 1.

4. Doc. 2.

era perquè la Ciutat s'acollia a una clàusula del privilegi atorgat l'any 1399 per Martí I, en virtut de la qual el Consell general o els seus delegats tenien una porta oberta per a elegir catedràtics naturals o veïns de Lleida. Alguns doctors i llicenciats forasters impugnaven aquest extrem, car el diploma de 1432 no feia cap al·lusió a tals preferències. I precisament aquest silenci fou interpretat pels paers i els prohoms com una confirmació del privilegi de Martí l'Humà. Això els empenyé el 6 de maig de 1434, jorn de la proclamació dels candidats a les càtedres de l'Estudi — segons els estatuts antics es feia des de Pentecosta fins a la diada de Santa Magdalena (22 de juliol) — a nomenar un fill de Lleida, el doctor misser Bernat Esblada, malgrat que misser Guillem de Montsó, natural de Mallorca, havia obtingut dos vots més.⁵ Aquest va apellar a la reina Maria, i els paers, assabentats del cas, proposaren a la Prohomenia, en sessió del 12 de maig, d'escriure a la Lloctinent, al regent de la Cancelleria reial i als advocats de la Ciutat per tal que l'alludit misser Montsó no posés cap obstacle al nomenament, atès que la provisió que la Reina féu l'any 1432 no contradeïa el privilegi que de feia molts anys permetia de posar un lector ordinari de cada facultat, encara que no fos votat. Tal gestió fou feta a proposta de misser Esblada. Per això acordaren que les despeses anessin a càrrec seu.⁶

Davant la freqüència de juristes, doctors i homes de lletres que pledejaven contra la Ciutat, la Paeria cercava per a l'Estudi mestres idonis i addictes. Durant el curs següent, és a dir, el 17 de setembre de 1434, veiem que el Consell general ordenava al clavari de l'Estudi que abans de conduir els nous catedràtics hom els prenguéssin jurament que no advocaran contra la municipalitat ni contra els seus privilegis i llibertats.⁷ L'acord era principalment per l'afer de les Borges Blanques. Aquesta vila aleshores era un poble de la contribució de Lleida, i sostenia una encrespada disputa amb el Consell general per causa dels herbatges i pasturatges. La tramitació del plet s'havia agreujat fins a l'extrem de menar-lo per camins violents i per via de procés de Defensa i Bandera. Els jurats de les Borges no estalviaren res per guanyar-lo, i no els mancaven advocats i doctors de prestigi que els aconsellaven. Per tal d'evitar-ho, la Paeria prengué semblants mesures.

El doctor Bernat Esblada, que tant d'enrenou mogué el 1434 per causa del seu nomenament, l'any següent protestava contra la conducció de misser Bernat Pinós fent valer també l'esmentat privilegi. S'esdevingué que els paers, seguint el consell d'alguns doctors de la Ciutat i d'acord amb el

5. Doc. 3.

6. Doc. 4. En la renovació de càrrecs municipals de l'any següent misser Esblada fou elegit prohoms de la Paeria. La manca del cartulari de l'esmentada anyada no ens permet de conèixer els extrems de la lletra tramesa pels paers a la reina Maria.

7. Doc. 5.

privilegi de Martí I, manaren al clavari Antoni Sabata que, com l'altra anyada, fos conduït catedràtic de l'hora doctoral de Cànon misser Esblada. Però Sabata i els clavaris nomenats per l'Estudi i el Capítol elegiren misser Bernat Pinós, cosa que el Consell general de la Paeria considerarà un greu atemptat als privilegis de la Ciutat, i com que aquesta i d'altres conduccions fetes eren perjudicials a llurs interessos, hom posà l'afer a mans d'homes de ciència. Encara, l'any 1444, davant el dubte del clavari de l'Estudi entre misser Bernat Vidal i misser Robió, el Consell acordava que la càtedra fos donada al qui obtingués més vots, ja que ambdós eren veïns de Lleida.⁸

Pel que podem veure, la provisió de càtedres era molt discutible i donava peu a greus i constants abusos. Els privilegis i provisions reials, com el que acabem de citar de la reina Maria, encara ho complicaven més. No era, doncs, cap estímul ni cap atracció per als doctors i els mestres forasters que volguessin venir a Lleida. Per això no ens fa gens estrany com tants i tants d'homes savis abandonessin l'Estudi per anar a llegir a d'altres universitats, de què tant es queixen els documents de l'època.

Tampoc no era cap estímul el salari dels catedràtics. Sembla que una de les raons que mogueren el bisbe García Aznárez a plantejar la reforma del 1447 fou la solució d'aquests problemes. El projecte fou fet a requeriments del papa Eugeni IV i del rei Alfons *el Magnànim*. Bons desigs que veiem també manifestats en les peticions formulades per Bernat Antist, escrivà i síndic de la Paeria, i pel prevere Pere Eiximeno, síndic del Capítol de la Seu. El mateix Consell general de la Ciutat s'adherí des d'un principi al projecte, tal com llegim en la sessió del 6 d'abril de 1445, on acudiren prohoms tan vinculats a l'Estudi com l'esmentat Antist, l'exclavari Pedro de Toledo, Arnau de la Pardina i Joan Vives.

El pare Sanahuja ens fa sabedors que García Aznárez presentà els nous Estatuts de reforma el 16 de setembre de 1447 davant una venerable assemblea reunida a la capella universitària de Sant Iu per a la seva aprovació, constituïda pels paers, representants del Capítol, catedràtics, doctors i altres personalitats de l'Estudi, dels quals dona la llista.⁹

Gaya i Massot, referint-se a aquests estatuts del bisbe Aznárez — una còpia dels quals li facilitarem, desitjosos de colaborar a la seva meritòria tasca a profit del nostre Estudi —,¹⁰ observa amb molt d'encert que manquen de novetats d'interès, puix que el prelat no fa altra cosa que resumir i aplicar les disposicions que Alfons IV donà el 15 de juny de 1431.

8. Docs. 6 i 10.

9. Doc. 11. Vegem SANAHUJA, *La Univ. de Lérida y los Franciscanos*, 193.

10. La còpia o esbortany de la reforma de García Aznárez és custodiat a l'Arx. Cap., calaix 151, llig. 7152. El manuscrit, de paper i força ben conservat, comença: «Reformatio Studii Generalis Ilerdensis facta per reverendum dominum Garciam Aznares Episcopum Ilerdensis». Sabem que va inclòs dins el *Chartularium* esmentat, l'edició del qual prepara l'Institut d'Estudis Catalans.

Segons l'ahudit autor, les reformes d'aquest monarca no prengueren peu dins l'Estudi, a jutjar per les modificacions fetes posteriorment i encara d'altres d'introduïdes per la seva muller, la reina Maria, en el privilegi, que ja hem comentat, del 25 de setembre de 1432.¹¹

De fet, els estatuts del 1447 són un recull dels punts principals tractats en els privilegis que atorgà Martí I i que foren ampliat i aclarits en les providències d'Alfons IV i de la reina Maria. La intenció del bisbe, encoratjada per les butlles d'Eugeni IV i, no cal dir-ho, per la Paeria i pel Capítol, devia ésser de fer-los viables a les escoles. Les qüestions, extensament redactades en els 18 capítols de la dita reforma, manifesten un anhel de pau i d'harmonia que, pel que hem vist anteriorment, de cap manera no podien donar les citades providències reials tan complicades i contradictòries.

Potser el punt més interessant dels estatuts és el que fa referència a l'elecció de catedràtics, cavall de batalla de la vida universitària d'aquells anys. Certament que García Aznárez no se surt gens de l'esperit del privilegi de la reina Maria, fins en els detalls més minsos, com és en la intervenció dels estudiants que havien de donar llurs vots. Però, per aquest document sabem que, a pesar de tantes pragmàtiques i ordinacions, la recepció i l'escrutini dels vots, sovint era motiu de frauds, travetes i enganys. Les rivalitats conduïen a resultats eixorcs i estèrils per al desenvolupament dels estudis. Era freqüent que alguns estudiants de noble llinatge subornessin els altres només perquè votessin els doctors amics d'ells o, si més no, perquè pertanyien a llur nissaga. Si de cas algun d'ells no s'hi volia avenir, era amenaçat de mort, cosa que originava raons, querelles, bregues, odís i rancors, tal com es pot veure consultant els cartells de deseiximent dels llibres de Seguretats de la Paeria, algun dels quals, pel seu interès, hem inclòs en els apèndixs de la present monografia. Aquests avalots mogueren, sens dubte, el bisbe reformador, amatent, per una experiència de dotze anys, a fer que la intervenció dels escolars en el nomenament de catedràtics fos encarrilada, quan no comandada, per una junta de compromissaris constituïda per nou persones amb representacions de la Paeria, del Capítol i de l'Estudi.¹²

Sembla, però, que la reforma del 1447 no passà d'un projecte. Val a dir que García Aznárez morí dos anys després — el 13 de març de 1449 — i el seu successor immediat, el cardenal Antoni Cerdà, retintut a Roma per Nicolau V i per Calixt III, actuà sobre tal afer prescindint en bona part de l'obra del prelat difunt. Naturalment, el nou bisbe devia tenir el seu criteri. L'ascendent que tenia dins la cort pontificia el devia moure a donar una major amplitud als estatuts. La còpia que hom en conserva a l'Arxiu Capi-

11. GAYA I MASSOT, *Las rentas del Estudio*, 293-338.

12. Arx. Cap., calaix 151, llig. 7152.

tular de Lleida és plena de retocs i afegidures, fets per mans posteriors a les que van redactar-los l'any 1447. A més, ni les actes del Capítol ni les del Consell general de la Paeria dels anys següents a la data expressada no fan cap al·lusió a la reforma de García Aznárez. I, en canvi, són nombroses les referències documentals que ens parlen de les gestions a favor de l'Estudi, portades per cert a bon terme pels canonges i pels prohoms de la Ciutat, sobretot des del 1455 vora la Santa Seu i gairebé sempre per mitjà d'Antoni Cerdà, tan ben disposat envers els lleidatans, que fou conegut tothora pel Cardenal de Lleida, i no pas pel seu títol veritable, que era el de Sant Crisògon. Una cosa és certa, en canvi: els estatuts d'Aznárez serviren de base a les reformes sol·licitades a Calixt III, car aquest pontífex els cita en una butlla del 1458, de la qual més endavant haurem de parlar. I si alguna vigència assolí, seria revocada, sobretot en els punts més debatuts com era el de l'elecció de mestres; així es veu en l'ordre de Joan II del 30 d'octubre de 1458.¹³

L'any 1455 havia estat elegit papa Calixt III — Alfons de Borja —, el qual en la seva joventut fou estudiant de Lleida i vice-canceller de la seva Universitat. La Paeria i el Capítol volgueren aprofitar un tal esdeveniment enviant a Roma el prohom misser Gabriel Beralda amb l'encàrrec d'aconseguir del nou pontífex certes indulgències a favor dels benefactors de l'Hospital de Santa Maria i dels devots de la relíquia del sant Drap. Ensenms, hauria de treballar per tal d'assolir butlles a profit de l'Estudi, que tan mancat estava de reforma, singularment aquelles encaminades al millorament del salari dels catedràtics i a l'augment de càtedres.¹⁴ Hom pot veure per aquest document, donat a conèixer pel P. Sanahuja, que, si haguessin estat aplicats els estatuts del 1447, no hi hauria hagut manera d'explicar-nos el perquè de tanta dèria pel redreç d'unes escoles de feia tan pocs anys reformades.

Referint-se a l'anada de misser Beralda a Roma, el P. Sanahuja¹⁵ anota la poca fortuna que aquest tingué davant la Cúria pontifícia pel que fa a les seves peticions de reformació de l'Estudi. Nosaltres, altrament, opinem que no va estar tan desafortunat com així assegura l'historiador franciscà: sembla que, més que no pas una negativa, hi hagué un entrebancament o detenció de l'afer, ja que les negociacions continuaren amb la intervenció del Capítol de la Seu, que finalment obtingué quelcom de profitós.

El 17 d'agost de 1457 els paers feien constar a la Prohomenia com l'oficial del Bisbe, misser Francesc de Roda, anava a Roma, i que ell, per amor a la Ciutat, era prest a complir qualsevol encàrrec que li fessin, sobretot quan afectava el negoci de les butlles per al redreç de l'Estudi i de les de l'Hospital de Santa Maria. La qüestió fou posada a examen d'una

13. GAYA I MASSOT, *Provisión de Cátedras*, 292-96.

14. SANAHUJA, *Historia de la Beneficencia*, 274.

15. SANAHUJA, *Historia de la Beneficencia*, 154-55.

comissió de prohoms.¹⁶ Dos dies després la dita Prohomenia es tornà a reunir amb l'assistència del degà Montsuar i dels canonges Garcia de Vallterra i Ramon Janer, a més d'un grup d'estudiants. El caire extraordinari d'aquesta reunió era motivat perquè el síndic de l'Estudi havia obtingut una certa gràcia del Sant Pare «en augment de les cadires així com en reformar lo dit Studi». La butlla de Calixt III, que obria pas a la creació de noves càtedres o facultats, comportava la supressió d'algunes dignitats i d'alguns beneficis, car els estudiants es dirigiren als paers i al degà de la Seu perquè «vegessin de quals dignitats, beneficis o altra via pus fàcil» haurien el dit augment. Deliberaren que el canonge Garcia de Vallterra redactés un memorial del qual derivessin instruccions faedores al Papa, al Rei i al Cardenal de Lleida.¹⁷

L'Estudi encara obtingué altres gràcies de Calixt III. A l'arxiu de la Catedral hi ha còpia d'una butlla subscripta pel dit pontífex des de Roma el 25 d'abril de 1458, on hom disposa que el rector de la Universitat no pot ésser pres pel bisbe de Lleida ni pel canceller durant el seu rectorat. Tracta també d'excomunionis en cas de certs abusos, irregularitats i violències.¹⁸ Aquest darrer extrem de la butlla deu anar lligat amb l'enrenou que promogueren certes excomunionis llançades pel degà Montsuar l'any 1453 contra alguns individus vinculats al Col·legi de Domènec Pons, el degà del qual n'era jutge i conservador.¹⁹ També ho creiem relacionat amb el succés del 17 de novembre de 1457, en què el procurador del Bisbe, mossèn Gabriel Fragà, es queixava davant el Capítol de la Seu perquè aquell mateix matí havien vingut al palau episcopal el Veguer i els paers, a mà armada i violentament, i havien arrencat uns cartells que per ordre de l'Ordinari de la diòcesi havien manat de publicar els canonges i hi foren posats pel Rector de l'Estudi. Perquè aquell atemptat anava contra les constitucions de l'Església, mossèn Fragà demanà als capitulars que hi eren presents que fessin una instància o requesta davant els magistrats de la Ciutat responsables del fet. El Capítol féu nomenament dels canonges Joan Rabins i Blasi Claver perquè ho estudiessin.²⁰

El memorial que la Paeria i el degà Montsuar encomanaren al canonge Vallterra sembla que a la fi fou redactat de fàisó que les despeses principals per a dotar les noves càtedres de l'Estudi fossin encarades, més que no pas sobre els benifets eclesiàstics, sobre les marmessories del «cor de la Ciutat». I no oblidem que la petició de butlles fou feta sobretot de cara a la supressió de qualques prebendes de la Catedral. I si tal desviació no partia del memorial de mossèn Vallterra, foren els funcionaris de la Cúria

16. Doc. 12.

17. Doc. 13.

18. Arx. Cap. calaix 151, llig. 7154. Aquesta butlla és inserida al *Chartularium* de GAYA.

19. LLADONOSA, *Montsuar*, 67-68.

20. Arx. Cap., reg. 91 (Actes Capitulars), fol. 26.

pontificia que així ho disposaren. El fet motivà perllongades negociacions, i les butlles no tingueren efecte fins ben avançat l'any 1460. Així mateix, el 9 de setembre de l'any esmentat, el Consell general de la Paeria deliberà de posar a mans d'una Comissió de prohoms l'estudi de les butlles, i que aquesta Comissió de cap manera no consentís a carregar-ho sobre les dites marmessories. L'assumpte era delicat i difícil, car no es podria resoldre sense ferir no pocs interessos del personal eclesiàstic. També en la sessió alludida hi ha un acord molt curiós i que creiem d'interès per a la història de les nostres lletres. A una petició del Príncep de Viana feta per carta, hom féu donació de quinze lliures al «poeta laureat» i capellà del Príncep, fra Joan Andreu Ferabou.²¹

El 31 d'octubre del mateix any la qüestió de les marmessories encara no havia estat resolt. Ja inaugurat el nou curs, comencen les queixes contra la desgana dels catedràtics a llegir. Tal dia, el lloctinent del Rector de l'Estudi, mossèn Miquel d'Almagan, pregava una vegada més al Consell de la Paeria que veiés de donar solució a l'assumpte de les butlles, les quals encara no havien estat aplicades, i li comunicava que d'uns quants anys ençà l'Estudi disminuïa de personal, i això, per causa dels doctors ordinaris, «que no ligen ab aquell treball e donant en *scriptis*», com era notori. Per salvar aquests inconvenients, fins i tot alguns estudiants s'havien ofert a donar una certa quantitat a misser Guimerà perquè llegís i passés les lliçons per escrit. Però comptaven amb pocs diners, i esperaven de la Ciutat un adjutori per a fer els diners que els mancaven. Quant al primer cap del que demanava el lloctinent del Rector, és a dir, al fet de les tan remenades butlles pontificies i de la qüestió de les marmessories, hom acordà que fos tramès de nou a una Comissió de prohoms, i com que la deliberació del segon extrem tampoc no era unànime, la passaren també a una altra junta.²²

Heus ací, doncs, un petit reflex dels inconvenients en què la Universitat de Lleida es debatia un mes abans de la inauguració de les Corts generals del Principat de Catalunya a les no massa espaioses cambres de la Degania vella de la Seu, per manament de Joan II. Els esdeveniments posteriors impossibilitaren que fos donat bell compliment a l'esperit de les butlles de Calixt III, ara ja difunt. Els anhels redreçadors manifestats en el projecte de García Aznárez i en les gestions del cardenal Cerdà romanien, això no obstant, damunt el paper. I, si més no, a manca de millors i definitives providències, compliren llur missió durant el turbulent període propvinent. I, malgrat els esforços que la Paeria féu per assolir una major contribució econòmica en el sosteniment de les càtedres per part de la clerecia, tal com hem vist a través dels treballs de misser Beralda per obtenir butlles

21. Doc. 14.

22. Doc. 15.

de supressió de benifets i prebendes, de fet, el pes principal caurà sobre els béns i imposicions de la Ciutat.

LES RENDES DE L'ESTUDI. — Hom donarà per bones les raons anteriorment anotades examinant l'estat de les rendes i els ingressos de l'Estudi a la segona meitat del segle XV i al següent. Tals quantitats eren esmerçades principalment per a satisfer el salari dels catedràtics.

Era un bon ingrés l'arbitri d'un diner per lliura sobre la carn.²³ Hem vist com durant l'any 1473, amb motiu de la restauració dels edificis universitaris, els paers autoritzaren certes despeses aplicades sobre l'impost de la carn, recollidor el dilluns i el dimarts de Pasqua, esmerç solament explicable per la peremptòria necessitat que llavors hi havia d'obrar les aules de l'Estudi. El dit arbitri l'any 1447 pujava a vuitanta florins.²⁴

També foren molt estimades les rendes que proporcionaven els fruits de la marmessoria de Berenguer Gallart, gràcies a una butlla del papa Benet XIII — Pere de Luna —, del 25 d'octubre de 1413, en la qual concedia gràcia de quatre-cents florins sostrets de la dita marmessoria i a favor de la Universitat.²⁵ Des del 1500 fins al 1564 aquesta quantitat restà per dues-cents trenta-set lliures catalanes que hom havia de pagar en dues tandes: una per Nadal i l'altra per Sant Joan de juny. De la mateixa fundació Gallart procedien trenta lliures, que els seus marmessors solien pagar cada any per a la composició de la butlla de l'Estudi.²⁶

Però el principal ingrés era el «sisè del vi» o «lliura de l'Estudi», un bon emolument que feien els carrejadors de la verema que entrava a la ciutat.²⁷ El dia 1 d'abril de 1500 l'arrendament d'aquest impost era donat, ensems amb el de la pesca salada, al mercader Andreu de la Pardina, i feia, uns anys amb altres, tres-cents cinquanta florins.²⁸ L'Almoina de la Seu feia també una pensió anual de vint-i-quatre lliures a favor de l'Estudi, la qual era lliurada en dues tandes de dotze lliures i anava a profit del salari dels lectors batxillers.²⁹ Així mateix, la Bisbalia feia donació graciosa de cinquanta florins per al salari dels catedràtics.³⁰

23. Aquest vectigal va inclòs en una concòrdia entre l'Estudi i la Paeria, pactes que Martí I confirmà en un privilegi subscrit a Saragossa el 12 de març de 1399 (Arx. Mun., arm. ptiv., diploma 168 del catàleg de Gras). Vegeu GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 312-13.

24. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7263 (Libre del Studi).

25. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7178.

26. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7263.

27. El «sisè del vi» o «Lliura de l'Estudi» fou imposat pel Consell de la Paeria el 21 de juliol de 1319, a raó d'un sou per cada 28 del producte de la venda del vi. Vegeu GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 301.

28. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), f. 1 r. L'any 1564 el Col·lector d'aquest arbitri, conegut també per la *lliura del vi*, ingressava a la Caixa de l'Estudi, 121 lliures i 10 sous (Arx. Cap., calaix 151, lligall 7263 (Libre del Studi)).

29. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7263 (Libre del Studi).

30. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 295-96, 319, asseuyala la possibilitat que aquesta concessió derivés de les primeres concòrdies entre el Bisbe i la Paeria durant els anys de l'estructuració econòmica de l'Estudi, particularment la del 1322.

L'Estudi rebia també alguns censals :

- a) de la vila d'Albesa, el capital de la qual donava unes sis lliures, i fou establert per venda de mossèn Miquel Mahull, «prochides de la butlla antiga», com així consta per acte testificat pel notari Joan del Castillo l'any 1500 ;
- b) altres sis lliures del poble de Torrefarrera, que anys després va redimir el bisbe Despuig dels residus de la marmessoria de Gallart ;
- c) un altre censal, de cinc lliures, de Vilanova de la Barca, procedent dels diners de la butlla de l'Estudi ;
- d) un altre d'Alcanó, de deu lliures ;
- e) un altre de Corbins, de cinc lliures ;
- f) un altre dels Aniversaris de la Seu, de set lliures ;
- g) un altre del Palau d'Anglesola, de sis lliures ;
- h) un altre de Vilanova de Remolins (avui un terme despoblat del municipi d'Alcarràs), de quaranta sous ;
- i) un altre de mossèn Lluís d'Erill, ciutadà de Lleida, de dos-cents quaranta-set sous ;
- j) un altre dels germans Pere i Joan Tarret, de cent deu sous per valor de cent vint ;
- k) un altre de la Granja d'Escarp, de tres-cents deu sous ;
- l) un altre del lloc de Sunyer, de cent sous.³¹

La collecta anual dels doctors, llicenciats, mestres i batxillers de totes les facultats, que importava un florí per individu, i la dels gramàtics, que feien cadascun mig florí — set sous —, muntava totalment, uns anys amb altres, a vint-i-cinc florins.³² Igualment hi havia la «ratione bancagii studentum», que era un cànon o dret que els estudiants pagaven per seure mentre oïen les lliçons, i feia, poc més poc menys, uns quaranta florins.³³ I la mitja porció de la Seu, que solia rebre el mestre de Gramàtica i pujava a vint-i-cinc florins.³⁴

Cal esmentar també els fruits que hom rebia de la marmessoria del físic Joan de Perusia,³⁵ el qual féu testament el 15 de juny de 1431, llegat que a la darrerria del segle XV pujava a seixanta florins.³⁶

31. Arx. Cap., calaix 151, llig. 7263 (Libre del Studi).

32. Sobre el dret de bancatge que pagaven els estudiants, vegeu GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 319.

33. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7152.

34. Sobre l'origen d'aquest impost, vegeu GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 319.

35. Referent al físic Joan de Perusia, vegeu A. RUBÍ I LLUCH, *Documentis per la història de la cultura catalana mig-aval* (Barcelona, 1908-21), II, pàg. LXV, i GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 320. També SANAHUJA, *La Universidad de Lérida y los franciscanos*. Joan de Perusia, segons els llibres de *Censos manifestats de la parròquia de Sant Andreu* de 1429 (Arx. Cap., reg. 19), tenia l'alberg al tros de carrer que anava des de la placeta d'En Goget, davant l'Estudi, a la plaça de la Cadena. Afrontava amb un hostal situat davant les escoles majors. LLADONOSA, *Calles y plazas*, II, 208.

36. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7152.

Els anys que seguiren la guerra de Catalunya els béns de la Universitat venien a donar anualment unes set-centes lliures de les llavors corrents a Barcelona i que l'any 1473 feien mil florins.³⁷

La caixa de l'Estudi era guardada en una cambra secreta i, dins aquesta, en un lloc molt recòndit anomenat *el Sagrari*, on dipositaven els diners en saquets d'estopa. Els tres clavaris — de la Paeria, del Capítol i de l'Estudi — tenien cadascú una clau, segons consta en la butlla de Calixt III, abans esmentada. Cada clavari posava a la caixa el producte de la pecúnia recollida.³⁸

La comptabilitat de l'Estudi era consignada en volums de paper amb cobertes d'aluda i de format foliat, dels quals l'arxiu Capitular de Lleida guarda un exemplar on hi ha el rètol: *Libre del Studi*. Duia els comptes un escrivà, molt sovint el mateix ajudant del notari major de la Paeria, el qual pels seus serveis — almenys fins al setge de 1464 — fruïa d'un salari de seixanta sous anuals. Però, com sabem, la guerra comportà una gran minva de l'impost de la Lliura de l'Estudi, i el 29 de desembre de 1467 el Consell de la Paeria acordà de reduir a la meitat la tal consignació, i fou deixada a trenta sous anuals.³⁹

EL SALARI DELS CATEDRÀTICS. PROVISIÓ DE CÀTEDRES. — El sou dels catedràtics i els mestres de l'Estudi gairebé no va canviar durant els regnats de Joan II i de Ferran II. El cobrament es feia en dues tandes invariables: Nadal i Sant Joan de juny. La seva estipulació no varià, segons ve continguda en els estatuts del 1447.⁴⁰

37. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 321, calcula l'ingrés total de les rendes de l'Estudi, l'any de la reforma de García Aznárez, en 502 lliures, 10 sous, i la reducció a florins és a base de 10 florins per lliura. Nosaltres ho hem calculat prenent per norma l'estat del florí l'any 1473, el qual, tantost com fou acabada la guerra de Catalunya, era al for de 14 per lliura. Vegeu LLADONOSA, *Montsuar*, apèndix XVIII.

38. L'any 1565, misser Bartomeu de Gomar, que ho era de l'Estudi, deposava «en lo sagrari 10 lliures que quiscun any sol pagar dita Universitat per a la lectura ordinària dels batxellers de Cànon i Leys y són per lo present any». Més endavant, el 25 de maig del mateix any, el Clavari major o de la Paeria, lliurava, per manament dels paers, quaranta-tres lliures per a primera paga de les *catedrilles*, i el 29 de juliol de 1576, mossèn Francesc Vila, prevere beneficiat de la Seu i clavari eclesiàstic, per ordre del bisbe Antoni Agustín, posà a la caixa un sac d'estopa amb 387 lliures, 18 sous i 4 diners, ço que hom havia d'esmerçar per al pagament als catedràtics de la tanda de Sant Joan d'aquell curs, pecúnia procedent de la pensió de 700 ducats establerts per butlla de Pius IV el 9 de juny de 1565 (Arx. Cap., calaix 151, lligall 7263, fol. 2, *Libre del Studi*). Durant el pontificat d'Antoni Agustín (1561-76), les rendes de l'Estudi muntaven a 1509 lliures. Vegeu GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 322.

39. Doc. 33.

40. Des dels primers dies de la fundació de l'Estudi la Ciutat s'obligà a satisfer el salari dels mestres i els doctors (RUBIÓ I LLUCH, *Documents*, I, docs. 15, 16, 18 i 70). Les dificultats per a recaptar una quantitat destinada a tal fi foren molt grans. Si recordem, però, que l'erecció de la Universitat coincideix amb la construcció de la peixera, la mina i l'ampliació del canal de Pinyana, obres que asseguraren els regs de l'horta de Lleida, però que també minvaren el patrimoni de la Paeria i dels particulars, comprendrem tantes demores a resoldre el problema econòmic de l'Estudi. Fou un intent de

Els doctors solemnes que llegien Lleis i Cànon a l'hora de Prima — hora doctoral — dins les aules de l'Estudi major, gaudien d'un salari anual de cent cinquanta florins d'or. Els lectors de Tèrcia en cobraven vuitanta, i el doctor que llegia el nou Digest, en rebia cent. A l'hora de Sexta els doctors d'ambdues facultats cobraven seixanta florins.

Els mestres de Teologia eren dos: el de Prima, amb vuitanta florins de salari, i el de Vespres, que en rebia cinquanta. A més, hi havia la «Lectura de l'Alba», que es feia a la matinada, dins l'església de Sant Joan, de la plaça, i en llengua vernacla, car tenia caire popular. Era regentada per un frare menor, i per tot rebia una almoina de vint lliures, que l'any 1467 fou reduïda a dotze, a prec del doctor Antoni de Bardaxí.⁴¹

Els catedràtics de la facultat de Medicina llegien a Prima i a Tèrcia, amb un salari de vuitanta florins. Hom també conduïa «un bon mestre d'Oratòria», que gaudia d'un sou de cent florins. Els mestres d'Arts — Filosofia natural, Lògica, Gramàtica i Retòrica — no tenien tampoc llur salari equivalent. El mestre de Gramàtica era el més ben pagat, disciplina a la qual sempre hom donà molta importància «per ésser principi e fonament de les altres ciències». Per això un mestre de Gramàtica cobrava cent cinquanta florins, tants com el doctor solemne. Els mestres de Lògica i de Filosofia cobraven cadascun vuitanta florins.⁴²

Hem vist anteriorment el que la Paeria suportà a causa de la conducció de catedràtics. Això fou abans de la guerra de Catalunya. Ara les dificultats seran més grans i més greus. El sistema d'elecció era el mateix: anava a càrrec dels clavaris i de nou persones nomenades per la Paeria, el Capítol i l'Estudi. Qualsevol dia, des de Cinquagesma a la diada de Santa Magdalena, els compromissaris es reunien dins l'església parroquial de Sant Andreu — que ensems amb la de Sant Martí compartia el privilegi de temple universitari —, d'on sortien els elegits. Si les conduccions donaren peu a plets, bregues i altercats, no foren tampoc més petits els problemes que anaven sorgint per tal de satisfer els salaris. Naturalment, en el primer cas només eren debatudes qüestions d'ordre polític o administratiu, i, en canvi, en el segon, l'economia esdevenia el factor principal. I, encara, en uns pocs anys que la Paeria havia d'alçar una població enrunada, desfeta i empobrida per les exigències del rei Joan, que no parava de dema-

donar-hi solució la concòrdia entre el Bisbe i el Capítol, d'una banda, i la Paeria, de l'altra, continguda en un extensíssim pergami, del 21 d'octubre de 1310, en què els paers cediren a la clerecia el dret a nomenar els catedràtics i s'obligaren a contribuir al seu sosteniment amb 2.500 sous, i el braç eclesiàstic, amb altres tants (Arx. Cap., calaix 151, perg. 7159). La plantilla inicial era composta de set catedràtics, dos doctors de Lleis, dos de Cànon, un mestre de Medicina, un de Gramàtica i un altre de Lògica. Cada professor cobrava de 25 a 30 lliures anuals, pel que es llegeix en una carta de Jaume II, del 8 de novembre de 1324, dirigida als paers de Lleida. Vegeu GAYA I MASSOR *Las rentas*, 297 i ss.

41. Doc. 83.

42. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7153.

nar diners i prestacions personals per a dur a bon terme les seves empreses bèhiques. Els anys que s'escolaren des del setge del 1464 ben avançat el regnat de Ferran II esdevingueren anys d'angoixa contínua, tant pel que pertocava a la Paeria, delerosa de recaptar pecúnia i impostos, com pel que concernia els doctors i els mestres conduïts, els quals no solament exigien la percepció del salari, sinó també llur assegurança.

Durant la primera tanda del curs 1464-65, com que tothom devia fer-se càrrec de la situació, no hi hagué conflictes de cap mena. Els catedràtics anaven quotidianament a llegir, si no contents, confiats en la paraula donada pels paers. Però no feren sinó començar l'any nou, que, un xic escamats perquè no cobraren per Nadal, demanaren seguretat de pagament «in scriptum». Aleshores els prohoms de l'Estudi, en la sessió del 2 de gener de 1465, acordaren de fer uns albarans de setanta-cinc lliures, que eren la meitat de les cent cinquanta que la Paeria havia ofert per a aquella anyada, manant que el Racional signés els albarans adreçats al Clavari major de la Ciutat, segons les terces que tocaven a cada lector.⁴³

L'any següent, una setmana abans de Sant Lluç — 13 d'octubre de 1466 —, els paers, moguts dels més lloables desigs, proposaren a la Prohomenia que, havent d'anar a la nova conducció de catedràtics, hom els fes bona fermaça de llur salari. Els prohoms ho remeteren als paers i als prohoms Antoni Riquer, Galceran Sapllana i Pere-Arnau Segrera.⁴⁴

Llavors l'Estudi comptava amb pocs doctors, i l'assistència escolar era migrada. Hom no podia esperar més d'un Estudi situat en una ciutat incommunicada amb la resta de Catalunya, que encara romania fora de l'obediència de Joan II. Només podrien servir-se dels mestres del país, ja que els de la banda d'Aragó preferien d'anar a Osca, on tant de renou movien contra l'Estudi de Lleida. Per tant, poca quimera donarien les eleccions per a conduir doctors, ja que amb prou feines se'n trobarien d'idonis que volguessin llegir. Ho sospitem, si més no, per l'afany dels paers a aconseguir els pocs homes de ciència que aleshores romanien a Lleida. Dos dies després de la sessió de prohoms de l'Estudi abans esmentat, els paers Joan Vives i Françoi Salvador feien gestions personals davant els doctors Antoni Bardaxí, Joan Rossell i d'altres mestres perquè acceptessin la lectura amb el salari de l'any proppassat, tots els quals respongueren que ells bé prou que ho acceptaven, però que de primer volien anar sobre segur i saber d'on cobrarien i qui els pagaria. Els paers exposaren la qüestió als prohoms de l'Estudi. Aquests deliberaren que el millor fóra de trobar qualque persona que bestragués les quantitats necessàries per a assegurar els salaris i que la tal persona o persones «hien mortitzacions e altres deutes e emoluments de la Ciutat per pagar aquells». I que una meitat serviria per a pagar els

43. Doc. 26.

44. Doc. 30.

catedràtics, i l'altra, per a tapar els deutes de la Ciutat. Per a major garantia firmaren cartes d'indemnització amb assegurança de satisfer els salaris en les tandes convingudes.⁴⁵

Però aquests remeis no eren cap solució. Els préstecs eren fets per sortir del pas. De moment els lectors callaven; però en acabar la tanda es trobaven de nou sense la paga i amb més dificultats per a cobrar-la, car els deutes de la Paeria augmentaven, i de dia en dia es feia més difícil d'obtenir crèdits per la penúria general i, també, per la manca de confiança que els creditors tenien d'un organisme amb la major part dels béns comunals apropiats i retinguts pel Rei. Havia passat el Nadal de 1467, i els catedràtics encara no havien rebut la porció del salari corresponent a la taxa de Sant Tomàs. Davant la incertitud, i després d'algunes gestions del tot inútils, abandonaren les càtedres, i l'Estudi es trobà a mig curs en plena vaga. Hom constata l'espaiament dels paers i dels prohoms del Consell de la Paeria per l'actitud dels lectors llegint les actes del 9 i el 15 de gener de 1468.⁴⁶ D'una banda, no entreveïen cap fórmula per on haguessin diners, i, de l'altra, veïen «com lo Studi se desbaratave» i els estudiants tombaven lliures pels carrers cometent tota mena de malifetes; la qual cosa era destrucció de la ciutat. El Consell encomanà l'afer a la Prohomenia del Parlament, i aquesta comunicà als paers que no hi havia altra solució que gravar la contribució dels veïns de Lleida i dels pobles amb un nou impost. Així mateix ho comunicaren els paers al Consell general en la sessió del 15 de gener, en la qual hom acordà d'imposar «la dita gitada ensemps ab lo impòsit o fogatge del senyor Rey segons l'any proppassat fonch imposit e en aquella matexa suma».⁴⁷

Escarmentats els catedràtics que havien de llegir el curs 1468-69, ja abans de la festa de Sant Lluç, feren saber als paers que no començarien les lliçons tant per no haver rebut tot el salari de l'anyada anterior, com per la inseguretat que tenien de cobrar en l'esdevenidor. Aquesta decisió fou posada a deliberació del Consell general l'11 d'octubre de 1468, el qual acordà que els ordinaris fossin pagats dels ròssecs de l'any proppassat i que per assegurar-los les pagues futures ho remetessin a la prohomenia de l'Estudi, a la qual donaven tant de poder com el Consell general tenia. I encara, donaren autorització al Síndic de la Paeria de donar fermaça en nom de la Ciutat de qualssevol obligacions o indemnitats que la dita Prohomenia pogués deliberar.⁴⁸ Tot i els acords esmentats, els cobraments de salaris endarrerits s'anaven demorant. El 20 de novembre del mateix any els doctors Gispert de Remolins, lector de Decrets, i Joan Rossell, lector de Lleis, es queixaven al Consell de la Paeria perquè el ciutadà Nicolau Pou entretenia

45. Doc. 31.

46. Docs. 34 i 35.

47. Doc. 35.

48. Doc. 37.

inexplicablement les quantitats a ells degudes per la lectura de llurs ca-dires.⁴⁹

El problema del curs 1467-68 es plantejà de nou durant el 1468-69. El prohoms Pere-Arnau Segrera, tement que no arribés la diada de Sant Lluç del curs propinent i que els catedràtics no es neguessin a llegir, car aquesta era la veu que corria entre els estudiants, molts dels quals ja preparaven la roba i els llibres per anar-se'n a d'altres Estudis, sobretot al d'Osca, el 24 d'agost de 1469 demanà als membres del Consell que els fossin pagades les quantitats que encara els devien del curs passat. Aquests, reconeixent que era de justícia de satisfer el salari als catedràtics, puix que havien treballat, remeteren l'afer a la prohomenia del Parlament perquè fes la paga dels impostos o gitades que havien d'aplegar.⁵⁰

La inseguretats dels salaris persistia, i les intencions dels estudiants d'abandonar les aules de Lleida, també. Els catedràtics volien anar sobre segur, i per assolir-ho amenaçaven novament amb la suspensió de les classes. Per evitar-ho, el 2 d'octubre del mateix any el rector de l'Estudi, Lluís de Facs, acompanyat d'un estol d'estudiants, es presentava al Consell general a intimar els seus membres que, si no pagaven els lectors ordinaris, aquests no llegirien, i l'Estudi romandria orfe de mestres i d'escolars, mentre que si asseguraven el salari s'aplegarien a Lleida un gran nombre d'alumnes, car eren molts els que volien venir, i si no ho feien era per la por de quedar-se sense doctors que els donessin lliçons, i només esperaven avís que era certa l'obertura del curs el dia de Sant Lluç per a venir. El Consell, després de madurs i llargs raonaments, i reconeixent que l'Estudi era el principal membre de la Ciutat pel qual era molt d'atendre i conservar, deliberà que fossin manllevades cent lliures sobre el terme de la Cogullada — un dels llocs de la contribució de Lleida aleshores ja despoblat —, terme que per la penúria de la guerra la Paeria havia venut feia pocs mesos, amb fernança de quitament o lluíment, al ciutadà Simó Balaguer pel preu de dues-centes lliures. L'operació consistia en això: que l'alludit Simó Balaguer prestés les dites cent lliures, i, si no ho volia, la Paeria li prendria la terra, la qual seria de nou venuda per tres-centes lliures, de les quals, dues-centes serien tornades a Simó, i les altres cent haurien d'ésser destinades al pagament del salari dels ordinaris de l'Estudi.⁵¹ També aquesta vegada veiem com a mig curs restaven insatisfets alguns catedràtics, ja que en la sessió del Consell de la Paeria del 22 de gener de 1470 misser Gispert de Remolins reclamava certs deutes o endarreriments del seu salari ordinari.⁵²

En el curs 1470-71 tampoc no havien variat les condicions polítiques i econòmiques de la Paeria; per tant, sorgiren els mateixos problemes dels

49. Docs. 38 i 39.

50. Doc. 41.

51. Doc. 42.

52. Doc. 43.

anys anteriors. Només cal llegir la proposició dels paers al Consell el 18 d'octubre de 1470 per a observar-hi idèntiques queixes i amenaces dels catedràtics i una solució semblant a base d'assenyalar qualques sumes extretes dels impostos o bé de cercar un nombre de persones de solvència que en últim extrem bestraguessin la pecúnia necessària.⁵³ Igualment hem de dir del curs 1471-72 : en l'acta del 2 de setembre de 1471 trobem una deliberació perquè els ordinaris siguin pagats «d'aquelles pecúnies que més promptament haver se poran».⁵⁴ Tampoc no hi manquen dues reclamacions de l'antic Rector, ara catedràtic de Medicina, mestre Lluís de Facs : una del 20 de febrer de 1472, i l'altra del 15 de maig.⁵⁵

Des del curs 1470-71 la Paeria gestionava el recobrament dels fruits de la marmessoria de Berenguer Gallart. Fins i tot Pere-Arnau Segrera havia promès per a aquella anyada cent lliures, que els paers haurien volgut esmerçar en la segona tanda, pagadora en la diada de Sant Joan.⁵⁶ Però no pogué ésser. Actualment ignorem les dificultats sorgides ; tanmateix, és cert que la tal marmessoria, com altres béns de la Ciutat, no es recobriarien en vida de Joan II. En tant, l'Estudi no tindria altres ingressos que els dels anys anteriors : préstecs, gitades i ròssecs d'impostos.

Per això veiem una vegada més com a l'octubre de 1473, vuit dies abans de la festa de Sant Lluç, un cop aconduïts els catedràtics, aquests, com sempre, comunicaven a la Paeria que no llegirien si no anaven sobre segur. I el 18 d'octubre el Consell deliberà de nou, i els paers començaren amb els raonaments de cada any : que l'Estudi hauria d'ésser preocupació de tots, car era el principal membre de la Ciutat ; que no cobrant res de les marmessories que fornien els salaris dels catedràtics, haurien de cercar el remei on fos ; que tals irregularitats trasbalsaven l'Estudi i les escoles anaven a menys, etc. Hom acordà d'emprar els diners de la gitada de la carn de la Quaresma o de manllevar a censal el que calgués per a assegurar els salaris.⁵⁷ Encara, els paers convocaven la Prohomenia de l'Estudi per al 26 d'octubre a l'objecte de prendre dels impòsits les quantitats necessàries per a la paga de Sant Tomàs.⁵⁸

Durant l'any 1481, ja en ple regnat de Ferran II, foren celebrades Corts catalanes a la ciutat de Barcelona, on el Monarca assistí personalment. Si aquestes Corts foren d'una gran importància per a Catalunya, no cal dir que també ho foren per a Lleida. El Rei jurà solemnement el privilegi d'observança de les Constitucions de la terra. Lleida, mitjançant tal privilegi i d'altres concessions reials, recobrava totalment les llibertats, béns, censals,

53. Doc. 46.

54. Doc. 47.

55. Doc. 48.

56. Doc. 46.

57. Doc. 54.

58. Doc. 55.

propietats i tantes rendes i tants ingressos perduts a causa de la passada guerra i que mai el monarca antecessor, fos pel que fos, no havia volgut tornar. Les Borges Blanques i Bell-lloc, pobles de la contribució retinguts pels comtes de Prades, eren de nou integrats a la universitat o municipi lleidatà, i les marmessories de Gallart, Perusia i d'altres anirien a enfortir la migrada economia de l'Estudi.⁵⁹

Bé prou que hi pararen esment els catedràtics. El 12 de setembre del mateix any reclamaven llur salari, el qual els era degut d'ençà de la hivernada passada. Els paers reuniren els prohoms de l'Estudi, i aquests acordaren que fossin recollits dels marmessors de Berenguer Gallart els quatre-cents florins que devien dels emoluments de la dita marmessoria, per pagar el curs de pròxima inauguració. Quant a pagar els deutes endarrerits, hom convindria amb mossèn Arnau Segrera, el seu administrador, i d'acord amb el que demanaven els ordinaris, de veure si fóra possible d'esmerçar-hi les dues-centes lliures que la vila de Guissona devia a la marmessoria i que constaven a la partida de comptes feta per l'esmentat procurador.⁶⁰ Però aquells dies Pere-Arnau Segrera era absent de Lleida, i a la seva tornada els prohoms de l'Estudi, reunits el 2 d'octubre, li refermaven, juntament amb els altres marmessors, la liquidació dels quatre-cents florins.⁶¹

Tampoc no fou cosa senzilla la normalització dels salaris l'anyada següent. Hi ha una reclamació del 3 d'octubre de 1482 perquè no havien estat pagades dues tandes del curs anterior, i els catedràtics tornaven a amenaçar que no llegirien si no les cobraven. La prohomenia, que, pel que es veu, trobava certes dificultats per a recollir els emoluments legals de la marmessoria de Gallart, acordà que, si això no era possible, veiessin d'obtenir pecúnia d'un lloc o altre i que hom demanés als mestres i als doctors ordinaris que prenguessin una mica de paciència, car hi anava de poc, tot preguntant-los que anessin a llegir de bona gana, tal com d'ells la Ciutat confiava.⁶² Però els catedràtics no volien raons ni promeses, sinó diners, i digueren que no pujarien a l'Estudi si abans no cobraven. Llavors els prohoms convocaren una altra reunió per al 14 d'octubre, amb l'assistència de mossèn Pere-Arnau Segrera, el qual comunicà als reunits que, amb autorització dels marmessors, fóra possible de comptar per al curs propinent amb els fruits íntegres de la marmessoria, i prometé, al mateix temps, de satisfer els salaris deguts, amb els ròssecs dels deutes que encara s'havien de recollir de l'esmentada fundació de Gallart.⁶³

D'ací endavant no trobem entrebancs per a cobrar els salaris. Tot ens fa creure, doncs, que els catedràtics anaven rebent llurs honoraris normal-

59. LLADONOSA, *Montsuar*, 251-68.

60. Doc. 65.

61. Doc. 66.

62. Doc. 71.

63. Doc. 72.

ment. Tan aviat, però, com vingué la solució d'aquell enutjós problema, en sorgiren d'altres de no menys greus, a conseqüència de fenòmens naturals després d'una època de guerres i de convulsions com la que acabava de passar. Un dels entrebancs fou, no cal dir-ho, la desvaloració monetària, sobretot la del florí, moneda usual a Lleida a la segona meitat del segle xv. I vingué l'encariment de la vida. Per tant, aquelles pensions, que en temps del bisbe García Aznárez, si no del tot acceptables, eren passadores, ara esdevindran mesquines i insuficients. Els lectors començaren a demanar millora de sou. Alguns, davant la inòpia, marxaven a d'altres Estudis o, si no, deixaven de banda les lliçons per dedicar-se a quefers més productius. I els que restaven llegien amb desgana i rutinàriament. Les actes dels Consells generals i la correspondència de la Paeria reflecteixen aquests neguits, l'apaivagament dels quals esdevé inajornable als darrers anys del regnat de Ferran *el Catòlic*. Ni els fruits de la marmessoria de Berenguer Gallart, ni la «lliura de l'Estudi», ni el cobrament d'un diner sobre la carn, ni els altres emoluments i rendes no eren suficients per a dotar els catedràtics d'un salari honorable a llur alta funció docent. Els paers i els prohoms de l'Estudi, cercant una solució al problema, no la veien sinó dins l'Església.

Des del pontificat de Climent VII (1378-94) existia una butlla mitjançant la qual el Papa atorgà a favor de l'Estudi els ròssecs d'alguns béns eclesiàstics, singularment els provinents de deixes incertes — causes pies, beneficència, subsidis a donzelles pobres i casadores, etc. —. Però, a la pràctica, tals ròssecs no produïen gairebé res.⁶⁴ Calia anar, doncs, a una revisió escrupolosa de l'esperit de les butlles antigues. Si la Santa Seu hi venia bé, hom podria treure un bon profit d'altres rendes, imposicions, censals, i sobretot de la supressió o reducció de beneficis i dignitats, tal com ja ho va disposar Calixt III en una butlla de la qual més endavant farem menció. La Paeria cregué ésser una bona ocasió per a assolir-ho el nomenament, per a bisbe de Lleida, de fra Joan d'Enguera, mestre en Sagrada Teologia i antic prior del monestir de Predicadors de Lleida. Tan aviat com n'arribà la nova, els paers adreçaren al nou prelat una carta, amb data del 12 de març de 1511, on, després de fer-li memòria de les doctrines i de les predicacions que la Ciutat havia rebut d'ell en anys passats, li expressaven llur jocunditat de tenir-lo ara per prelat i pastor, fiant que la seva gran virtut i la seva saviesa serien de molt de bé per a l'obra de l'Hospital de Santa Maria i sobretot per al redreç de l'Estudi.⁶⁵

Això no obstant, tampoc no menysprearen el favor reial. Ja el 29 de juliol de 1503 els paers trameteren a Ferran II lletres de creença que posaren a mans del síndic de la Paeria i del rector de l'Estudi, els quals haurien de demanar adjutori a la prefecta majestat. Els enviats de la Ciutat no devien

64. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 308 ss.

65. Doc. 108.

venir pas amb les mans buides, per tal com el 13 de maig de 1510 el rector mossèn Teixidor i els catedràtics misser Aler i misser Gerònim lliuraven al Veguer de Lleida dues cartes o instruments que contenien gràcies a favor de l'Estudi. Malgrat això, però, calien prestacions i subsidis en més quantitat, si hom volia sostenir una gran universitat amb catedràtics idonis i satisfets, i no homes desganats i queixosos pel poc salari, com fins aleshores. Aquests anhels motivaren la lletra tramesa al bisbe Enguera en la data esmentada i d'altres missives, com és ara una d'enviada pel Rector i els catedràtics de l'Estudi al mateix Prelat, signada el 19 de novembre de 1511. També escriviren separadament al Rei i al seu lloctinent.⁶⁶ Però la principal gestió fou feta a la Cúria reial i als diputats de Catalunya. Llavors les Corts generals de Montsó de 1515 assignaren 195 lliures a benefici del nostre Estudi «per obs d'haver butlles de supressions de beneficis [que] ha quiscú temps que vaguen».⁶⁷

Una vegada els paers i els prohoms de l'Estudi obtingueren el subsidi, cercaren alguna persona d'influència que mogué el negoci de les butlles. I creguerren que cap no ho podria fer millor sinó el cardenal Remolins, aleshores arquebisbe de Sorrento i d'una gran ascendència a la cort de Roma. Francesc de Remolins, nét o nebot de misser Gispert de Remolins,⁶⁸ a més d'ésser fill de Lleida, tot i els seus alts càrrecs eclesiàstics, encara gaudia d'un benefici a la Seu lleidatana,⁶⁹ i mai no havia deixat de relacionar-se amb la seva ciutat nadiua. En una carta que li escriviren els paers, sense nom ni data,⁷⁰ però que hem de situar entre març i agost de 1515, els magistrats municipals feien avinent a l'il·lustre purpurat — en termes no exempts d'adulació — que ningú com ell no era més indicat per a l'afer que duïen entre mans, majorment tractant-se de l'Estudi de Lleida, del qual ell havia estat sempre molt devot, pel fet d'haver a les seves aules «aprs la primordial doctrina» gràcies a la qual pogué assolir un lloc tan preeminent dins l'Església. I, si altre no, també per tal com era natural de la ciutat, li demanaven favor, consell i ajuda. L'assabentaven que rebria del seu germà — l'arque-

66. Docs. 98 i 108.

67. Altres gràcies havia obtingut la Ciutat d'aquestes Corts. El 16 de març de 1515 els paers escrivien als síndics de la Paeria notificant-los que després de llur partença havien sabut pel magnífic misser Francesc de Solsona, rector de l'Estudi, «com ha vist aquí en la Diputació [a Barcelona] per medi d'en Vilana, notari de la Diputació, com les 150 lliures del Spital consignades en les Corts primeres de Montsó stan dites y scrites als administradors del Spital major de la ciutat de Leyda, no stan rebudes ni gítades a persona neguna, ans bé li ha dit lo dit Vilana sta meravellat com la ciutat no ha fet aquelles demanar» (Arx. Mun., reg. 847 (Cartulari), f. 11).

68. Gispert de Remolins, el 26 de novembre de 1502, consta com a procurador de F. de Remolins, aleshores arquebisbe de Sorrento. (Arx. Cap., reg. 21 (núm. actual), f. 1502, *actes*.)

69. Arxiu Reial de Barcelona, reg. A-401 (Fogatges 1515), f. 134 r.

70. Bé que el nom del destinatari va en blanc, no podem dubtar gens que va adreçada al cardenal Remolins, ja que el context de la lletra és prou clar. Vegeu doc. 121 i LLADONOSA, *El Cardenal Remolins* (Lleida, 1956).

bisbe —, suara passat per Lleida,⁷¹ una memòria explicativa de les necessitats de l'Estudi, assenyaladament l'apartat que feia referència al salari dels catedràtics. Els doctors amb llurs honoraris no en tenien prou per a viure, i buscaven d'altres ocupacions, mentre que si el salari els abastava, ja fóra altra cosa, car en art i en doctrina n'hi podrà haver de tan bons a Itàlia, però més, no. Per això suplicaven al Cardenal que volgués treballar per obtenir rendes de l'Església per via de supressió de dignitats o beneficis, o bé per imposicions sobre pensions eclesiàstiques, aplicacions, deixes i altres béns. Encara més, perquè hi havia butlles apostòliques antigues, singularment una que atorgava vint mil florins d'or sobre deixes de causes pies incertes. Quant a les despeses, els paers comptaven amb el subsidi de les Corts de Montsó, la quantitat del qual trametrien a Roma perquè el Cardenal en fes la distribució.⁷²

Ignorem les gestions que féu el cardenal Remolins, el qual morí l'any 1518. Quelcom devia fer, per tal com poc temps després, sense cap mena de dubte a causa de la seva intervenció, l'Estudi obtenia la percepció de les deixes incertes de la diòcesi de Lleida, fruits que el 24 de gener de 1526 el Rector i el Consell de la Universitat arrendaven al ciutadà Vicenç Navarra pel preu de cent vint lliures.⁷³ El fet que hi hagi una carta adreçada pels paers als diputats de Catalunya, signada el 20 de febrer de 1520, on consta que encara no havien estat esmerçades les cent noranta-cinc lliures que les Corts de Montsó votaren a favor de l'Estudi,⁷⁴ no vol dir pas que el Cardenal hagués romàs inactiu. Pogué treballar en pro de les butlles desinteressadament, o almenys no li devia passar el temps per a cobrar-ne les despeses. Sigui com sigui, nosaltres sabem de les anades i vingudes de Lleida a Roma, i viceversa, d'algun dels seus parents més pròxims, com és ara el cas de Galceran de Remolins, que pel fet de trobar-se a Roma l'any 1519 — potser per executar el testament del seu germà, cardenal, ja difunt — hagué de renunciar a l'ofici de paer en cap per al qual havia estat elegit aquella anyada.⁷⁵

El mateix afany que hem vist en anys anteriors per reduir despeses a costa de la burocràcia municipal, també és observat en aquestes anyades tan decisives per a la vida de l'Estudi. Tals reduccions administratives no tenen altra explicació que l'anhel que tant els paers com els prohoms sentien per millorar el salari dels catedràtics. El 20 d'octubre de 1518 el Consell de

71. El seu germà era Miquel de Remolins, que sembla que succeí a Francesc en l'arquebisbat de Sorrento. Vegeu al cap. IV la seva nota biogràfica.

72. Doc. 121.

73. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 328.

74. Doc. 134.

75. Arx. Mun., reg. 338 (Seguretats), s. f. (10 juliol 1519). Vegeu LLADONOSA, *El Cardenal Remolins*. Al mateix arxiu, reg. 700 (*Ceremonial Antich*), fol. 91 en un doc. del 17 de febrer de 1522, parlant de l'elecció del papa Adrià V, consta que Galceran de Remolins era germà del Cardenal.

la Paeria fixava el subsidi que hom donava al trompeta encarregat d'anunciar, entre altres impostos, el de la «lliura de l'Estudi».⁷⁶ I hom anà també a un control més rigorós dels qui entraven vi foraster a la ciutat contra les ordinacions municipals i d'acord amb un privilegi atorgat per Pere III el 1373 i a favor del salari dels catedràtics.⁷⁷

EN DEFENSA DEL PRIVILEGI UNIFICADOR. — Tant com el redreç de les escoles i la qüestió dels salaris, preocupà la Ciutat el manteniment del privilegi unificador. Aquest privilegi era fonamental per a la vida i el prestigi de la Universitat de Lleida. Com ja sabem, fou atorgat per Jaume II, i consta en els estatuts de fundació de l'Estudi. Després d'aquesta fundació ningú no podria anar a fer estudis superiors fora de Lleida. Quedava prohibit d'ensenyar Lleis, Medicina i Arts a qualsevol altra ciutat del reialme.

La Paeria sabé reaccionar tostemp contra qualque intent d'aixecar estudis superiors fora de Lleida. I tantost com la Ciutat capitulà davant Joan II, el juliol de 1464, el Consell general ja feia gestions pel manteniment del privilegi unificador. En els pactes de rendició signats dins el monestir de framenors hi havia la següent clàusula: «Plau al senyor Rei revocar e de present revoca qualsevol concessions e privilegis atorgats en perjudici dels privilegis de la ciutat de Leyda».⁷⁸

Quan els membres de la Comissió nomenada pel Consell general per anar a la capitulació redactaren la clàusula que donà peu a la predita concessió reial, sens dubte ho feren alludint el privilegi que Joan II a guisa de represàlies concedí a la ciutat d'Osca de tenir un Estudi General. No cal dir que tal autorització era notòriament contrària a l'esperit dels estatuts fundacionals de la Universitat de Lleida.

El perill d'una rivalitat universitària amb Osca, el veiem possible ja des del període preliminar de l'Estudi lleidatà. Gaya i Massot, amb la interessant documentació recollida per Rubió i Lluch i per Finke,⁷⁹ ens mostra les angoixes de la Ciutat en no poder atendre urgentment els solemnes compromisos contrets amb el rei Jaume II, i les acusacions dels estudiants alçant la veu i el crit que «los ciutadans de Leyda no han cura del Studi», que exigien el trasllat de les escoles a Osca o a d'altres ciutats del reialme, on trobarien lloc més apte i suficient que no a Lleida.

Els desigs d'Osca per tenir estudi començaren ben aviat. La dèria erudita d'una antiquíssima universitat sertoriana els colpí sensiblement. I els seus dirigents no pararen fins a obtenir autorització d'estudi l'any 1354. No

76. Doc. 129.

77. Doc. 130. El privilegi al·ludit de Pere III fou atorgat a Barcelona el 2 de juny de 1373, i es conserva a l'Arxiu Municipal dins l'armari de Privilegis, núm. 140 de la catalogació de Gras.

78. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 89.

79. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 295.

oblidem que també durant la mateixa anyada hom concedia una semblant vènia a Perpinyà. Però ni l'una concessió ni l'altra no suraren de moment. La ciutat de Lleida sabé defensar-se amb eficàcia, i durant més d'un segle havia pogut mantenir el privilegi unificador. Ara, per culpa de la guerra, Joan II trencarà les traves que s'oposaven al compliment de l'autorització de 1354. I la feina serà per als magistrats lleidatans de tornar les coses a lloc, malgrat la revocació d'aquest monarca. I el pitjor de tot era que gairebé totes les viles i ciutats de Catalunya romanien en rebel·lia, i la matrícula escolar s'hauria de fornir principalment d'estudiants aragonesos. I, en tant, a Osca tenien les escoles obertes, amb bons mestres i doctors, una bona concurrència d'alumnes, i tot sostingut per una propaganda tenaç, porfídiosa i no massa noble. I, malgrat el solemne jurament, el Rei feia l'orni, tot i ésser conculcats davant seu el dret i la raó.

En la sessió del Consell de la Paeria del 10 d'octubre de 1464, en la qual, com sabem, l'estudiant Pere Fuster demanà adjutori per a l'adob de les aules majors, també tractaren d'escriure als regidors d'Osca significant-los el dret de Lleida i que ells no gosessin tenir escoles de Cànon, Lleis, Medicina i d'altres facultats, si no volien caure en pena contrafent els privilegis reials. També fou acordat d'escriure a les altres ciutats i viles i fer-les sabedores que a Lleida hi havia un gran preparatori de doctors, vitualles i altres provisions necessàries per al forniment dels estudiants. La redacció de les cartes fou encomanada a misser Bartomeu Mahull.⁸⁰

Dos dies després la prohomènia de l'Estudi es tornava a reunir per tractar sobre el destí de les lletres redactades pel doctor Mahull. Hom acordà que mossèn Nicolau Pou, paer en cap, havent d'anar a la fira d'Osca, fos ell qui personalment les portés als jurats d'aquesta ciutat. Quant a les cartes adreçades a la resta de ciutats i viles d'Aragó — Saragossa, Montsó, Alcanyís, Barbastre, etc. —, que fossin donades a un correu ben instruït i que sabés parlar i dir de paraula, si calia, el contingut de les lletres.⁸¹ També fou encarregada a Bernabeu Assam — el prohò de Lleida aleshores més acostat a Joan II — la presentació al Rei d'un memorial amb instruccions sobre el millor compliment de les capitulacions de rendició.

Ni els regidors d'Osca no pararen oïda a les lletres i als raonaments del paer Pou, ni el Rei no féu gaire cas del memorial presentat per l'honorable doctor de l'Estudi. Joan II volia lleves i diners; contràriament, feia passar amb raons els s'ndics tramesos. Però el 6 d'abril de 1465, de Tàrrega estant, escrivia als paers de Lleida exigint el pagament de les pensions d'un censal que pertanyia a Pere-Jaume Boteller, estudiant de Bolonya, del qual era procurador misser Antoni Riquer, conseller del Rei.⁸²

Els anys passaven, i l'Estudi d'Osca continuava sense cap obstacle la

80. Doc. 23.

81. Doc. 24.

82. Doc. 28.

seva labor docent. Els paers de Lleida posaren la qüestió a mans de misser Bernabeu Assam, esperant molt del seu ofici de conseller reial. Aquest doctor, no tan solament perdé el temps a la cort de Joan II, on, malgrat la seva influència, no assolí res de profitós, ans encara desbaratà tot anhel de concòrdia amb els d'Osca. A conseqüència de l'actitud, potser no prou prudent, del nostre doctor, sorgiren l'odi, l'enemistat i la malvolença entre ambdues ciutats de faisó que no era possible als lleidatans d'anar en aquella població aragonesa sense moure alteracions i inconvenients a dojo.

El 13 de juliol de 1468 comparegueren davant el Consell de la Paeria certs pellissers de la ciutat per queixar-se del tracte rebut a la fira d'Osca. Quan saberen que eren de Lleida els volgueren tancar a la presó amb l'ex-cusa que no duien guiatge. Encara, un mercader anomenat Joan de Sentjoan fou empresonat, i perquè l'alliberessin hagué de provar que era de Barcelona.

Els paraires demanaren als paers i als prohoms reunits que veiessin de trobar la manera d'arreglar-ho posant pau entre misser Assam i els jurats d'Osca, car, altrament, els traginers i els mercaders de Lleida no podrien anar a les fires d'Aragó sense empatx. El Consell deliberà madurament la qüestió i ho posà a mans de la prohomenia de guerra.⁸³ Així mateix, en la sessió del 17 d'abril de 1470 veiem el prohóm Nicolau Pou, que devia tenir bones relacions a Osca, oferir-se per apaivagar tot rancor i malvolença, i procurant, ensems, que els lleidatans que hi volguessin anar a fira, fossin proveïts de guiatge i no els manqués seguretat, pau i tranquilla estada a la dita ciutat.

Nicolau Pou, per mitjà d'uns amics, pogué posar pau o no posar-ne entre Osca i Lleida, però la flamant i pomposa universitat sertoriana continuava amb les seves escoles obertes i es nodria d'una matrícula d'estudiants gairebé tota provinent de l'Estudi de Lleida. I passà tot el regnat de Joan II, i la qüestió continuà sense resoldre. El *Rei Sens Fe* — i en aquest assumpte particular també va demostrar que no era home de paraula — morí sense haver fet complir les capitulacions de la Concòrdia del 6 de juliol de 1464. I el seu successor, Ferran *el Catòlic*, tampoc no semblava que anés a satisfer els anhels dels magistrats lleidatans.

El curs 1481-82 s'atansava. Els paers de Lleida, esverats per la contínua emigració d'estudiants cap a Osca i sobretot per l'hàbil propaganda que aquesta Universitat feia per captar-se certs alumnes de relleu tant per llur missaga com per llur alta dignitat, el 12 de setembre de 1481 reunia la prohomenia de l'Estudi per tal de contrarestar-la. Proposaren d'escriure al jove arquebisbe de Saragossa, llavors l'infant Alfons d'Aragó — fill bastard de Ferran II —, i al bisbe de Tortosa perquè vinguessin a estudiar a Lleida.

83. Doc. 36.

Els prohoms així ho acordaren, i encara determinaren d'enviar lletres a d'altres personalitats eclesiàstiques i fins al Rei, si calia.⁸⁴

Aquell mateix any Ferran II reuní Corts generals a Barcelona. Tant la Paeria com el Capítol van enviar-hi llurs síndics per resoldre tantes qüestions que havia deixat enlaire el monarca suara traspasat. A nosaltres ens interessen les gestions del síndic Pere-Arnau Segrera, el qual treballà volenterosament per aconseguir del Rei *Catòlic* allò que el seu pare no volgué atorgar. Mossèn Segrera presentà al novell monarca una enquesta o plec d'instruccions on la Ciutat demanava humilment que fos feta aplicació real i efectiva del dret exclusiu que Lleida posseïa de gaudir d'estudi general amb exclusió de tota altra ciutat del reialme, i, per tant, que la prefecta majestat tingués a bé de manar que fossin tancades totes les altres escoles obertes contrafent el privilegi de Jaume II. Ensems li demanaven la confirmació de tots els privilegis concedits pels seus antecessors, de gloriosa memòria. Els trets més directes anaven contra la ciutat d'Osca, la qual durant la guerra de Catalunya, amb persuasions enganyoses i fraudulentos, havia obtingut privilegi per a establir un estudi. El Rei escoltà els prec de la Paeria de Lleida, i el 15 de novembre de 1481, des de Barcelona, atorgava un nou privilegi refermant el dret de la Ciutat amb el manament que fossin servades i mantingudes totes les seves clàusules, sobretot aquella que feia referència al revocament del privilegi que autoritzava Osca a tenir estudi.⁸⁵

Ferran II complagué Lleida amb la concessió del privilegi esmentat, però els d'Osca foren lliures a deixar de complir-lo: en el curs següent les seves escoles continaven funcionant. Hi hagué una qüestió entre els estudiants i el Veguer de Lleida. Molts d'aquells el 13 de març de 1482 amenaçaven amb deixar la ciutat i anar-se'n a Osca. Però hi intervingueren algunes bones persones, i hom féu desistir els que ja tenien la roba i els llibres a punt per a marxar. Entre altres hi intervingueren els prohoms Nicolau Pou, Joan Agostí, Galceran Sapllana i Pere-Arnau Segrera, gent de pau, com pot veure el lector, i d'un gran relleu en la vida social d'aquells anys.⁸⁶

La preocupació de mantenir l'escolaritat contra la tendència emigratòria persistia. I era perquè, no solament hom ensenyava en universitats il·legals, sinó que també hi havia lectors de Lleis, de Medicina i d'altres arts en pobles i viles de poca importància. Recordem l'allusió feta per misser Lluís Mateu a una proposta que hom li féu l'any 1464 d'anar a llegir a Calataiud.⁸⁷ Ara els paers tenien notícia que alguns estudiants de Lleida anaven a Tàrraga a oir lliçons de Lleis d'un tal misser Ferrero, cosa que la

84. Doc. 65. L'ofertament de Nicolau Pou es troba a l'Arx. Mun., reg. 442 (Consells) fol. 7.

85. Doc. 67.

86. Doc. 68.

87. Doc. 18.

prohomenia de l'Estudi prohibí el 4 de juliol de 1482 bo i recollint les queixes i les protestes dels escolars contra els catedràtics que no llegien com calia.⁸⁸ Anys després observem un altre moviment d'estudiants malcontents contra el Veguer, promogut el 12 de juliol de 1492 pel noble Lluís del Milà i de Borja, nebot del bisbe-cardenal de Lleida, i secundat per molts universitaris, pel qual motiu els paers hagueren d'enviar emissaris a correu a Barcelona per esmorteir el fet.⁸⁹ Igualment, per assegurar la permanència d'estudiants a Lleida, seria la providència de l'infant Joan d'Aragó, lloctinent general del Rei, subscripta el 2 de maig de 1498, perquè els catedràtics llegissin personalment en llurs càtedres i no fora, com alguns feien.⁹⁰

També, cap a la darrerria del segle xv, veiem com la Ciutat pugnà en defensa del privilegi unificador contra les pretensions d'altres ciutats, particularment contra Barcelona, Perpinyà i València. Alfons IV *el Magnànim*, a petició dels consellers de Barcelona, el 3 de setembre de 1450 concedia un Estudi General,⁹¹ el funcionament del qual no tingué el seu degut efecte per l'esperit vigilant de Lleida i del seu bisbe el cardenal Antoni Cerdà, que assolí del Papa que suspengués l'aplicació de la butlla obtinguda. Però el cas era que els reis de la casa de Trastàmara, fos per la poca cosa que els deia una ciutat de poc veïnatge com Lleida, fos perquè l'esperit del Renaixement comportava altres orientacions d'extensió i de divulgació de la ciència, ja no ho tenien tan a punt, de mantenir una sola universitat per a tot el reialme. I així com Alfons *el Magnànim* no dubtà a reprendre el Cardenal de Lleida per haver destorbat els seus propòsits cesaris, Joan II tampoc no s'hi pensà gaire a autoritzar l'Estudi d'Osca, i Ferran II satisfaria d'una vegada els anhels dels consellers barcelonins per un privilegi subscrit el 14 de gener de 1488, pel qual concedia la reunió de les escoles de Gramàtica i d'Arts sota l'autoritat del Cancellier de l'Estudi de Barcelona, amb els mateixos drets que posseïen les escoles de Lleida. Però a Lleida no badaven: la Paeria trameté al Rei el seu síndic, mossèn Gispert Mateu. Ferran II, advertit, revisà de nou el privilegi, i, des de Montsó, el 12 de juliol de 1510 el revocà tot donant d'excusa que l'expedí el seu protonotari sense previ avís.⁹²

A Barcelona feren tant de cas d'aquesta revocació com abans els d'Osca de la de Joan II. L'Estudi de Medicina barceloní continuava les lliçons. Llavors el Consell general de Lleida envià a la Cort el síndic Joan de la Mora, el qual, com dos anys abans Gispert Mateu, obtingué del Rei de refermar la revocació. Però no per això deixaven de llegir Medicina a Bar-

88. Doc. 70.

89. Doc. 88.

90. Doc. 92.

91. Vegeu GAYA I MASSOT, *Por qué se retardó la fundación de la Universidad de Barcelona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXV (1953), i JOSEP M. ROCA, *L'Estudi General de Lleida*, 79-115 (Barcelona, s. d.)

92. Doc. 107.

celona. Els primers dies de juny de 1512 el síndic Mora escrivia als paers demanant que li trametessin els privilegis de l'Estudi de Lleida, i el 9 del mateix mes i any rebia contesta que ja li n'havien enviat tres còpies. Els paers, ensems, li recordaven la tramesa de la carta reial darrerament atorgada per Ferran II, amb el revocament del privilegi concedit «als metges de la ciutat de Barcelona».⁹³ Més tard, entre el 3 i el 8 de juliol, els paers tornaven a escriure als síndics com havien estat informats pel reverend mestre Pou,⁹⁴ dels greuges que contra Lleida cometia l'Estudi d'Osca, i que ells no solament es mantinguessin fermes contra aquesta darrera ciutat, sinó que tampoc no haurien de consentir en res respecte als estudis de Barcelona, València i Perpinyà.⁹⁵ Ja no hi havia remei. Bé que formulàriament Ferran II reconegués tostemps el dret de Lleida a tenir l'únic estudi del reialme, ell i els seus successors trencaren la fórmula per sempre més.⁹⁶

Tot i això, l'establiment d'estudis a Aragó i als països catalans es feia a base dels estatuts i privilegis del de Lleida. Ferran II, en crear la Universitat de Mallorca el 31 d'agost de 1483 — en ple període reivindicatiu lleidatà del privilegi unificador —, el monarca establia que el nou estudi gaudiria *consimilia privilegia, libertates et immunitates et prehemincias quas et que habet Generale Studium civitatis Illerde*.^{96b}

LA CONSERVADORIA DE L'ESTUDI. — El papa Benet XIII (Pere de Luna), el 23 de gener de 1413 concedia un privilegi de *Conservatoria* a l'Estudi de Lleida.⁹⁷ Per això els paers s'atribuïen amb una certa ufanor el títol de *conservadors de l'Estudi*. Un cas concret fou quan el 1482 actuaren contra misser Ferrero, aquell llicenciat de Tàrraga que ensenyava

93. Doc. 114.

94. Sobre aquest personatge, vegeu el capítol V d'aquest treball, on hi ha una llista d'individus relacionats amb l'Estudi. També, l'Apèndix 115.

95. A les al·lusions que hem fet anteriorment sobre l'afany secular de la Paeria a mantenir la preeminència de les escoles lleidatanes, podem afegir altres notícies de l'Arxiu Municipal. El 3 de les calendes de gener de 1351 (30 desembre 1350), el Consell General deliberà d'actuar contra l'intent «que a València se volie fer doctors e açò no-s pot fer en tot lo regne del senyor Rey sinó en lo Studi de la Ciutat que és general, e açò contra privilegi de la Ciutat (Reg. 398 (Consells), fol. 41). En una alteració que el 2 de febrer de 1373 els estudiants mogueren contra el Veguer i els paers, aquells amenaçaren que anirien en una altra ciutat del regne per fer un nou Estudi (Reg. 402 (Consells), fol. 52, 54 i 55). El 16 d'octubre de 1415 arribà a Lleida la notícia que el Sant Pare havia fet gràcia a Calataïud de fundar Estudi, «ço que ha fet en gran dany e prejuhí d'aquesta ciutat» (Reg. 406 (Consells), fol. 75). No cal dir que la Ciutat hagué d'enviar emissaris i lletres als uns i als altres per recordar-los la vigència del privilegi fundacional de l'any 1300.

96. Carles I autoritzava definitivament l'Estudi de Barcelona l'any 1536, i Saragossa l'obtenia el 1541. Finalment Girona creu que en tenia en temps de Felip II, Tarragona el 1572, Vic el 1599, i Tortosa el 1645.

96b. D'aquest privilegi, ens n'ha lliurat una còpia el senyor J. Lledó i Ferragut, arxiver-bibliotecari municipal de la Ciutat de Mallorca, gentilesa que li agraïm des d'aquestes planes.

97. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7182. (*Informe per ordenar lo Studi y Statuts*).

contra els privilegis de la Universitat. Ja llavors hom procedí «per via de la conservatoria, com alias, iuxta los privilegis de la ciutat e de dit Studi».⁹⁸

Més endavant, en unes instruccions de la Paeria, subscriptes el 13 de desembre de 1487 i destinades als ambaixadors que s'havien d'entrevistar amb el Rei *Catòlic* per a l'afer novament plantejat a la Ciutat pels inquisidors de l'*herètica pravitat*, llegim en un dels seus apartats: «Després haveu a memòria de la Conservatoria de l'Estudi».⁹⁹

El 4 de febrer de 1499 els paers escrivien al lloctinent del Rei una carta on consta l'ofici de Conservador de l'Estudi i les seves atribucions. Li feien avinent com dies passats ocorregué una certa alteració amb motiu d'un plet alçat per mossèn Jeroni de Castre, estudiant de Dret canònic, contra el síndic del poble del Palau, perquè aquest individu duia un recurs davant la reial Audiència i havia obtingut lletres citatòries per al Conservador de l'Estudi. Els paers assabentaven el lloctinent que «la Conservatoria era lo bé, redreç e augment de dit Studi».¹⁰⁰

El conservador o jutge de l'Estudi feia conèixer les seves decisions per mitjà d'un nunci. El 31 de maig de 1518 era obert un procés pel tribunal del Veguer, contra el moro Juhí Almodèfer per un cert delictes comès contra Bartomeu Ponts, nunci del Conservador de l'Estudi, durant la fira de Cinquagesma o de Pentecosta. L'endemà hom fallava absolut el sarraf.¹⁰¹ En la providència del lloctinent Joan d'Aragó, que concedí a Lleida, des de Barcelona, el 2 de maig de 1498, fixant el terme de la lectura dels catedràtics, en l'enumeració de persones interessades, després d'esmentar el Veguer, els paers i el Canceller de l'Estudi, menciona el Conservador, i ho fa abans que el Rector.¹⁰² És també un indicatiu de la seva diferenciació de funcions amb els altres oficials universitaris.

Sembla que la constitució de la Conservadoria devia tenir també una finalitat conciliatòria, o almenys coordinadora entre la diversitat d'estaments dels escolars. El Conservador devia ésser sens dubte un jutge que dins l'Estudi devia exercir funcions que abans incumbien al Veguer i a l'oficial del Bisbe i que tants plets i tantes disputes promogueren ambdues potestats per qüestions de competència. Això ens explica per què el manteniment del privilegi de la Conservadoria interessava la Paeria i el Clericat. Als darrers anys del període en estudi hi endevinem un mateix anhèl a sostenir-ne la vigència. El 31 de juliol de 1518 el bisbe Jaume Conchillos i el Consell de l'Estudi trametien al Governador general de Catalunya el doctor i catedràtic Antoni Sala «per negociar certes coses sobre lo

98. Apèndix 70.

99. *Arx. Mun.*, reg. 371 (Prohomenies), fol. 16-17.

100. Doc. 93.

101. Docs. 125 i 126.

102. Doc. 92.

privilegi de la Conservatoria atorgat al dit Estudi». Els paers li escrivien també recomanant-li l'afer. L'endemà, i a prec de misser Joan Ribera, hom acordava de donar dos ducats al síndic de l'Estudi per anar a Barcelona a defensar el privilegi de la Conservatoria, i demanava en nom de la Universitat un subsidi per tal de subvenir a les moltes despeses que els estudiants havien de fer per tal afer. L'assumpte fou posat a mans d'una pro-homenia.¹⁰³

Un conservador i jutge de l'Estudi de Lleida fou el canonge Ramon Solsona. En funcions de l'ofici de jutge i de conservador de l'Estudi, a més de la força que li atorgava el fet d'ésser oficial del Bisbe de Lleida, el canonge Solsona, el 20 d'octubre de 1489, excomunicava Albert Lledós, senyor de Valldellou, per negar-se a pagar certes pensions avaluades en quatre mil sous, degudes al prevere mossèn Francesc de Montsonís, estudiant de Lleida, com a representant de la Confraria de Sant Salvador de la catedral.¹⁰⁴

103. Docs, 127 i 128.

104. Arx. Cap., calaix 151. És un voluminós procés sense numeració ni registre, que no transcrivim per la seva gran extensió.

III

DIDÀCTICA UNIVERSITÀRIA

CRITERIS I ORIENTACIONS DOCTRINALS A L'ESTUDI. — Trobem ja en les ordinations més antigues de l'Estudi de Lleida un criteri polític ben definit. El va donar el mateix Jaume II en el privilegi fundacional del 1300.¹ En aquest document el monarca manifesta la seva preocupació perquè els seus Estats posseïssin un Estudi General, proveït de bons mestres, savis, virtuosos i eminents en doctrina i en prudència, els quals haurien d'ésser els sembradors de la veritable Ciència, de guisa que els estudiosos no haguessin d'anar a recollir la bona llavor en terres estranyes, car la trobarien a bastament a Lleida, ciutat situada enmig del reialme i rica en vitualles i en tot allò que calia per a nodrir una nombrosa població escolar.

L'orientació donada pel Rei a l'Estudi de Lleida és clara: el recés intel·lectual lleidatà esdevindrà únic a la Corona de Catalunya-Aragó; serà el planter que nodrirà de juristes les cancelleries i les municipalitats; de doctors i llicenciats, les catedrals i les col·legiates; i de metges i gramàtics, els pobles i viles. I tot, al servei de Déu i de la reialesa, amb esperit idoni i autòcton. Lleida, a desgrat dels inconvenients i de les dificultats econòmiques que passà per sostenir-lo, tostemps tingué plena consciència del que l'Estudi General representava, i pugnà perquè fos, i en realitat ho fou, un dels joiells més preats del Principat de Catalunya.

Tal va ésser el criteri polític. ¿Podem, però, assenyalar orientacions doctrinals en la vida secular de l'Estudi de Lleida? Durant molt de temps hom donava per cosa indubitable que la nostra Universitat fou un centre científic d'influència marcadament dominicana. Els frares predicadors dominaren les aules amb llur pensament filosòfic i teològic, sense rival, llevat d'un temps curt que se n'apoderaren els lullians. El P. Diago, historiador general de l'Orde de Sant Domènec,² contribuí més que ningú a escampar

1. Aquest diploma és guardat a l'Ark. Mun., arm. priv. núm. 68 del catàleg de Gras. Fou publicat pel mateix RAFAEL GRAS, *La Paheria de Lérida* (Lleida 1911), 341.

2. P. DIAGO, O. P., *Historia de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores* (Barcelona 1598).

unes semblants idees, que foren recollides per Sainz de Baranda³ i per alguns dels nostres escriptors de la Renaixença, entre altres, pel bisbe Torras i Bages.⁴

El P. Diago parla de l'amor que Jaume II, fundador de l'Estudi, sentí pels frares predicadors, i de la fama que arreu tingué el col·legi de Sant Domènec, de Lleida, l'hegemonia del qual anà creixent fins a l'extrem que el 1504 fou incorporat a l'Estudi General i que cada any, en ésser nomenat un nou rector, aquest havia de baixar immediatament a les escoles dominicanes⁵ per prendre'n possessió, car els estudis que hom cursava en aque- lles aules eren valedors per a obtenir el títol.⁶

No podem dubtar de la influència dels dominicans damunt l'Estudi. Però són del tot exagerades les afirmacions d'una hegemonia persistent. La Universitat no fou mai exclusivament dominicana. Els franciscans van intervenir-hi molt més. Comencem per assenyalar la part que tingueren en les primeres diligències fundacionals els menorets fra Pere d'Esplugues i el guardià fra Jordà, ambdós del convent de Sant Francesc de Lleida.⁷ Anys després veiem els religiosos del mateix Orde prendre cura de la lectura de Teologia, càtedra popular que hi havia a la matinada dins l'església parroquial de Sant Joan.⁸ I si ens referim a l'època que ha motivat el nostre estudi, foren ells qui per damunt de tot donaren caràcter als estudis teològics.

La influència lulliana a la Universitat de Lleida és fruit precisament de l'ascendència dels frares menors. Les invectives que l'inquisidor fra Nicolau Eimerich, de l'Orde de Predicadors, cap a l'any 1386, llançà contra les doctrines de Ramon Llull, i la condemna que el mateix inquisidor féu, sis anys després, a la Seu de Lleida contra l'estudiant Antoni Riera, ens donen una certa llum per a contrastar les divergències teològiques entre franciscans i dominicans. Cal esmentar també les encrespades discussions a l'Estudi, particularment a la darrera del regnat de Joan II, sobre la concepció de la Verge Maria. Els predicadors eren maculistes, i els frares

3. PEDRO SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XI.VII (Madrid 1850).

4. JOSEP TORRAS I BAGES, *La Tradició Catalana* (Barcelona 1892), 237.

5. L'Estudi de Teologia dels frares predicadors antigament era sota els murs del castell de la Suda, a la banda del Camp de Mart i vora els pous del glaç de la Ciutat. Per conèixer alguns aspectes interessants del Col·legi o Estudi de Predicadors de Lleida, vegeu també JOSÉ M. COLL, *Tres maestros de Teología del Convento Dominicano de Lérida en el siglo XIV: Fr. Jaime Mateu, Fr. Juan Mateu y Fr. Guillermo Cunill*, «Ilerda», XIV (1952).

6. SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XLVII, 253.

7. SANAHUJA, *La Universidad de Lérida y los Franciscanos*, «Archivo Iberoamericano», VII 169-70 (Madrid, 1947).

8. SANAHUJA, *La enseñanza de la Teología en Lérida: cátedras regidas por franciscanos* (Vic 1936). La Paeria exigia sempre mestres idonis en l'ensenyament de la Teologia a l'hora de l'alba a Sant Joan. El 8 de gener de 1481 la Prohomenia de Capbreus acordà de donar una almonia a un menoret italià, lector de Teologia, perquè pogués tornar a Itàlia, car l'auditori no l'entenia. Vegeu doc. 64.

menors, immaculistes; però a la fi, entre la massa d'escolans i de mestres vencé l'opinió dels fills de sant Francesc.⁹ No oblidem que dins la segona meitat del segle XVI hom fundava un col·legi universitari sota el títol de la Immaculada Concepció.

Durant els regnats de Joan II i de Ferran *el Catòlic* els dominicans tampoc no arriben a exercir cap hegemonia a l'Estudi, tot i les notícies del P. Diago: ni tan solament pogueren assolir una posició pariona a la dels franciscans dins la Facultat de Teologia.

En la sessió del Consell general de la Paeria del 17 d'abril de 1436, el prior del monestir de Predicadors de Lleida, fra Nicolau Carbonell, presentava una súplica demanant que els mestres del seu Orde fossin inclosos en la lectura de la Teologia de Sant Joan de manera que un any fos feta per ells, i l'altre, pels menorets.¹⁰ El Consell atengué la petició del Prior i determinà que, en cas que els franciscans no haguessin obtingut la «Lectura de l'Alba» per via de privilegi i a perpetuïtat, fos atorgada, alternativament, un any al convent de Sant Francesc, i l'altre, al de Predicadors. Però el dia 8 de maig del mateix any els menorets fra Bernat de Lluça i fra Quinyonero mostraren al Consell de la Paeria les cartes reials en virtut de les quals a ells sols pertocava de llegir Teologia a l'església de Sant Joan.¹¹

Els frares predicadors també feren molts passos per ficar-se dins la Facultat de Teologia de l'Estudi General, igualment monopolitzada pels franciscans. El 3 d'octubre de 1474 el Capítol de la Seu, presidit pel degà Montsuar, rebia el jurisperit de Lleida mossèn Felip Arnau, procurador del monestir de Framenors, el qual recordà als canonges que des de feia molts anys existia una concòrdia perquè hom havia concedit als franciscans l'ensenyament de la sagrada Teologia a l'Estudi. Fins ara llur convent gaudia de tal concessió i no en gaudia ningú més. De sobte, però, sense saber com ni per què, els havien foragitats d'una càtedra que els pertanyia de dret. Per això ell, en nom de la Comunitat, n'exigia la restitució. El Degà li féu de resposta que el Capítol era prest a fer allò que es pertanyia per raó de justícia, i que mentre la qüestió estigués en tràmit no fos tancada l'acta que contenia la protesta.¹²

Semblants gestions feren els frares menors a la Paeria, on s'havia fermat una concòrdia molt semblant a la que subscripiren amb els canonges. Manegava l'afer el conegut doctor misser Bartomeu Mahull. I el 8 d'octubre del mateix any els paers convocaren la Prohomenia de l'Estudi. Els prohoms veieren l'assumpte un xic greu i l'encomanaren a una comissió

9. SANAHUJA, *Fray Nicolás Eymerich y Antonio Riera, «Ilerda»* (1948), i FIDEL FITA, *Los Reyes d'Aragó y la Seu de Girona*, 2.ª part. (Barcelona 1873), 10.

10. ARX. Mun., reg. 412, fol. 62 (Consells).

11. SANAHUJA, *La Universidad de Lérida y los Franciscanos*, 192-95.

12. Doc. 58.

d'advocats eclesiàstics i civils perquè dictaminessin.¹³ I, bé que el problema era delicat i que foren molts que haurien volgut treure als franciscans el monopoli de la Teologia, a la fi aquests continuaren monopolitzant-la. No tenim, doncs, cap mostra documental, ans al contrari, que els dominicans haguessin donat caràcter a l'Estudi de Lleida.

Això no obstant, som molt lluny d'afirmar que el nostre Estudi fou una Universitat franciscana: no foren pas precisament els estudis teològics, que començaren tard, els que van donar caràcter a les aules lleidatanes, sinó el Dret Civil i el Canònic. Per això les facultats de Lleis i de Cànon constituïen les escoles majors de l'Estudi; llurs càtedres eren les de l'hora Prima o solemne, i llurs catedràtics, els doctors magistrals.

LES FACULTATS DE L'ESTUDI. — Les facultats de l'Estudi de Lleida corresponien a les quatre ciències fonamentals dins l'ensenyament tradicional a l'Edat mitjana: Teologia, Filosofia, Medicina i Lleis. La primera, com un mitjà per a portar els homes a Déu; la segona, per a menar-los pel camí de la veritat; la tercera, com un instrument de salut i de vida, i la quarta ciència esdevenia el lligam de tot vincle social.

El pla sistemàtic d'estudis, horari, textos escolars i altres disciplines pedagògiques que regiren la vida universitària durant el migjorn de la seva existència, tenia per base els estatuts antics, els privilegis atorgats des de l'any 1300 fins al 1431, algunes butlles pontifícies i, darrerament, les providències de Ferran II. Una d'aquestes fou la que porta la signatura de Joan d'Aragó, comte de Ribagorça, des de Barcelona i amb data del 2 de maig de 1498,¹⁴ on es reflecteix l'anhel de tornar l'Estudi a la seva antiga puixança, i a la qual ens haurem de referir més d'una vegada.

A través del nostre treball hom ha pogut veure manta vegada com les facultats no rutllaven com calia per causa dels sous insuficients pagats als mestres. En la reforma del 1447 el bisbe Aznárez volgué esquivar l'abús de certs catedràtics que no dubtaven gens a deixar llur càtedra i a passar-se bones temporades fora de Lleida. I ordenà que durant el curs no fos lícit a cap lector d'absentar-se més de deu dies per tot l'any, i, encara, ho haurien de fer mitjançant la vènia de les nou persones que l'havien aconducat, proveint, ensems, la càtedra d'un substitut idoni. Aquest manament valia també en casos de malaltia i d'impediment físic. Amb tot, hi ha excepcions. L'any 1474 el rei Joan II manava als paers que guardessin la cadira de Decrets del doctor Bernabeu Assam, retingut a la Cort pel monarca. I el Consell general de la Paeria, en la sessió del 24 de març del mateix any, prengué l'acord d'acondicionar-lo un any més i que en tant fos absent li fos reservat el salari i que res no li fos llevat.¹⁵ Un altre cas fou el

13. Doc. 59.

14. Doc. 92.

15. Doc. 57.

del diputat Vicenç Orrit, que el 31 de març de 1489 era substituït per misser Jeroni Martí.¹⁶ En la citada provisió del 1498, donada pel Comte de Ribagorça, hom recordava als catedràtics l'obligació que tenien de llegir fins a la festa de Sant Joan, en la qual data era celebrada la cloenda del curs en un acte públic i solemne.

Així mateix, cal esmentar els apuntaments que en la dita provisió del 1498 fan referència als batxillers de totes les facultats. En l'examen de grau havien de llegir les matèries cursades a la pròpia aula i públicament. I això, durant una mesada.

Aquestes classes, «apellades vulgarment lliçons de companyia», que, com hem dit, eren fetes a porta oberta, es veu que últimament no eren així, i una tal anomalia donà peu a abusos. Molts estudiants rebien el títol de batxiller sense passar per la prova, prou dura, sempre que l'alumne passés per la lliçó pràctica, i amb les portes obertes per als qui hi volguessin assistir. Precisament perquè cap batxiller no s'escapolís d'aquesta mena de lliçons, la provisió del Comte de Ribagorça establia que ningú, ni el Rector, ni el Consell de l'Estudi, no podrien dispensar cap graduant de «la lliçó de companyia» públicament.

Els batxillers lectors juraven llur ofici davant els paers, com ho veiem el 9 de gener de 1524, que els honorables Honorat de Montsuar, Joan de la Mora i Miquel Suera prenen jurament a mossèn Eulogi de Soldevila, canonge, mossèn Franci Pedrol i mossèn Joan Seguer, estudiants en Cànon. Igualment juraren mossèn Perot Rubió i mossèn Joan Cerveró, estudiants en Lleis.¹⁷ La provisió del 1498 també prohibia d'oferir preu a qualsevol per la lectura, ja que, contràriament, haurien d'ésser restituits els salaris i ple-gades les lliçons començades, tant de mestres i de doctors com de batxillers.¹⁸

La Facultat de Dret, com dèiem abans, donà caràcter als estudis de Lleida. Una bona part dels juriconsults catalans antics reberen llur ciència a les seves aules. És prou coneguda la frase de l'eminent jurista Jaume Marquilles, vice-canceller a la cort de Martí I, «qui sum filius Gimnasii Ilerdae». No cal repetir que l'ensenyament comprenia les dues gran rames de Dret canònic i de Dret civil. Hi havia lliçons de Prima, Tèrcia, Sexta i

16. Doc. 86.

17. Doc. 136.

18. En la sessió ja citada del 31 d'octubre de 1460 veiem un cas de doctors o mestres no conduïts que, mitjançant un salari estipulat pels estudiants, podien llegir o donar la lliçó per escrit (vegeu doc. 15). Un exemple de conducció amb les lliçons ja començades o bé amb el curs acabat és el del 2 de juliol de 1478, quan la Prohomenia de l'Estudi assenyalava salari al metge Guillem de Mascarell per la segona cadira de Medicina, atesa la bona condició personal de l'esmentat físic, el qual hauria de gaudir del seu salari i d'emoluments, «axí com mestre Fèlix ha ab íntegre d'ací avant» (vegeu doc. 50). Cal esmentar també, en la sessió del 23 de maig de 1519, una protesta del Rector sobre la ilegalitat amb què fou duta a terme l'elecció de dos batxillers per a proveir dues *catedrilles* de l'Estudi (vegeu el doc. 131).

Vespres, pertanyents, tres classes al matí i una a la tarda.¹⁹ Ja hem parlat oportunament dels salaris que els catedràtics cobraven per cadascuna de les hores doctorals. Per a ésser admesos al grau de doctor en Lleis, els llicenciats havien de llegir públicament tres anys seguits a l'Estudi Major. Els batxillers, en llur accés a la llicenciatura, presentaven sis conclusions, tres d'una mateixa matèria i tres més d'altres matèries. En cas que ingressés un estudiant estranger havia de mostrar un document que provés haver-li estat acceptats els exàmens de cursos anteriors en altres estudis.²⁰

La Facultat de Medicina, segons el privilegi de la reina Maria del 25 de setembre de 1432, tenia dos mestres, amb una hora de lectura cadascun. Però en la sessió del 19 de maig de 1469 el Consell de la Paeria determinà d'afegir cent sous a la consignació ordinària per al salari dels metges lectors, de fairsó que d'aleshores endavant hi hagués una hora més de llició, car aquest augment fóra de molta utilitat per als estudiants, amb què s'haurien d'estalviar moltes discussions i molts inconvenients per la insuficiència de mestres físics.²¹

La Facultat de Teologia fou inaugurada tard a Lleida en relació amb les altres escoles de l'Estudi. Encara l'any 1429, els estudiants teòlegs de la diòcesi cursaven en unes escoles situades al carrer del Degà i vora les grades majors de la Seu.²² Tot i això, l'aspiració de Lleida a tenir Estudi de Teologia era ben antiga. No s'obtingué fins l'any 1430, a despit de les reiterades peticions de Pere III, Joan I i Martí I.²³

Sabem pel P. Sanahuja que el Consell de la Paeria pregà al cardenal

19. Més endavant veiem encara augmentades aquestes hores. Durant el curs 1557-58 els estadets assenyalen lliçons a *Secunda, Quarta, Sèptima, Octava i Nona* (Arx. Cap., calaix 151, lligall 7141, *Lliçons de l'Ordinari 1551-58 des de 22 d'Octubre a Sant Johan*).

20. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7152.

21. Doc. 40.

22. «Johan Feç, beneficiat de la Seu... ha e posseheix un alberch del sòcol fins a la primera coberta la qual calcigue l'alberch de les scoles de la Seu, en lo qual se lig la Taulegia, situat en la Çuda, en lo carrer de la casa del honorable micer Johan Castells, degà de la Seu de Leyda. Afronte d'una part ab alberch de Matheu Barril, prevere, de l'altra ab alberch d'En Joan de la Brececola, així com a beneficiat de la capella de Sent Gili, en la dita Seu de Leyda, e de l'altra part ab lo dit carrer» (Arx. Cap., reg. 19, f. 120, *Censos manifestats de Sent Johan*).

23. Ja hem fet esment de la lectura de l'alba o càtedra de Teologia popular a l'església de Sant Joan des del segle XIV. Però, ensems, les esglésies, els monestirs i les col·legiates del país sentien fretura d'estudis teològics a la Universitat de Lleida i que els estalviessin l'anada a París. D'antuvi se'n féu ressó l'abat Copons de Poblet, les persuasions del qual empenyeren Pere III a concedir un privilegi subscrit el 8 d'abril de 1382 i amb la vènia del Sant Pare perquè l'Estudi de Lleida posseís Facultat de Teologia (RUBRÓ I LLUCH, *Documentis*, II, 253, doc. 261). GAYA I MASSOT parla «de la gran injustícia que los papas del Cisma cometen contra Lérida de no conceder la Teologia al Estudio de la ciudad repetidamente solicitada por Pedro IV [III], Juan I y Martín el Humano, mientras que por razones políticas, Benedicto XIII la otorga a la Universidad de Salamanca en 1396» (*Las rentas*, 309). Tot i la reforma del 1447, i altres disposicions posteriors, el millorament de les càtedres de Teologia no vindrà fins al bisbat de Jaume Conchillos (1513-42), el qual n'instituí una de dotada amb un capital de mil ducats d'or, amb el rèdit de 150 lliures anuals (Arx. Cap., calaix 151, lligall 7149).

legat Pere de Foix la concessió de butlles pontificies per a l'establiment d'escoles de Teologia a la Universitat de Lleida. Les butlles foren atorgades i se'n parla per primera vegada en la sessió municipal del 9 de juny de 1430. L'Estudi de Teologia, constituït per una càtedra, podria conferir graus fins al de Mestre, que era el més alt que aleshores hom concedia als teòlegs.²⁴ En la reforma del 1447 consten dos mestres lectors de Teologia, un dels quals, segons el privilegi de la reina Maria, del 1431, hauria d'ensenyar Sagrada Escripura.²⁵

Igualment havien treballat per obtenir l'ensenyament de la Teologia el Capítol de la Seu, el canceller Salvador d'Aigües i el mateix bisbe Domènec Ram, antecessor d'Aznárez.²⁶ En fou conseqüència també la dotació que Nicolau V féu el 2 d'octubre de 1451, d'una plaça o prebenda canonical de mestre de Teologia per a fer els sermons a la Catedral, que confirmà Calixt III per butlla del 1.º de maig de 1458.²⁷

El mestre lector de Teologia no havia de tenir menys de vint-i-set anys d'edat. Un cop assolit el magisteri no podia, per celebrar-ho, organitzar gatzares, balls i altres festes. Podia banquetejar; però l'àpat en cap dels casos no havia de passar de cinquanta florins. En canvi, els doctors i els mestres de les altres facultats eren autoritzats a sonar músiques, fer xivarris i entonar cants sense cap limitació de despeses. Però tampoc no tenien autorització de fer ballades, sota pena de vint lliures.²⁸ Els estudiants teòlegs eren exempts de pagar l'impost «apellat collecta», per l'alta dignitat de la ciència que cursaven, quan la resta d'escolars pagaven deu sous cadascun. El conferiment de títol als mestres dels ordes mendicants era gratuït.²⁹

La Facultat d'Arts, segons el privilegi esmentat del 1432, tenia tres càtedres: Gramàtica, Lògica i Filosofia natural. De fet venia a ésser una mena de segon ensenyament, i les disciplines constituïen el fonament i principi de les ciències superiors.

El professor de Gramàtica era sempre un mestre d'Arts. A càrrec seu tenia una munió de minyons, tostemp excessiva: l'aula de majors, l'aula

24. SANABUJA, *La Universidad de Lérida y los Franciscanos*, 184-191. El mestre de Teologia era elegit pel Rector i el Consell de l'Estudi.

25. Arx. Mun., *Llibre verd petit*, fol. 262.

26. També són dignes d'estudi els intents de reforma del bisbe-cardenal Ram el 1434 (Arx. Cap., calaix 161, lligall 7151). A tals afanys respon la pressió que el seu oficial Pau de Santa Creu exercí el 5 de març del mateix any sobre el bidell de l'Estudi per a satisfer les col·lectes sota pena d'excomunió (GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 319).

27. SANABUJA, *La enseñanza de la Teología*, «Arch. Iber.-Am.», 418-448 (1935) i 2.ª època, 270-98 (1941). També SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XLVII (Madrid 1850), 83.

28. De l'esmentada reforma de García Aznárez del 1447, estatuts que també foren examinats per VILLANUEVA, *Viaje literario a las iglesias de España*, XVII (Madrid 1861), 35-36. Aquest autor, després de fet-nos saber que la reforma es féu per comissió del papa Eugeni IV i del rei Alfons IV, suposa als estatuts l'existència de les càtedres d'Oratòria i Exposició bíblica en llengua vulgar.

29. SANABUJA, *La enseñanza de la Teología en Lérida*, 418-48.

de mitjans i l'aula de menors, aquests darrers uns veritables alumnes de primeres lletres, servides per dos ajudants del mestre titular, a vegades simples batxillers. La didàctica era tradicional i purament escolàstica. El mestre llegia textos, que glossava en llengua catalana. Ja al temps que estudiem la finalitat era d'adquirir una cultura humanística. Els autors més llegits eren Ciceró, Ovidi, Virgili i, més endavant, Terenci.³⁰ Fra Nicolau Quilis, mestre que fou de l'Estudi de Lleida al començament del segle xv, traduí a la nostra parla el *De officiis* de Ciceró.³¹

El mestre de Gramàtica i els altres regents de la Facultat d'Arts no podien assistir a les escoles superiors perquè havien d'oïr les lectures de Dret, de Teologia o de Medicina mentre exercien llur magisteri sobre els minyons posats a llur càrrec. Això no obstant, els mestres de Lògica i de Filosofia restaven autoritzats d'anar una vegada el dia a les aules de Dret i de Medicina. Aquesta limitació fou feta perquè no abandonessin l'exercici propi.

Els lectors d'Arts també donaven molt a fer als regidors de la Paeria. El 7 de gener de 1485 comparegueren davant el Consell General els mestres Pere Libó, de l'Escola de Gramàtica, Bartomeu Grinyó, de Filosofia, i Corrida, de Lògica, i exigien el compliment de certs acords fets dies passats i que afectaven llur salari, insuficientment pagat.³²

EL COL·LEGI DE L'ASSUMPTA. — Ja hem vist abans com en el decurs de la seva història la Universitat de Lleida tingué adscrits alguns col·legis d'estudiants becaris. Nosaltres, però, només ens referirem al Col·legi vell o de l'Assumpta, perquè aquest era l'únic que existia durant els regnats de Joan II i de Ferran *el Catòlic*. I encara, en parlar-ne, només emprarem dades documentals de primera mà i que fins ara han romàs inèdites.

Els estatuts que regien el Col·legi en temps del Rei *Catòlic* eren els mateixos que redreçà el cardenal Antoni Cerdà. La tal reforma consta en un document signat a Roma el 28 de febrer de 1455,³³ i en fou motiu una qüestió escandalosa que remogueren certs col·legials excomunicats pel degà Montsuar l'any 1453.³⁴ Anys més tard hi hagué una nova confirmació dels

30. En el privilegi de la reina Maria de l'any 1432 hom disposa que, a més dels tres mestres de la Facultat d'Arts, n'hi hagi un altre de Poètica — és el mestre d'Oratòria que esmentarem en referir-nos a la reforma de García Aznárez —, el qual hauria de llegir ordinàriament els poemes Virgili, Tullí, Ciceró i d'altres. Tot i això, cal afegir que a Lleida mai no foren ignorats del tot els autors clàssics. Sabem que la biblioteca de la Catedral posseïa des de molt antic obres d'Ovidi i d'Horaci. Vegeu ÀNGEL MESTRES I TIBAU, *Un manuscrito horaciano en Lérida*, «Ilerda» XII (1949), 73-83. Sobre la lectura de Terenci, vegeu LLADONOSA, *La antigua iglesia de San Martín*, 128.

31. SANABUJA, *La Universidad de Lérida y los Franciscanos*, 176-79.

32. Doc. 75.

33. GAYA I MASSOT, *El Chartularium Universitatis Ilerdensis*, «Miscelánea de trabajos sobre el Estudio General de Lérida», I (Lleida 1949), 32.

34. LLADONOSA, *Montsuar*, 67-68. El document és a l'Apèndix IV de l'obra esmentada.

privilegis, atorgada per Ferran II, des de Saragossa, el dia 8 de gener de 1488.³⁵

Cap al final de l'any 1485 fou detingut el notari major de la Paeria, Francí Morelló, acusat d'importants fraus i de robatoris amb complicitat d'altres persones. El procés, que acabà amb l'execució del delat, mogué un gran renou a la ciutat, i el seu desenrotllament — acusacions, deposició de testimonis i compliment de la sentència — pot ésser llegit en el Llibre de Crims de l'any esmentat. Un dels delictes que li imputaren fou d'haver sostret del Col·legi qualche quantitat pertanyent als béns de la institució; per la qual cosa l'infant Enric d'Aragó, lloctinent general, considerant que la Casa dels Col·legials estava sota la salvaguarda del Rei i que, per tant, el delicte era considerat crim de regalia, féu saber el Veguer de Lleida de la conveniència que el delat Francesc Morelló fos traslladat a Barcelona, on seria processat per conducte de la reial Audiència.

Els paers misser Jaume Mir i mossèn Mateu Jofre, coneixedors de l'intent de l'Infant, el 26 de febrer de 1486 manaren d'ajustar la prohomenia dels Privilegis. Els prohoms estimaren que allò que l'infant Enric volia era atemptatori als privilegis, usos i costums de la Ciutat, i acordaren de trametre a Barcelona dos emissaris amb cartes de creença i instruccions per tractar la qüestió amb l'Infant. També escriviren al Governador General de Catalunya i als doctors Mahull i Riquer, llavors ambdós dins la Cúria reial.³⁶

L'Infant, creient-se emparat per drets suficients, volgué a totes pasades que Morelló fos portat a Barcelona i desof totes les raons dels ambaixadors de Lleida. Encara més: el 3 de març arribava a la ciutat del Segre mossèn Lluís Carreres, algtzír reial, el qual, en nom del Lloctinent i sota multa de dos mil florins, exigí que li lliuessin el delat. També demanà un inventari dels béns del notari. Els paers respongueren que no podien lliurar el pres, car era veí de Lleida i, com a tal, només podia ésser jutjat per un tribunal local. Trameteren dos nous ambaixadors a Barcelona, el doctor Jaume Mir i mossèn Pere-Arnau Segrera, membres del Consell de l'Estudi, els quals el 22 del mateix mes escrivien a la Paeria comunicant que no hi havia manera de convèncer el Lloctinent i que, per tant, calia que Morelló fos posat en camí cap a Barcelona. Els paers contestaren que no afluïessin en res, «e remeteren l'apellació com se féu d'En Johanicot lo morisco». Finalment, gràcies a la prudència i al tacte de misser Mahull, el Lloctinent desistí, i el 22 de març els ambaixadors donaven compte de llur gestió al Consell General.³⁷

Per a dur a cap les seves malifetes Francesc Morelló tenia més d'un còmplice dins el Col·legi. El 21 de març del mateix any el Veguer de Lleida

35. GAYA I MASSOT, *El Chartularium*, 32.

36. Doc. 84.

37. Arx. Mun., reg. 370 (Prohomenies), fol. 1 ss.

féu comparèixer davant el Tribunal de Coltellades l'estudiant mossèn Conesa, col·legial de l'Assumpta, acusat d'haver facilitat al pres una llima que li féu el serraller mestre Antoni Cardet pel preu d'un ral de vint diners.³⁸

El Col·legi de l'ardiaca Pons encara passà d'altres contratemps durant el regnat de Ferran II. El 7 de gener de 1502 mossèn Joan Blanch, lloctinent del Prior del Col·legi, que llavors era mossèn Joan Salvador, denunciava adeletrat al sots-veguer misser Miquel Mahull, en absència del veguer mossèn Endonyo, i als paers Castellar, Navarra i Valcebré, com un estol de gent armada havia envaït el Col·legi i furtivament l'havien tret de la casa. Pregava als magistrats de Lleida que volguessin donar proveïment al seu cas i que la pau i el repòs tornessin en aquella casa. Els paers i el Veguer cuitaren a escoltar el prec del Lloctinent.³⁹

La Paeria feia alguns censals al Col·legi. El 15 d'octubre de 1505 els paers Teixidor i Oliver, ensems amb el síndic Simó Castellar, convocaren el prior del Col·legi, mossèn Teixidor, i els col·legials Jaume del Grado i mossèn Robió, per tractar de la reducció dels censals que la Ciutat feia a la Casa per valor de tres-centes cinquanta lliures.⁴⁰ El quitament de censals fou fet després de prestar jurament amb d'altres persones que fruien de pensions de la Paeria, entre altres algunes vídues de ciutadans. La recepció de pensions i d'emoluments tenia lloc dins la capella del Col·legi, i revestia una certa solemnitat. Nosaltres hem copiat una relació d'èpoques des del 1496 fins al 1513, que va inclosa al doc. 117, per l'interès que ofereixen als qui voldran conèixer el desenvolupament d'aquesta institució

Sabem que el Col·legi de Domènec Pons fou instituït per acollir dotze estudiants clergues pobres, que de fet sempre foren nou, un dels quals era presentat pel Consell de la Paeria. Si hom para esment en el cognom d'alguns col·legials admesos, s'adonarà aviat que no foren uns desheretats, ja que, entre altres, hom hi troba un fill de mossèn Bertran Desvalls. De tota manera, tot depenia del concepte que de pobresa hom tenia aleshores. I, naturalment, devien ésser tinguts per pobres els fills cabalers de ciutadans que no heretaven predis o béns al·lodials suficients per a mantenir llur ciutadania.

El 17 d'abril de 1470 el notari Simó de Torres proposava al Consell de la Paeria que fos acceptat com a col·legial el seu fill per tal de substituir un germà de mossèn Lluís Desvalls, car aquest prosseguia els estudis desapropriadament, mentre que el seu fill cursava amb molt d'avantatge estudis de Cànon i, a més, era de la parentela de l'ardiaca Pons. Els paers i el Consell, d'acord amb Lluís Desvalls, hi accediren.⁴¹ Al cap de catorze anys era col·legial un altre fill del senyor de Gimennells, el qual se n'havia anat a Sicília, i la seva plaça fou demanada pel cavaller Joan Serra el 29

38. Doc. 85.

39. Doc. 96.

40. Doc. 102.

41. Doc. 44.

de desembre de 1484, per a un fill seu, Andreu Serra, clergue simple tonsurat.⁴² També el 1519 vacava un altre lloc al Col·legi per absència de mossèn Cerveró.⁴³ Per ocupar-lo se'l disputaren un germà petit de misser Jordi-Joan Aler, catedràtic de l'Estudi, i un fill de Francesc-Joan Llentés, ciutadà honrat. Ambdós candidats feien constar llur pobresa en l'expedient que presentaren. La Paeria elegí el segon.⁴⁴

TRACTATS I LLIBRES DE TEXT. LLIBRETERS I REL·LIGADORS. — D'aquesta època tenim notícia de llibres de text i de tractats diversos emprats per l'Estudi o amb ell relacionats. A la Facultat de Lleis eren molt consultades les *Clementines* i el *Digest* de Justinià. A les escoles de Teologia hom llegia sant Tomàs d'Aquino, sant Bonaventura, mestre Lombard, Scot i, com a matèria extraordinària, Boeci el Vell i les glosses de mestre Ricard de Mitjavila. A l'Estudi de Medicina predominaren Galè, Avicena i el moro Rasis.

La biblioteca de la Seu de Lleida era rica en obres jurídiques, molt consultades pel personal catedralici. Des de l'any 1460 hom nomenava un canonge bibliotecari, i hi existia un servei de préstec de llibres.⁴⁵

A la sessió capitular del 26 d'agost de 1472 hom rebia un lot de llibres provinents d'una deixa testamentària del canonge difunt mossèn Joan Rabins: el *Digestus*, de Justinià, escrit en lletra gòtica i fulls de pergamí, amb la coberta de fusta, «ab aluda groga e ab dos gafets»; els *Usatges de Catalunya*, amb els mateixos materials i el mateix caràcter calligràfic (menys l'aluda, que era blava) i amb vinyetes i dibuixos miniats; una *Spica o Summa* de dret civil i canònic; un *Tractat de Pau e Treva*, amb semblants característiques; un *Tractat de Cànones, que són les Clementines*; un *Libre de paper molt antich que tracte de pràctiques e altres coses moltes*, amb les cobertes de pergamí, amb una corretja i un sivella.⁴⁶

L'ardiaca de Terrantona, misser Blasi Ram, el 5 d'abril de 1474 venia als canonges de la Seu una *Spica* pel preu de catorze florins.⁴⁷

42. Doc. 74.

43. Aquest personatge era oncle d'Onofre Cerveró. Vegeu LLADONOSA, *Onofre Cerveró* (Lleida 1952).

44. Doc. 132.

45. LLADONOSA, *Montsuar*, 119-24.

46. Arx. Cap., reg. 90 (Deliberacions capitulars) fol. 143.

47. «Deliberarunt quod procuratorem operis dari et solvi hon. viro domino Blasio Ram, archidiacono Tarrantone quatuor decem florenos curribiles.... cuiusdam libri vocati Spicam supra totum jus canonicum et civilem quam Spicam in Libreria poni cum sua catena ut alii libri encatenati sunt in eadem Libreria» (Arx. Cap., reg. 90, fol. 202, *Deliberacions capitulars*). La responsabilitat de la biblioteca de la Seu anava a càrrec de tres canonges. Heus ací una nota ben expressiva, extreta de les actes capitulars: «Dicta dies fuit commissum domino Antonio Rotlan, Garcia de Vallterra et Antonio Sellen quod faciant fieri barres e cadenes en la Libreria e açò haie mester e que muden los cent llibres en la Libreria que novament és construïda e obrada en la dita Seu» (Arx. Cap., reg. 91, fol. 148; *Deliberacions capitulars*).

Els frares mendicants de Lleida també posseïen bones biblioteques. Els llibres de text eren gairebé tots de Teologia i de Filosofia moral. Durant el setge del 1464 els monestirs de Predicadors, del Carme i de Sant Agustí foren sotmesos a saqueig, i els llibres, escampats. Alguns dels volums recollits i custodiats a la llibreria de la Catedral foren: *De viciis et virtutibus*, tractat de Teologia moral; *Primum Scriptum Sancti Thomae*; *Quatuor Libris Sententiarum*, de Jaume d'Altamira; un *Libre dels Comentarís d'Aristòtelis*, de Porfirius.⁴⁸

Durant aquesta mateixa època la Ciutat empenyorà els llibres del doctor misser Lluís Mateu, el valor dels quals era de seixanta-cinc lliures. L'inventari estigué guardat a la bossa interior de les cobertes del volum de Prohomenies on consta el dit acord. Però, per causes que ignorem, ha desaparegut.⁴⁹ Juntament amb els llibres esmentats n'hi havia un de titulat *Decret*, que pertangué a mossèn Francesc Ferriol.⁵⁰

El 17 de febrer de 1487 el prevere Gaspar Ferrer, beneficiat de la Seu de Lleida, restituïa alguns llibres que foren de l'estudiant Jaume Vilagrassa. Entre altres s'hi trobava un *Còdex*, amb cobertes de pergamí i gafets, i el volum titulat *Comite Bonifacius*.⁵¹

Bernat de Vilanova, estudiant i clergue simple tonsurat, el 21 de gener de 1457 manllevava a la biblioteca de la Seu uns tractats de Gramàtica que pertangueren al seu oncle, l'ardiaca misser Gabriel de Vilanova.⁵²

Blasi Claver, ardiaca major de la Catedral, el 24 de maig de 1458 tornava un *libre apellat lo Calic*, el qual fou desat a la llibreria capitular i fermat amb cadena i cademat.⁵³

El 17 d'abril de 1480, i procedent d'una deixa testamentària, el prevere Joan Ermengol entrava a la biblioteca de la Seu un *Flos Sanctorum* escrit en lletra gòtica i ornat amb miniatures.⁵⁴

I, encara, el degà Montsuar, en el seu testament, subscript el 26 d'octu-

48. El *Primum Scriptum*, de sant Tomàs, i el tractat de Jaume d'Altamira, pertanyien al monestir dels carmelites (Arx. Cap., reg. 90, fol. 252 (*Deliberacions cap.*), del qual hom fa referència en una època de devolució de la sessió capitular del 26 de juliol de 1475. Els frares agustins també tenien custodiats a la Seu, a més del tractat *De viciis et virtutibus*, una *Summa Confessorum*, que els canonges retornaren el 7 de juny de 1475 (*ibid.*, id., fol. 247). També hi ha notícia del *Quart de Sent Thomas*, que un estudiant, Joan del Pi, donà en penyora a Joan de Sent Jordi, llibreter, l'11 de maig de 1486, i aquest el donà a préstec per un pacífic a mestre Cavalls (Arx. Mun., reg. 822 (Apoques), s. fol.).

49. Doc. 20.

50. Doc. 21.

51. Arx. Cap., reg. 88, fol. 233 (*Delib. cap.*). També, entre els béns apropiats durant el setge del 1464, hi ha una *Summa de Dret Canònic*, que pertangué al doctor Joan Gallach, el qual el prevere Bartomeu Sunyer, beneficiat de la Seu, comprà per 100 sous al clavari de la Paeria mossèn Joan Castells. Doc. 29.

52. Arx. Cap. reg. 91 (*Delib. cap.*), fol. 2.

53. *Ibid.*, id., fol. 150.

54. *Ibid.*, reg. 89 (*Delib. cap.*), fol. 157.

bre de 1491, disposava que fos lliurat a la llibreria del Capítol un llibre el títol del qual és donat en català: *Les Stòries Scolàstiques*.

Quant als llibres de text usats pels estudiants de Medicina, tenim el valuós testimoniatge de Jaume d'Agramont, fill de Lleida,⁵⁵ el qual compongué el *Regiment de preservació a epidèmia e pestilència e mortaldat*, que escriví un any abans de la seva mort, que fou el 1349, any tercer del seu mestratge a l'Estudi de Lleida, la qual obra dedicà als paers de la Ciutat. Dins aquest curiós tractat el seu autor esmenta alguns llibres que sens dubte devia utilitzar en les seves quotidianes lectures a la Universitat: *Propietats dels Planetes en lurs relacions ab les malalties*, d'Albert Magne; els *Aforismes d'Hipocrates*, comentats per Galè; la *Medicina*, d'Avicena; *Almassoris Medicina*, del moro Rasis.⁵⁶

Foren també obra general de consulta pels universitaris i els doctors eclesiàstics d'aquesta època, els *Libri Etimologiarum*, de sant Isidor, a jutjar per les referències de préstecs que hem trobat a les actes de l'Arxiu capitular.⁵⁷

Són així mateix interessants els documents amb notícies de llibreters, copistes o escriptors i relligadors.

A l'època motiu del nostre treball, el sistema de venda de llibres de text per als estudiants encara no havia canviat des dels inicis de l'Estudi. Tal com decretaven els estatuts antics, el comerç de llibres continuava monopolitzat per l'estacioner, que tenia la parada vora l'església de Sant Martí.

El llibreter de l'Estudi gaudia dels mateixos privilegis que els estudiants. Els altres llibreters que venien fora dels límits del burg universitari podien tractar i no tractar amb els estudiants, però no fruïen dels privilegis excepcionals. D'aquests darrers tenim notícia d'un tal Pau Roger, instal·lat l'any 1509 al carrer Major,⁵⁸ i un altre d'innominat que el 1503 tenia botiga al Peu del Romeu.⁵⁹

Cap a l'any 1444 la Universitat no tenia llibreter. Llavors el paer en cap, mossèn Gispert Mateu, d'acord amb els seus companys de magistra-

55. Ell mateix en el seu tractat ens diu que era fill del raval de Cappont (marge esquerre del Segre). Efectivament, en els llibres de censos parroquials de Sant Joan del 1429 hi ha diverses referències del carrer d'Agramont, aHusiu a la seva nissaga.

56. JAUME D'AGRAMONT, *Regiment de preservació a epidèmia e pestilència e mortaldat* (Lleida 1910).

57. El 1.º de juny de 1452 el Capítol acordava de prestar al canonge Rotlan el llibre de les *Etimologies*: «Die iovis, prima iunii anni predicti hon. viri domini Precentor, Botella, Senforés, Rabins, Çacirera, Perç, Valterra, Perpenyà, Ianuarius, Sopièra, Rotlan, Cerdà, canonicis sedis Ilerde, capitulantes in domo Capitulo comunicarunt ipso domino Rotlan, canonico, unum librum vocatus Ysidorus Etimologiarum, et quod teneat ipsum librum usque ad festum Natalis Domini proxime venturum, promittens ipsum restituere et obligans omnia bona sua» (Arx. Cap., reg. 92 (*Delib. cap.*), fol. 83).

58. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (31 maig 1509).

59. Ibid., reg. 824 (Crims), s. f. (10 maig 1503).

tura, tingué tractes amb un cert individu, del qual no consta el nom, que manifestà que ell vindria a Lleida sempre que li fessin gràcia de les excepcions i dels privilegis de què gaudien els estudiants. El Consell general del 7 de juliol del mateix any sotmeté el cas a deliberació de la prohomenia de l'Estudi.⁶⁰ L'11 de maig de 1486 era estacioner el llibreter Joan del Pi,⁶¹ i el 3 de febrer de 1502 ho era Pere Corder, que fermava una treva.⁶²

D'escriptors o copistes de llibres de text també hi ha qualque referència. En un carreró que pujava del Romeu — carrer de Cavallers actual — a la costa dels Jueus o Cuirassa, l'any 1429 hi vivia un tal mestre Aurrí, «escribent de llibres de Dret».⁶³ I en un procés del Tribunal de Col·tellades de la Paeria obert el 24 de setembre de 1476 deposà un escriptor de llibres, ensems amb el llibreter Roger, abans esmentat.⁶⁴

Als voltants de l'Estudi, tampoc no hi mancaven alguns obradors o taules de relligadors als quals acudien molts estudiants, delerosos de tenir els apunts i els quaderns de notes de les lliçons ben relligats. El 16 d'abril de 1485 un d'aquests relligadors, Jaume Guerret, mentre cosia un llibre a la taula de la «carrerria d'En Babot», prop del carrer de Guimerans, que, com sabem, afrontava amb les escoles majors, de sobte veié com uns estudiants eixits de l'obrador de mestre Mateu Ferrer, pintor de retaules, escometien mossèn Jeroni, el qual corria amunt bo i cercant soplui per defugir els perseguidors.⁶⁵

L'ESTABLIMENT DE LA IMPREMTA A LLEIDA. ¿PER QUÈ NO REEIXÍ A L'ESTUDI? — L'establiment de la impremta a Lleida hauria pogut contribuir molt a la difusió de la cultura universitària, o almenys a facilitar l'adquisició de llibres de text i de tantes obres didàctiques que a poc a poc anaven deixondint el gust per l'humanisme en unes aules on predominaven el tradicionalisme medieval i l'escolàstica. En canvi, no passà d'un assaig. El primer intent fou un fracàs.

Avui ja podem donar com a cosa certa que un dels mòbils que empenyeren el clergue alemany Enric Botel a venir a Lleida foren la fama i el renom de la seva Universitat. I ens confirma aquesta certitud el fet que molts dels volums estampats eren llibres de text o de moral, alguns d'ús corrent a les escoles. Això no obstant, el primer llibre imprès per Botel fou el *Breviarium Ilerdense*, donat a l'estampa l'any 1479 per encàrrec del Capítol.⁶⁶

60. Ibid., reg. 418 (Consells), fol. 64.

61. Ibid., reg. 822 (Crims), s. f. (data *ut supra*).

62. Ibid., reg. 331 (Seguretats), fol. 449.

63. LLADONOSA, *Zona Universitària*, 57.

64. *Arx. Mun.*, reg. 821 (Crims), s. f. (data *ut supra*).

65. Doc. 76.

66. MANUEL GIMÉNEZ CATALÁN, *Bibliografía Ilerdense* (Barcelona 1912), 41-43.

Els llibres impresos que ací ens interessin són els següents :

Editiones in Categorias Porphirii predicamenta Aristotelis, de Francesc Mayronis, que veié la llum el 25 d'octubre de 1485.

Elegantiae, d'Agustí Datus, publicat el 13 d'agost de 1485. D'aquesta obra se'n féu una altra edició l'any 1488.

Comentum super libros Ethicorum Aristotelis, de Pere de Castrovol, lector franciscà de l'Estudi de Teologia, obra impresa el 2 d'abril de 1489.

De Consolació, de Boeci, que sortí a la llum el 2 de juny de 1489. Fou passat al català per fra Antoni Genebreda.

Tractatus super Libros Phisicorum Aristotelis, de Pere de Castrovol, publicat el 14 de juliol de 1489.

Super totam Philosophiam Naturalem Aristotelis, del mateix autor, i publicat el 12 d'agost de 1489.

Philosophia Pauperum, d'Albert Magne, de l'any 1489.

Logica, de Pere de Castrovol, fet el 26 d'octubre de 1490.

Aesopus, Fabelle translate e greco a Laurentio Vallensi, de l'any 1495.

Després del 1498 res més no sabem de l'estamper saxó, ni de cap altra obra impresa, fins cap a l'any 1566, que era impresa a Lleida l'obra del bisbe Antoni Agustín *Ex consiliis multorum Codicis interpretatio ex bibliotheca Ant. Augustini, Episcopi Ilerdensis*.⁶⁷

Hom ha pogut observar que gairebé tots els llibres de text editats per Botel són tractats de Filosofia els autors dels quals són comentaristes d'ordes de frares mendicants. ¿Per què, però, no foren impresos llibres de Dret o de Medicina?

Sembla que Botel va trobar molt bon acolliment dins els monestirs de frares menors i de predicadors. En canvi, pel que es veu, no fou així dintre les facultats de Cànon i de Lleis. ¿Hi hagué oposició per part de l'estacioner i els escrivans o copistes, car la difusió de llibres impresos en un Estudi on la majoria dels escolars eren juristes els hauria perjudicats de debò? ¿No feren valer els privilegis reials contra el nou invent?

La dificultat potser era d'un altre ordre. Ni els paers, sempre refractaris a les novetats; ni els catedràtics, malcontents i desganats; ni, menys encara, els estudiants, no devien estar ben disposats a assegurar cap edició de llibres dels quals hi hagués una multitud de còpies. Mentre que els frares mendicants, amb la garantia que oferien llurs comunitats puixants per l'adjutori popular, la possibilitat d'escampar les obres impreses pels collegis o estudis dels altres convents de llur religió, i fins i tot l'afany apostòlic de propagar les doctrines de llurs sants i llurs mestres, els devia moure a editar

67. GIMÉNEZ CATALÁN, *Bibliografía Ilerdense*, 76-7, parla d'una *Rethorica* en llengua castellana de Miguel Salinas apareguda a Alcalà d'Henares l'any 1541, de la qual, segons LATASA en el seu *Diccionario*, III, 1909, fou feta una edició a Lleida, cosa inversemblant, car a l'Estudi de Lleida no s'admetia l'ensenyament en castellà. Tot i això, no existeix cap rastre de tal edició a Lleida.

llurs obres sense reserva. I per a una tasca semblant tampoc no els mancarien bons correctors i glossadors dels filòsofs clàssics i medievals. És la mateixa raó que ens explica per què els canonges de Lleida feren imprimir el *Breviarium Ilerdense*, la difusió del qual no fóra gens difícil, atesa l'extraordinària quantitat de clergues en una diòcesi extensa.

IV

COM VIVIEN I COM DISTRIBUIËN EL TEMPS ELS ESTUDIANTS

CASES DE DISPESES. VESTITS I HÀBITS. — Ja en el capítol primer hem donat notícia de l'extensió que ocupava el burg universitari, i com els estudiants preferien sempre els albergs compresos des del Pla dels Gramàtics fins a l'església de Sant Andreu. Els amos de les cases situades dins els límits de l'Estudi es veieren tostemps obligats a llogar-les al personal escolar per anyades. I si, un cop vençut el terme d'arrendament, volien augmentar el preu estipulat de primer antuvi, no ho podien fer. I fins la mateixa quantitat del llogater, no l'assenyalava pas el propietari de l'alberg, sinó els clavaris de l'Estudi.

A les cases de lloguer era freqüent que als baixos hi visqués l'amo, el qual els estudiants anomenaven «l'hoste». Com que eren albergs amb pocs estatges, i els acollits tampoc no anaven gaire amples de diners, a cada cambra solien encabir-se tres, quatre i fins cinc estudiants. És el cas que hom pot llegir en un procés de Crims de l'any 1485. El pellisser Joan Martí tenia llogat el seu alberg, vora el portal i l'església de Sant Andreu. Ell vivia en unes habitacions del primer replà de l'escala. La nit del 22 de novembre, mentre alguns estudiants dormien tots tirats damunt un llit de posts, un antic mosso del pellisser entrà per la finestra i els hauria robat la bossa que tenien amagada sota la màrfega, si en fer soroll no hagués estat descobert.¹

Molts estudiants anaven a dispesa, car dins els límits de l'Estudi no mancaven hostals, alguns dels quals eren veritables bordells.² D'altres, de superior estament, vivien llogats en una casa sola amb llurs familiars o

1. Doc. 80.

2. Des dels primers anys de la fundació de l'Estudi ja hi ha queixes contra tals llocs. En tenim una de l'any 1316, adreçada al rei, en la qual els veïns de la parròquia de Sant Martí protestaven de l'escàndol que certes bagasses o dones públiques feien en alguns hostals del barri, bo i pregant que fossin foragitades (LLADONOSA, *La antigua parroquia de San Martín*, 54).

criats. I no pocs servien de mossos i es guanyaven la vida fent de barber o en qualsevol altre ofici. Un tal Bernat Miraud, estudiant gascó, l'estiu de 1498 confeccionà dos ventalls per encàrrec dels canonges de la Seu a l'objecte que poguessin anar a la processó de la Mare de Déu d'Agost bo i fent-se vent.³ També era freqüent l'estudiant traficair i comerciant.

Els estatuts i ordinacions de l'Estudi concedien molts privilegis als estudiants, privilegis que tard o d'hora donaren peu a certs abusos. Recordem aquell que castigava amb dos-cents assots o a pagar dos-cents sous jaquesos els qui violaven llur domicili, i un altre que prohibia al Veguer i als paers d'escorcollar llurs habitacions. Gràcies a tals immunitats els estatges de la gent universitària es convertien sovint en amagatalls de malifetes i d'iniquitats. El 2 de novembre de 1482, misser Ramon Solsona i un tal Cellart, amagaven el barber Antoni Labellera en una casa habitada per estudiants, vora les grades de majors de la Seu, després d'haver-lo tret i separat de la seva bella i jove muller. I l'any 1512, l'estudiant Antoni Riquer va amagar en un alberg habitat per minyons de l'Estudi, Isabel Castillo, dona de l'escrivà García de la Pardina.⁴

Els estudiants de Lleida matinejaven molt, car la lectura de Prima de Cànon es feia a punta de dia, i la de Lleis o Dret civil, també. Gaudien d'esbarjos perllongats, que no sempre aprofitaven per a repassar les lliçons. Alguns, durant les estones de lleure, anaven a casa de mestres privats, on hom els glossava, d'escrit o de paraula, la lectura, potser no prou ben entesa, que havien oït a la càtedra. El privilegi esmentat del 1432 fa referència a aquesta mena d'escoles, i recorda que ja foren prohibides en estatuts anteriors.⁵ Cap mestre ni doctor no podia llegir al marge de l'Estudi cap matèria que fos motiu d'ensenyament dins les escoles majors o d'Arts. Només era autoritzat d'anar a cases particulars a repassar les lliçons preses durant les hores legals de lectura a la Universitat.

Els esplais generalment eren esmerçats en activitats estranyes als estudis, però molt adients a la joventut. Per això la reforma del bisbe Aznárez del 1447 prohibia l'establiment dins els límits de l'Estudi d'escoles d'esgrima, de música, de cant i de dansa, on els estudiants acudien amb més delit que no pas a la càtedra. I per a espaordir-los, la multa era forta: deu lliures, aplicades a la restauració i la conservació dels edificis escolars.

Malgrat tals mesures coercitives, els universitaris molt sovint solien mostrar més aptitud en la dansa i en la música que no pas en el domini de la dialèctica escolar. D'exemples, no en manquen en els llibres vells de la

3. Arx. Cap., Llibres de Comptes de la Seu, sense registre ni catalogació, anys 1497-1500.

4. Arx. Mun., reg. 823 (Crims), s. f. (data *ut supra*) i reg. 825 (Crims), s. f. 12-22 juny 1512).

5. Als *Capbreus* de 1382 hom parla de «les scoles de micer Johan d'Alfagerís» a la parròquia de Sant Llorenç i «les scoles de micer Jordà de Cebrià» al Pla dels Gramàtics (Arx. Cap., reg. 21, fols. 134-37, *Capbreu Autèntich*).

Paeria. Tenim notícia que en la festa de proclamació del rector de l'Estudi de l'any 1453 hi havia dos estudiants, un valencià i un navarrès, que dansaven molt bé.⁶ També el 12 de desembre de 1459 l'estudiant Jacint de Nera i el seu companyó Jordi Bardaxí, ja passat el vespre, declaraven haver estat asseguts en un pedrís i trempant una viola per a certa sonata que volien tocar als volts de l'església de Sant Joan.⁷

Els estudiants vestien hàbit, i quan tombaven per carrers i places no es diferenciaven gaire dels clergues. Gaya i Massot diu que l'hàbit escolar universitari no fou reglamentat a l'Estudi de Lleida fins que hom volgué deturar amb un esforç d'austeritat els mals costums accentuats pel luxe i la lascívia, tan propis dels homes del Renaixement.⁸ No obstant les proviències de la reforma del bisbe Aznárez, no tots duïen el vestit reglamentari. Els estudiants Jaume Mas i Antoni Espills, que l'11 de juny de 1456 mogueren una de les bregues més sorolloses que mai s'haguessin vist pels carrers de Lleida, anaven vestits, el primer, amb calces de vellut, gipó verd i capell negre, i el segon, també amb calces i una camisa al damunt.⁹

L'hàbit impositat pel bisbe Aznárez imitava molt de prop el dels estudiants de la Universitat de Bolonya.¹⁰ Eren peces essencials: el *colobium* o *clotxa*, una mena de túnica negra, que era talar per als estudiants eclesiàstics, però que els seglars podien dur escurçada fins un pam abans d'arribar als peus. No podien portar mànigues ni *dexamellot*, és a dir, no era permès que el coll anés adornat amb plecs de seda ni amb puntes al coixí, ni tampoc amb brodats. Pels forats de la *clotxa* eixien els braços amb les mànigues del vestit interior o la camisa. Així mateix, l'hàbit no havia d'acabar en punta, i es cordava al darrera. El preu de la tela necessària per a confeccionar una *clotxa* no podia passar de quinze sous. Els catedràtics anaven a llegir amb roba talar i el birret al cap, que era senyal de distinció i dignitat. En els actes solemnes vestien el caperó, la museta i la toga, una gramalla negra que no era gaire diferent de la que usaven els paers en dies de dol. Però tampoc no els era permès de portar ornaments de seda, ni setinats, ni cap ostentació luxosa, a les quals coses tan afectats eren els homes del segle xv.¹¹

6. Arx. Mun., reg. 817 (Crims), fol. 95 ss.

7. Arx. Mun., reg. 821 (Crims), s. f. (data *ut supra*).

8. GAYA I MASSOT, *Cómo vestían los estudiantes en la Universidad de Lérida*, «Ilerda», XVIII (1954), 19-36.

9. LLADONOSA, *Montsuar*, 90-100.

10. La influència de l'estudi de Bolonya sobre el de Lleida es manifestà en aquest aspecte, en el doctrinal i també en d'altres. Els estudiants, potser influïts pels qui anaven a estudiar a Itàlia, fins i tot es preniën com a deure d'aconsejar els paers i la ciutat en matèries urbanitzadores, amb l'anhel prou manifest que Lleida s'oferís als estrangers com a població digna del seu Estudi. Tal s'esdevingué amb la proposta que el batxiller Joan de Cabestany féu al Consell General de la Paeria el 18 de maig de 1449 (Arx. Mun., reg. 417 (Consells), fol. 53).

11. Aquestes disposicions són a la tantes vegades esmentada reforma del 1447.

FORNIMENT DE VITUALLES. PROVISIÓ DEL PA I DE LA CARN. — Tant si els estudiants vivien sols o formant petites comunitats dins un simple alberg i sota la vigilància de l'*hoste*, com si menjaven a l'hostal, havien de fer provisió de vitualles per llur compte. En el privilegi atorgat per Martí I el 12 de març de 1399,¹² el Rei disposà que la Ciutat facilités als estudiants unes monedes especials perquè poguessin adquirir queviures fàcilment. Les monedes destinades als carnisers i altres comerciants que venien viandes gravades amb un vectigal eren rodones; aixafades, les que valien per a comprar llenya, espelmes i palla; i triangulars, les del vi.

Cada diumenge els estudiants es reunien en una de les aules de l'Estudi major. Nomenaven un company amb càrrec de calcular les monedes necessàries per a tota la setmana, les quals havia de demanar, sota jurament, a la Paeria. Així podrien adquirir les provisions suficients, amb les exempcions que manaven els privilegis.

El dret d'exempció d'impostos sobre la carn i l'herbatge de què gaudien els estudiants romangué un cert temps sense efecte. Però el mateix Martí I, l'any 1397, els el tornà a restituir.¹³ Després del setge del 1464, el Consell de Prohomenies, per tal de recaptar pecúnia per a la guerra, reimposà el dret sobre la farina que adquirien els estudiants, però els estrangers tan solament «emperò que sien juristes e metges e no hi a altres pus».¹⁴

Des de l'esmentat setge fins a l'acabament de la guerra de Catalunya, el proveïment de queviures per als estudiants fou força dificultós. Els paers s'omplien d'angoixa quan veien els d'Osca fer tota mena de propagandes pels pobles d'Aragó explotant la penúria de Lleida amb les seves hortes talades i la terra campa sense conreu per la manca de llauradors, amb el sol objecte de sostreure estudiants de la nostra ciutat. Aquesta greu preocupació es reflecteix llegint la sessió del Consell general del 4 d'octubre de 1470, on els paers, amb esgarrafosos planys, exposaren la fretura de forments en què la ciutat es trobava per a poder socórrer els estudiants, els quals emigraven per manca de pa i d'aliments. El Consell, fent-se'n càrrec, fins i tot es veié forçat a suspendre les obres, tan necessàries, del pont major, per tal d'esmerçar els diners disponibles en blat i queviures.¹⁵

Les dificultats continuaren en anys successius a causa de la guerra del Rosselló i de les males collites. La Paeria sempre tenia un raconet a l'Almodí perquè no faltés blat als pobres, als malalts de l'Hospital i als estudiants. Però l'any 1473 els magatzems i la botiga del Comú romanien buits i sense possibilitats d'adquirir-ne a causa de l'esterilitat general. A l'Estudi començaren a avalotar-se. El Consell, reunit el 10 de setembre, determinà el nomenament de comissions perquè cerquessin blat per les golfes i les

12. Arx. Mun., Priv., diploma 168 del catàleg de Gras.

13. Arx. Cap., calaix 161, lligall 7178.

14. Doc. 26

15. Doc. 46

sitges dels particulars, i, ensems, que hom donés una llista dels estudiants més necessitats. També escriviren a alguns senyors i propietaris comarcals per veure d'arreglar la major quantitat possible. Adhuc en la sessió reunida dos dies després hom castigà el ciutadà Francí Salvador perquè ocultà, mitjançant jurament, una certa quantitat de blat, i hom destinà l'import de la multa a socórrer els estudiants i les persones menesteroses.¹⁶

Cap al començament del segle XVI hi hagué una altra tongada de penúria i de fam. Això motivà que des d'Aragó no vingués gens de blat, i llavors precisament, quan l'Estudi havia assolit una matrícula escolar ben remarcable. El 8 de desembre de 1502 els paers trameteren un missatge al Rei per tal que fes canviar l'actitud dels diputats d'Aragó, els quals deixaven de donar compliment a una gràcia atorgada per la majestat reial de donar forniment de quatre-cents cafissos de blat a la ciutat de Lleida, car havia sobrevingut una gran necessitat i misèria en una població d'extraordinari passatge, «e per haver-hi en aquesta millor Studi que trenta anys hi hague hagut».¹⁷ Però els taulers d'Aragó empararen tota mena de forments, civades, ordi i d'altres cereals contractats per l'Almodí de Lleida. I els paers tornaren a escriure a Ferran II. La segona lletra fou signada el 14 de febrer de 1503. Li recordaven com els d'Aragó desobeïen les seves ordres mentre Lleida passava gana, i que havien tramès a la vila de Madrid, on el Rei residia aquells dies, el síndic Pere Siurana, el qual obtingué nova vènia reial per a treure blat, però que, tot i això, l'arquebisbe de Saragossa s'hi havia negat excusant-se que, si bé era certa l'autorització, també ho era que el mateix monarca li havia escrit en sentit contrari.¹⁸ Encara cinc mesos més tard, el 29 de juliol, els paers tornaven a escriure al Rei. La lletra és redactada en termes d'agraïment, cosa que ens permet de creure que Ferran II a la fi devia donar compliment als anhels de la Ciutat. Ara exposaven al monarca certs dubtes sobre el preparatori de guerra que hom feia i les dificultats que sorgien cada dia a causa «del molt gran Studi, e per lo poch salari que als catedrans és donat».¹⁹

També fou any de carestia el 1507. El 18 d'agost els paers escrivien a llur companyó que havia partit cap a la Cort comunicant-li la fretura de blat que la Ciutat sentia, «que ja som en punt que bocí de pa no ve a la plaça e la gent va mormorant».²⁰ També les carnisseries eren molt mancades de carns, ja que hom no trobava bestiar enlloc, «e que tot serie un grandíssim dany de la ciutat».²¹ I el 30 de maig de 1513 els paers també

16. Doc. 51.

17. Doc. 96.

18. Doc. 97.

19. Doc. 98.

20. Ja el 14 de febrer de 1503 els paers havien enviat un propi a la Cort per al forniment de blats per als necessitats (Arx. Mun., reg. 846 (Cartulari), fol. 38).

21. Arx. Mun., reg. 846, fol. 74.

escriviren al mateix monarca notificant-li aquesta vegada que per la gran esterilitat que hi havia hagut a Aragó vingueren d'aquest país a carregar blat «que han metut la fam a Lleida en pocs dies». El forment es venia a sis sous la faneca; per la qual cosa suplicaven al Rei *Catòlic* que no permetés de treure més blat del Principat.²²

Per a la provisió de carns els estudiants tenien carnisseria pròpia, situada a la plaça de la Cadena, davant l'església, avui derrocada, de Sant Andreu. El 5 d'octubre de 1521 la prohomenia de carnisseries acordà que, per la gran necessitat que la taula de la plaça de la Cadena en tenia per causa de l'Estudi, hom nomenés tauler Pere Calbuf, carnisser.²³

En temps d'epidèmies, els estudiants malalts, si eren forasters, eren atesos a l'Hospital de Santa Maria. Si cap d'ells emmalaltia de pesta o de qualsevol altra malura contagiosa, hom el foragitava, però abans era sotmès al reconeixement d'un metge. El 6 de desembre de 1508, bé que a Lleida hi havia bona sanitat, de sobte caigueren ferits de febre quotidiana dos estudiants, Jaume Porcadell, d'Ulildecona i Joan Santallúcia, de Morella, ambdós alumnes de Dret canònic. Feia ben prop d'una mesada que malaltejaven. Foren visitats pel catedràtic mossèn Joan Vayo, mestre en Medicina i Arts. Declarada la malaltia i considerant que la Ciutat es trobava lliure de tota epidèmia, els fou exigít que sortissin de la població com més aviat millor.²⁴

JOCs I DEPORTS. — Els llocs preferits dels estudiants per a llurs esbargiments eren el Mur dels Gramàtics,²⁵ la bassa de la Suda,²⁶ la Canaleta i els Erals de Sant Martí.²⁷ Això no vol pas dir que qualsevol lloc de la ciutat no els anés bé per a voltar i córrer a la recerca d'aventures i de xivarri. Sovint hi havia queixes, sobretot contra els gramàtics, perquè a l'hora de les lliçons encara romanien pels patis de l'Estudi fent tabola.²⁸

Per més que els estatuts de l'Estudi fossin rigorosos en matèries de jocs i d'esplais, la Paeria i les autoritats universitàries moltes vegades feien els ulls grossos per evitar alteracions i mals pitjors. En canvi, mai no transigien quan la cosa afectava la prohibició de jocs de tafureria, alcavote-

22. Ibid. Encara, al mateix cartulari (reg. 846) hi ha d'altres sol·licituds al rei demanant vènia per a la tramesa de queviures d'Aragó: una lletra dirigida a Ferran II el 22 d'agost de 1502 (fol. 30r); una altra, escrita dos dies després en termes semblants (fol. 430); una altra, aquesta vegada demanant al rei que no es tregui blat del Principat, subscrita el 30 de maig de 1503 (fol. 74), etc.

23. Doc. 135.

24. Doc. 104.

25. Vegeu el cap. I.

26. La bassa de la Suda era propietat dels Aniversaris de la Catedral. Hem de localitzar-la sota l'actual porta del Lleó, que dona accés a la fortalesa que volta la Sen antiga. Vegeu també LLADONOSA, *Zona universitària*, 20-22.

27. La Canaleta recollia les aigües de pluja i els desguassos de les cases del barri de la Suda, passava darrera els Erals de Sant Martí i moria al braçal de Vall Calent.

28. LLADONOSA, *La antiga parroquia de San Martín*, 127-31.

ries i altres abusos que menaven a l'escàndol, al desenfrè i a la deshonestat abominable. Però no hi reeixiren tan fàcilment: els Llibres de Crims i el Cartulari de la Paeria són prou eloqüents quant als mals costums.²⁹

Els jocs tolerats eren les bitlles, la pilota, la dansa, la carrera, júnyer i córrer bous en certes diades. Les curses de bous solien fer-se a la plaça de Sant Joan, i gairebé cada any coincidien amb les festes de Cinquagesma o de la Santa Trinitat. Bé que és cert que tenien un caire general, de fet eren els estudiants qui les animaven. El 3 de maig de 1475 un grup d'ells comparegueren a la Paeria de part de mossèn Miracle, rector de l'Estudi, demanant vènia per a córrer bous al mig de la plaça. Els universitaris prendrien a llur càrrec l'adquisició dels braus en tant la Ciutat tingués cura de posar barreres entorn del reng a fi que la gent pogués veure l'espectacle amb comoditat i sense perill. El Consell acceptà, sempre que les despeses no passessin de vint sous.³⁰

Alguns estudiants, moguts per la passió del joc, fins es venien els llibres. Els jocs prohibits més usuals eren els naips, els daus, la faldeta, la pila i la rutlla. Qui era atrapat era empresonat, i per a sortir-ne bé havia de pagar una multa de cinquanta sous, destinats a la reparació de les escoles.

El joc de la rutlla, fins a certa manera, fou tolerat, sempre i quan hom jugués fora el pont major. Per això, el centre d'aquest joc llavors radicava a l'Hostal de la Nau, sobre l'areny del Segre i a l'extrem oriental de la Pobla de Cappont, lloc també freqüentat per traginers, bagasses, macips i alcavots. La tarda del 14 de juny de 1476, per cert de la festa de *Corpus Christi*, uns estudiants jugaven a pilota a les parets de l'Hospital, en construcció, de Santa Maria. Després, moguts per Joan Andreu, «lo Pobill», criat de mossèn Riquer, anaren a jugar a la rutlla fora el pont, cosa que havia d'acabar amb una violenta brega davant la casa de mossèn Llorenç de Vallterra, pujant del Peu del Romeu.³¹

La casa d'En Polo, situada al peu dels Erals de Sant Martí i davant la creu del monestir de Framenors, per la seva proximitat a l'Estudi acabà també essent un punt de tafureria. L'esmentat Polo fou un de tants ho-

29. Es força alligadora la proposició que el 20 de maig de 1483 fra Joan Horts, dominicà i inquisidor, féu a la Paeria contra «els que vénen contra la Sancta Fe Cathòlica, dient com lurs Magnificències e Savieses no ignoraven que los pecats públics són més abominables a Déu que los amagats e per ocasió de aquells de grans vegades Déu puneix lo poble. E no ignoreu com per moltes cases de la ciutat se té tafureria e s' jugue, per ocasió del qual vénen molts pecats de blasfemar e jurar e altres. Hoc encara, que per moltes parts de la ciutat stan dones a guany deshonest fent moltes viltats, e molts homes amigats, per les quals e altres, creu ell, Déu done pestilències e altres fortunes. Per què los sollicave, per caritat, volguessin provehir en evitar los dits pecats públics e altres, crehent que, si ho feien, nostre Senyor nos haurie pietat, e si fer no ho volrien, ell, per lo ofici que tenie d'inquisidor, hi provehirie...» (Arx. Mun., reg. 424 (Consells), fols. 76-77).

30. Doc. 62.

31. Doc. 63.

mes que feren cap a Lleida amb l'aiguabarreig de gents que comportà la guerra de Catalunya. I amb autorització de la Paeria edificà el seu alberg — de fet, una mena de corral cobert —, del qual vingueren aviat moltes queixes «per los insults, deshonestedats e gran danys de persones e béns, axí com d'estodians com de fills de ciutat per causa dels jochs». El veguer, mossèn Gispert de Ponts, el 2 d'abril de 1490 proposava al Consell General l'enderrocament de la dita casa. Hom féu un visatge al dit alberg. La vídua d'En Polo manifestà als veedors que el seu marit havia obtingut, de feia molts anys, llicència per a jugar. El paer Espolter manifestà que la tal afirmació era certa, però el permís només fou per al joc de la rutlla, el qual podria donar a lloguer. No constant enlloc que tingués llicència per a posar taules de tafureria, el Consell acordà que l'alberg fos enderrocat.³²

Les mesures que la Paeria prenia contra aquests punts on es jugava a jocs prohibits venien de certes providències donades per Ferran II i recollides pel Consell General i la Junta de prohoms, sobretot en la sessió del 13 de març de 1483, en la qual hom ordenà que fossin aplicades a prec dels paers misser Gispert de Remolins i Gaspar Robió. La prohibició hauria d'ésser absoluta tant en cases públiques com d'amagat.³³ En les normes que a favor de l'Estudi donà el Lloctinent general del Rei, el 2 de maig de 1498, en refermava el compliment.³⁴

MORALITAT: BORDELLS, MACIPS I ALCAVOTS. — Malgrat freqüentar les aules de l'Estudi homes de religió i de virtuts ben paleses, malgrat l'esforç dels reis i dels bisbes reformadors, malgrat el nombre de moralistes que en tot temps posaren el crit al cel per millorar la vida escolar, els mals costums regnaren sempre a l'Estudi, i a l'època que ara estudiem, molt més.

Les guerres i les bandositats accentuaren el mal, i l'afavorien, també, certs privilegis en virtut dels quals els tonsurats podien sortir de les presons del Bisbe al cap de tres dies d'ésser-hi detinguts.³⁵ Els paers treballaren endebades contra tals abusos. El 17 d'agost de 1443 escrivien al bisbe García Aznárez notificant-li com molts estudiants, amb l'esperança d'ésser afavorits i defesos, a causa del privilegi de tonsura, no s'estaven de promoure remors, bregues, alteracions i altres delictes, car si qualssevol d'aquests coronats malfactors eren presos pels oficials reials, prestament, per raó de les corones, havien d'ésser lliurats a l'oficial del Bisbe, «e a cap de tres o quatre jorns, sens punició ne càstich, van palesament per la ciutat». A continuació els paers referien al Bisbe que de feia uns quants dies hi

32. Arx. Mun., reg. 371 (Prohomenies), fols. 59-60.

33. Arx. Mun., reg. 369 (Prohomenies), s. f. (data *ut supra*).

34. Doc. 92.

35. Vegeu JOAN B. ALTISENT, *Llibre apellat «Speculum Prioris» de la Confraria de S. Salvador de la Seu de Lleyda*, «Analecta Sacra Tarraconensia», I, 364-79.

havia detingut un jove de les Borges, el qual fou trobat dessota el llit d'una dona casada, de les Torres de Sanui. Acabaven demanant que, puix que el delinqüent havia anat a parar a mans d'un tribunal eclesiàstic, hom li donés el seu degut càstig, car «si no ho fan com pertany se seguiran grans danys i escàndols i serà de molt mal exemple per la gent».³⁶

El privilegi dels tonsurats donà peu perquè dins la clerecia s'amaguessin els estudiants més luxuriosos. El 30 de novembre de 1505 el canonge Joan d'Alcoleia reclamava al Veguer l'estudiant Antoni Lapeira, clergue simple tonsurat, per un cert delicte pecaminós, i el Veguer no el volia lliurar perquè assegurava no ésser cert que fos coronat.³⁷ Altrament, el 28 d'abril de 1509, el veguer mossèn Jordi Miquel de Rius, requerit pel batlle de Bell-lloc, poble de la contribució de Lleida, volgué detenir dos capellans que cursaven Dret a l'Estudi, Pere-Guillem Portero i Antoni-Roc Pino, aragonesos, els quals havien furtat una fadrina del dit lloc i la forçaren contra la seva voluntat. Prou el Veguer els féu empresonar; però vingué misser Pelegrí, fiscal del Bisbe, i, vulgues no vulgues, mossèn Rius es veié obligat a lliurar-los a l'Església.³⁸ Perquè els magistrats de la Ciutat no podien comportar tals burles a l'autoritat reial, continuaven demanant a les altes potestats de l'Església que hom posés bona fi a l'assumpte. Però no hi valgué la tramesa del paer Soler al cardenal Joan-Lluís del Milà, a qui el 27 de novembre de 1507 comunicaven «ço que lo Reverendíssim Senyor Cardenal demane a tots los capellans e coronats un gran dret que té sobre aquells que serie cosa de grandíssim dany a la Ciutat e als poblats de aquella si no s'i fa cara».³⁹ Ni aquest afer ni el dels tonsurats delinqüents no tingueren tampoc cap solució.

Amb tals antecedents no ens ha de fer gens d'estranyesa que, en bona part dels successos delictius que llegim en els llibres de Crims de la Paeria, els estudiants hi tinguessin la millor part. No hi ha cap qüestió dins el bordell públic on no vegem un minyó de l'Estudi. No era tampoc reduït el nombre d'universitaris que vivien maritalment amb amigues i bagasses i anaven amb elles per carrers i places.

Per acabar semblants escàndols el Consell de la Paeria, el 12 d'octubre de 1464, deliberà que fos feta una crida perquè dins tres dies totes les dones

36. LLADONOSA, *Zona universitària*, 48.

37. Doc. 108. El 14 d'agost de 1442, un jove clergue que anys a venir serà catedratic de l'Estudi, «apellat Berthomeu Grinyó, se'n serie entrat en casa d'un home apellat March Matheu, lo qual capellà ab la muller del dit March Matheu a soles dins una cambra seria stat atrobat per lo dit March». Arx. Mun., reg. 846, f. 108r (Cartulari).

38. Arx. Mun., reg. 832 (Seguretats), f. 110.

39. Arx. Mun., reg. 846 (Cartulari), fol. 55. També fou tramès el paer en cap mossèn Perot Pron, del qual un o dos dies abans havien rebut una carta sobre el que el comte d'Albaida — fill natural del Bisbe-Cardenal — demanava als capellans i coronats de la diòcesi. Sembla que en aquest afer també hi anava embolicada la qüestió de les imposicions del clercat (Arx. Mun., reg. 846, fols. 53-56).

públiques que vivien deshonestament amb amics tornessin al bordell, sots pena d'assots.⁴⁰

Durant l'Edat mitjana Lleida tingué alguns albergs de meretrius, però durant tot el segle xv i el xvi, en gran part, el bordell públic era vora el portal de Sant Antoni, sobre el planell on avui hi ha el convent de les Carmelites descalces.⁴¹ Venia a ésser un conjunt d'edificis tancats per una tàpia amb un sol portal d'entrada, cada dia traspasat per estols d'estudiants i testimoni de tantes aventures picaresques. Per causa d'una bagassa molt sollicitada, el 16 de juliol de 1485 una munió d'alumnes de la Universitat bregaren una bona estona dins el pati del bordell contra un tal Pedris i l'escuder de mossèn Guerau d'Espens.⁴² Un altre cas curiós fou aquell sobre el qual deposà en un procés de Crims de 21 de gener de 1486 el notari Carles Pessonada, de Morella. Aquest tenia una amiga, la qual li demanà per una nit l'estudiant Verdanca. Però la dona fou raptada pels germans Bossan i conduïda en un alberg vora l'església de Sant Martí, aprofitant, naturalment, les immunitats de què gaudién els estudiants. Després d'unes escenes novellesques, fou alliberada.⁴³

Podem oferir algun exemple d'intromissió d'estudiants en qüestions domèstiques de persones alienes a l'Estudi, i sempre per causa d'una dona. Durant l'abril de 1512, mentre Margaridola i Caterina anaven a fer llenya vora l'hort del monestir de Predicadors, foren grollerament requerides per dos mossos que cavaven en una vinya. Caterina era la dona de Miquel Camarasa, i aquest exigí explicacions a un d'ells, de nom Joan Moragues. Les raons acabaren amb una violenta brega en la qual intervingué, sense que ningú l'hi demanés, un estudiant. Aquest, fent veure que ajudava en Camarasa, l'agredí per l'esquena: hom sospitava que estimava secretament Caterina.⁴⁴

Contra les ordinacions que prohibien als estudiants de deambular pels carrers de nit, fora els límits de l'Estudi, si calia seguir darrera alguna fadrina plaent, també hi anaven. Passat el vespre del 14 de juliol de 1485, l'estudiant mossèn Manent, ensems amb la seva colla, veieren baixar de lluny la minyona de la vídua Romeva; la seguiren fins a aconseguir-la quan ella tot justament trucava a la porta on vivia l'escarceller de la presó municipal, situada als voltants del portal de Sant Antoni. En obrir-la, ells també volgueren entrar. L'escarceller, que ja tenia la taula parada per a sopar, féu pas a la minyona, la qual havia vingut perquè li donessin llum, i barrà la porta. Com que els estudiants no deixaven

40. Doc. 24.

41. Tal localització es troba en els llibres de Censos parroquials del 1429, de l'Arxiu Capitular. Vegeu LLADONOSA, *Calles y plazas*, 214-16, 285.

42. Doc. 79.

43. Docs. 82 i 83.

44. Doc. 113.

de trucar, l'home pujà a dalt, i de la finestra estant els féu fugir a cops de pedra.⁴⁵

BANDOSITATS I AVALOTS A L'ESTUDI. — Tampoc les antigues ordina-cions de l'Estudi no pogueren evitar que els estudiants deixessin l'ús de tota mena d'armes. L'establiment de rivalitats i bàndols encara ho afavoria. La passió, els odis i els rancors que les tals divisions comporta-ven els movia a juramentar-se contra el partit contrari. I arribaven a fer-se la guerra a mort. Cada colla es jurava fidelitat, i feien pagar molt cara la traició. El 16 d'abril de 1485 sortí un escamot d'estudiants «de la carrera d'En Babet» armats de ballestes i llances perseguint un altre estudiant al crit de: «Muir lo traïdor!»⁴⁶

S'ho prenien tan a la valenta, que, lluitant, no dubtaven a oposar-se volenterosament contra el Veguer i els paers fent-los resistència a ultrança. Quan tingué lloc la detenció dels estudiants Jaume Mas i Antoni Espills, l'any 1456, vora el Col·legi de l'ardiaca Pons, només calgué que aquests fessin un sol crit: «Estudi!», perquè de seguida sortissin estu-diants i col·legials per tots els carrers i cantonades i obliguessin el sots-veguer i els paers a abandonar el camp a causa de l'extraordinària quantitat d'escolars que els atacava.⁴⁷ El 29 de març de 1483 el Veguer i altres oficials reials volgueren reduir uns estudiants que des de la placeta de Sant Andreu s'entretenien tirant pedres als jueus que gosaven eixir de llurs albergs del barri de la Cuirassa; però aquells s'hi giraren de faisó que no pogueren detenir-ne ni un tan solament.⁴⁸ En l'avalot, ja citat, del 16 de juliol de 1485, que uns estudiants promogueren al bordell contra l'escuder de Gue-rau d'Espens, tampoc no s'hi miraren gaire a envestir els paers Mateu Jofre i Miquel Cardona.⁴⁹ I durant la nit de Tots Sants de 1484 el paer en cap, mossèn Lluís Desvalls, fou agredit, tres vegades, des de la costa de Sant Andreu fins a la casa de la Paeria, per les colles d'Otó i Pere de Montcada, aleshores estudiants de Lleida.⁵⁰

L'audàcia d'alguns escolars no tenia límits. Més d'una vegada assalta-ren el bordell a mà armada contra els macips i els alcavots que el defen-nien, i llavors aquests contrareplicaven. Sembla que eren homes d'aquesta mena els que entraren dins el col·legi de Domènec Pons i n'expulsaren el Prior.⁵¹ D'altres vegades s'oposaren victoriosament al mostassaf: talment succeí la nit de Sant Joan de 1485, quan uns estudiants que furtaven po-

45. Doc. 78.

46. Doc. 76.

47. LLADONOSA, *Montsuar*, 90-100, i *Zona universitària*, 47-48.

48. Doc. 73.

49. Doc. 79.

50. LLADONOSA, *Zona universitària*, 65.

51. Doc. 95.

mes d'un hort vora Sant Gili prengueren les armes i la roba a ell i als seus acompanyants.⁵²

L'actuació de la Paeria contra les bandositats de l'Estudi adquirí proporcions insospitades, sobretot a la darrerïa del segle xv, fins a l'extrem que el Consell General es veié obligat a trametre el paer mossèn Perot Pou a Barcelona. Els altres paers, de Lleida estant, li escrivien el 23 de juny de 1497 notificant-li com ells, després de la seva partida, havien treballat de ferm per veure de pacificar els bàndols en lluita, treball endebades, perquè les bregues continuaven, i molts duïen armes d'amagat, amb gran perill de les persones pacífiques. El capitost Ramonet s'havia retret a l'illa del Bisbe, i mossèn Castells, ensems amb la seva patuleia d'estudiants, els defensaren amb tant de braó, que no fou possible d'agafar-ne cap. També anà a Barcelona el ciutadà Lluís Desvalls. En la postdata d'aquesta lletra hom llegeix, com a expressió de l'estat greu en què era posat l'Estudi: «Les reboltes del Studi són ara majors que mai. Si'ens avís.»⁵³

S'esdevingué, com sempre ocorria en temps de torbacions i de bandositats, que de les lluites i les rivalitats entre les oligarquies que es disputaven l'hegemonia ciutadana, se'n feia ressò l'Estudi, poblat d'una joventut ardida i feta a les baralles. Una bona part dels estudiants eren de les cases bones de Lleida. El gran nombre de cartells de Pau i Treva, i també els *deseiximents* dels llibres de Seguretat ens ho proven.⁵⁴ La mateixa lluita porfídiosa i perllongada entre el bàndol de misser Jeroni Martí i els valedors del ciutadà mossèn Jaume Navarra, que acabà amb un atemptat contra el catedràtic quan aquest, el 10 de febrer de 1504, anava de bon matí a llegir Cànon, és prou eloqüent.⁵⁵

Els Desvalls, que el 1484 veiem pugnar contra els Montcada, eren emparentats amb els Rius i Erill, i movien guerra contra els Cabestany, molt influents a la Paeria. El 23 de maig de 1511, Jordi Miquel de Rius, com a capità del Rei, aplegava gent per dur-los a la guerra d'Àfrica. I aprofità les seves companyies de soldats per atacar Joan Cabestany i els seus valedors. Ambdós bàndols s'anaven a trobar de fort al bell mig de la plaça de Sant Joan. Tot d'una el Vicari i la clerecia parroquial sortiren de l'església amb el sant Sagrament, i les colles es dissolgueren.⁵⁶

Les bandositats continuaven torbant la pau de les Escoles. El 16 de juliol de 1514 els paers escrivien a Ferran II una carta de creença a favor de Joan Claramunt, paer en cap, el qual hauria d'entrevistar-se amb el Rei per convèncer-lo que no acceptés de veguer misser Ambrós Florensa, que havia de substituir misser Miquel Mahull — ambdós parents i catedràtics

52. Doc. 77.

53. Doc. 91.

54. Com a exemple de cartell de Pau i Treva, vegeu el doc. 94.

55. Docs. 99, 100 i 101.

56. Arx. Mun., reg. 846 (Cartulari), fols. 69-70.

de l'Estudi —, car aquell era home de poca doctrina i de menys experiència per a regir tan important ofici en un temps turbulent i de guerra com el que els tocava de passar.⁵⁷ És prou significativa la carta que el noble Joan de Montcada, senescal del Regne, escrivia el 30 de gener de 1516 als paers de Lleida certificant-los la mort de Ferran *el Catòlic*, i en la qual els recordava la necessitat que la ciutat romangués quieta i reposada, i ensem que vigilessin qualsevol intent de revolta, i que fossin servades i mantingudes les treves.⁵⁸

Les treves a què alludia Joan de Montcada feien referència a les que firmaren, feia no gaire temps, els ciutadans Francesc Pou i Lluís Riquer. Ambdós eren joves i fills de dos catedràtics molt famosos en llur temps: mestre Pere Pou, metge del Capítol, i Antoni Riquer, jurista. Els dos caps de bàndol esmentats començaren llur pugna de quan eren estudiants i tot-hora trencaven les treves solemnement subscrietes. I la lluita era terrible i sagnant com mai. Era tanta la força que animava els dos partits capitanejats per Francesc Pou i Lluís Riquer, que acabaren dividint la ciutat en dues faccions. I l'Estudi, no cal dir-ho, se'n ressentia. El 12 de gener de 1520 fou promulgat pel Consell de la Paeria i executat pel Veguer, mitjançant una crida, un edicte contra els capitostos i llurs partidaris. Pou i Riquer, ensem amb llurs valedors més destacats — Boixadors, Desvalls, Pelegrí, etcètera —, foren expulsats de la ciutat, i els partidaris forasters no podrien entrar sota cap concepte. També hom disposà que els estudiants — eclesiàstics o seglars — que fossin trobats amb «màscara seran descarats públicament», tancats a la presó i jutjats pel jutge respectiu.⁵⁹ Aquest document ens persuadeix de la intervenció dels minyons de l'Estudi en totes les alteracions i bandositats i en tots els avalots que es produïren a Lleida als darrers anys del regnat de Ferran II.

QÜESTIONS DEL RECTOR DE L'ESTUDI I EL CANCELLER AMB EL BISBE, EL VEGUER I ELS PAERS DE LLEIDA. — Com ningú no ignora, el rector de l'Estudi de Lleida era un estudiant elegit anualment per les tres nacions de catalans, aragonesos i valencians. Per això cada any hom mudava de rector elegint un individu provinent de cadascun d'aquests països, alternativament. També se sap que a partir del començament hom feia l'elecció solemnement el 1.º de febrer, dins l'església de Sant Martí, parròquia de l'Estudi. Aquests costums continuaven vigents a l'època que acabem d'estudiar. Nosaltes només volem tractar d'aspectes inèdits sobre la personalitat i les prerrogatives dels rectors i també dels cancellers, tot i que ja abans hem donat notícies més o menys directes sobre algunes personalitats que ostentaren aquest darrer ofici.

57. Docs. 118, 119 i 120.

58. Arx. Mun., reg. 700 (Cerimonial Antich), fol. 2.

59. Doc. 133.

Abans férem esment de la butlla de Calixt III sobre certes prerrogatives del rector de l'Estudi, entre altres, que durant el seu comandament no podria ésser detingut, ni pel bisbe ni pel canceller. En els estatuts de García Aznárez també són assenyalats els drets i les atribucions del Rector, d'acord amb els privilegis d'Alfons *el Magnànim* i de la reina Maria, muller seva. Segons la reforma del 1447, el rector era assistit per un jurat de cinc doctors, i no s'havia d'allunyar ni un bri de les antigues ordinacions, singularment de les contingudes en la butlla de Calixt III. En cas d'absència o de malaltia, el suplia el seu lloctinent, ofici que durava quatre mesos i s'alternaven també un català, un aragonès i un valencià. El rector tenia encomanats la seguretat i l'ordre dins l'Estudi, tant de nit com de dia. Anteriorment havia de convocar i reunir el Consell General de la Universitat a so de campana; però d'ençà de les disposicions reials del 1431 el dret de deliberació ja no seria per a tots els estudiants. El nombre de consellers quedà reduït només a 36 individus, sis dels quals serien doctors i mestres. Cada nació escolliria sis estudiants amb representació de cadascuna facultat.

Tant per part del rector com del canceller hi hagué moltes diferències, per causa de preeminències en processons i actes públics, amb els magistrats de la Ciutat i l'autoritat eclesiàstica. El 18 de juny de 1441, durant l'ofici del *Corpus Christi* a la Seu, es promogué una qüestió entre el degà misser Pere Pelegrí, que es titulava sots-canceller de l'Estudi, i el veguer i els paers sobre el lloc on havien de seure.⁶⁰ Per aquestes i altres raons, en la citada reforma del 1447 el bisbe Aznárez disposaria que d'aleshores endavant, en els actes que hom celebraria a la Seu, seria donada la preferència al canceller per la seva condició eclesiàstica, però que dins la Ciutat l'honor recauria en el veguer i els paers.

Els rectors de l'Estudi tampoc no volien amollar en la defensa de llurs prerrogatives. En el *Corpus* de 1453, en anar els paers i els prohoms de la Ciutat a prendre el tàlem dalt al presbiteri de la Seu, l'estudiant Ortigó digué que el rector de l'Estudi havia d'anar darrera el paer en Cap, Lluís de Montsuar. Aquest li ho impedí dient-li que eren els paers qui ordenaven la processó i no ell, i que, per tant, se n'anés en bona hora. Llavors mossèn Ortigó començà a estirar el palli, i els paers també, i es mogué una gran remor dins el temple que derivava ja a sacrileg atemptat, car el Santíssim era exposat a l'altar major. Els canonges, veient certs estudiants que treien armes amagades sota la *clotxa*, tancaren les reixes del presbiteri i les portes de la Seu.⁶¹

Un rector, el nom del qual no hem sabut trobar, sostenia una qüestió amb l'oficial del Bisbe a causa d'una brega promoguda per certs estudiants,

60. Doc. 7.

61. Arx. Mun., reg. 817 (Crims), fols. 110 ss. Aquest document va inclòs en el *Chartularium* de Gaya.

als quals foren imposades algunes penes incurses en les constitucions eclesiàstiques de Tarragona. El Rector no volgué acceptar la sanció perquè creia que només pertocava a ell d'imposar càstigs als estudiants. L'Oficial l'amenaçà amb l'excomunió. El Rector, d'acord amb els privilegis de l'Estudi, aixecà requesta al Rei i, encara, el 26 de novembre de 1474, demanà al Consell de la Paeria que la Ciutat no li girés la cara en aquell delicat afer, car si l'Estudi es trobava sota el patrocini d'ella, era just que els seus regidors l'acollissin i el defensessin segons llurs privilegis els obligaven. El Consell es féu ressò dels planys del Rector i acordà de fer-li costat en tot.⁶²

Tant de bo que aquesta mostra d'humilitat i de submissió no hagués mancat mai als rectors de l'Estudi en llurs relacions amb els magistrats de la Ciutat. Era més freqüent la inobediència i l'actitud altiva, com en el succés del *Corpus* de 1453, o com en una qüestió suscitada l'any 1475 amb motiu de l'elecció de fra Antoni Broqueta, lector franciscà, per a ocupar la càtedra de Teologia de l'Estudi, en la qual qüestió el lector actuà contra la Paeria per tal com creia que no li havien estat guardades les preeminències degudes.⁶³ I també en la brega, anteriorment narrada, entre uns estudiants que apedregaven els jueus, i el Veguer i els paers, quan el primer ja tenia pres a les mans un dels rebels, i vingué el rector de l'Estudi, misser Joan d'Alcoleia, i forçívolaent l'arrabassà de les mans del Veguer.⁶⁴

Això raj, encara. El rectorat de Lleida, en mans d'estudiants no sempre dignes, donà gairebé en totes les èpoques la nota de joventut i de frivolitat. Per tal raó, potser, els paers en volguerren prescindir en casos solemnes i greus. No per altra cosa els negaven sovint de portar el tàlem a les processons i els llocs de preferència a les recepcions reials. I arribaren fins a l'extrem de prohibir-los d'anar a fer guaites als límits de l'Estudi.⁶⁵

Hi ha als nostres arxius abundosos exemples de rectors mancats de la mesura i el tacte dels homes responsables. És prou significatiu el cas de mossèn Florensa, parent dels Mahull, el qual era rector l'any 1512. Dellerós l'home de posseir una bona espasa, no trobà altra manera d'adquirir-la que amagar-se una tarda de setembre, al capvespre, darrera el portal de Sant Andreu, en companyia d'altres estudiants. Així, posat a l'aguait, esperà que passés un llaurador anomenat Joan de Santvicenç, el qual, sense sospitar res i muntat a cavall de la somera, es veié atropellat de sobte, i quan es reféu del surt s'adonà que li havien pres l'espasa.⁶⁶ Sembla, i

62. Doc. 61.

63. SANAHUJA, *La enseñanza de la Teología en Lérida*, 418-48; LLADONOSA, *Montswar*, 233-35.

64. Doc. 73.

65. Arx. Mun., reg. 701 (Paperots), fol. 60.

66. Doc. 116.

tenim molts indicis per a creure-ho, que el tal rector és el mateix Ambròs Florensa, abans esmentat, que l'any 1514 fou proposat per a veguer de Lleida, i que els paers remogueren el cel i la terra perquè fos exclòs d'ofici on anava tanta responsabilitat, ateses la seva condició d'inexpert i la neciesa dels seus actes.

RECOMANACIÓ D'UNIVERSITARIS PELS PAERS DE LLEIDA. — El desvetllament dels paers de Lleida per la Universitat es manifestà no solament amb llurs prec, sollicituds i recomanacions als reis i altres autoritats religioses i civils, ans també recomanant particularment els escolars, professors i universitaris més distingits, quan aquests optaven a una canongia, a un ofici reial, o bé volien anar a seguir els estudis en llocs d'anomenada com París, Roma o Bolonya.

No cal dir-ho, es nota una certa preferència pels fills de la ciutat. Ja veiérem com el 1434 els paers escriviren una carta a la reina Maria recomanant mestre Sblada per a ocupar la càtedra de Prima de Cànon. ⁶⁷ Així mateix, el 3 de març de 1442 recomanaven Manuel de Montsuar, aleshores canonge de Girona, amb lletra adreçada al bisbe Aznárez d'Anyón. La carta no diu el motiu de la recomanació: no'nés parla de «certs afers toquants lo honor e benavenir» de l'expressat canonge i tractar-se d'un fill de Lleida i ésser «d'antich linatge e de renom en aquella». Nosaltres creiem que estava relacionat amb els seus estudis, car tenim notícia que aquells anys cursava Lleis a la Universitat de Bolonya. També el 26 de setembre de 1454 escrivien a l'infant Joan d'Aragó (el futur Joan II), lloctinent del Regne, i al seu germà Alfons *el Magnànim*, que residia a Nàpols, perquè proveïssin la cancelleria de l'Estudi (acabava de morir el seu possessor Nicolau de Montsoriu) en la persona de Manuel de Montsuar, degà de Lleida, petició que no fou atesa per cap dels dos sobirans. ⁶⁸

Una altra recomanació fou la que els paers i els prohoms de la Ciutat feren a Aznárez el 17 d'agost de 1443 d'un estudiant anomenat Ramon Soler, orfe de pare, car aquest, Joan Soler, havia mort exercint el càrrec de paer feia dos anys i ara estava a cura del seu avi Jaume Vidal. Volien del prelat favor i protecció, atès que el jove bé la necessitava, ja que havia anat a la Universitat de Siena (Itàlia) per prosseguir-hi els estudis. ⁶⁹ Igualment, el 28 de setembre del mateix any haurien de recomanar a l'arquebisbe-administrador de Tarragona un clergue tonsurat i ex-estudiant de Lleida que es deia Ramon Rossell i era beneficiat de la Seu, «lo qual ha disposat seguir

67. Doc. 4.

68. LLADONOSA, *Montsuar*, 49-53 i Apèndix I de la mateixa obra.

69. Doc. 8. El paer Joan Soler morí els primers dies de setembre de 1441 (Arx. Mun., reg. 417 (Consells), fol. 21).

Cort romana». Aquest personatge, d'una família de lletrats, com hem vist, anys a venir havia d'ésser canonge de Lleida.⁷⁰

El 27 d'octubre de l'any esmentat es presentava al Consell General de la Paeria el procurador de fra Rafael des Mir, mestre en Sagrada Teologia. Aquest frare agustinianà era imputat de certs delictes que els documents no expressen, i romania pres. El procurador lliurà als paers una minuta de recomanació a favor del delat, l'esborrany de la qual es troba en un full solt de paper dins el cartulari de l'any expressat. Feia recalcar que mestre Rafael era fill de Lleida, «mestre fet a la Universitat» i frare del convent d'agustinians de la Ciutat (Cappont). Home dotat de gran eloqüència i saviesa, el coneixien fins al reialme de França. Per això demanava al Consell que escrivessin a la Reina i al Bisbe recomanant-lo, «salvada tota preeminència de la veritat de la Fe Catòlica» i no volent que en res no en sortís perjudicada la justícia, que tinguessin pietat d'ell, de manera que fra des Mir «age algun refrigeri pus que ha passats tants afanys». Els paers escriviren ambdues cartes sota els extrems indicats.⁷¹

Encara podem citar l'acta del 12 d'abril de 1482, en la qual els paers i els prohoms acordaren d'escriure al Provincial i al Capítol de l'Orde de Framenors pregant-los que fra Pere Miquel revalidés la lectura de Teologia a l'església de Sant Joan.⁷²

70. LLADONOSA, *Montsuar*, 48

71. Doc. 9.

72. Doc. 69.

V

EL PERSONAL UNIVERSITARI

(1430-1524)

UNA LLISTA D'ESTUDIANTS, PROFESSORS I ALTRA GENT DE L'ESTUDI. — Si no hem pretès de fer un treball exhaustiu tocant a l'exposició del nostre aplec documental, tampoc no pretenem ara de presentar una llista completa del personal que durant una centúria escassa informà la vida de l'Estudi de Lleida. De primer antuvi només volfem donar una relació dels universitaris que apareixen en els instruments transcrits i, en cas que aquests fossin persones de relleu i no conegudes, fer-ne un esbós biogràfic. La idea darrera ha persistit, tot afegint-hi, però, d'altres individualitats que, bé que no són esmentades a la documentació, en canvi, per una raó o altra hi són vinculades.

Per a la seva confecció hem cregut que fóra de més utilitat de fer una llista per ordre alfabètic que no pas cronològica, car no de tots, ni de bon tros, tenim les dades suficients per a situar-los en un temps determinat: naixement, lloc d'origen, ingrés a l'Estudi, obtenció de graus, beneficis, prebendes, etc. Tampoc no posseïm cap cartell, ni llibres de matrícula d'aquest llarg període. Això ja ens crea una dificultat insuperable.

Altrament, les fonts consultades ofereixen grans llacunes. Per exemple: manquen els llibres de Consells de la Paeria del 1462 al 1467; dels Consells de Prohomenies només hi ha el volum corresponent al trienni 1464-67; llavors salta a l'any 1473, i successivament tan sols en resten alguns volums escadussers, com pot apreciar el lector consultant els instruments documentals transcrits: els llibres de *letres trameses* (Cartulari) pels paers salten del 1444 al 1497 i del 1499 al 1502, i els de Crims tampoc no tenen cap continuïtat. Per a confeccionar llistes d'universitaris haurien estat de molta utilitat els llibres de *Seguretats* i d'*Àpoques*. Però els primers, que comencen l'any 1440 i continuen fins al 1463, després comportaran un buit que dura fins al 1500. Els llibres d'àpoques són de la darrerria del segle xv; concretament s'inicien l'any 1496. Això rai, si aquests a partir de tal data tinguessin

una certa seguida, car són els que en donen en més gran nombre de gent de l'Estudi.

Quant a les notícies bibliogràfiques, hem consultat principalment els treballs de Gaya i Massot i del P. Sanahuja, ja esmentats a la Introducció. Pel que es refereix als regnats de Joan II i Ferran *el Catòlic*, que són la base del nostre estudi, la manca de monografies és gairebé absoluta. Cal remarcar que els únics treballs darrerament publicats que hi fan alguna referència¹ eixiren de la impremta després de presentar la present monografia al Premi Bofarull de 1953. Fou precisament la circumstància alludida que ens empenyé a fer conèixer un fons documental que recollírem de bell principi en confeccionar la nostra biografia sobre el degà Manuel de Montsuar, de la importància excepcional del qual no dubtàrem gens. Les altres referències del personal universitari de l'època han estat pouades d'obres diverses que citem a peu de plana.

Vet ací, doncs, una relació de cancellers, rectors, catedràtics, estudiants i altres persones relacionades amb l'Estudi de Lleida des del 1430 fins al 1525, des del mestre aferrat a la tradició medieval fins a l'escolar renaixentista i rodamón que fugí de l'esperit tancat i localista que l'Estudi de Lleida s'obstinava a mantenir encara en ple regnat del Rei *Catòlic*, per anar a tastar la mel de l'humanisme.

RELACIÓ ALFABÈTICA PER COGNOMS. — *Fra Miquel Abri*. Mestre de Teologia franciscà. Del 1448 al 1456 regentà la «lectura de l'Alba» a Sant Joan.² El 1453 era catedràtic d'Arts a l'Estudi.³

Antoni Abril. Estudiant de la Facultat de Dret. El 7 de maig de 1501 era batxiller en Decrets, i el mateix any fou elegit rector.⁴

N'Aguiar. Estudiant a la casa del qual, situada al carrer del Bonaire, uns amics el 8 de juny de 1512 amagaren la dona de Garcia de la Pardina, mestre d'escriure.⁵

Nicolau Agulló. Clavari de l'Estudi el 1434.⁶

Pere Agustí. Canonge i del Consell de l'Estudi el 1519.⁷

Salvador d'Aigües. Cancellier de l'Estudi l'any 1430. Era aragonès d'Alcanyís. Fou un dels clergues que més contribuïren a la instauració a l'Estudi de Lleida d'una càtedra de Teologia. Segons el Consell General del 2 d'agost de 1432, s'oposà a l'intent d'alguns frares menors, mestres en Sa-

1. GAYA I MASSOT, *Las rentas* (1954); *Provisión de Cátedras* (1958); *Influencia de la Universidad de Salamanca en la de Lérida*, «Anal. S. Tarr.», XXXI (1959).

2. SANAHUJA, *La Universidad*, 180.

3. Arx. Mun., reg. 817 (Crims), fols. 110 ss.

4. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

5. Arx. Mun., reg. 825 (Crims), s. f. (data *ut supra*). Del rapte d'Isabel Castillo, en parlem en el nostre treball *Anecdori de l'Antiga Universitat de Lleida*.

6. Doc. 1.

7. Doc. 131.

grada Teologia, que pretenien no menys que obtenir un privilegi pontifici per a atorgar graus sense la intervenció del Canceller i del Rector de l'Estudi.⁸

Jeroni Albanell. Batxiller, consta en la fermança d'una treva el 1500.

Joan Albanell. Germà de l'anterior, amb el qual fermà una treva el 24 de desembre de 1505, i, com ell, estudiant de Lleis.⁹

Mossèn Albert. Rector de l'Estudi. El 23 de maig de 1519 es queixava al Consell de la Paeria sobre la illegalitat amb què fou feta l'elecció de dos batxillers per a la provisió de dues *catedrilles* de l'Estudi.¹⁰

Mossèn Albió. Estudiant tonsurat, intervingué en unes baralles l'any 1456.¹¹

Martí Joan Alcoleia. Era fill de Joan d'Alcoleia, notari del Capítol de la Seu. El 1480 consta com a estudiant en Lleis i clergue simple tonsurat, i posseïa un benefici a la Catedral. Era un dels qui l'any 1482 foren comissionats per anar a l'acte de cessió de la capella de l'Almoïna a la confraria de Sant Salvador. L'any següent era elegit rector de l'Estudi, i sostingué un plet amb el Veguer per causa de la captura d'un estudiant efectuada el 29 de març de 1483.¹² S'ordenà de prevere, i el 9 d'abril de 1500, com a rector que era de Vilanova de l'Horta (raval de Lleida), rebé per part de mossèn Francesc de Rius, excomunicat, i de mans del Veguer i dels paers, una enquesta del que pretenia sobre certes primícies.¹³ El 1501 era canonge, oficial del Bisbe, jutge de la Cúria i provisor de la Diòcesi, i revestit d'aquest caràcter reclamava al veguer Bernat de Vilafranca l'estudiant Antoni Lapeira. El mateix any també rebria el càrrec de Vicari General.¹⁴

Jordi-Joan Aler. Catedràtic de l'Estudi, Facultat de Lleis, l'any 1510.¹⁵ Els anys 1512 i 1513 era paer i, com a tal, atorgava un pati de l'Areny del Pont al doctor Jeroni Moix.¹⁶ L'any 1516 era lloctinent de Cort i sots-veguer.

Mossèn Aler. Germà de l'anterior. El 1519 era estudiant de Cànon.¹⁷

Francesc Aldòs. Estudiant de Dret canònic. El 7 de maig de 1501 fermava treva amb altres estudiants, per un any i sis dies, en mans del sots-veguer Simó Castellar i el paer Salvador de Soldevila, en presència del rector de l'Estudi, Antoni Abril.¹⁸

Pere Aldòs. Estudiant i germà de l'anterior. Fermà la mateixa treva.

8. SANAHUJA, *La Universidad* 190, i GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 32-33.

9. Doc. 94. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), f. 33.

10. Doc. 131.

11. LLADONOSA, *Montsuar*, 96, 97 i 99.

12. Doc. 73, i LLADONOSA, *Montsuar*, 282.

13. Arx. Mun., reg. 381 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

14. Doc. 103, i Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

15. Doc. 106.

16. Arx. Mun., reg. 383 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

17. Doc. 132.

18. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

Ramon d'Altarriba. Batxiller de Dret canònic l'any 1518.¹⁹

Pere Altet. Notari i escrivà de l'Estudi (1447-1448).²⁰

Joan Amiguet. Estudiant de la Facultat de Cànon l'any 1517.²¹

Joan Andreu. Estudiant l'any 1476.²²

Bernat Antist, advocat i notari de la Paeria. Intervingué en la redacció de la reforma del 1447.²³

Misser Antoni. Regent d'una *catedrilla* de l'Estudi l'any 1519.^{23b}

Alfons d'Aragó. Era fill del comte de Ribagorça i mestre de Calatrava. Alfons d'Aragó era bisbe de Tortosa als vint anys, i vingué a estudiar a Lleida. Veiérem com el 1481 rebé certes pressions de l'Estudi d'Osca perquè abandonés les nostres escoles.²⁴

Alfons d'Aragó. Fill natural de Ferran el Catòlic i d'Aldonça d'Iborra, dama catalana. Als set anys ja fruïa de les rendes de l'arquebisbat de Saragossa, i als divuit estudiava a Lleida. Com el bisbe de Tortosa, també rebé proposicions per a anar a l'Estudi d'Osca. Essent lloctinent general, el 5 de febrer de 1516 comunicà als paers de Lleida la mort del Rei, son pare.²⁵

Pere d'Aragó. L'any 1515 era menor de dies i estudiant de Lleida.²⁶

Bernabeu Assam. El 1456 ja era doctor en Dret canònic. Elegit primer paer de la Ciutat aquest mateix any, intervingué contra una revolta d'estudiants amb motiu de la detenció de Jaume Mas.²⁷ L'any 1460, ensems amb misser Bartomeu Mahull, formà part de l'ambaixada que la Paeria envià a Joan II per intercedir a favor del Príncep de Viana. Ja hem vist com, malgrat aquesta primera actuació, fou un partidari fervent de Joan II, el qual l'omplí d'honors i preeminències. Fou en diversos anys catedràtic de Cànon de l'Estudi, i als darrers anys de la seva vida compongué un *Tractat de Cavalleria*.²⁸

Mestre Aurri. Escrivent i recopilador de llibres de Dret per a l'Estacioner de l'Estudi. Morí pels volts de l'any 1429. Posseïa una casa situada al

19. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

20. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

21. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

22. Doc. 63.

23. SANAHUJA, *La Universidad*, 188.

23b. Doc. 131.

24. Doc. 65. Alfons d'Aragó, que ocupà la Seu de Tortosa el 1473, quaranta anys després (8 juny 1513) fou nomenat arquebisbe de Tarragona, i morí d'un atac de feridura el 26 d'agost de 1514 (EMILI MORERA, *Tarragona Cristiana*, IV (Tarragona 1955), 70).

25. A l'Arx. Mun., reg. 700 (Cerimonial antic), fol. 3, hi ha una carta del 4 de febrer de 1516 dirigida a l'Arquebisbe-Infant, en què els paers li demanen la certitud de la mort del Rei, i una altra amb la confirmació d'aquesta, l'endemà.

26. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges), any 1515.

27. El 10 de febrer de 1455 es féu càrrec de la Vegueria de Lleida. Arx. C. A., reg. 2602, fol. 16r. (Cancellaria)

28. Vegeu LLADONOSA, *Bernabé Assam, escritor, maestro y político* (Lleida 1955) i *Montsuar*, 92-97, 106, 133 i 231.

carrer del Romeu (avui dels Cavallers) i era veí del ciutadà Gabriel de Tàrrega i del sabater Pere Badia.²⁹

García Aznárez d'Anyón. El papa Eugeni IV li atorgà el bisbat de Lleida vers l'any 1435, i en rebé la possessió el seu procurador misser Bernat del Bosc, un catedràtic de l'Estudi. No comparegué a Lleida fins el 1438. La seva tasca més important fou, com sabem, el redreç de l'Estudi per mitjà dels seus coneguts Estatuts del 1447. Assistí al Concili de Basilea, i en tornar-ne el sorprengué la mort a Gènova el dia 13 de març de l'any 1449.³⁰

Joan Barceló. Sots-prior del Col·legi de Domènec Pons, sense data, però és segur que pertany a l'època en estudi.³¹

Antoni Bardaxí. Aquest doctor, bé que veí de Lleida, era d'origen aragonès. Existeix correspondència seva, dirigida als paers, redactada en castellà. Consta com a catedràtic de Lleis de l'Estudi en successives anyades, des del 1464 fins al 1475. Fou també síndic de la Paeria i advocat de la Ciutat.³²

Jordi Bardaxí. Estudiant d'Arts i músic, segons el Registre 21 de Crims de la Paeria de 1459, que ja hem esmentat en el capítol IV.

Francesc Bastida. L'any 1497 era estudiant de Dret civil.³³

Bernat de Belloch. Catedràtic de Lleis l'any 1434.³⁴

Miquel Benet. El 19 d'agost de 1506 era estudiant de Lleida amb el grau de batxiller.³⁵

Gabriel Beralda. Catedràtic de Lleis de l'Estudi. El 20 de maig de 1454 rep 100 florins per tramitar a Roma gràcies per a l'Estudi. El 1456 era paer. I durant la guerra contra Joan II caigué presoner.³⁶

Joan Berart. Barber i estudiant d'Arts. El 18 de maig de 1517 firmà una àpoca.³⁷

Amat Bereda. Estudiant i batxiller en Dret civil. El 21 de desembre de 1509 actuà de testimoni en una treva.^{37b}

Roderic de Bierbesca. Estudiant, tancat a la presó el 24 de setembre de 1459.³⁸

29. Arx. Cap., Censos de Sant Andreu, 1429, fol. 11.

30. SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XLVII, 81; VILLANUEVA, *Viage Literario*, XVII, 34-35.

31. GAYA I MASSOT, *Chartularium*, 32

32. Els Bardaxí foren molestats pel Tribunal de la Inquisició per llur ascendència hebraica. Sobre Antoni Bardaxí, catedràtic, doctor i advocat de la Paeria, hi ha notícia a l'Arx. Mun., reg. 421 (Consells), fol. 1; reg. 459 (Prohomenies), fols 140-141. Vegeu, també, docs. 18 i 33, i LLADONOSA, *Montsuar*, 86 i 235.

33. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

34. Doc. I.

35. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

36. LLADONOSA, *Montsuar*, 93-96, 106-11, 175-88, 231.

37. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

37b. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

38. Arx. Mun., reg. 330, fol. 8r.

Joan Blanch. Lloctinent del prior del Col·legi de l'ardiaca Pons l'any 1502.³⁹

Jaume Boix. Batxiller en Decrets l'any 1496.⁴⁰

Guillem Bonet. L'any 1512 ferma una treva on consta que és estudiant en Dret canònic.⁴¹

Miquel de Borja. Consta a l'Estudi el 1459, i fou un dels procuradors del bisbe Jaume de Cardona.⁴²

Bernat del Bosc. Lector de Decrets i Vicari General del bisbe Aznárez.⁴³

Jaume Boteller. Estudiant barceloní que cursava Dret a Bolonya el 1465.⁴⁴

Fra Antoni Broqueta. Mestre i catedràtic de Teologia a l'Estudi de Lleida el 1475.⁴⁵

Mossèn Cabanella. Estudiant l'any 1491.⁴⁶

Gabriel Cabrer. Batxiller en Medicina. El març de 1448, i com a cirurgià, fa el reconeixement d'un ferit per ordre de la Paeria.^{46b}

Dalmau Çacirera. — Cancellier de l'Estudi l'any 1462 i canonge Cambrer de la Seu.⁴⁷

Lluís Çacirera. Estudiant de Lleis, mort l'any 1473 essent beneficiat de Sant Joan (Seu Vella) i patró substitut o delegat de l'Assumpta de l'Estudi de Lleida.⁴⁸

Antoni Calderó. Mestre de l'Estudi el 1473.⁴⁹

Joan Calp. Canonge de Barcelona. Obtingué una prebenda a Lleida per defunció de Montserrat Botella. Fou el primer lector de Teologia de l'Estudi de Lleida. El nomenament li pervingué el 1457 en virtut d'una butlla de Nicolau V subscripta l'any 1451.⁵⁰

Ferran de Càncer. Batxiller en Dret canònic l'any 1517.^{50b}

Narcís de Canelles o Canyelles. Doctor en Decrets de l'Estudi. Fa seguretats la seva muller Constança, aleshores vídua, el 4 de juliol de l'any 1447.⁵¹

Joan Canet. Estudiant de la Facultat de Dret canònic l'any 1501.⁵²

39. Doc. 95.

40. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

41. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

42. LLADONOSA, *Montsuar*, 47.

43. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

44. Doc. 28.

45. SANAHUJA, *La Universidad*. 196.

46. Doc. 88.

46b. Arx. Mun., reg. 329 (Seguretats), f. 157.

47. LLADONOSA, *Montsuar*, 50-56, 73, 77, 141, 229, 235, 241, 294. Dalmau Çacirera morí el 1.º d'abril de 1478, i la seva prebenda fou atorgada a l'infant Alfons de Castella i d'Aragó (Arx. Cap., reg. 89 (Delib. Cap.), fol. 87).

48. LLADONOSA, *Montsuar*, 295 i 296.

49. Doc. 54.

50. LLADONOSA, *Montsuar*, 256.

50b. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (23 gener 1517).

51. Arx. Mun., reg. 329 (Seguretats), fol. 140.

52. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), fol. 43.

Pere Cardona. Estudiant en Lleis el 9 de gener de 1524.⁵³

Misser Carnicer. Regent d'una *catedrilla* de l'Estudi l'any 1519.^{53b}

Bartomeu Carulla. Estudiant d'Arts el 1502.⁵⁴

Fra Gaspar Castant. Catedràtic de Teologia el 1489.⁵⁵

Joan Castells. Havia estat rector de l'Estudi. En 1429-31 consta com a doctor en ambdós Drets i, a més, degà de Lleida.⁵⁶ Personatge molt vinculat a l'estada d'Alfons de Borja (Calixt III) a Lleida.⁵⁷

Joan Castells. Cap de colla d'estudiants el 1497.⁵⁸

Joan Català. Estudiant d'Arts el 1517.⁵⁹

Joan Cavalleria. Estudiant a Lleida durant el trienni 1509-1511.⁶⁰

Joan de Cavestany o *Cabestany.* Batxiller en ambdós Drets. El 18 de maig de 1442 proposà la urbanització de la plaça de Sant Joan i els carrers centrícs de Lleida, perquè els qui vinguessin de fora, al·ludint principalment els estudiants, «prenguessen plaher anar per aquells e açò per a honor de la Ciutat».⁶¹

Antoni Cerdà. Regí el bisbat de Lleida del 1449 al 1458. Abans havia estudiat a la nostra ciutat, i regí algunes càtedres de l'Estudi. Pius II l'anomenà el Príncep dels Teòlegs. Obtingué el títol de Cardenal de Sant Crisògon, però era més conegut pel de Cardenal de Lleida. Això l'allunyà de la Diòcesi. L'any 1455 reformà els Estatuts del Col·legi de Domènec Pons.⁶²

Gabriel Cerdà. En el procés, abans esmentat, de l'11 de juny de 1456, incoat pel Veguer contra un grup d'estudiants revoltats, consta ésser nebot del bisbe-cardenal Cerdà i un dels escolars acusats.⁶³

Joan Cerveró. Becari del Col·legi de Domènec Pons l'any 1519.⁶⁴

Jaume Cirera. Batxiller en Decrets. El 16 de setembre de 1447 assistí a la recepció universitària del bisbe Aznárez, on presentà els seus Estatuts de reforma.⁶⁵

Joan de Claramunt. Catedràtic de l'Estudi l'any 1541.^{65b}

Blasi Claver. El 1457 era vice-canceller de l'Estudi. El papa Pius II el

53. Doc. 136.

53b. Doc. 181.

54. ARX. Mun., reg. 331 (Seguretats), fol. 49.

55. SANABUJA, *La Universidad*, 197.

56. LLADONOSA, *Zona universitaria*, 51.

57. J. B. ALTISENT, *Alfonso de Borja en Lérida* (Lleida 1925), 18-46.

58. Doc. 91.

59. ARX. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

60. GAYA I MASSOR, *Influencia de la Universidad de Salamanca*, 105.

61. ARX. Mun., reg. 417 (Consells), fol. 53.

62. SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XVII, 81-82, i GAYA I MASSOR, *El Chartularium*, «Miscelánea», I, 32.

63. LLADONOSA, *Montsuar*, 96.

64. Doc. 132.

65. SANABUJA, *La Universidad*, 198.

65b. Doc. 120.

distingí molt i li atorgà el títol de Cambrer Pontifici. Morí l'any 1471, i era l'Ardiaca Major de la Seu de Lleida.⁶⁶

Francesc Coll. Estudiant que, amb d'altres, el 5 de març de 1430 amagaren una bagassa.⁶⁷

Pere Coll. Bidell de l'Estudi en el curs 1430-1431.⁶⁸

Berenguer Colom. Doctor en Decrets de l'Estudi. El 1429 vivia al carrer Major, vora la sèquia d'Alcarràs.⁶⁹

Francesc Comes. Bidell de l'Estudi el 1429.⁷⁰

Ferrer Companys. Prohom de l'Estudi el 1457.⁷¹

Mossèn Conesa. Becari del Col·legi de Domènec Pons el 1486.⁷²

Bernat Constantí. Estudiant l'any 1509.⁷³

Pere Corder. Llibreter de l'Estudi, el 3 de febrer de 1502.⁷⁴ Ferma en un cartell de pau i treva.

Mestre Corrida. Catedràtic de Lògica el 1485.⁷⁵

Francesc Corts. Estudiant, natural de Pego (València), que el 19 de maig de 1512 firmava una àpoca.⁷⁶

Antoni Costa. Estudiant de Lleis el 1486.⁷⁷

Mossèn Crespi. Estudiant l'any 1485.⁷⁸

Ausiàs Despuig. Fou nomenat canceller de l'Estudi de Lleida per Alfons el Magnànim, des de Nàpols, el 13 d'abril de 1457.⁷⁹

Bertran Desvalls. Estudiant en Dret canònic. El 1470 era becari del Col·legi de l'ardiacia Pons.⁸⁰

Mossèn Desvalls. Potser germà o nebot de l'anterior. L'any 1484 deixava el seu lloc de collegial de l'esmentada casa de Domènec Pons per anar a Sicília.⁸¹

Pere Eiximeno. Estudiant en Dret canònic. El 1501 fermava una treva.⁸²

66. LLADONOSA, *Montsuar*, 24, 77, 82, 108-118, 172-73, 231, 247, 257-58, 289. GAYA I MASSOT, *Las rentas*, 323. El *Liber dignitatum, canonicatum, capellanarum, portionum ac beneficiorum almae Ecclesiae Ilerdensis*, ms. del s. XVIII, que hom atribueix al canonge Pere-Joan Finestres, conté una breu però interessant relació bibliogràfica de l'ardiacia Claver (Arx. Cap. reg. 89 (Delib. Cap.), pàg. 33).

67. Arx. Mun., reg. 813 (Crims), fol. 114.

68. Arx. Cap. (Censos de Sta. Maria Magdalena), fol. 133 (23 gener 1431).

69. LLADONOSA, *Calles y plazas*, II, 87.

70. Arx. Cap. (Censos de Sant Andreu), fol. 70 (25 octubre 1429).

71. Doc. 13.

72. Doc. 85.

73. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

74. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), fol. 49.

75. Doc. 75.

76. Afx. Mun., reg. 649 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

77. Doc. 83.

78. Doc. 77.

79. GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 36.

80. Doc. 44.

81. Doc. 74.

82. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

Joan d'Enguera. Mestre de Teologia i professor no solament del Col·legi de Predicadors de Lleida, sinó, sembla, també de l'Estudi, car en la carta que els paers li escriviren el 12 de març de 1511 felicitant-lo pel seu nomenament de bisbe de Lleida, li recordaven la seva labor docent i de predicador en anys passats a la Ciutat, alhora que li recomanaven l'Estudi. Tot i això, no arribà a governar la Seu de Lleida més de dos anys, ja que moria el 15 de febrer de 1513.⁸³

Ramon Escuder. El dia 31 de gener de l'any 1435 consta com a «canonge regent de Cancelleria de l'Estudi de Lleida». Era doctor en Cànons.⁸⁴

Mossèn Fàbregues. Era un dels clergues estudiants revoltats contra els Oficials de la Paeria la tarda de l'11 de juny de 1456.⁸⁵

Lluís de Facs. L'any 1469 era rector de l'Estudi, i durant el 1472, catedràtic de Medicina.⁸⁶

Miquel Fage o Faia. Llicenciat en Dret canònic i rector de l'Estudi durant el curs 1456-1457.⁸⁷

Mestre Felip. Catedràtic de Medicina l'any 1473.⁸⁸ Sembla que es tracta de Felip de Soldevila, metge del Capítol l'any 1486.

Jaume Ferrer. Estudiant el 1457.⁸⁹

Joan Ferrer. Consta com a estudiant de Dret canònic en una treva que fermà el 7 de maig de 1501.⁹⁰

Misser Ferrero. Llicenciat en Dret, el qual l'any 1482 llegia a Tàrrrega clandestinament i fou denunciat per la Paeria de Lleida.⁹¹

Gabriel Ferrús. Estudiant de Lleis el 1464. Més tard obtingué el benifet de Sant Pau Ermità a la Seu de Lleida, el qual benifet posseïa encara l'any 1498. Fou familiar domèstic i procurador del degà Montsuar.⁹²

Joan Figueres. Estudiant de Lleida, el qual firmava àpoca el 31 de juliol de 1512 amb el títol de doctor en Decrets.⁹³

Ambròs Florensa. Rector de l'Estudi el 1512. El 17 de desembre de 1517 era doctor en Dret canònic, i firmava àpoca.⁹⁴

Gaspar Font. L'any 1517 era estudiant d'Arts.⁹⁵

83. Doc. 108. També VILLANUEVA, *Viage Literario*, XVII, 49.

84. GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 34.

85. Arx. Mun., reg. 818 (Crims), s. f. (12 juny 1456).

86. Docs. 42 i 49.

87. GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 50.

88. Doc. 50.

89. Doc. 13.

90. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

91. Doc. 70.

92. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f. També LLADONOSA, *Montsuar*, 142, 301 i 322.

93. Arx. Mun., reg. 649 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

94. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f., i Docs. 116, 118 i 119.

95. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

Jaume Forcadell. Era natural d'Uldecona, i l'any 1508 era estudiant de Dret canònic.⁹⁶

Pere Forns. Estudiant el 1457.⁹⁷

Miquel de la Fos. El 7 de maig de 1501 era estudiant de la Facultat de Cànon, i fermava una treva.⁹⁸

Pere Fuster. Estudiant el 1464.⁹⁹

Joan de Gallach. Estudiant o catedràtic l'any 1465.¹⁰⁰

Bartomeu Garó. Prior del Col·legi de Domènec Pons. Sense data fixa.¹⁰¹

Misser Gerònim. Catedràtic de l'Estudi l'any 1510.^{101b}

Mossèn Gerònim. Estudiant el 1485.¹⁰²

Berenguer Gibert. Metge del Capítol el 1456, i catedràtic de la Facultat de Medicina el 1464.¹⁰³

Francesc Giralt o Guiralt. Mestre de Medicina de Tèrcia (1447-48).¹⁰⁴

Joan Gomar. Estudiant el 1509.¹⁰⁵

Mestre Gonsales. L'any 1510 era mestre de la Facultat de Medicina.¹⁰⁶

Pere-Arnau Gort. El 1516 era doctor en Lleis i advocat de la Ciutat.¹⁰⁷

Jaume del Grado. Prevere, beneficiat de la Seu de Lleida i prior del col·legi de Domènec Pons l'any 1516.¹⁰⁸

Bartomeu Grinyó. L'any 1485 era catedràtic de Filosofia natural.¹⁰⁹

Mossèn Gual. Estudiant de l'any 1485.¹¹⁰

Jaume Guerret. Relligador de llibres de l'Estudi l'any 1485.¹¹¹

Jaume de Guimerà. Catedràtic de Lleis. Lector de Prima el 1447. Fou conduït el 1460 també.¹¹²

Joan de Ferran Híxar. Fou presentat el 18 de novembre de 1457 al Capítol de Lleida com a canceller de l'Estudi, per raó d'haver estat nomenat bisbe de Barcelona misser Joan Soler, canceller anterior.¹¹³

Pere Huc. Batxiller en Medicina l'any 1406.¹¹⁴

96. Doc. 104.

97. Doc. 13.

98. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

99. Doc. 23.

100. Doc. 29.

101. GAYA I MASSOT, *Chartularium*, «Miscelánea», I, 38.

101b. Doc. 106.

102. Doc. 76.

103. LLADONOSA, *Montsuar*, 76-79, 126 i 314. També docs. 23 i 27.

104. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

105. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

106. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

107. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

108. Doc. 117.

109. Doc. 75.

110. Doc. 77.

111. Doc. 76.

112. Arx. Mun., reg. 817 (Crims 1453), fol. 110 ss. (doc. 15), i SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

113. LLADONOSA, *Montsuar*, 81-82.

114. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

Miquel Icart. Llicenciat en Cànon i Lloctinent de Rector, l'any 1447.¹¹⁵

Joan Isern. Estudiant de Lleida el 1509.^{115b}

En Jaume. Criat de mossèn Colom i estudiant el 1515.¹¹⁶ Intervingué en una treva amb Baltasar Soler el 25 de setembre de l'any esmentat.

Antoni Joan. Estudiant l'any 1448.¹¹⁷

Bernat Joan. Rector de l'Estudi l'any 1427. Rector d'Arbeca l'any 1430.¹¹⁸

Antoni Lapeira. Estudiant l'any 1501.¹¹⁹

Miquel Lledó. Doctor de la Facultat de Cànon. El 8 de juny de 1513 era jutge de Taula de la Paeria,¹²⁰ i el 2 de maig de 1515 en funcions de paer donava en arrendament les carnisseries de la ciutat. El 29 de maig de 1518 era procurador de mossèn Garcia Simó, àlia Vallterra, canonge de Calataiud, el qual gaudia d'un benifet a l'església del lloc de Pedrós, avui un despoblat pertanyent al municipi d'Albatàrrec.¹²¹

Francesc-Joan Llentés. Obtingué un lloc al col·legi de Domènec Pons el 10 de juny de 1519.¹²²

Fra Bernat de Llussà. Mestre de la Lectura de l'Alba el 1436.¹²³

Bartomeu Mahull. Pertanyia a una família de mercaders installada al carrer actual de Fraga, però que llavors s'anomenava «carrer de Mahull». Fou l'iniciador d'una nissaga de juristes i doctors vinculats a l'Estudi durant dos segles. L'hem vist acompanyant misser Bernabeu Assam en algun dels actes polítics que precediren la guerra de Catalunya, però, contràriament a aquest, l'actitud de misser Mahull fou favorable a la causa del Principat. La Diputació de Catalunya, presidida pel degà Montsuar, el nomenà jutge d'apel·lacions, ofici que Pere de Portugal, titulat «rei dels catalans», confirmà el 4 d'abril de 1464.¹²⁴ També formà part de la Comissió que redactà els capítols de rendició el 6 de juliol del mateix any.¹²⁵ Des de llavors el veiem diversos anys revestit d'alts càrrecs polítics: paer, prohóm de l'Estudi, Lector de Prima el 1447 i ambaixador reial. Morí entre 1490 i 1491 exercint l'ofici d'advocat de la Paeria.¹²⁶

Jaume Mahull. Estudiant de la Facultat de Cànon abans del 1500. Segons els llibres d'apoques, el 12 d'abril de 1516 és nomenat doctor en Drets

115. SANAHUJA, *La Universidad*, 198.

115b. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f.

116. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

117. Arx. Mun., reg. 329, fol. 160r.

118. GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 49.

119. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 81.

120. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

121. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

122. Doc. 132.

123. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

124. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 32.

125. LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 62.

126. Docs. 16, 24 i 60. També SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

i canonge de la catedral de Lleida, a més d'administrador de les misses matinals. També fou vice-prior del Col·legi de Domènec Pons.¹²⁷

Miquel Mahull. Fill o nét de Bartomeu. El 14 d'octubre de 1496, estudiant a la Facultat de Lleis, amb el grau de batxiller. Els llibres d'èpoques del mateix any l'esmenten com a procurador del seu oncle, Bernat Mahull, mercader de Lleida.¹²⁸ El 1514 era doctor i assessor del Veguer.¹²⁹

Miquel Mahull. El 1520 era estudiant de Cànon, i anys més tard fou canonge de la Seu de Lleida.¹³⁰

Francesc Malet. El 20 de març de 1462 Joan II el presentà o recomanà als paers perquè fos elegit Rector de l'Estudi.¹³¹

Mossèn Manent. Estudiant l'any 1485.¹³²

Joan de Margarit. Cancellier de l'Estudi de Lleida (1468-84).¹³³

Guerau de Marimon. El 19 de desembre de 1497 era estudiant de Dret canònic, clergue i beneficiat de la capella de la Santíssima Trinitat de l'església de Piera.¹³⁴

Jeroni Martí. Catedràtic de Prima de la Facultat de Cànon. Ja hem fet menció de l'atemptat que sofrí l'any 1504, per part del fill de Joan Navarra, quan anava a llegir a primeres hores de la matinada. Consta també com a doctor de l'Estudi en els llibres de Seguretats del 1510.¹³⁵

Fra Jaume Martí. Lector franciscà de la Lectura de l'Alba (1442-44).¹³⁶

Jaume Mas. Estudiant l'any 1456 i l'autor principal dels fets de l'11 de juny.¹³⁷

Guillem Mascarell. Metge de l'Estudi de Lleida el 1473, que compartia la càtedra amb mestre Felip Soldevila. El 1491 era també metge dels canonges de la Catedral.¹³⁸

Onofre Mascarell. Potser fill de l'anterior. Fou metge de l'Estudi. El 29 de juliol de 1512 fermava una treva.¹³⁹

Lluís Mateu. Doctor de l'Estudi el 1464.¹⁴⁰

127. Arx. Mun., reg. 649 (Apoques), s. f.

128. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

129. Doc. 118.

130. El 14 de juliol de 1564 és firmada una procura entre Miquel Marlés i Miquel Mahull, canonge de la Seu, sobre el benefici de Sant Joan Evangelista de l'església de Sant Martí de Lleida. LLADONOSA, *La antigua parroquia de San Martín*, 125. A més, GAYA I MASSOT, *Chartularium*, «Miscelánea», I, 33.

131. JOSÉ POCH, *Otro Rector del Estudio General de Lérida en tiempos de Juan II. «Ciudad»*, XV (Lleida, agost 1963).

132. Doc. 78.

133. GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 36-37, i LLADONOSA, *Montsuar*, 47, 80, 145-46, 229-33.

134. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

135. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f.

136. SANAHUJA, *La Universidad*, 180.

137. LLADONOSA, *Montsuar*, 79-120. També *Zona universitaria*, 46-48.

138. Doc. 50 i LLADONOSA, *Montsuar*, 304, 318.

139. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

140. Docs. 18, 19 i 20.

Pere Mateu. Estudiant l'any 1457.^{140b}

Diego de Medina. Estudiant empresonat el 24 de setembre de 1459.¹⁴¹

Franç del Milà. Estudiant valencià el 1497. Era nebot del bisbe-cardenal de Lleida Joan Lluís del Milà i Borja.¹⁴²

Lluís del Milà. Sembla un germà de l'anterior. També estudiant i valencià. El 12 de juliol de 1491 cursava a la Facultat de Lleis, i, ensems amb altres universitaris, es presentà davant la prohomenia de l'Estudi perquè intercedissin prop del Veguer perquè no posés obstacles a les gestions del Síndic de la Universitat ni obrés de faisó contrària al seu fur, car ells eren clergues i no persones llegendes.¹⁴³ Efectivament, Lluís del Milà era persona eclesiàstica, ja que el 12 de març de 1490 fou nomenat beneficiat de la capella de Sant Valeri *in Sede*, i un any després, el 30 d'octubre de 1491, per defunció del degà misser de Montsuar, fou candidat per a presidir el Capítol de Lleida.¹⁴⁴

Pere del Milà. Un altre nebot del bisbe-cardenal. Estudiava Lleis el 1490. I el 21 de novembre de 1491 el seu oncle el designava per a l'ofici de Vicari General de la diòcesi.¹⁴⁵

Joan Miquel. Fill de Benabarre i estudiant de Dret canònic. Durant l'any 1505 fermà algunes treves.¹⁴⁶

Mestre Pere Miquel. Frare de l'orde de Sant Francesc i lector de la lectura de l'Alba a Sant Joan, de la plaça de Lleida, durant el curs 1481-82.¹⁴⁷

Jaume Mir. Catedràtic de l'Estudi i doctor en Lleis. A més, regentà importants càrrecs polítics a la Paeria; prohóm de l'Estudi (1482), ambaixador i advocat de la Paeria (1486-1502), etc.¹⁴⁸

Joan Mir. Batxiller en Dret canònic l'any 1518.¹⁴⁹

Rafael des Mir. Mestre de Teologia. Estudià a la Universitat de Lleida. El 27 d'octubre de 1443 els paers intervenien prop de la Reina a favor d'ell.¹⁵⁰

Mossèn Miracle. Rector de l'Estudi l'any 1475.¹⁵¹

Bernat Miraud. Estudiant l'any 1498.¹⁵²

Gabriel Miró. Ardiaca de Tarrantona i vinculat a l'Estudi l'any 1510.¹⁵³

Gaspar Miró. Estudiant de Morella.¹⁵⁴ L'any 1503 cursava a la Facultat

140b. Doc. 13.

141. Arx. Mun., reg. 330 (Seguretats), fol. 8.

142. Arx. Cor. Ar., reg. A-403 (Fogatges), any 1497.

143. Doc. 88.

144. Arx. Cap., reg. 87 (Delib. Cap.), fol. 97.

145. LLADONOSA, *Montsuar*, 320.

146. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats) s. f. (data *ut supra*).

147. Doc. 69.

148. Apèndix 84 i Arx. Mun., reg. 846 (Cartulari), fols. 4-5.

149. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

150. Doc. 9.

151. Doc. 62.

152. Arx. Cap., Llibres de Comptes de l'Obra de la Seu, 1497-98, s. f. ni reg.

153. GAYA I MASSOT, *Influència de la Universidad de Salamanca*, 107.

154. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats) s. f.

de Lleis i fermava una treva amb Antoni de Vargues, barber del regne de València, i amb Ramon Sucarrats, d'Ascó.

Jeroni Moix. Doctor en Decrets el 1513.¹⁵⁵

Bernat Mola. Estudiant barber, i després simple coronat l'any 1483.¹⁵⁶

Arnau de Monney. Natural del lloc d'Almenar. Estudiant l'any 1509. El 13 d'abril d'aquesta mateixa anyada consta en un procés de pau i treva.¹⁵⁷

Otó de Montcada. Estudiant de Lleida l'any 1484.¹⁵⁸

Pere de Montcada. Estudiant també el mateix any.¹⁵⁹

Bartomeu de Montflorit. Doctor en Lleis, de procedència mallorquina. Abans del seu doctorat, entre 1504 i 1505, ja era vef de Lleida.¹⁶⁰

Guillem de Montsó. Llicenciat en Dret canònic i catedràtic en oposició l'any 1434.¹⁶¹

Joan de Montsó. Estudiant de Medicina el 1515. L'any 1521 fou nomenat metge de l'Hospital de Santa Maria.¹⁶²

Francesc de Montsonís. Batxiller i estudiant l'any 1489, el qual, en nom de la Confraria de Sant Salvador de Lleida, reclamava unes pensions degudes a Albert Lledós, senyor de Valldellou.^{162b}

Nicolau de Montsoriu. Cancellier de l'Estudi 1422-54.¹⁶³

Lluís de Montsuar. Nebot del degà Montsuar. L'any 1490 era orfe de pare i estudiava Lleis a l'Estudi. El 4 de juny de 1494 Guerau de Montsuar, senyor de Torregrossa, oncle i tutor del dit Lluís, firmava àpoca de certes quantitats, car aquest era també beneficiat de la capella de Sant Jaume de la Casa Antiga — de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem —, la qual havia estat fundada per la casa de Montsuar.¹⁶⁴ El 1525 Lluís de Montsuar era canonge de la Catedral de Lleida.

155. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), 23 març 1513. Sembla que hem d'identificar aquest personatge amb el misser Gerònim del doc. 106.

156. Arx. Mun., reg. 823 (Crims), s. f.

157. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

158. LLADONOSA, *La Zona universitària*, 65.

159. *Ibid.* El 23 d'octubre de 1490 es reuní la Prohomenia de l'Estudi i acordà que mossèn Lleonard Sant-Angel no fos llicenciat sota cap concepte, i que així fos comunicat al noble Pere de Montcada donant-li, ensems, raó de l'acte de justícia que hom féu amb la seva detenció. Vegeu doc. 87.

160. Aquest doctor sembla ésser l'heren de l'antiga nissaga que el 1456 era representada pel paer Joan de Casagualda, propietària d'un molí que ha perdurat fins als nostres dies i que donà nom a una partida de l'horta de Lleida, car veiem l'esmentat misser Montflorit el 1505 amo dels béns dels Casagualda. En el llibre de Seguretat del 1504 (un full solt del reg 331) la Paeria feia gràcia a Miquel Soler, ciutadà de Lleida i germà del degà de la Seu, de tot el dret d'amortització del preu del molí i de les terres «apellades de Casagualda», suara en poder de misser Bartomeu Montflorit. La remissió de la dita venda fou feta l'any següent. (Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats) s. f. (28 abril 1505).

161. Doc. 2.

162. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f. (data *ut supra*).

162b. Arx. Cap. calaix 151, carpeta papers sense classificar.

163. LLADONOSA, *Montsuar*, 81, 236-38; GAYA I MASSOT, *Cancilleres*, 34 i 62.

164. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f. (data *ut supra*).

Manuel de Montsuar. Degà de Lleida (1451-91), President de la Generalitat de Catalunya (1461-64), i Cancellier de l'Estudi de 1484 a 1491. Des de 1468 ho fou per delegació del bisbe de Girona Joan de Margarit.¹⁶⁵

Onofre de Montsuar. Fill de Lluís de Montsuar, senyor de Torregrossa i nebot del degà Montsuar. El 1470 era estudiant i batxiller en Cànon. El 1471 prengué tonsura, i el 16 de juliol del mateix any era admès al benefici de Sant Joan *ante Portam Latinam*. El 17 de desembre de 1477 obtenia la prebenda produïda per la vacant del canonge mossèn Francesc de Perpinyà, antic catedràtic de l'Estudi.¹⁶⁶

Francesc Mora. Estudiant i beneficiat de la Seu el 1515.¹⁶⁷

Joan Morelló. Escrivent de llibres de text de l'Estudi, esmentat com a testimoni en un procés de Crims del 24 de setembre de 1476.¹⁶⁸

Mossèn Muntanyana. Estudiant l'any 1485.¹⁶⁹

Pere Nachà. Estudiant l'any 1481.^{169b}

Joan Navarra. Estudiant de Lleis. Fou l'agressor del catedràtic misser Jeroni Martí, el 1.º de febrer de 1504.¹⁷⁰

Jacint de Nera. Estudiant d'Arts i companyó de Jordi de Bardaxí en la citada serenata del 1459.

Esteve-Joan d'Olzinelles. El 1490 era estudiant de Lleis. El 12 de juliol de 1497 firmava una àpoca com a procurador de la muller de Pere d'Olzinelles. Anys després obtingué el benifet de Santa Maria a l'església de Sant Llorenç, i el 1513 era canonge de la seu lleidatana.¹⁷¹

Mateu Orriols. Clavari de l'Estudi el 1518.^{171b}

Vicenç Orrit. L'any 1489 era catedràtic de Prima de la Facultat de Cànon quan fou elegit diputat del General de Catalunya, en representació de l'estament reial.¹⁷²

Berenguer Ortigó o Artigó. Batxiller en Lleis el 1447. Serra i Ràfols el suposà Rector de l'Estudi.¹⁷³

Ramon d'Ossó o Duesso. Doctor i catedràtic de l'Estudi el 1429, paer en cap el 1440. El 7 de setembre amonestà certs veïns «segons faran del

165. LLADONOSA, *Montsuar, passim* i GAYA i MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 32-38. Darrerament hem publicat un resum biogràfic de Manuel de Montsuar dins la Col. «Episodis de la Història» (Barcelona, Ed. Dalmau, 1962).

166. Arx. Cap., reg. 90 (Delib. Cap.), f. 100r. Onofre de Montsuar l'any 1471 era prior de la Confraria de clergues de Sant Salvador. Vegeu, també, LLADONOSA, *Montsuar*, 300.

167. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges), any 1515.

168. Arx. Mun., reg. 821 (Crims) s. f.

169. Doc. 77.

169b. Doc. 65.

170. Docs. 99 i 100.

171. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques) (data *ut supra*) i reg. 649 (Apoques).

171b. Arx. Mun., reg. 426 (Consells), fol. 27r.

172. Doc. 86.

173. SANAHUJA, *La Universidad*, 193. Sobre el suposat Rectorat d'Ortigó, GAYA i MASSOT, *Cancilleres*, 50.

stabliment stat en lo Libre Vermell». Morí els primers dies del 1441 exercint tal ofici municipal.¹⁷⁴

Joan Palau. Col·legial de la casa de l'ardiaca Pons en aquesta època.¹⁷⁵

Fra Pere Papiol. Frare menor i mestre en sagrada Teologia, el qual el 1465 prenia a càrrec seu els sermons de la Seu de Lleida, amb una almoïna de 100 sous.¹⁷⁶ El 19 d'octubre de 1466 la prohomenia de l'Estudi li encomanà la lectura de la càtedra de Filosofia natural de l'Estudi, en substitució de mestre Felip de Soldevila, que passava a regentar la primera cadira de Medicina.¹⁷⁷ Aquell any fra Papiol també llegia Teologia a l'església de Sant Joan, l'esmentada lectura de l'Alba.¹⁷⁸

Miquel del Pardillo. Estudiant de Dret canònic el 1517.¹⁷⁹

Berart de la Pardina. Lector de la Facultat de Cànon (1447-48).¹⁸⁰ El 1453, també llegia l'hora extraordinària de Dret canònic.¹⁸¹

Perot de la Pardina. Estudiant l'any 1510.¹⁸²

Francesc Pastor. Catedràtic de l'Estudi i advocat de la Ciutat. L'any 1481 era prohomo de l'Estudi, i el 1482, paer en Cap.¹⁸³

Joan-Manuel Pastor. Rector de l'Estudi el 1505.¹⁸⁴

Francí Pedrol. Batxiller en Decrets. El 9 de gener de 1524 jurava el càrrec de lector de l'Estudi a mans dels paers.¹⁸⁵

Bernat Pelegrí. Estudiant el 1465, i l'any 1473 era prohomo de l'Estudi.¹⁸⁶

Misser Pelegrí. Fiscal del bisbe i doctor de l'Estudi. L'any 1509 intervingué contra uns estudiants tonsurats.¹⁸⁷

Nadal Pelegrí. Un dels estudiants que prengueren part en la brega citada de l'11 de juny de 1456.¹⁸⁸

Pere Pelegrí. Degà de Lleida i vice-canceller de l'Estudi, 1441-50.¹⁸⁹

Miquel Peris. Vice-canceller de l'Estudi el 1448.¹⁹⁰

Francesc de Perpinyà. Doctor en Lleis i canonge de Lleida del 1443 al

174. Arx. Mun., reg. 329 (Seguretats), fols. 9-10.

175. GAYA I MASSOT, *Chartularium*, «Miscelánea», I, 33.

176. Arx. Cap. reg. 91 (Delib. Cap.), fol. 247.

177. Apèndix 32.

178. SANAHUJA, *La Universidad*, 180-81.

179. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

180. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

181. Arx. Mun., reg. 817 (Crimis), fol. 110 s.s.

182. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 139.

183. Docs. 68, 71 i 72.

184. GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 50.

185. Doc. 136.

186. Doc. 58.

187. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 110.

188. Arx. Mun., reg. 818 (Crimis), s. f. (12 juny 1456). Vegeu LLADONOSA, *Montsuar*, 90-100.

189. LLADONOSA, *Montsuar*, 24, 52, 70-71, 99, 255, i GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 35.

190. LLADONOSA, *Montsuar*, 50-66, 71-77, 93-99, 119, 129, 134-41, 173, 183, 238, 247, 257, 276, 282, 294, i GAYA I MASSOT, *Cancilleres y Rectores*, 35.

1477. El 3 de febrer de 1457 substituïa a la Facultat de Lleis misser Berenguier de Sos, el qual s'havia d'absentar una temporada de Lleida.¹⁹¹

Ramon de Perpinyà. Prohom de l'Estudi el 1457.¹⁹²

Joan del Pi. Llibreter-estacionari l'any 1486.¹⁹³

Simó Pic. Doctor de l'Estudi de 1432 a 1435. Intervingué en la reforma de la reina Maria del 1432.¹⁹⁴

Antoni-Roc del Pino. Estudiant l'any 1509.¹⁹⁵

Bernat Pinós. Llicenciat en Dret canònic i catedràtic en oposició l'any 1434.¹⁹⁶

Felip Pinyol. Estudiant l'any 1515.¹⁹⁷

Joan Polo. Estudiant l'any 1517.¹⁹⁸

Martí Polo. Batxiller en Lleis l'any 1447. Assistí a la capella de Sant Iu el dia de la recepció dels Estatuts d'Aznárez.¹⁹⁹

Francesc Pons. Lector Ordinari de l'Estudi el 1453.²⁰⁰

Jaume Pons. Estudiant de Dret canònic des del 1496; el 1512 era beneficiat de la capella de Sant Ponç, de la Seu de Lleida.²⁰¹

Bartomeu Ponts. Nunci del Conservador de l'Estudi el 1518.²⁰²

Miquel Ponts. Estudiant en Dret civil l'any 1518.²⁰³

Pere-Guillem Portero. Estudiant l'any 1509.²⁰⁴

Mossèn Portuguès. Estudiant de Lleis i beneficiat d'una parròquia de Lleida.²⁰⁵

Joan Pou. Catedràtic de Prima de la Facultat de Medicina l'any 1447. Metge del Capítol fins al 1455, any de la seva mort.²⁰⁶

Melcior Pou. Mestre en Sagrada Teologia, de l'Estudi dels frares predicadors de Lleida. El 25 de maig de 1518 era prior d'aquest monestir, i firmava una àpoca a la Paeria.²⁰⁷

Nicolau Pou. Prohom i conseller de l'Estudi.²⁰⁸

191. Arx. Cap., reg. 91 (Delit. cap.). fol. 3. Vegeu, també, LLADONOSA, *Montsuar*, 3-8, 44-77, 117, 129, 172, 183, 300.

192. Doc. 13.

193. Arx. Mun., reg. 822 (Crims), s. f.

194. Arx. Mun., reg. 411, fol. 52. Consell del 2 de maig de 1435.

195. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 110.

196. Doc. 2.

197. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges).

198. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques).

199. SANAHUJA, *La Universidad*, 193.

200. Arx. Mun., reg. 817 (Crims 1458), fol. 110 ss.

201. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

202. Doc. 125.

203. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

204. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

205. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges).

206. SANAHUJA, *La Universidad*. En LLADONOSA, *Montsuar*, 76, consta la defunció de Joan Pou l'any 1445. Es tracta d'un error, car l'anunci per a suplir la seva baixa és dels primers dies de 1456.

207. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

208. Docs. 18, 23, 24, 38, 39, 89 i altres referències citades.

- Pere Pou*. Metge del Capítol el 1491 i catedràtic de l'Estudi.²⁰⁹
- Joan del Puyó*. Doctor i catedràtic en Lleis el 15 de juliol de 1459.²¹⁰
- Francesc Queralt*. Mestre de Medicina el 1443.^{210b}
- Jordi Querol* (Cyrolium), poeta i gramàtic de l'Estudi el 1510.²¹¹
- Fra Antoni Quiñonero*. Lector de Teologia el curs 1447-48.²¹²
- Martí de la Raga*. Batxiller en Dret canònic. Assistí a la reunió abans citada del 16 de setembre de 1447.^{212 b}
- Blasi Ram*. Canonge, cabiscoll i ardiaca de Tarrantona, de la Seu de Lleida. Fou del Consell de l'Estudi. Era, ensems, doctor en ambdós Drets, i sembla que també regentà la càtedra de Cànon de l'Estudi. L'any 1475 intervingué directament per donar solució al plet promogut pel rector de l'Estudi a causa del nomenament de fra Antoni Broqueta per a regentar la cadira de Teologia.²¹³
- Domènec Ram*. Bisbe de Lleida. Compongué uns Estatuts de reforma l'any 1434. L'any següent passà a regir la Seu de Tarragona.²¹⁴
- Antoni Ramon*. Estudiant de Lleida. El 6 de novembre de 1503 fermà una treva.²¹⁵
- Perot Ramon*. Mestre en Arts i metge aconducat per la Ciutat el 26 de maig de 1517.²¹⁶
- Francesc-Joan Ravert*. Estudiant d'Arts de l'Estudi de Lleida, el 3 de juny de 1517 firmava una època.²¹⁷
- Antoni de Remolins*. Estudiant tonsurat el 22 de juny de 1510.²¹⁸
- Francesc de Remolins*. El cèlebre cardenal Remolins, que arribà a ésser arquebisbe de Sorrento, governador de Roma i virrei interí de Nàpols, nasqué a Lleida l'any 1462 i morí a Roma el 1518. Veiérem en una carta tramesa pels paers com li retreien d'haver rebut «la primordial doctrina» a la Universitat lleidatana. Això no obstant, acabà els estudis a la Universitat de Pisa, on conegué Cèsar de Borja. Fou secretari i ambaixador de Ferran II, i Alexandre VI el nomenà protonotari del Tribunal de la Rota, i després, cardenal.²¹⁹

209. LLADONOSA, *Montsuar*, 317, 318.

210. SANABUJA, *La Universidad*, 193. Sobre Misser Puyó, Arx. Mun., reg. 330 (Seguretats), fol. 3.

210b. Arx. Mun., reg. 329 (Seguretats), fol. 50. LLADONOSA, *Montsuar*, 29-30, 76.

211. GAYA I MASSOY, *Influència de la Univ. de Salamanca*, 107.

212. SANABUJA, *La Universidad*, 192-93.

212b. SANABUJA, *La Universidad*, 193.

213. SANABUJA, *La enseñanza de la Teología en Lérida*, i LLADONOSA, *Montsuar*, 34-50, 56, 73-77, 107, 110, 172, 234-35, 247, 251-52, 294.

214. Arx. Cap., calaix 151, lligall 7151, i VILLANUEVA, *Viage Literario*, XVI, 249.

215. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats).

216. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats).

217. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques).

218. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 139.

219. LLADONOSA, *El Cardenal Remolins, passim*. Doc. 121. Per a l'estudi del cardenal Remolins, a més dels coneguts diccionaris de Moroni i Torres Amat, cal consultar Johannes

Gispert de Remolins. Doctor i catedràtic de la Facultat de Cànon. El 20 de novembre de 1468 reclamava el seu salari. El 1472 fou elegit paer en cap, així com també l'any 1482. També fou prohoms de l'Estudi i advocat de la Paeria. Essent paer, el 15 de maig de 1472 lliurà una fermança de 300 morabetins a misser Bernabeu Assam com a garantia que durant el seu ofici no faria ús del privilegi de tonsura clerical, en virtut d'una pragmàtica atorgada pel rei Pere III, la qual prohibia l'accés d'eclesiàstics, o de persones simplement tonsurades, a exercir oficis i càrrecs municipals.²²⁰ És prou clar que misser Remolins fou un temps clergue simple coronat.

Miquel de Remolins. Germà del Cardenal. Citat en la carta dels paers de 1515 a favor de l'Estudi.²²¹

Miquel de Remolins. Batxiller graduat en ambdós Drets, intervé en una treva el 17 de juliol de 1517.²²²

Joan Ribera. Doctor en Decrets, catedràtic i advocat de la Paeria el 1517. L'1 d'agost de 1518 demanava un subsidi per al síndic que havia d'anar a Barcelona a defensar el privilegi de la Conservadoria. L'any següent era arrendador de l'impost de la «Lliura de l'Estudi».²²³

Fra Rafael Ribes. Lector de Teologia de l'Orde de Predicadors. Assistí a la reunió del 16 de setembre de 1447.²²⁴

Joan de Ribesaltes. Mestre de Medicina de l'Estudi el 1456, i protoffsic de Joan II l'any 1566.²²⁵

Antoni Riquer. Doctor en Lleis, catedràtic i conseller de l'Estudi el 1462, el qual féu costat als valedors de Joan II. L'any 1466 era prohoms de l'Estudi, i el 1468, advocat de la Paeria i síndic al Parlament de Tarragona. També fou insaculat paer, i assistí com a síndic de la Ciutat a les corts de Montsó del 1470 i a les que el 1476 es reuniren successivament a Barcelona, a Lleida i a Cervera.²²⁶

Antoni Riquer. Estudiant de la Facultat de Lleis l'any 1510.²²⁷

Jaume Riquer. Catedràtic de Tèrcia el 1447 i prohoms de l'Estudi el 1457.²²⁸

Burckhard, *Liber Notarum*, «Rerum Italicarum scriptores» (Memòries de Burckhard), II, 272 i ss. Bolonya, 1942).

220. Docs. 38, 43, 71 i Arx. Mun., reg. 422 (Consells), fols. 90 i 104.

221. A més del doc. 121 es pot consultar: *Rerum Italicarum Scriptores*, BURCKHARDT, II. Índex alfabètic, 759 (Bologna 1942).

222. Arx. Mun., reg. 383 (Seguretats).

223. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), i doc. 128.

224. SANABUJA, *La Universidad*, 193.

225. LLADONOSA, *Montsuar*, 76-79.

226. Sobre l'actuació de Riquer durant la guerra de Catalunya, vegeu LLADONOSA, *Montsuar*, 142-47. Sobre les seves activitats polítiques de paer, prohoms i síndic de la Paeria, hom pot consultar Arx. Mun., reg. 421 (Consells), fols. 1 i 8, reg. 422 (Consells), fols. 35r i 76. Vegeu, també, docs. 28, 31, 55.

227. Arx. Mun., reg. 382 (Seguretats), fol. 139.

228. Doc. 18. També, SANABUJA, 194.

Lluís Riquer. Estudiant el 19 de juny de 1510.²²⁹

Esteve del Riu. Estudiant de Dret canònic i collegial de la casa de l'ardiaca Pons. Era natural de Fraga. El 1.º de juny de 1518 firmava una àpoca de 3 lliures i 4 sous que li feia la Paeria pel seu benefici de Santa Llúcia, instituint a l'església parroquial de Sant Andreu de Lleida.²³⁰

Joan de Rius. Doctor en Decrets. El 1513 era jutge de Taula de la Paeria.²³¹

Antoni Robió. Catedràtic de Lleis (hora extraordinària) el 1447. Fou conduït el 1444.²³²

Jaume Robió. Collegial de la casa de l'ardiaca Pons l'any 1505.²³³

Perot Robió. Estudiant de Lleis l'any 1524.²³⁴

Pau Roger. Llibreter l'any 1509.²³⁵

Pere, Miquel, Antoni i Andreu Roig. Quatre germans estudiants i veïns de Vilanova de l'Horta (la Bordeta actual), que fermaren una treva el 23 de març de 1516 amb Bartomeu Negre, pagès del dit lloc.²³⁶

Simó Rois. Estudiant de la Facultat de Lleis l'any 1517.²³⁷

En Romeu. Estudiant i parent de mossèn Gomar, altre escolar. Surt en un procés de Crims del 14 de juny de 1476.²³⁸

Jeroni Ros. Estudiant d'Arts l'any 1518.²³⁹

Joan Rossell. Fill de mossèn Pere Rossell, notari de Lleida, i veí de la parròquia de Magdalena. El curs 1466-67 era doctor solemne de la Facultat de Lleis, i el 1470 fou elegit paer en Cap. L'any següent era advocat de la Paeria. Des de 1474 el veiem moltes vegades síndic i ambaixador de la Paeria a les Corts Generals del Principat i Regent de la Cúria reial.²⁴⁰ Gran polític i home de madur consell i amb temperament de governant, l'estudi de les seves gestions i activitats donaria peu a una biografia interessantíssima per a conèixer la ciutat de Lleida a la darrerria del segle xv.

Ramon Rossell. Escolar recomanat pels paers l'any 1443.²⁴¹

229. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 139r.

230. Arx. Mun., reg. 650 (Àpoques).

231. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

232. Doc. 10, SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

233. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 28.

234. Doc. 136.

235. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 28.

236. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

237. Arx. Mun., reg. 650 (Àpoques), s. f.

238. Doc. 63.

239. Arx. Mun., reg. 650 (Àpoques).

240. El 23 de gener de 1502, exercint l'ofici de Regent de la Cúria Reial, Joan Rossell rebia una carta dels paers de Lleida recordant-li una carta tramesa al Comte de Ribagorça, lloctinent general del Principat, en la qual es referia a la inhibició feta per un tal Bernat Valls, perjudicial als privilegis de la Ciutat. (Arx. Mun., reg. 846 (Àpoques), s. f.). Vegeu, també, docs. 39 i 68.

241. LLADONOSA, *Montsuar*, 48. Ramon Rossell era de Bellpuig. El 25 d'abril de 1491 fou expedit el seu títol de Batxiller en Decrets. (SÁINZ DE BARANDA, *España Sagrada*, XLVII, 356.)

Antoni Sabata. Clavari de l'Estudi el 1435.²⁴²

Joan Sabater. Estudiant l'any 1485.²⁴³

Joan Sabater. Batxiller en Dret canònic l'any 1518.²⁴⁴

Antoni Sala. Doctor en Lleis. El 6 d'octubre de 1516, ensems amb altres, fa comissió per a regir les escriptures de misser Miquel Torres.²⁴⁵

Joan Salvador. Estudiant d'Arts l'any 1516. Consta en aquest any com a beneficiat de la capella de Sant Marc, de Sant Llorenç de Lleida, i rebia del Clavari major de la Paeria una pensió anual de 7 lliures, fruit d'un censal que la Ciutat feia a l'església esmentada.²⁴⁶ Anys després era canonge de la Seu.

Galceran Sanç. Batxiller en Decrets. Lector de la Facultat de Cànoncs el curs 1447-48.²⁴⁷

Joan Sanç. Estudiant l'any 1509.²⁴⁸

Francesc Sanç de Cardenya. Estudiant l'any 1507.²⁴⁹

Fra Lluís de Santa Creu. El curs per a obtenir el magisteri de Teologia que fou el 1458-59, el realitzà a la Universitat de Lleida; els paers l'invitaren a predicar el sermó de l'Assumpció de Santa Maria. Aleshores era confessor de Joan II. Pel fet de no poder abandonar la cort del Rei, declinà l'oferta el 7 d'agost de 1458.²⁵⁰

Antoni de Santa Fe. Doctor en Dret Canònic. El curs 1447-48 era lector de la Facultat de Cànoncs.²⁵¹ El 21 de juny de 1450 presentà cèdules apostòliques per a obtenir una canongia a la Seu de Lleida, que no sabem si obtingué.²⁵²

Pau de Santa Fe. Estudià a la Universitat de Lleida i posteriorment fou conseller d'Alfons el Magnànim. Aquest monarca el 1443 féu tota pressió, en realitat un manament, perquè el Capítol de Lleida li atorgués una canongia. Anteriorment ja havia estat Vicari general del bisbe Ram, i aleshores era també auditor pontifici.²⁵³

Joan Lluís Santàngel. Estudiant de la Facultat de Cànoncs l'any 1517.²⁵⁴

Leonard Santàngel. Estudiant al qual el 23 d'octubre de 1490 fou denegada la Llicenciatura.²⁵⁵

242. Doc. 6.

243. Doc. 77.

244. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

245. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

246. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

247. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

248. Arx. Mun., reg. 333 (Seguretats), s. f.

249. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), f. 53 r.

250. SANAHUJA, *La Universidad*, 181.

251. SANAHUJA, *La Universidad*, 194.

252. Arx. Cap., reg. 93 (Actes Capitulars), fol. 147.

253. VILLANUEVA, *Viage Literario*, XVII, 38.

254. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

255. Doc. 87.

Bernat Sblada. Catedràtic de la Facultat de Lleis l'any 1434.²⁵⁶

Miquel de Segorb. Batxiller en Decrets i estudiant l'any 1505.²⁵⁷

Pere-Arnau Segrera. Prohom de l'Estudi i administrador de la marmessoria de Berenguer Gallart, que, com ja sabem, feia una notable pensió per als salaris dels catedràtics de l'Estudi. Bé que mossèn Segrera no pertanyia a la Universitat, val a dir que durant tota la segona meitat del segle xv fou el prohom de Lleida que més treballà pel redreç de l'Estudi. Morí l'any 1491.²⁵⁸

Joan Seguer. Batxiller de la Facultat de Cànon, el qual el 9 de gener de 1524 jurava el càrrec de lector de l'Estudi.²⁵⁹

Alfons Segura. Estudiant de Lleida (1509-1521). Després anà a Salamanca.²⁶⁰

Bernat de Sent-Climent. Estudiant de Lleis l'any 1485.²⁶¹

Joan de Sent-Jordi. Llibreter el 1486.²⁶²

Joan de Sent-Martí. Llibreter el 1486.²⁶³

Andreu Serra. Fill de Joan Serra, ciutadà de Lleida. El 29 de desembre de 1484 era estudiant de Dret canònic i clergue tonsurat. Son pare reclamava per a ell un lloc al col·legi de l'ardiaca Pons.²⁶⁴

Joan Serra. Doctor en Lleis l'anyada 1429-30.²⁶⁵ Pare o avi de l'anterior.

Joan de Setcastella. Intervingué en l'establiment de la Facultat de Teologia a Lleida. El 1430 era canonge i paborde de la Seu.²⁶⁶

Antoni Solanes. Estudiant d'Arts l'any 1517. Era fill d'Aitona.²⁶⁷

Climent de Soldevila. Era fill de Felip de Soldevila, mestre de l'Estudi. El 1.º de febrer de 1503 firmava com a testimoni en una treva. L'any 1511 anà pensionat a la cort de la reina de Navarra.²⁶⁸ Havia regentat la Facultat de Medicina de l'Estudi, i el 12 de setembre de 1508, ensems amb mestre Pere Vayo, examinava el fill de mossèn Pardina, malalt de les febres i reclòs a la presó per un cert delictes.²⁶⁹

Eulogi de Soldevila. Canonge i batxiller de la Facultat de Cànon. El 9 de gener de 1524 jurava el càrrec de lector de l'Estudi.²⁷⁰

256. Doc. 3.

257. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats).

258. Vegeu Docs. 18-23, 27-31, 41, 52-55, 64-72, 81, 84, 89.

259. Doc. 136.

260. GAYA I MASSOT, *Influencia de la Universidad de Salamanca*, 103-110.

261. Doc. 77.

262. Arx. Mun., reg. 823 (Crims).

263. Arx. Mun., reg. 823 (Crims), s. f.

264. Doc. 74.

265. Arx. Cap. (Censos St. Joan), fol. 25 (28 juny 1429).

266. SANAHUJA, *La Universidad*, 190 i 193. També fou cridat a la reunió del 16 setembre de 1447 pel bisbe Aznárez.

267. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

268. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), i Apèndix 109.

269. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f. El físic Climent de Soldevila el 1516 era paer en cap de Lleida, cfr., reg. 333 (Seguretats), s. f.

270. Doc. 136.

Felip de Soldevila. Metge i físic del Capítol de la Seu de Lleida. De 1486 a 1490, any de la seva mort. fou catedràtic de la Facultat de Medicina. Així consta en una època que fou presentada per la seva vídua, Elionor, i que havia estat firmada el dia 4 de maig de l'any 1496, per certes quantitats degudes.²⁷¹

Salvador de Soldevila. Estudiant i batxiller de l'Estudi de Lleida l'any 1501. El 7 de maig del mateix any fermava una treva.²⁷²

Misser Francesc Soler. Doctor de la Facultat de Lleis. Fou un dels qui redactaren les capitulacions després del setge del 1464. Joan II el nomenà lloctinent de batlle.²⁷³

Joan Soler. Fou nomenat canceller de l'Estudi el 6 de novembre de 1454, i regí aquest ofici fins al 1457.

Pere Soler. Rector de l'Estudi (1431-32).²⁷⁴

Ramon Soler. Estudiant de Lleida que l'any 1443 anà a Siena (Itàlia) i fou recomanat pels paers.²⁷⁵

Francesc de Solsona. Batxiller i rector de l'Estudi el 1516.²⁷⁶ Anys després doctor en Lleis, obtingué una canongia. Sembla que aquest és el mateix Francesc de Solsona que, en representació del Capítol de Lleida, eixí diputat de Catalunya per al trienni 1527-30.²⁷⁷

Gaspar de Solsona. Estudiant el 1515 i beneficiat de la Seu. ²⁷⁸

Ramon Solsona. Ja citat com a conservador de l'Estudi l'any 1489.

Eiximeno de Soria. Estudiant l'any 1457.²⁷⁹

Berenguer de Sos. Catedràtic de Lleis l'any 1457.²⁸⁰

Antoni Spanyol. Potser un germà de Francesc. Fou procurador del Col·legi de l'ardiaca Pons del 1496 al 1497.

Francesc Spanyol. Prevere i beneficiat de la Seu de Lleida. Procurador del Col·legi de l'ardiaca Pons el 1496.²⁸¹

Pere Spolter. Clavari de l'Estudi el 1518.²⁸²

Ramon Sucarrats. Estudiant de la Facultat de Lleis l'any 1509.²⁸³

Joan Suelbes. Estudiant en Arts. Fermà les paus amb d'altres persones l'11 d'agost de 1461.^{283b}

271. Arx. Mun., reg. 648 (Apoques), s. f.

272. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f.

273. Docs. 17 i 23. També LLADONOSA, *El sitio de Lérida*, 62.

274. Sobre aquests dos personatges veg. GAYA I MASSOT, *Cancelleres*, 35 i 50.

275. Doc. 8.

276. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f.

277. LLADONOSA, *Montsuar*, 142.

278. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges), any 1515.

279. Doc. 13.

280. Arx. Cap., reg. 91 (Actes Capitulars), fols. 1 i 3. El 1457 misser B. de Sos era canonge de Lleida.

281. Ambdós universitaris de cognom Spanyol són esmentats en doc. 117.

282. Arx. Mun., reg. 426 (Consells), f. 27r.

283. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f.

283b. Arx. Mun., reg. 330 (Seguretats- f. 22.

Bartomeu Sunyer. L'11 de maig de 1465 retornava una *Summa* de Dret canònic.²⁸⁴

Simó Sunyer. Doctor de l'Estudi el 1435. El 1430 treballà per la instauració a Lleida de la Facultat de Teologia.²⁸⁵

Joaot Teixidor. Collegial de la casa de Domènec Pons l'any 1505.²⁸⁶

Mossèn Teixidor. Rector de l'Estudi l'any 1510.²⁸⁷

Mossèn Teixidor. Prior del Col·legi de l'Assumpta o de Domènec Pons l'any 1505.²⁸⁸ Potser aquests tres darrers personatges són una mateixa persona.

Verdaguer Teixidor. Estudiant i batxiller. El 7 de maig de 1501 prenia jurament en un procés de Pau i Treva.²⁸⁹

Antoni de Torres. El 1429 residia davant l'Estudi. Era doctor en Lleis. El 1434, prohoms de la Paeria, i el 1447, lector de Tèrcia.²⁹⁰

Domènec-Tomàs de Torres. Com que pertanyia a la nissaga del fundador del col·legi de l'Assumpta, resta clar que era un descendent d'Antoni de Torres, el famós jurista lleidatà del primer terç del segle xv. El 1512 era doctor de la Facultat de Cànon.²⁹¹

Jaume de Torres. Sembla de la mateixa parentela. Estudiant que el 20 de gener de 1510 fermà una treva entre els donzells Perot Botella i Joaot Gomar.²⁹²

Mossèn Torres. Estudiant i clergue simple tonsurat el 1515.²⁹³

Simó de Torres. Nét de l'esmentat Antoni de Torres, el qual el dia 17 d'abril de l'any 1470 fou presentat per a un lloc al Col·legi de Domènec Pons.²⁹⁴

Diego Trumviejo. Estudiant. Era natural d'Ardèvol, regne de Castella. El 22 de febrer de 1512 fermava una treva.²⁹⁵

Arnau Uguet o Huguet. Batxiller i mestre de Medicina de l'Estudi. El 8 de juliol de 1444, amb el barber-cirurgià Bernat Mola, reconeix una ferida al cap d'un minyó fill de Montserrat Rosselló. El març de 1448, amb els metges Joan Pou, Joan de Ribesaltes, Berenguer Gibert i Gabriel Cabrer fou requerit per la Paeria a un reconeixement mèdic.²⁹⁶

284. Doc. 29.

285. Doc. 6. També SANAHUJA, *La Universidad*, 187.

286. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), f. 28.

287. Doc. 106.

288. Doc. 102.

289. Arx. Mun., reg. 331 (Seguretats), s. f.

290. LLADONOSA, *San Martín*, 83; SANAHUJA, *La Universidad*, 194. Vegeu també doc. 1.

291. El 15 de juliol de 1512 firmava de testimoni en una àpoca amb Francesc Ciscart, pellisser de Lleida (Arx. Mun., reg. 649 (Apoques), s. f.).

292. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), s. f.

293. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges), any 1515.

294. Doc. 44.

295. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), fol. 161.

296. Sobre Arnau Huguet així com sobre els altres metges, reg. 329 (Seguretats), fols. 140 i 157.

Llorenç de Vallterra. Germà de Pere i ambdós nebots del canonge Garcia de Vallterra. El 1490 era canonge de Lleida.²⁹⁷

Pere de Vallterra. Estudiant entre 1476 i 1480.²⁹⁸

Joan-Pere Vayo. Mestre de la Facultat de Medicina. El 12 de setembre de 1508 visitava dos estudiants malalts. El 25 de juny de 1517 rebia de la Paeria una pensió de 5 lliures i firmava àpoca.^{298b}

Mossèn Verdanca. Estudiant, valencià, l'any 1486.²⁹⁹

Joan Vergara. Estudiant i condeixeble d'Alfons Segura l'any 1512.³⁰⁰

Joan de Vergara. El 7 de febrer de 1508 fou conduït per a llegir Teologia a l'església de Sant Joan.³⁰¹

Misser Bernat Vidal. Doctor i catedràtic de Lleis de l'Estudi l'any 1444.³⁰²

Joan Vidal. Metge i lector de l'Estudi. El 12 de juny de 1510, ensems amb mestre Gonsales, presentava a la Paeria una provisió del Rei sobre l'examen dels metges que volien exercir a Lleida i també sobre la bonesa de les medecines que venien els apotecaris i especiers.³⁰³

Antoni Vidella. Estudiant el 1517.³⁰⁴

Pons de Vilafranca. Jurista de l'Estudi el 1461. L'anyada 1448-49 era paer. Tenia el domicili davant l'Estudi.³⁰⁵

Jaume Vilagrassa. Estudiant tonsurat, natural de Fraga, el qual residia a Lleida durant el setge del 1464. El 17 de febrer de 1487, Gaspar Ferrer, beneficiat de la Seu de Lleida, tornava al Capítol uns llibres que havien pertangut a l'esmentat Vilagrassa.³⁰⁶

Jeroni Vilaseca. Estudiant, familiar del comte d'Albaida, el 1500.³⁰⁷

Andreu Vives. Estudiant, metge i beneficiat. L'any 1515 tenia domicili a Lleida, però residia a Roma.³⁰⁸

Pere Ximeno. Col·laborador de la reforma de l'Estudi de l'any 1447, feta pel bisbe García Aznárez.³⁰⁹

297. LLADONOSA, *Montsuar*, 303.

298. LLADONOSA, *Montsuar*, 303.

298b. Doc. 104 i Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

299. Doc. 83.

300. GAYA I MASSOR, *Influencia de la Universidad de Salamanca*, 108.

301. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), i SANAHUJA, *La Universidad*, 183-84.

302. Doc. 10.

303. Arx. Mun., reg. 332 (Seguretats), f. 138.

304. Arx. Mun., reg. 650 (Apoques), s. f.

305. Arx. Cap. (Censos St. Andreu), fols. 114-115 (18 gener 1481); Arx. Mun., reg. 329 (Seguretats), fol. 167.

306. Arx. Cap., reg. 88 (Actes Cap.), fol. 223.

307. Doc. 94.

308. Arx. Cor. Ar., reg. A-401 (Fogatges), any 1515.

309. SANAHUJA, *La Universidad*, 198.

DOCUMENTS

I

El clavari Nicolau Agulló demana als paers i als prohoms de la Ciutat què hauran de fer per al nomenament de catedràtics de l'Estudi, d'acord amb la darrera provisió de la reina Maria, muller d'Alfons IV el Magnànim.

[Lleida, 12 març 1434]

Die veneris, inter vesperis, .XII. martii.

Francesch del Bosch, Bernat Aguiló, pahers; micer Anthoni Torres, micer Bernat de la Pardina, advocats de la Ciutat; mossèn Miquel de Boxadors, Anthoni Cardona, micer Simó Sunyer, Jacme Soler, prohòmens.

Als quals pahers e prohòmens fonch proposat que lo honorable en Nicolau Agulló, clavari del Studi per part de la Ciutat elet, dient que vui los vots dels doctors e maestres per a les lectures del any vinent se hagen de penre e a rebre prestament; per què dix que'ls plagués acordar, delliberar e consellar ell en quina forma se haurà en la recepció dels dits vots. Com micer Bernat Belloch lo dia proppassat li hagués protestat a ell hi a sos companyons clavaris del dit Studi presentant-li una provisió de la senyora Reyna ara regnant, la qual done certa forma de penre los dits vots, per què'ls plagués acordar e consellar ell en quina forma e manera se haurà en la dita recepció de vots segons dit és. Com ell entent a fer segons los desús dits honorables pahers e prohòmens delliberaran e li consellaran.

Acordaren e delliberaren los dits honorables pahers e prohòmens que, ab la gràcia de Déu, micer Anthoni Torres, advocat de la Ciutat, respont prestament al dit protest donat per lo dit micer Bernat de Belloch segons conexerà per dret e justícia si dege respondre. Axí matex que'l honorable en Nicolau Agulló, clavari desús dit, se hage en la recepció dels dits vots, tota hora e quant per lo Rector del Studi li serà demanat segons la forma, sèrie e tenor del privilegi o provisió real darrerament emanada per la senyora Reyna ara regnant. E si per ventura lo Rector o altres clavaris del dit Studi s'i volran haver altrament que no és contengut en la propdita provisió real en la recepció dels dits vots, que en aquell cars lo dit honorable en Nicolau Agulló desinte de continer ab carta pública com ell no entent admetre neguns vots sinó segons la dita provisió vol.

2

Nicolau Agulló, clavari de l'Estudi de Lleida, mostra als paers i als prohoms de la Ciutat certes requestes o appellacions fetes al Rector, i les d'alguns llicenciats, per causa de la conducció dels catedràtics de Cànon.

[Lleida, 19 març 1434]

Clavari del Studi.

Francesch del Bosch, Johan Vives, pahers; mossèn Miquel de Boxadors, micer Anthoni Torres, Jacme Navarra, micer Simó Sunyer, Jachme Soler, micer Bernat de la Pardina.

Als quals prohòmens fonch proposat per lo honorable en Nicolau Aguyló, clavari del Studi per la Ciutat, que lo dia present ell és stat demanat per lo Rector del Studii a la recepció dels vots e nominació dels doctós qui han a legir l'any sdevenidor de cànones en lo dit Studi. E lo Clavari del Capítol ha donat un protest al dit Rector e ha ell, lo qual ha testificat lo discret en Pere Gaçet, notari. E per part de micer Guillem de Monsó e de micer Bernat Pinós, dients-se llice[n]ciats en dret canònich, n'és stat donat un altre, lo qual conté protest e appellació, los quals protests e appellacions foren mostrats als dits pahers e prohòmens a huyl e com ell no haje fet res en los vots ja presos, ni entenie fer en los sdevenidós, ni encara en les dites conduccions sens conseyl e sentiment d'ells, per què ls plàcia acordar e dar-li conseyl què deu fer ni quina resposta deu fer als dits protests e appellació.

Acordaren los dits pròmens que per los advocats de la Ciutat sie respost als dits protests e requesta e appellació conformant-se ab la provisió de la senyora Regina e que los apostolis sien donats e ordonats a conseyl dels advocats desús dits, los quals do lo dit Clavari. E tota ora que lo dit honorable en Nicolau Aguyló, clavari dessús dit, sie apellat per lo Rector del Studi als dits vots rebre, que en nom de Déu hi sie, procehint juxta la forma de la provisió desús dita; per què on los clavaris del Studi ni del Capítol ni encara lo Rector se volgesen extremar en tot o en part de la dita provisió e de la bula de qui's fa menció en los dits protests, que lo dit honorable en Nicolau Aguyló, clavari dessús dit, hi desinta e no-y consente, e d'açò face levar bona carta protestant que ell no entent fer res en los dits vots ni recepció de aquells contra la dita provisió ni bula, e que així matex hi sie servada la provisió del senyor rey en Martí.

Arx. Mun., reg. 365, fol. 110v. (Prohomenies.)

3

Amb assistència dels mateixos paers i prohoms de la sessió anterior, la Prohomenia, d'acord amb els paers, dóna per bo el nomenament de Bernat Sblada per a la càtedra doctoral, malgrat el major nombre de vots del mallorquí Guillem de Monsó, atès que aquell és fill de Lleida i l'empara un privilegi antic, vigent encara.

[Lleida, 6 maig 1434]

Als quals prohòmens fonch proposat per los honorables pahés que com ells sien certs que los vots dels doctós qui han a legir en l'any vinent en lo Studi d'aquesta ciutat sien ja presos, e hajan sabut que vuy dia present se dege fer la conducció dels dits doctós e en la lectura de cànones, entenen los honorables micer Bernat Sblada, vehí e habitador de aquesta ciutat, doctor en Decrets, e micer Guillem Monçó, doctor en la dita Facultat, de la ciutat de Maylorques, e-s dige que lo dit micer Guillem de Monçó haje un vot o dos, poch més o menys, més que lo dit micer Bernat Sblada; emperò, com la Ciutat, no obstant los dits vots, sie en possessió de metre un ordinari legent en quiscuna facultat de Dret canònich e civil en lo dit Studi, encara que no sie votat, e açò per vigor de cert privilegi atorgat a la dita Ciutat, e per aquesta rahó ells hajan instats ells e hajan fer venir ací en lur presència lo honorable en Nicolau Aguyló, clavari per la dita Ciutat del dit Studi, lo qual ensemps ab los clavaris del Capítol e Studi han a fer les dites conduccions.

Arx. Mun., reg. 365, fol. 112r. (Prohomenies.)

4

La Paeria acorda d'escriure a la reina Maria a favor de misser Sblada contra les pretensions de misser Monsó, exclòs de la càtedra de Prima de la Universitat de Lleida.

[Lleida, 12 maig 1434]

Francesch del Bosch, Bernat Aguiló, pahers; mossèn Miquel de Boxadors, Johan Carbó, micer Anthoni Torres, n'Anthoni Cardona, Pericó Cortit.

Als quals prohòmens fonch proposat per lo honorable micer Bernat Sblada, doctor en Decrets, que com los síndichs de la Ciutat e del Studi hagen conduhit a ell a la hora doctoral per a l'any venidor, e micer Guillem de Monçó se sie apellat a la senyora Reyna, e li entenie de metre empaig, per tant, preguà a suplicà los dits honorables pahers e prohòmens los plagués a ell atorguar letres favorables a la dita senyora Reyna, al Regent de la Cancelleria e als advocats de la Ciutat, per tal forma que lo dit micer Monçó no li face empaig, per tal forma que per informació no deguda e per altra raó ell no fos perjudicat en la dita lectura.

Acordaren los dits honorables pahers e prohòmens que, actès que la dita conducció del dit micer Bernat Sblada és stada feta de benivolència e beneplàcit de la Ciutat e en virtut del privilegi de la Ciutat e per molts sguarts útils e profitosos a la dita Ciutat e al Studi, que ab la gràcia de Déu sien fetes letres a la senyora Reyna favorables e al Regent e advocats de la Ciutat, tals e segons los assessors de la Ciutat ordenaran, emperò a despesa e messions del dit micer Bernat Sblada.

Arx. Mun., reg. 365, fol. 113 (Prohomenies.)

5

Davant la freqüència de juristes i homes de lletres que pledejaven contra el Municipi, el Consell General de la Paeria ordena que el clavari de l'Estudi prengui jurament dels catedràtics conduïts que no advocaran contra la Ciutat.

[Lleida, 17 setembre 1434]

Que lo Clavari del Studi face jurar los condoïts a legir *qui advocatum* contra la Ciutat.

Item més, ordenà lo present Conseyll General e ordinació perpetual féu que nengun clavari qui serà del Studi per la Ciutat no gos condoir ni condohisque nengun doctor ni hom de sciència en legir ordinàriament de Leys ni de Cànones en les Scoles del dit Studi sens que primerament no jur a Déu e als sants .IIII. Evangelis que no advocarà contra la Ciutat ni contra privilegis ni libertats de aquella, tant quant toquen e tocaran lo fet de les defenses de les Borges e del erbage. E si encara lo dit clavari qui ara és o per temps serà, serà netgligent o remís, que *ipso facto* lo dit clavari perde lo salari.

Arx. Mun., reg. 411, fol. 25v. (Consells).

6

Els paers, per consell d'alguns doctors de la Ciutat, accepten la nova conducció de misser Sblada, malgrat els clavaris del Capítol i de l'Estudi, els quals havien preferit misser Bernat Pinós. La Paeria posa la qüestió a mans d'una Junta de prohoms.

[Lleida, 2 maig 1435]

Al qual Consell General fon proposat per los honorables pahers damunt dits que com ells, de conseyl dels honorables micer Bertran d'Espens, micer Simó Sunyer, micer Pere Caranau e d'altres doctors de la Ciutat, volens usar del privilegi que la Ciutat ha sobre les conduccions fahedores a les cadires de Cànones, de Leys e de Arts, aguesen manat a'n Anthoni Çabata que no procesés en la conducció de Cànones en la ora doctoral d'alguna persona o doctor sinó del honorable micer Bernat Sblada, doctor en Decrets e ciutadà de la present ciutat, segons açò per scriptura se pot mostrar; e com lo dit Anthoni Çabata, clavari del dit Studi per la Ciutat, ensemps ab lo Clavari del Capítol o del Studi, hajan conduït lo honorable micer Bernat Pinós e no lo dit micer Bernat Sblada, e sie allegat per lo dit micer Bernat e per alguns altres que açò serie fer en lesió dels privilegis de la Ciutat e de açò sien stades donades algunes requestes e protests a ells e al dit Clavari, per què los hi plàcie acordar com se'n segirà.

Acorda lo present Conseyll General que, atès que la Ciutat ha cert privilegi sobre lo fet de les dites conduccions, e's faïe dupte per alguns les conduccions

fetes en lo present any ésser perjudicials a la Ciutat e lesió del dit privilegi, que ab la gràtia de Déu sie comès als honorables pahers, los quals, haüts los més homes de sciència de la Ciutat que seran domiciliats e vehins de la Ciutat, ab los prohòmens desús scrits a la major part d'aquells, los dits hòmens de sciència e prohòmens vegem bé e diligentment si la dita Ciutat en via del dit privilegi ni en altra manera és lasa en les dites conduccions ara novelament fetes o no. E en cas que's tròpie haver-hi lesió, que acorde la provisió fahedora sobre la reparació de aquella. E si algú dels pretenents haver interès particular o propi en les dites coses voldrà aquella tal provisió proseguir e deduhir aquella a execució, que ho face, ab ses pròpies, emperò, despeses. E on la dita Ciutat haze a prosegir lo dit fet en qualsevol manera, en tot e en part, a son càrrech o despeses, que açò se haze a acordar e tornar a Conseyl General, sens lo qual los dits pahers e prohòmens no hajen potestat alguna en aquest cap. E que los dits doctòs e prohòmens juren si fer se porà que bo e lealment se hauran en los dits affers. Emperò si en los dits prohòmens n'í haurà algú sospitós, que los senyors de pahers ne puyxen elegir altres en loch dels sospitosos. E que als protestes e requestes fetes sobre açò axí per part del dit micer Bernat Pinós com lo Síndich del Studi e altres, en sie respost ab conseyl dels dits hòmens de sciència. E són los prohòmens següents: Pau de Navés, Jacme Soler, Ramon Miralles, Anthoni de la Mora, mossèn Miquel de Boxadós, Anthoni Cardona, Johan Casala, Pere Riquer.

Arx. Mun., reg. 411, fol. 52 (Consells)

7

Qüestió entre el veguer de Lleida i misser Pere Pelegrí, lloctinent del canceller de l'Estudi.

[Lleida, 18 juny 1441]

Johan Riambau, Johan Soler, pahers; Pere Cortiç, Johan Botella major, Ramon Baró, Johan de Cabestany, Micer Simon Sunyer...

Al qual Consell general fonch proposat per lo molt honorable en Ramon de Canet, donzell, Cort e Veguer e per los desús dits honorables pahers, dients que ans per semblant jornada que hir, que era digmenge après la festa de Corpus Christi, en la qual és acostumat la Cort ab los pahers de la Ciutat anar a la Seu per oyr l'offici divinal e lo sermó, lo qual sermó per loabla e anticada pràtica la Ciutat acostume a comanar e a emprar; e ells, dits Cort e pahers, ab alguns ciutadans a emprar per los dits pahers, sien invitats a la dita Seu e, sients en lo loch acostumat, micer Pere Pelegrí, deguà de la dita Seu, dient-se lochtinent de canceller del Studii, dix a ells, entretant que'l sermó se dehie, ab paraules assats rigoroses e meysprehívoles, que's llevassen del loch on sehien, car no'y devien seure, e que ell devie precedir hi star davant ells, dient-los ab gran menyspreu e desobediència, càrrech, interès e perjudici de la Ciutat e dels dits officiis: «Sf-us llevau d'aquí, dient açò una e moltes veguades, protestant contra ells e stimant injúria, adherint-se a les dites requestes, lo síndich del Studii. E com tal cosa redunde en molt gran perjudici, interès e càrrech de la Ciutat e dels oficials de aquella, plàcie al present Consell delliberar-hi per tal faran que la Ciutat hi satisface en la forma que pertany.

Alteració del Veguer e pahers ab lo Cancellier del Studi.

Acorda lo present Consell general que, actès que lo dit fet toque grantment in-terès, càrrech e perjudici de la Ciutat, com tots a las persones dels Cort e pahers, actès axí mateix que'l dit hon. Cort és pugat al dit officii e sermó emprat per los dits hon. pahers per fer servey a Déu e honor al officii e sermó e a la Ciutat, per tant lo present Consell delibera que aquest fet totalment sie pres e deffès a càrrech e despesa de la Ciutat.

E noresmenys delibera que de continent sie presa informació e informacions dels dits actes com se seguiren en la Seu lo dia e hora desús dits et alias. E, axí mateix, que de continent sien ordenats e presentats per lo síndich de la Ciutat totes requestes, protestes ab stimacions de injúria e prosecutió de aquelles e tots altres actes al dit acte necessàries e spedients.

E après totes les altres coses sien fetes a consell dels honorables pahers, advocats de la Ciutat e dels prohòmens dejús scrits, o major part de aquells, manant al síndich de la Ciutat que totes les desús dites coses exseguesque e quiscuna de aquelles, donant lo present Consell sobre lo dit fet ab totes dependents als dits honorables pahers e prohòmens o major part d'aquells, tant e tan bastant poder com ha lo present Consell general, exceptat que no puxen per la dita rahó fer missatgeria. E són los prohòmens següents: miçer Simó Sunyer, Johan Cassala, Bernat Carví, P. Cortit, Ramon Baró, Nicholau Agulló, Jacme Soler, P. Cortines, Jacme Vidal, P. Gacet, Bernat Antist.

Arx. Mun, reg. 417, fols. 8-9 (Consells).

8

Carta dels paers de Lleida al Cardenal-Administrador de l'arquebisbat de Tarragona recomanant el jove Ramon Soler, fill de Lleida i estudiant de Siena (Itàlia).

[Lleida, 17 agost 1443]

Senyor molt R[everent]:

Humil e deguda reverència permesa, significam a la Vostra Reverent Senyoria com aquí en l'Estudi de Sena és anat per estudiar un jove estudiant apellat R. Soler, fill d'un ciutadà d'aquesta Ciutat, qui's apellave en Johan Soler, e nèt del hon. en Jacme Vidal, los quals crehem vostra Senyoria devie haver bé en notícia. E per tant, Senyor, com en nosaltres e aquesta Ciutat encara és aquella innata amor e devoció que-us haviem com vostra Senyoria presencialment ere en aquesta Ciutat, crehent axí mateix, Senyor, indubítadament que a nosaltres e als fills originariis nostres portau aquella mateixa amor e dilecció que haurieu éssent ací. E per tant, Senyor molt R., pregum e suplicam ab tanta afecció e voler com podem, que vós, Senyor, hajats en special recomendació lo dit Ramon Soler, lo qual entén aquí proseguir son estudi, en totes aquelles favors, gràcies e prerrogatives que'l dit Ramon Soler havia mester de vostra Senyoria, a fi, Senyor, que per migà calor e ombra de vostra Senyoria lo dit Ramon Soler obtengue lo que son avi e altres amichs e parents desigen,

de la qual cosa ab tot, Senyor, que'l dit R. Soler, que és pobill e sens pare, haurets mercè de nostre Senyor Déu, encara aquesta Ciutat e nosaltres o reputarem a gràcia molt singular. E no pus, Senyor molt R., sinó que suplicam nostre senyor Déu que us conserve aquí e us torn en les parts deçà entre vostres amichs e servidors ab tota felicitat, axí, Senyor, com vós desigau a mercè.

Escrita en Leyda a .xvii. de agost del any .mccccxliii.

Al molt Reverent Senyor e Pare en Crist, lo Senyor Cardenal-Administrador del Arquebisbat de Tarragona.

Senyor molt R. : los que molt us recomanen en gràcia e mercè de vostra Senyoria, pahés e prohòmens de la Ciutat de Leyda, appellats a tots vostres serveis, beneplàcits e honor.

Arx. Mun., reg. 845, fol. 143 (Cartulari).

9

Esborrany o minuta d'una petició recomanatòria per a dues cartes adreçades a la reina Maria de Catalunya-Aragó i al bisbe Aznárez d'Anyón a favor d'un frare agustinià, antic escolar de Lleida, acusat de certs delictes. No publiquem les lletres, ja que ambdues són redactades d'acord amb els extrems de la minuta.

[Lleida, 27 octubre 1443]

... [esborrat] ... a vosaltres, Senyors molt honorables, sobre lo cas de mestre Raphael des Mir.

Primerament, com lo sobredit mestre sie singular fill de la vostra Ciutat, frare propi del vostre convent, he mestre fet en la Universitat de Leyda, bé dotat de singular do de eloqüència en sa preycatió, axí com per sapiència se demostra fins al regna de França, que us plàcia d'escriure a la senyora Reyna he al senyor Bisbe,

Que, salvada tota preeminència de la veritat de la fe Cathòlica, bé aquela intacta, he d'altra part, que la justícia no sia en naguna manera perjudicada, que li plàcia de sa clemència contrectar ab alguna pietat lo dit mestre ab alguna moderatió de la sua religió, en tal manera que lo dit mestre age algun refrigeri pus que ha passats tants afanys.

Arx. Mun., reg. 845, full solt entre els fols. 151 i 152 (Cartulari).

10

Sobre conducció dels catedràtics Bernat Vidal i misser Robió.

[Lleida, 14 maig 1444]

Sobre lo fet de les conduccions fahedores de micer Bernat Vidal e de micer Robió per lo Clavari del Studi elet per la Ciutat.

Acorda e delibera lo present Consell General que en nom de Déu lo dit Clavari conduesque aquel qui més vots haurà, attès que abduys són vehins de la Ciutat.

Arx. Mun., reg. 418, fol. 63v. (Consells).

11

El Consell General de la Paeria, a precs del bisbe Aznárez, nomena la prohomenia que haurà de colaborar amb el prelat en la tasca de reformació de l'Estudi.

Lleida, 6 abril 1445

E més avant los dits honorables pahers digeren e proposaren al dit Consell com ells haurien pres càrrechs a pregàries del senyor Bisbe de proposar en lo present Consell lo fet tocant la refformació del Studii, lo qual ell haurie sentiment que de dia en dia va a total disminució e derruhiment, ço és, que plagués al dit Consell elegir persones ab poder bastant de tractar ordonar e fermar ab ell sobre lo dit fet, acordà e delliberà lo dit Consell General que lo dit fet ab tot plen poder fos remès, e de ffet remetèn, ab totes dependències als honorables pahers e prohòmens dejús scrìts, o major part de aquells, donant-los tan poder com ha lo present Consell General : mossèn Miquel de Boxadors, mossèn Andreu d'Espens, Johan Riambau, Pedro de Toledo, Arnau de la Pardina, Johan Vives e Bernat Antist.

Arx. Mun., reg. 418, fol. 62v. (Consells).

12

Abans de partir vers Roma l'Oficial del Bisbe de Lleida s'ofereix als paers. La Prohomenia acorda de donar plens poders a una comissió que entengui sobre l'aser de la reforma de l'Estudi i l'obtenció de bulles per a l'Hospital de Santa Maria.

Lleida, 17 agost 1467

Die mercurii, .xvii. augusti, anno. m.cccc.lvii.

Los honorables en Bernat Graylla e Johan Callà, pahers, feren justar los prohòmens següents : mossèn Miquel de Boxadors, mossèn Graylla, mossèn Probast, micer Mahull, Ramon de Perpinyà, Thomàs de Carcassona, Bertran Navarra, Ferrer Companys, Pere de Àger.

Als quals prohòmens fonch proposat per los dits honorables pahers com mossèn Oficial del senyor Bisbe ere stat a ells, dient-los com ere partididor per Roma de continent ; per què, si per part de la Ciutat volien scriure hi trametre negunes coses en Roma e ell per honor de la Ciutat hi donaria tota aquella endreça a ell possible, e com après per ells sia stat pensat per conservació e augment del Studi de aquesta Ciutat de reformar aquell dit Studi e axí mateix haver

e obtenir algunes gràcies del Sant Pare per lo Spital de la dita Ciutat, los fos placent pensar en les dites coses e consellar-los què fa fahedor.

Los quals prohòmens, hoÿda la dita proposició, cometeren les dites coses als dits honorables pahers e mossèn Miquel de Boxadors, e n Bertran Navarra, Ramon de Perpenyà e micer Berthomeu Mahull, als quals donaren poder en e sobre les dites coses de acordar, ordonar e delliberar, lo que ls serà ben vist fahedor, utilitat axí de dit Studi com del Spital consernent.

Arx. Mun., reg. 366, fol. 104v. (Prohomenies).

13

Davant el Consell de Prohoms de la Ciutat, amb intervenció del degà Montsuar i dels canonges Janer i Vallterra, una comissió d'estudiants demana que hom doni compliment a una butlla atorgada per Calixt III a favor de l'Estudi de Lleida.

Lleida, 19 agost 1457

Divendres .XVIII. d'agost, any .M.CCCC.LVII., en la Salaria de la Paeria foren justats los següents : en Bernat Graylla, Johan de Sentcliment e Pere Cortines, paers ; micer Montsuar, degà ; micer Valterra e mossèn Janer, canonges de Leyda ; micer Jacme Riquer, micer Mahull, Ramon de Perpenyà, Ferrer Companys, prohòmens ; Exemeno de Sòria, Jacme Ferrer, Pere Matheu e Pere Forn, estudiants, per part del Studi.

Per los quals estudiants fonch proposat com havian obtenguda per jur síndich del Studi certa gràcia del Pare Sant en augment de les cadires com en reformar lo dit Studi ; per què fos placent als dits pahers, canonges e prohòmens veure e ben pensar de quals dignitats, beneficis o altra via pus fàcil e expedient haver lo dit augment se poria, per forma que lo dit Studi ne sie augmentat en útil d'aquell e de la present comunitat.

Deliberaren que lo dit micer Valterra que ha plenària notícia per causa de les lletres dels sobredits que ha fets e fa encara de present dels beneficis e dignitats axí de la present Diòcesi e encara fora aquella, face memorial del qual puxen degudament procehir les instruccions fahedores sobre'l dit negoci al Pare Sant e al senyor Rey e encara al Cardenal de Leyda.

Arx. Mun., reg. 366, fol. 105 (Prohomenies).

14

El Consell de la Paeria remet l'afet de les butlles de Calixt III a una comissió de prohoms. Recomanació del Príncep de Viana a favor d'un poeta de la seva Cort.

Lleida, 9 setembre 1460

Die martis, .VIII. septembris, anno a nativitate Domini. .M.CCCC.LX.
Los honorables en Luis de Muntsuar e en Bernat Graylla, pahers, feren

justar los consellers dejús scrits a consell general per dació de albarans de part de vespre, *ut est moris*, en la Sala de la Paheria : micer Asam, Pere Cortines, Johan Carlà, Johan Vives, Johan de Calatayú, Pere Texidor, m.º Johan Serra, Pere d'Alfagerí, Pere de Sent-Andreu, Simó de Torres, Pere Tarroç, Johan Olives, Gabriel de la Mora, Bernat Miravet, Simó Balaguer, Pasqual Domingo, Ffrancesch Gacet, Pere Mahull, Johan Bosch, Berthomeu Thomàs, Luís Tapioles, Johan Torres, Manuel Jaqua, Peré Abril, Berthomeu Amorós, Gabriel Mariner, Johan de Pontachs, Miquel Passa, Jacme Mariner, Blasi Cosit.

Al qual Consell General fonch proposat per lo honorable Rector del Studi que com la Universitat del Studi General de la present Ciutat hage obtingut del papa Calist certes bulles sobre la refformació del Studi e augmentació de les cadires, les quals bulles no han sortit fins avui son effecte, ans se dirie ésser stada feta dita ordinació per lo Consell General ab la qual se inhibeix als pahers no puxen consentir a les marmessories del Cor de la Ciutat,

Delliberaren que aquest fet sie remès, e de ffet remeteren, als prohòmens dejús scrits, als quals sobre lo dit fet e altres coses tocants la refformació del dit Studi lo present Consell General dóna plen poder ab tots incidents dependents de aquelles, havén prenotada ans de totes coses la ordinació en dies passats per lo Consell General feta de no poder consentir los pahers quant a les marmessories del Cor de la Ciutat a la bulla per la Universitat del dit Studi obtinguda sobre lo augment de les cadires. E són los prohòmens los següents : mossèn Miquel de Boxadós, mossèn Graylla, Johan Alfagerí, micer Asam.

E més, fonch proposat per los honorables pahers com ells havien rehebudes diversés letres <diversés letres> del senyor Príncep, ab les quals molt lo prega que degen fer alguna subvenció a hun carmelità poeta laureat e capellà apellat frare Johan-Andreu de Ferabou, e encara, en virtut de certa ciència de crehença, hun secretari del dit Príncep los ha de paraula explicat e narrat allò mateix de part del dit Príncep, e dient com d'aquest fet la Ciutat farà molt singular servey al dit Príncep, e tant, que a present major fer no li porien, segons en les dites letres podrien veure. E feta la dita proposició, de manament e ordinació de tot lo Consell General foren lestes totes les dites letres e una altra letra dirigida al Consell General de la present Ciutat. E axí, que-ls plàcia delliberar sobre aquest fet, e si seran e de ser derà ésser feta responsió.

Delliberaren que sien donades per aquest any en subvenció al dit poeta quinze lliures per contemplació del senyor Príncep, les quals sien pagades per lo Clavari menor de les pecúnies de la bladeria o altres de la bossa de la dita Claveria, atès que ha altres subvencions de singulars per lo loch e la forma del legir se haja a fer a conexença dels prohòmens damunt nomenats.

Encara més, fonch proposat per los dits honorables pahers que, segons se dirie, lo Príncep deuria venir e passar per aquesta ciutat; e axí, que delliberen e acorden si serà donat poder a alguna prohomenia en consellar en quina manera serà rehebut, e altres coses tocants a la sua venguda.

Remeteren les dites coses e altres tocants la venguda del dit Príncep als prohòmens damunt dits, als quals donaren plen poder sobre les dites coses.

15

Després d'haver els paers llegit una cèdula reial anunciant la celebració de Corts generals a Lleida, proposen al Consell una suplicació de Miquel d'Almaçan, rector de l'Estudi, el qual demanava que, mitjançant una quantitat, hom autoritzés la lectura de misser Guimerà, doctor no conduït.

[Lleida, 31 octubre 1460]

Fonch, encara més, proposat al dit Consell General per lo honorable mossèn Miquel d'Almaçan, loctinent de Rector del Studi General de la present Ciutat, com lo Studi damunt dit d'alguns anys ençà e vuy és vengut en gran disminució, e açò per causa dels doctors ordinaris qui ligen en la present ciutat, com no ligen ab aquell treball e donant en *scriptis* segons serie mester, e han vist com la Ciutat fins aci los és stada favorable, que les bulles sobre açò obtingudes e en augment de les cadires sortissen son degut effecte, però la cosa no ha presa conclusió encara. E axí, que ls plàcia prestar son consentiment, e axí se darie conclusió en lo dit fet. E més, per aquest any ere offert per alguns singulars studians donar certa quantitat a micer Guimerà perquè lige e done en scrit. E stant en poca cosa, que ls plàcia fer-los-hi adjutori, com açò sia honor e utilitat de la Ciutat e lo contrari dampnatge e destrucció del dit Studi.

Dellibera lo present Consell General, quant al primer cap de la proposició, del fet de les marmessories, o sobre la bulla obtenguda de nostre Sant Pare sobre lo dit fet, sie remès, e de fet remeteren, als prohòmens dejús scrits, als quals de nou hi ajustà lo dit Consell General lo honorable en Johan Agulló. Quant al cap de la subvenció que per part del dit Studi és demanada de present perquè micer Guimerà done e lige en scrits, remeteren açò als prohòmens de Capbreu, donants lo present Consell General a quiscuns dels sobre-dits prohòmens sobre açò qui ls és remès, *singula singulo referendo*, plen poder ab tots incidents, dependents e emergents de aquells e ab potestat de despendre. E són los prohòmens, quant al dit primer cap, los següents, ab lo dit en Johan Agulló de nou ajustat, prohòmens per lo augment de les cadires: mossèn Miquel de Boxadors, mossèn Francesc Martí Gralla, micer Asam, Johan Agulló, Johan d'Alfageri.

Arx. Mun., reg. 419, fol. 11 (Consells).

16

Carta original tramesa pels missatgers de la Paeria que gestionaven l'alliberament del Príncep de Viana, els quals demanen la presència de misser Mahull o, si més no, la de misser Bernabeu Assam, ambdós catedràtics de l'Estudi.

[Fraga, 20 desembre 1460]

Als molt magnífichs senyors e de gran providència los pahers de la Ciutat de Leyda.

Senyors molt magnífichs e de gran saviesa :

Ab la present vos significam com, après havem cobrada resposta de vostres reverències, per lo germà del clavari menor, com havieu deliberat nosaltres proseguissem les solplications fetes al senyor Rey per la liberació del senyor Príncep, partim vuy qui és dissabte, passat mitjorn, la via del senyor Rey. Plàcie-us haviar-nos micer Mahull, lo qual havem sperat fins vuy a migjorn, e là hon ell no poguéu venir, trametrens micer Assam. Stam meravellats de vostres savieses com la resposta no haveu feta ab una petita letra. Item, vos plàcie donar orde de haver diners en les despesses que havíem a fer, com ja per altra letra vos ne hajam scrit. E si en lo mig, senyors molt magnífichs, vos serà res plasant ordenar, scriuiu e serà fet. De Fraga, dissabte a .xx. de dehembre.

Los vostres misatgés qui molt se recomanen a vosaltres.

Arx. Mun., reg. 419, full solt a la coberta (Consells).

17

La Ciutat, d'alguns mesos ençà gairebé encerclada per l'exèrcit de Joan II, pren mesures contra tota mena de persones sospitoses. No hi manquen tampoc doctors relacionats amb l'Estudi. Tal s'esdevingué amb misser Soler i amb misser Assam. En aquesta acta del Consell de Prohomenies veiem la submissió del primer, però ja aleshores misser Bernabeu Assam s'havia passat a l'enemic, i la Paeria confiscà el seu alberg. Hem copiat tota l'acta perquè reflecteix palesament l'ambient de Lleida durant aquells dies.

[Lleida, 20 abril 1464]

Los honorables micer Luýs Cicera e en Françoy Salvador, pahers, feren justar los prohòmens següents, hon entrevench mossèn Çaporta : mossèn Comanador de Torres, mossèn Miquel Cardona, Pere Vidal, Johan Romeu, Bernat Ponç, Jachme Urgellès, Berthomeu Amorós, Bernat Ramaç, Thomàs Mascaró, Johan Castells, Pere Texidor, Berthomeu Pastor, Galceran Pocolull.

Als quals prohòmens fonch proposat per los honorables pahers com ells havien rebudes letres del senyor Rey, les quals los plagués voler hojr e, après hoýdes, provehir, les quals après foren lestes en dit Consell.

Que sie scrit al senyor Rey e dipputats.

Los quals prohòmens, hoýdes les dites letres, acordaren e delliberaren que sie scrit al senyor Rey, e encara a diputats, stensament narrant-los com tots los diners que procehexen dels béns dels enemichs servexen per pagar los hòmens qui la ciutat té a sou en los castells qui són circumvehins a la Ciutat, ço és : Mayals, Lardacans, Çarrocha, Alcarraç, Montagut, Alguayre e altres, e en les necessitats de la Ciutat, la qual vuy no ha un diner de rebuda, sinó

sols de dues o tres imposicions que és un no-res, e sia sa mercè quins jaques-qua rebre los dits diners, sinó que ell faça donar orde en guardar los dits castells, com la Ciutat no haja forma ni manera sinó ab lo que proceex dels béns dels enemichs.

Que sie scrit al Prior de Flix.

E més, acordaren e delliberaren sobre lo proposat per en Bernat Isern de son cunyat, que sie scrit al Prior de Flix que si cars serà ni-s mostrarà lo dit son cunyat, apellat Ubach, no haver ara darrerament haver sabut ni sentit en lo tracte qui-s diu se ginyave del dit castell, que'l solten, car per lo primer (?) attès que ell fou causa de dexelar-ho e per migà seu s'és restaurat lo dit castell migançant la gràcia divina.

E més, fonch proposat per en Jacme Vidal com, segons llurs reverències saben, vuy la Ciutat té poch forma ni manera de rebuda de diners, demés coses ni d'altres, e açò per mancamet de vitualles, e per tant, com ara se han tallats alguns bous e sien ja vengudes algunes cabres e la Ciutat, haurà mester diners e de aquestes coses sen porà traure si hi ere provehir, car ascusa del Capità se pretexen la carn de ça e de lla, e Leyda no y ha res.

Imposicions de carns.

Acordaren e delliberaren que la imposició sie exhigida de les carns, axí dels bous qui s'ich són morts, exceptat dels dos bous que los de la plaça de la Cadena han tallat e que foren fets franchs de la meytat de la imposició, com dels qui avant se tallaran, e axí mateix de les cabres, estons, moltons e altre bestiar, segons és acostumat e ordenat.

E més, fonch proposat per lo honorable en Ramon de Perpenyà, ciutadà de Leyda, com lo honorable en Johan Baró, paher, havia arrestat lo honorable micer Francesch Soler per certa directa mostra qui era entre los alberchs de ell dit micer Soler e de micer Asam, per quant, segons havia hoït dir, la hauria tancada, la qual, segons lo dit micer Soler li havia dit, ell, après que li fonch fet manament, mai après hi havia tocat, e que ell li havia dit que's volia soltament metre en poder de la Ciutat e fer submissió, e tot lo que la Ciutat volgués, e axí que-ls fos placent volre-lo desarrestar.

Micer Soler

Los quals prohòmens acordaren e delliberaren que stigue e reste arrestat lo dit micer Soler com s'ere provehit, però que li sia dit que may se entenrà en son fet si's desarrestarà o no, fins que haja dit e divulgat qui és aquell que-l ha avisat del que la Promenia contra ell havia delliberat.

Lo propassat dit dia, lo després dinar.

Los honorables micer Luýs Cirera, en Francesch Salvador e En Johan Baró, pahers...

Als quals prohòmens fonch proposat per lo honorable micer Francesch Soler com, segons llurs reverències sabien, ell stave arrestat en la casa de la Pahe-ria per cosa en la qual ell no era culpable, però que's vulla fos los suplicaria

lo volguessen desarrestar e no li volguessen donar tal càrrech, pus, com dit havia, no tenia culpa, e que si en res havia errat per ell ésser anat a metre's en poder del Capità, los ne pedia perdó, e's metia soltament en poder de Leyda, e fer tot lo que la Ciutat volgués.

Los quals prohòmens, hoït a ple lo dit micer Soler, e après, aquell fet exir fora lo dit consell, acordaren e delliberaren que ans de totes coses ell face tornar la dita mostra o finestra que s'era tancada, que és entre lo seu alberch e lo de micer Assam, al primer stat, destapanç aquella e levant-ne totes les atoves que li són stades posades, e axí mateix ne face levar les scales e bastides que per causa de la dita clausura hi són posades. E per quant ell ha fets alguns desordes, ço és d'ésser anat a metre's en poder del Capità e ésser-se desexit de paraules ab lo dit mossèn Baró, paher, que face submissió, e's mete soltament en poder de la Ciutat, puix per ell mateix és stat offert. E que axí mateix jure que dirà veritat qui li ha dit lo que de ell fóra delliberat executar en lo altre consell passat.

E après, apellat lo dit micer Soler per los dits honorables pahers, li fonch denunciada la dita delliberació, lo qual fou content e promès tornar a degut stat la dita finestra e levar-ne les scala e bastida, però suplicà los dits honorables pahers e prohòmens que'ls fos plassent no perjudicar-lo en son dret, com ell pretenga aquella finestra ésser molt perjudicial a son alberch, sinó que per mills ésser en clar manassen fer albarà als vehedors qui són assignats per la Ciutat iuxta la forma acostumada, los quals hi pronuncien, e si vehen que ell ha bon dret, que no loy leven, si micer Asam lo ha millor, que'l donen aquell. E noresmenys se sotsmeté e féu submissió en poder dels dits pahers e prohòmens metent-se soltament en llur poder, demanant-los vènia e perdó si en res havia fallit ni era vengut contra la Ciutat. E jurà a nostre senyor Déu e als seus sants quatre Evangelis que negun no li ha dit res que fos ni sia stat delliberat contra ell per lo Consell, sinó que ell per sola presumpció e per algun parlar del dit mossèn Baró, paher, havia concebut li serie fet algun prejudi e per aquella rahó havia haüt reccors al dit Capità, e no gens perquè negun loy hagués dit, obligant persona e sos béns quant a la submissió, etc. Et juravit. Testes : Bernardus Ferrarius et Johannes Tremps, nuncii hon. Patiariorum.

Mostra de casa de micer Assam

E après ésser-se'n anat lo dit micer Soler, lo dit consell acordà e delliberà que, attès que vuy la casa de dit micer Asam és indefensa e à fretura de senyor, ab tot sia confiscada a la Ciutat, que per neguna via los dits honorables pahers no puxen manar albarà als vehedors per causa de la dita mostra o finestra, fins altrament per lo dit Consell hi sia provehit.

Arx. Mun., reg. 367, fols. 35-36 (Prohomenies).

La prohomenia de Guerra es reuneix per tractar sobre la restitució dels llibres de misser Lluís Mateu, els quals li foren intervinguts durant el passat setge per raó de la seva aclitud hostil a la Ciutat.

[Lleida, 19 juliol 1464]

Lo dit dia après dinar, los dits honorables pahers [Nicolau Pou i Joan de Casagualda] feren ajustar los pròmens següents: Luís de Montsuar, mossèn Bertran Dezvalls, micer Anthoni Bardaxí, Pere-Arnau Segrera, Nicholau Pallerès, Johan Olives, Gabriel de la Mora, Thomàs Diez, Luís de Boxadors, Guillem Serra.

Als quals pròmens proposà lo honorable micer Luís Matheu dient com ell ere stat foragitat per sospitós de la present ciutat, e jamés ell ha fet ni ha volgut fer guerra en aquesta ciutat ni encara no havie volgut acceptar la cadira de Calatayú per molts sguarts. E, segons se dirie, la Ciutat li ha pressos sos libres e aquells empenyorats. E com açò li paregués no ésser just, suplicà la dita Ciutat li fos placent voler-li tornar o fer tornar los dits libres, e açòls haurie a molta gràcia.

Que los libres de micer Matheu sien a ell restituïts.

Deliberà la dita Promenia que, per quant ella ignore aquestes coses e hon són los libres del diñ micer Luís Mateu, per ésser novament eleta, fossen eletes persones en veure e saber hon són los dits libres, e, considerat que lo dit micer Luís Matheu fonch gitat per sospitós de la Ciutat e no ha feta guerra contra aquella, los dits libres se hajen e sien restituhits al dit honorable micer Luís Matheu per inventari o en la forma que són stats presos. E elegiren les persones següents: los honorables pahers Johan Cerveró e Nicholau Pallerès.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 70 (Prohomenies).

19

Els prohoms de la Ciutat acorden de fer fermaça o donar altres penyores per quitar o luir els llibres de Lluís Mateu.

[Lleida, 24 juliol 1464]

Los honorables mossèn Pere Pou e en Pere d'Ager, pahés de la Ciutat, feren ajustar los pròmens següents: Luís de Montsuar, mossèn Bertran Dezvalls, Pere-Arnau Segrera, micer Anthoni Bardaxí, Nicholau Pallerès, Gabriel de la Mora, Luís de Boxadós, Johan Olives, Thomàs Diez, Johan Sunyer *alias* Fontova.

Los quals pròmens, considerat que no's pot saber hon són ni qui ha empenyorats los libres de micer Luís Matheu, deliberaren que qualsevol persona e persones que hajen mès penyora los dits libres hajen a fer fermaça, o donar altres penyores sufficients per luir e quitar los dits libres, o mostrar, o donar rahons per què no y sien tenguts, e que's sàpie ab lo qui té los libres o *alias*, per mans de qui o qui's li ha empenyorats o com los té.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 72v. (Prohomenies).

20

La Prohomenia desempenyora els llibres de misser Mateu per seixanta-cinc lliures.

[Lleida, 25 juliol 1464]

Enaprés, proposaren los dits honorables pahers que ells havien sabut e cert que lo síndich de la ciutat de Leyda haurie empenyorats los llibres de micer Luís Matheu per útil o fets de la ciutat per sexanta-cinch lliures, e són en la Seu dits llibres. E pus se sab la veritat e és deliberat sien restituïts e són congoxats per lo dit micer Luís Matheu, los hi restituhesquen, e la Ciutat no té forma de pagar-n'i res al present per enpenyorar que ere fahedor per dar rahó degudament dels dits llibres,

Deliberaren los dits pròmens que los dits honorables pahers, e ells dits prohòmens, e en Ferrer Company, qui allí ere, e en noms propis facen obligació al honorable micer Agullana, o altre qui prestà los dits diners sobre dits llibres, de pagar-li aquella de ací a Pascha, *ut in forma*, e axí seran haguts e's restituhiran dits llibres.

Obligació a micer Agullana dels llibres de micer Luís Matheu.

Foren restituïts dits llibres iuxta lo inventari pres per Pere Tarroç al dit micer Luís Matheu e és la còpia en les cubertes del libre present ab la restitució. Aprés fouch cancellada la dita obligació per lo dit micer Agullana e per micer Manuel de Montsuar, del qual eren los diners.

(Aquest darrer apartat és posterior a la data de l'acta i fou afegit al marge. Actualment no hi ha en aquest registre ni l'inventari, ni tampoc la coberta.)

Arx. Mun., reg. 367, fol. 73.

21

La Prohomenia acorda de donar al paer Pere d'Ager un llibre anomenat Decret, que havia pertangut a mossèn Francesc Ferriol i fou empenyorat ensems amb llibres de Lluís Mateu.

[Lleida, 27 juliol 1464]

Encara deliberà dita Promenia que lo Decret que és de la heretat de mossèn Francesc Ferriol, quondam, lo qual ere stat més en penyora per la Ciutat ab los llibres de micer Luís Matheu, per los quals luir e quitar la dita promenia en nom propi s'és obligada, segons desús apar en lo present libre, que per tuïció e seguretat que abans sien feta de aquella, que lo dit libre *Decret* apellat sie donat al honorable mossèn Pere d'Ager, paher, lo qual tingue en nom e per tota la Promenia.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 74 (Prohomenies).

22

Mestre Gibert, metge del Capítol i catedràtic de l'Estudi durant la passada anyada, morí en ple setge de la Ciutat. El seu hereu demana al Capítol i a la Paeria, la qual li és obligada, el salari degut.

[Lleida, 28 setembre 1464]

Dels diners de mestre Gibert.

Més, deliberà sobre los diners que lo hereu de mestre Gibert demane a la Ciutat que sie remès, e remeteren, sobre los dits diners a mossèn Gralla e a n Pere-Arnau Segrera, donant-los plen poder que si poran haver spera del dit hereu de la quantitat que demane per un any, lo qual deute demane al honorable Capítol que és obligat per dita Ciutat, que per la dita spera li puxen assignar deu lliures dels béns de la Ciutat per lo interès per dita spera.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 84v. (Prohomenies).

23

Sessió de Prohomenies on traspuja la posició d'alguns doctors de l'Estudi després de la reducció de la Ciutat i de l'afany pel redreç de les Escoles.

[Lleida, 10 octubre 1464]

Die mercurii .x. octobris anno predicto.

Los honorables mossèn Nicholau Pou e en Pere d'Ager, pahers de la ciutat de Leyda, feren ajustar los pròmens següents: mossèn Nicholau Agulló, Johan Vives, micer Berthomeu Mahull, Pere-Arnau Segrera, Ffrancí Companys, Johan Olives, Pere Texidor e Pere Sentandreu.

Proposició d'en Jordà de Cebrà, batle.

Als quals pròmens proposà lo honorable en Jordà de Sebrà, batle local de la ciutat de Leyda, dient que ells no ignoraven la qüestió que ere entre ell dit batle e micer Soler, loctinent de batle general, com vol usar contra privilegis de la Ciutat *ac alia*, segons ja en altres proposicions pus largament ha enartrat. E com la ciutat de Leyda o lo síndich de aquella ha feta rebre certa informació en favor de la Ciutat, la qual se ha a trametre al senyor Rey, e lo dit micer Soler ha là tramès sos actes al dit senyor, la Ciutat no's cure dita informació e actes trametre al dit senyor Rey. Per ço, e per son descàrrech, suplica hi volguessen donar l'ordre e diligència deguda, e lo notari, qui vol almeys de les actes .l. ss., jatsie molt més munte, pagar aquell o concordar-se ab ell, e açò sens dilació, com altrament serie dubte lo senyor Rey, la Ciutat no dient res més, provehís en algun perjudici de la Ciutat.

De la qüestió del batle e micer Soler.

Deliberà dita Promenia que les dites actes vagen e sien trameses al senyor Rey al present a despesa de la bossa del Clavari major ab protestació que micer Assam, qui és sindich per Leyda al senyor Rey, al qual se trametran dites actes, no permite en neguna manera que, per donar dita informació al senyor Rey ni altra per dit negoci-salari negú a jutges ni despesses s'i facen ni vinguen a càrrech de la Ciutat.

Del Studi.

Aprés proposà mossèn Pere Fuster, student, lo qual dix ere tramès del honorable Rector e Studi de la present Ciutat, com ells, entenent en la reformació del dit Studi, preparaven scoles e altres coses de bosses pròpies e fahien lo que podien, e per suplicar la insigne Ciutat, axí com suplicà, dits honorables pahers e pròmens los vullen donar algunes bigues per fer banches e altres coses en les scoles, e açò reputaran a gràcia singularíssima.

Axí mateix suplicà que la Ciutat vulle scriure a la ciutat de Oscha, la qual fa preparatori de erigir Studi novament en dita Ciutat, lo qual no's pot fer per privilegis de la Ciutat *et alias*. E axí los sia placent fer-hi les provisions degudes e scriure a les altres ciutats e viles com ací se legirà, etc.

Deliberà dita Promenia, quant a la primera proposició, que, considerat que la Ciutat té privilegis que en tota la terra del senyor Rey de Aragó no pot haver Studi General ni's pot ni's gose legir de Cànones, Leys, Medecina e altres facultats ab grans penes, sie scrit a la ciutat de Oscha significant-los los dits privilegis, e no vullen contrafer aquells, altrament serà fet lo degut, segons dits privilegis *et alias*. Sie scrit a les altres ciutats e viles, significant-los com ací se legirà, e's fan tots los preparatoris deguts, de notables doctors, e en virtualles e altres provisions necessàries. Remeteren la ordinació de dites letres al honorable micer Mahull, e si's trobe qui les porte, dites letres, si no, que sie hagut correu per dar-hi recapte.

Més, deliberà que a conexença dels honorables pahers e d'en Segrera sien donades les bigues que vist los serà per dita reparació e obres de scoles.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 85v. (Prohomenies).

La Prohomenia acorda de trametre un correu amb lletres i instruccions redactades per misser Mahull per a mossèn Gralla i misser Assam, que eren amb el Rei, relatives al fet de l'Estudi.

[Lleida, 12 octubre 1464]

Die veneris .xii. octobris anno predicto.

Los honorables mossèn Nicholau Pou, en Johan de Casagualda e en Berthomeu Gareça, pahers de la ciutat de Leyda, feren ajustar los pròmens se-

güents : mossèn Bertran Dezvalls, mossèn Nicholau Agulló, micer Berthomeu Mahull e Johan Vives.

De trametre letres e instruccions a mossèn Gralla.

Als quals pròmens fonch proposat per los dits honorables pahers, com deliberat ere stat, fos scrit a mossèn Gralla, qui és al senyor Rey, e li fossen fetes instruccions, los qui havien anar a portar dites letres e instruccions no són anats. Així los fos plasent provehir, e si trametrien correu o com se farie.

De trametre letres sobre lo fet del Studi

Més, proposaren, com ere delliberat, fer letres a la ciutaç de Oscha e altres ciutats e viles sobre lo Studi e legir en aquell, les quals letres són ja fetes e speraven que mossèn Pou volie anar a la fira de Oscha e portar-les-hie, però Sent Luch se aprobe, si'ls serie vist que al present per algun correu anassen dites letres.

Que sie tramès correu al senyor Rey.

Deliberà dita Promenia, quant a la primera proposició, que sie tramès un correu al senyor Rey ab letres, e per semblant porte les letres e instruccions per a mossèn Gralla, lo qual correu sie pagat de la bosa del Clavari menor.

Que correu porte les letres sobre lo Studi.

Quant a la altra proposició, deliberà dita Promenia que sie tramès un correu qui porte les letres fetes sobre lo Studi a la vila de Monçó, a Barbastre, a Oscha, a Saragoça e Alcaniç, lo qual correu sie bé instruhit de paraula de les coses contengudes en dites letres, qui sàpie parlar e ben dir aquelles de paraula, lo qual correu sie paguat de la bosa del Clavari menor.

Més, deliberaren sie feta una crida que dins tres dies totes les dones públiques e qui desonestament viuen e públicament tenen amichs, vagen al públich o buyden la Ciutat sots pena de açotar.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 87 (Prohomenies).

25

Després de tractar sobre les imposicions del dret de la farina dels estudiants estrangers, la Prohomenia acorda de pagar les estores de la casa de misser Assam, les quads li foren sostretes durant la guerra.

[Lleida, 1 desembre 1464]

E més, deslberaren que la Ciutat se encarregue lo dret impossar a la farina tan solament dels estudiants strangés, emperò que sien juristes e metges, e no hi à d'altres pus.

E més, deslberà dita Prohomenia que sien pagades a micer Asam les stores que de sa cassa foren presses per la Ciutat.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 95 bis (Prohomenies).

26

Albarà de setanta-cinc lliures per als lectors de les facultats de l'Estudi.

[Lleida, 2 gener 1465]

Del Studi sien signats albarans als qui ligen.

Més, deliberà dita Promenia que fins en .LXXV. lliures que són la mitat de aquelles .cl. lliures que la ciutat de Leyda ha offertes e promeses pagar als qui ligen les cadires en lo Studi de dita Ciutat, que lo Racional sigue los albarans dreçats al Clavari major de dita ciutat, segons les terces toquen als qui ligen dites cadires.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 101v. (Prohomenies).

27

Sobre desempnyorar els llibres de Predicadors, a l'hereu del físic Berenguer Gibert.

[Lleida, 1 abril 1465]

Die lune prima aprilis anno predicto.

Los honorables mossèn Pere d'Ager e mossèn Berthomeu Garoça, pahers de la Ciutat, feren justar los pròmens següents : mossèn Galceran Çaplana, mossèn Nicholau Agulló, mossèn Johan Vives, Pere-Arnau Segrera, micer Bernabeu Assam.

Dels llibres de Pricadós.

Après proposà lo síndich en Pere Texidor com per part del honorable Capítol li ere stat presentat un protest sobre los llibres que lo monestir de Pricadors de la Ciutat havie empenyorats per obs de la Ciutat al honorable mestre Gibert, *quondam*, e ara mossèn Steve Gau, gendre del dit mestre Gibert, ha fet donar deu dies per quiçar-los, si no, seran venuts, lo qual manament ha fet lo senyor Governador perquèls fos plasent hoir dit protest e deliberar e veure què és de fer.

Dels llibres de Pricadors, resposta al protest.

Deliberà dita Promenia que al dit protest sie respost a consell dels advocats de la ciutat ab inserció de un capítol contengut en la capitulació feta entre la Ciutat e lo hon. Capítol e clero sobre los censals emphitèotichs ab lo qual hi és ja provehit. E a de part sie parlat ab lo dit Capítol com la Ciutat té voluntat de satisfer als qui és tenguda, però, al present, com ells mateixs saben, no té forma.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 128v. (Prohomenies).

Carta de Joan II als paers de Lleida exigint-los el pagament de les pensions d'un censal que pertanyia a l'estudiant de Bolonya Pere-Jaume Boteller, del qual era procurador misser Anthoni Riquer, antic catedràtic de Lleida i ara conseller reial.

[Tàrrrega, 6 abril 1465]

Letra del censal d'en Boteller de Barçolona per micer Riquer.

Als amats e fels nostres los pahers de la nostra ciutat de Leyda, Lo Rey.

Amats e fels nostres :

Jatsia en Pere-Jaume Boteller, fill e hereu d'en Jaume Boteller, *quondam*, pare seu, domiciliat en la ciutat de Barçolona, lo qual de present no està sots obediència nostra, emperò, perquè som cert lo dit Jaume ésser feel e obedient a nostra Magestat e estudia diligentment en la ciutat de Bolunya, e consegüentment se digua aquexa Ciutat e los singulars de aquella són tenguts de fer e prestar-li quiscun any, lo primer dia de juny, vint-huyt lliures per omnia pensió de un censal, los quals recusaríeu, segons se diu, a aquell pagar, al amat e feel conseller nostre micer Anthoni Riquer, procurador del dit Jaume Boteller, pretenents, per causa del domicili que lo dit Pere-Jaume té en la dita ciutat de Barçolona, recaure en rebellió, e per tant no ésser tenguts a la paga de aquell, e com jamés lo dit Pere-Jaume no sie stat ne sia tengut ne reputat per nós rebelle, ne inobedient a nostra Majestat, tant per los respectes desús dits com altres, emperò per alguns justs motius a respectes nostre coratge en açò movents, a sobreabundant cautela volem, e nostre intent e expressant declaram, que del dit censal, axí en pensions com en propietat, sia respost al dit micer Anthoni, o a qui ell volrà, faent-li a cautela sobreabundant gràcia de aquell si per alguna via se sguardava per lo dit respecte de rebellió, o altre, a nós, o a nostra Cort. Per què, notificant-vos les dites coses, vos diem e manam de certa sciència e expressament, sots obtente de nostra gràcia e mercè, que del dit censal, axí en preu o propietat com en pensions degudes e devedores, com altres accessoris de aquell, responau al dit micer Anthoni Riquer, o a qui ell volrà, si e segons éreu tenguts al dit Pere-Jaume Boteller, com a hereu del dit Jaume Boteller, pare seu, fent aquell scriure en vostre cabbreu al dit micer Riquer, o a qui ell volrà, no obstant qualsevol obstacle o contradicció que per causa de la dita pretesa rebellió li pogué ésser feta.

Dada en la vila de Tàrrrega, a sis del mes de abril, any mil .cccc. sexanta cinch.

Rex Johanes. Solsona, Secretarius.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 130v. (Prohomenies).

Obligació de pagar cent sous per preu d'un llibre, Suma de Dret Canònic, que havia pertangut a misser Johan de Gallach.

[Lleida, 11 maig 1465]

Die sabbati .XI. madii, anno predicto.

Los honorables mossèn Pere d'Ager e mossèn Berthomeu Garroça, pahers de la ciutat de Leyda, dels nou pròmens feren justar los següents: mossèn Galceran Çaplana, Johan Vives, Pere-Arnau Segrera.

De mestre Berthomeu Sunyer. Del llibre de misser Gallach.

Deliberaren los dits pròmens, vist lo encant fet dels béns de micer Johan de Gallach per la Ciutat, en lo qual se mostre lo honorable mestre Berthomeu Sunyer, beneficiat en la Seu de Leyda, haver comprat hun libre appellat *Suma de Dret Canònic*, per preu de cent sous, e aquells haye pagats a'n Johan Castells, clavari menor de dita ciutat, e lo qual libre lo dit mestre Sunyer havie restituit al dit micer Gallach o a son procurador, segons mostra per albarà, scrit de mà de Leonart Fillol, servidor del dit micer Gallach, que lo síndich de la Ciutat li face debitori e obligació de pagar dits cent sous de Santa Maria de Agost en un any primer vinent, en un any après venidor, *ut in forma*, ab obligació dels béns de la Ciutat.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 135v. (Prohomenies).

Acord de conduir els doctors i els mestres que hauran de llegir a l'Estudi durant el curs vinent.

[Lleida, 13 octubre 1466]

Los dits honorables pahers feren justar los pròmens següents sobre lo fet del Studi: Galceran Çaplana, Pere-Arnau Segrera, Ramon Perpinyà, Jaume Navarra, micer Bernat Pelegrí, Odoart Çaporta, Jaume Vidal.

Deliberaren que attès que en lo Studi va molt per reformació de aquell útil e honors de la Ciutat, que sien haguts e conduhits los doctors e maestres, per legir les cadires doctorals e altres acostumades, sobre lurs salaris, e comunicar ab los doctors de aquell, e per haver los diners de aquells remeteren-ho als honorables Pahers e a micer Anthoni Riquer, Galceran Çaplana e Pere-Arnau Segrera.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 152v. (Prohomenies).

La Prohomenia de l'Estudi delibera sobre el salari dels catedràtics i la reparació de les escoles de la Universitat.

[Lleida, 15 octubre 1466]

Die mercurii .xv. octobris anno predicto.

Los honorables mossèn Johan Vives e mossèn Françoy Salvador, pahers de la ciutat de Leyda, feren justar los pròmens següents sobre los fets del Studi: mossèn Anthoni Riquer, Galceran Çaplana, Pere-Arnau Segrera, mossèn Miquel Cardona, mossèn Bernat Pelegrí, micer Berthomeu Mahull, Johan Navarra.

Dels salaris del Studi.

Als quals proposaren los dits honorables pahers com ells han parlat ab micer Anthoni de Bardaxí, micer Johan Rossell e ab altres doctors e mestres de les cadires de les scoles e Studi de la present Ciutat e que ells seran e són contents legir ab los salaris del any proppassat, però que volen saber d'on o qui'ls pagarà, e per ésser segur. E axí los plàcia provehir e veure d'on seran pagats. E axí mateixos demanen se adoben les scoles.

Dels salaris dels ordinaris del Studi.

Deliberaren que per quant va molt en la refformació del Studi e per lo legir les cadires ordinàries e com és degut que sie haguda persona o persones segones per assegurar dits salaris e que aquelles hagen mortitzacions e altres deutes e emoluments de la Ciutat per pagar aquells, axí que lo que procehirà de aquelles la mitat servesque als dits salaris e altra als deutes, en los quals los honorables pahers e altres en noms propis són obligats. E dat compliment al menor deute dels dos dessús dits, tots los altres servesquen als dits deutes. E que los dits hon. pahers e pròmens, en noms propis, fagen dita e obligata als ordinaris de pagar los salaris en les tandes acostumades, e que pels síndics los fermen carta de indemnitat, *ut in forma*, E per exhigir e haver e fer cara e solvintar dites mortitzacions e moluments per pagar dits salaris, elegiren ab los honorables pahers los dits hon. micer Anthoni Riquer, Pere-Arnau Segrera. E que lo clavari major rebe dites mortitzacions e tingue compte e pague als dits ordinaris.

Obligació dels salaris del Studi

E de continent los honorables en Pere Texidor, com a síndich, mossèn Johan Vives e mossèn Françoy Salvador, mossèn Miquel Cardona, micer Anthoni Riquer, micer Berthomeu Mahull, Pere-Arnau Segrera en nom seu propi e com a procuradors de mossèn Tomàs de Boxadors, en Johan Navarra e Galceran Çaplana, en noms propis, prometeren e juraren pagar los salaris ordinaris als ordinaris legints les cadires los salaris en les tandes acostumades e segons l'any proppassat obligant los béns etc.

Testes, Anthonius Puig et Gil Ivanyes, Ilerde.

E lo dit Pere Teixidor, síndich predit, migançant sagrament fermà carta de indemnitat als sobredits de la dita obligació, *ut in forma* etc.

Item los sobredits prometeren e juraren *ad invicem*, uns a altres, e si cas serie que per la dita obligació havien res a pagar, pagaran quiscú sa part etc.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 153 (Prohomenies).

32

A precís del catedràtic de Medicina Felip de Soldevila, es fa càrrec de la càtedra de Filosofia Natural de l'Estudi de Lleida el menoret fra Papiol, mestre en sagrada Teologia.

[Lleida, 19 octubre 1466]

De la cadira Filosofia Natural a Mestre Papiol.

Als quals pròmens fonch proposat per lo honorable mestre Felip de Soldevila que ell l'any passat legí la cadira de Filosofia Natural, e perquè ell té la de Medecina e ha a fer moltes absències, que porie dar bon recapte, he ha parlat per legir aquella mestre Papiol, qui és hom molt sabut e dispost en legir aquella. E lo dit mestre Papiol diu és conduhit legir la Taulegia en Sent Johan, e axí no u porie fer, però han-ho fet, ho haurie a fer, ab llibertat e licència dels dits hon. pahers, e serie content per anar fora, e que ell darie tal per legir en Sent Johan que serie servei a Déu e a la Ciutat servida. Per què suplica vullen tollerar e dar-li licència e conduint-ne altre sufficient en Sent Johan.

Deliberaren que actès que'l dit mestre Papiol és home famós e de molta ciència, e docte e útil a la cadira de Filosofia Natural, que en nom de Jesús haze e lige aquella. E sobre la cadira de Taulegia en Sent Johan, si lo que diu mestre Papiol serà ydòneu e sufficient, sie de nou conduhit, e si serà vist als hon. pahers no ésser ydòneu, hajan altre mestre ydòneu per legir dita cadira.

Arx. Mun., reg. 367, fol. 154 (Prohomenies).

33

Davant les dificultats de la Paeria per la plega de l'impost de la Lliura de l'Estudi, el Consell acorda de reduir el salari del lector de Teologia de l'església de Sant Joan.

[Lleida, 29 desembre 1467]

Proposició de disminuir los salaris del lector de Sent Johan e del ajudant.

E més, hi fonch proposat per lo honorable micer Anthoni Bardaxí dient e suplicant lo dit honorable Consell los fos plasent disminuir los salaris del

lector que lig la Sancta Theologia en la sglésia de Sent Johan, lo qual ha .xx. liures de salari, e lo del ajudant de notari de la Paÿria, que ha sexanta sous, los quals salaris se acostumen de pagar de la liura del Studi, e com aquella no se puxe arrendar ni se arrende ab gran part, tant com en dies passats, que quant los dits dos salaris, ne són relevats a ell ni altres ordinaris que ligen en lo Studi, no'ls ne ve sinó fort poca cosa perquè'ls hi plagués provehir-hi e diminuhir los dits salaris.

Diminutió de salaris del lector de Sent Johan e del ajudant de notari de la liura del Studi.

Quant al proposat per lo honorable micer Anthoni Bardaxí per la disminució del salari del lector de la Sancta Theologia e del ajudant de notari de la Paÿria, acordà e deliberà dit honorable Consell que attès que per la concurrència del temps la liura del Studi no se arrende sinó fort poch, que midessen ha la meytat que se'n solie haver en temps passat, que lo frare qualsevol que legirà la Sancta Theologia en la sglésia de Sent Johan, lo qual havie e acostumat haver vint liures de salari, que no haje de ací avant sinó dotze liures e no més, e lo ajudant de notari, que'n havie .lx. sous tots anys, per regir lo libre de la dita liura, no haje d'ací avant sinó trenta sous dels dits treballs e no més.

Arx. Mun., reg. 421, fols. 3v i 5 (Consells).

34

Un altre document relatiu al salari dels catedràtics.

[Lleida, 9 gener 1468]

Ultimadament hi fonch proposat per los dits senyors de pabers com ses savieses no ignoraven lo donatiu que ere stat ofert a la noble dona Elfa, muller del senyor Governador, de .xl. liures, de les quals li'n eren degudes la major part, e axí mateix com los ordinaris que legien en lo Studi no eren pagats, ni trobaven modo com los pagarien, ni d'on, per la qual causa foren lexats ja de legir, la qual cosa ere total destrucció de la dita Ciutat si lo Studi se desbaratave. E ells no havien ni trobaven modo ni manera, ni havien trobat fins ací, d'on los poguessen pagar, si donchs no tornaven e posaven lo impòsit segons l'any passat, ço és, en aquella mateixa quantitat e suma; per què'ls plagués deliberar en lo dit negoci, jatsie haurie prou que fer bastàs a pagar les dites coses.

Lo qual honorable Consell acordà e deliberà que lo dit negoci del dit impòsit fos remès a Promenia, e de fet remeté a la Promenia del Parlament, que vesen com se farie, ni en quina manera, vehent los càrrechs de la Ciutat quants són e los ordinaris quant havien haver, ni si's poguere donar orde se pagassen de altra part. E que ans de finar la quantitat del dit impòsit, se hagués a referir al dit Consell.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 8v. (Consells).

Els honorables mossèn Nicolau Pou, Pere d'Ager i Gabriel Spolter, paers, proposen al Consell General que sigui imposada la gitada als veïns de Lleida; si no, hom no podria pagar els lectors ordinaris de l'Estudi.

[Lleida, 15 gener 1468]

Més, hi fonch proposat per los dits senyors de pahés dients com la principal cosa perquè lo honorable Consell ere stat congregat ere per significar-los com los doctors e maestres que ligen les cadires en lo Studi de la present Ciutat, s'eren lexats de legir, que bé havie .viii. jorns que no legien, e açò perquè no eren pagats de lurs stipendis ne salaris, ne menys sabien d'on se pagarien ni poguessen ésser pagats, per la qual causa lo Studi estave en punt de desbaratar-se. E que ells dits senyors de pahers ho havien proposat a la Promenia dient-los los donassen consell en lo dit fet, e que pensasen d'on se pogueren haver diners per poder-los pagar als dits ordinaris. Los quals no havien trobat via ni manera d'on se poguessen pagar sinó per via de gitada, e que ells consellaven ne havien consellaç se lançàs semblant gitada del any passat e en aquella matexa quantitat ensemps ab lo inpòsit del senyor Rey, e, pagat inpòsit, del restant fosen pagats los ordinaris, e alguns altres deutes als quals la Ciutat és tenguda e obligada. E altra via ni manera no podien trobar d'on dites coses se poguessen pagar sinó per via de gitada. E ells no ignoraven com lo Consell pus prop celebrat havien comès a la dita Promenia pensasen d'on poguessen pagar los deutes als quals la dita Ciutat ere tenguda, e que del que pensat haurien fos referit al dit Consell perquè hi pogués provehir e donar conclusió. E axí, que-ls plagués voler-hi provehir degudament.

Que sie inposat lo inpòsit e gitada segons l'any passat e en aquella matexa suma.

Quant a la proposició feta per lo pagar dels ordinaris e altres deutes, los quals per neguna via pagar no-s podien sinó per via de gitada, acordaren e deliberaren que puy altra via no-s trobave per pagar les dites coses sinó per via de gitada, que fos feta la gitada ensemps ab lo inpòsit o fogatge del senyor Rey segons l'any proppassat fonch inposat, e en aquella matexa suma, axí emperò que fos vist per la Promenia apellada del Parlament com ni en quina manera fonch partida la dita gitada l'any proppassat, e si-ls parrie haguessen massa carregat a alguns, demenesquen aquella quantitat. E si poch a altres augmenten aquells, atribuhint-los als dits prohòmens tant poder en lo dit negoci quan lo dit honorable Consell havie. E que primerament ans que no faran lo dit departament los dits prohòmens haguessen a prestar sagrament e homenatge en poder de la hu dels senyors de pahés de bé e lealment haver-se en lo dit negoci, tota passió on amor, rancor, favor, mala voluntat a part posades, instant a la dita Promenia en Salvador Ribera tan solament en fer lo compartiment.

36

El Consell de la Paeria tracta de la qüestió entre misser Assam i la ciutat d'Osca, la qual, contrafent el privilegi unificador, mantenia en peu un Estudi General. Vexacions dels lleidatans que anaven a Osca.

[Lleida, 13 juliol 1468]

Los honorables mossèn Johan Gralla, mossèn Simó Balaguer e mossèn Jaume Urgellés, pahers, feren justar Consell General dins la Casa de la Paÿria...

Proposició de la alteració que és entre la ciutat de Oscha e micer Asam.

Al qual honorable Consell fonch proposat per en Johan Martí, Johan Colteller major, e Johan Colteller menor, pelicés de la present ciutat, dients com ells eren anats a la fira de Oscha per comprar ses mercaderies e coses de son ofici, e per certa diferència e alteració que és entre dita ciutat de Oscha e lo honorable micer Bernabé Asam los fonch dit los volien metre en la presó, perquè ells hagueren stat amagats en una casa fins a tant los hagueren guiats. E en la dita fira se trobà en Johan de Sent Johan, genre de Pere Belver, lo qual meteren en la dita presó, e, sinó que provà ere de Barchinona, encara hi fore. Per què suplicaven lo dit Consell volguessen parlar ab lo dit micer Asam e donar algun respòs en lo dit fet, si no, que no ls calguere anar ni a ells ni a altres de la present Ciutat a neguna fira en Aragó, car per dit se tenen que tants quants se trobaran en Aragó los faran penre.

Lo qual honorable Consell acordà e deliberà que, attès que del dit negoci se haurie a parlar ab lo dit micer Asam, fos remès, e de fet remeté, a la Promenia de la Guerra, donant-los tot aquell poder que lo dit Consell General ha en provehir degudament en dites coses com mils los parrà.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 80 (Consells).

37

Sobre la paga als catedràtics ordinaris de l'Estudi.

[Lleida, 11 octubre 1468]

Més, fonch deliberat per dit honorable Consell al proposat per dits honorables pahés dients com los doctors e maestros que hajen a legir ordinàriament en dit Studi no volien legir per no ésser pagats alguns del passat ni sabien com ni d'on foren pagats del sdevenidor. Que fos remès, e de fet remeté dit Consell, com ni d'on ni en quina manera foren pagats dits ordinaris, axí bé dels ròsechs passats com encara del any propvenidor a la Promenia del Studi, donant e atribuhint an aquella tant poder com lo honorable Consell General ha per lo dit fet.

Poder al síndich

Donant encara poder al síndich de fer e fermar en nom de la ciutat qual-sevol obligacions e indempnitats e altres instruments, segons per la dita Promenia fore deliberat, ni prometents ni obligants, ni...

Testes predicti.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 45v. (Consells).

38

El catedràtic misser Gispert de Remolins reclama el seu salari.

[Lleida, 20 novembre 1468]

Més, hi fonch proposat per lo honorable micer Gispert de Remolins, doctor en Decrets, dient com a ell eren degudes algunes quantitats, per la Ciutat, dels salaris a ell stipulats e promesos per legir ordinàriament en lo Studi de la present Ciutat una cadira de Cànones, de les quals quantitats li here entratengut lo magnífich mossèn Nicholau Pou, cavaller; per què sopicave lo dit honorable Consell volgués donar orde en pagar-lo, altrament los suplicave lo ha-guessen per scusat, que ell procehirie contra lo dit mossèn Pou.

Lo qual honorable Consell remeté dit fet ab tots incidents, dependents e emergents a la Promenia del Studi, donant-li tant poder com lo dit honorable Consell ha sobre lo dit fet.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 47v. (Consells).

39

Reclamació semblant feta pel doctor misser Joan Rosell.

[Lleida, 20 novembre 1468]

Proposició de pagar micer Johan Rosell

Ultimadament hi fonch proposat per dits pahers dients com lo magnífich mossèn Nicholau Pou havie feta oferta pagar al honorable micer Johan Rosell certa quantitat que li ere deguda del salari de la conducció de la Lectura que havie feta en lo Studi com a ordinari. E en nom lur propri li havie feta obligació de la dita quantitat, lo qual micer Rosell congoxave lo dit mossèn Pou per quèls plagués voler donar alguna orde lo dit micer Rosell fos pagat.

Remissió a Promenia del Studi

Lo qual honorable Consell remeté lo dit fet a la Promenia del Studi atri-

buint en aquella tot plen poder e tant com lo dit Consell havie per provehir en dit fet e donar orde lo dit micer Rosell fos pagat del que degut li ere de alguns emoluments de la Ciutat del que lo dit mossèn Pou li havie ofert pagar.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 47 (Consells).

40

El Consell de la Paeria atorga cent sous per a afegir una hora més a la Facultat de Medicina.

[Lleida, 19 maig 1469]

Proposició de afegir cent sous per la cadira de Medicina.

Més, hi fonch proposat per los dits senyós de pahés que ls fos placent afegir cent sous als qui legiran les cadires de Medecina per forma que axí com n'i ha dues, sien tres, ço és, que hajen a legir a tres hores del dia de Medecina, axí com de les altres sciències, e serie cosa de evitar alguns inconvenients e malenconies que en dies passats per dites cadires de Medecina se són seguides entre los metges, e serie cosa de grandíssima utilitat dels stodiants.

Afegiment de cent sous per la cadira de Medecina

Lo qual honorable Consell, hoïda dita proposició e altres coses axí per los dits pahers com altres narrades e dites, acordà e deliberà fossen afegits als ordinaris que legien les cadires de Medecina en lo Studi de la present Ciutat per lus treballs, cent sous, axí, emperò, que se haje a legir en lo dit Studi de la dita sciència de Medecina per tres voltes lo dia, e no en altra manera, los quals cent sous se hajen a pagar de les pecúnies e loch hon se pagaran los altres salaris dels ordinaris del dit Studi.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 62 (Consells).

41

El Consell de la Paeria acorda que hom doni als catedràtics llur salari de la gitada d'aquell any i de les quantitats sobreres de l'impost reial.

[Lleida, 24 agost 1469]

Proposició de pagar los ordinaris del Studi

E més, hi fonch proposat per lo honorable en Pere-Arnau Segrera dient com los ordinaris del Studi no ajen pagats de lus salaris del any present, e la festa de Sent Luch se atañava, e los dits ordinaris havien deliberat, puys pagats no són, de no legir ni muntar gens en les cadires, e los stodiants havien sentit dites coses staven en punt molts e los de més anar-se'n en altres Studis, la qual cosa serie molt dampnosa e carregosa a la Ciutat; per què ls plagués

voler provehir en lo dit fet, car lo Studi, com sabien, ere hu dels principals membres de la Ciutat.

Remissió a Promenia del parlament e inpòsit del dit fet

Lo qual honorable Consell, hoïda dita proposició e altres coses moltes, acordà e deliberà que los dits ordinaris fosen pagats, axí com ere de rahó e de justícia, puys havien treballat e ls ere stat ofert, los quals se havien a pagar del inpòsit o gitada fets l'any present, remetent dites coses a provissions fahedores per ésser pagats dits ordinaris ab tots incidents dependents e emergents a la Promenia del inpòsit e del parlament, puys del dit inpòsit se ha a pagar dits ordinaris. E si per la cuyta que és de la paga de dits ordinaris e per ésser la festa de Sent Luch prop, e no desbaratar lo Studi, serà vist a la dita Promenia lo dit inpòsit e gitada ésser executat e plegat, de tot se face, remetent totes dites coses a la dita Promenia, atribuhint-li tant poder com lo honorable Consell ha sobre les dites coses.

Arx. Mun., reg. 421, fol. 88 (Consells).

42

El mestre en Medicina i rector de l'Estudi, Lluis de Fachs, amb un cert nombre d'estudiants, intimen el Consell General que si no paguen als catedràtics els salaris deguts, aquests no llegiran. I ja eren molts els escolars que preparen la roba i els llibres per marxar fora de Lleida.

[Lleida, 2 octubre 1469]

Proposició de pagar los ordinaris del Studi

Més, hi fench proposat per lo magnífich mestre Luís de Fachs, mestre en Arts e en Medecina e ractor del Studi de la present Ciutat, acompanyat de una flota de estudiants, dient e exposant al dit honorable Consell com lus savieses no ignoraven com los ordinaris del dit Studi que havien legit l'any passat no eren stats pagats, hoc encara, n'i havie alguns que ls ere degut de altres anyades alguns ròsechs, e que havien dit hoc encara jurat dits ordinaris que, si no eren pagats, no legirien ni muntarien en cadira negú d'ells; per la qual causa molts dels stodiants se'n volien anar, que ja tenien la roba e llibres trocats, e altres que havien voluntat de venir, se'n volien anar en altres studis, car per no fer res ni stodiar no ls cobé star en la present Ciutat, ich e altres coses moltes; per quèls fos placent voler donar orde dits ordinaris fosen pagats e legissen, car si ho feyen certament s'ich aplegarie gran Studi, per la qual causa no se'n podie seguir sinó grandíssim útil e profit a la Ciutat e habitants en aquella. E açò fesen sens dilatar, per forma ell e altres poguessen scriure a alguns venguessen, los quals staven preparats sperant avís.

Sie venuda la Cogullada per .ccc. liures, les .c. per pagar los ordinaris

E lo dit honorable Consell, hoïda dita proposició, attès que lo dit Studi és membre principal de la present Ciutat, e s deu molt atendre en conservar aquell,

per la grandíssima utilitat que'n segueix quiscun any a la Ciutat, acordà e deliberà que fossen manlevades cent liures sobre lo terme de la Cogullada, no obstant ja fos stada venuda al honorable en Simó Balaguer per preu de docentes liures juxta forma de certs capítols, e fos feta venda del dit terme de la Cogullada per tres-centes liures, si donchs lo dit en Simó Balaguer no volie prestar les cent liures, a quelsevol persona que prestar volgués dites .ccc. liures de les quals ne fosen tornades les docentes al dit en Simó Balaguer per les .cc. que havie comprat dit terme, e les altres cent fosen compartides entre los ordinaris en paga e prorata dels salaris a ells deguts del any passat, la qual venda se hagués a fer en la manera e ab los capítols que fonch venuda al dit en Simó Balaguer. E que no s'i pogués manlevar més ni pogués ésser venuda per més sinó per les dites .ccc. liures ne's pogués obtenir dispensació del jurament de la ordinació que fonch feta pel Consell General les hores que fonch feta la venda al dit en Simó Balaguer, ans, si se obtenie dita dispensació occorrent qualsevol necessitat, no sie haguda per obtenguda, ans tots aquells que demanaran dita dispensació encórreguen en la pena del jurament. E que del impòsit e gitada fets l'any present en la present Ciutat fossen pagades dites cent lliures que ara novament se manlevaran sobre la dita Cugullada, e aquelles fosen restituhides e quitades al comprador de la dita Cugullada, del qual impòsit los dits ordinaris se havien a pagar. E les restants .cc. liures del dit preu fosen luhides e quitadas de les restes dels impòsits e gitades que's faran los anys .LXX., setant' hu, e, si no y bastaran, hi sie fet compliment de les restes del any setantados e de aquí avant tro a tant la dita Cugullada fos quitada e tornada en mans de la Ciutat. Remetent totes aquestes coses, axí lo contractament, com lo fer e ordenar los capítols de la venda, com qualsevol altres coses dependents e mergets per lo dit negoci per qualsevol via, a la Promenia del Capbreu, donant tant e tot aquell poder que lo dit Consell havie sobre les dites coses, donant e atribuhint plen poder al Síndich de fer e fermar la venda desús dita e totes altres coses que per la dita rahó seran deliberades per dita Promenia, etc. remetent etc. obligant etc. *Testes, discretus Petrus Tarroç, minor notarius et Bernardus Ferrari, virgarius domus Patierie.*

Arx. Mun., reg. 421, fol. 89 (Consells).

43

Gispert de Remolins demana al Consell General que li siguin pagats certs deutes endarrerits del seu salari ordinari.

[Lleida, 22 gener 1470]

Més, hi fonch proposat per lo honorable micer Gispert de Remolins, sopllicant dit Consell li plagués donar algun bon orde e manera ab tota eficàcia de fer-li la rahó e pagar-li de certs ròsechs li són deguts del salari del legir ordinàriament en lo dit Studi de la present Ciutat. E açò'ls aurie a molta gràcia, com hagués massa temps li fos degut, e jatsie que ell pogués bé usar de molts remeys de justícia, emperò que non havie volgut fer fins ací, volent usar de bona equitat amb la Ciutat; per què'ls plagués voler-hi provehir.

Remissió del dit fet a la Promenia del Capbreu

Lo qual honorable Consell remeté lo dit fet a la Promenia del Capbreu, donant e atribuhint-li tant poder com ha lo dit Consell en provehir en dit fet e donar orde de alguna part fos pagat dit Micer Remolins.

Arx. Mun., reg. 422, fol. 2 (Consells).

44

Una proposta al Consell General perquè sigui col·locat al Col·legi de Domènec Pons un fill de Simó de Torres.

[Lleida, 17 abril 1470]

Proposició que sia col·locat lo fill d'en Simó de Torres, notari, en lo Col·legi.

Més, hi fonch proposat per lo discret en Simó de Torres, notari, que com lo fundador del Col·legi del Studi de aquesta Ciutat haze ordenat que en lo dit Col·legi sia col·locat un fill de la Ciutat, estudiant, a presentació dels senyors de pahers e Consell tota veguada que lo dit loch vaguarà, lo qual loch vuy obté un fill de mossèn Bertran Dezvalls, *quondam*, lo qual flaquament prossegueix son estudi, e per quant ell dit Simó té un fill qui studie Cànones e és de parentela del dit fundador de part de sa mare, e axí ha donat orde lo dit Valls, ab voluntat de son frare e de mossèn Cardona, cunyat seu, ha feta procura a ell dit Simó per resignar lo dit loch perquè lo dit son fill pusqua obtenir aquell. E per ço suplica lo dit Consell, pus ell ha guanyada dita resignació e és de la parentela lo dit son fill, voler deslberar e ordenar lo dit son fill entre e sia presentat en lo dit loch, ultra que se'n farà servey a nostre senyor Déus ell ho reputarà a molta gràcia e mercè.

Que lo fill d'en Simó de Torres sie presentat al prior e collegials del Col·legi.

En quant al proposat per lo discret en Simó de Torres, notari, lo dit honorable Consell, considerant que lo dit Simó ha guanyada la sobredita resignació e ab beneplàcit dels parents del dit Valls, e té la procura per resignar, segons diu e actès encara que lo dit son fill se asstereix ésser de la parentela del fundador del dit Col·legi, acordà e delliberà lo dit honorable Consell que per aquesta vegada lo fill del dit en Simó de Torres sia presentat en lo dit loch del dit fill de mossèn Valls, donant e atribuhint poder als senyors de pahers o als dos de aquells aquell presenten al prior e collegials del dit Col·legi segons és acostumat.

Arx. Mun., reg. 422, fols. 6 i 7 (Consells).

45

El Consell de la Paeria comana la forma d'esmerçar quatre-centes o cinc-centes lliures per a proveir de queviures la Ciutat, singularment perquè els estudiants, a causa de la penúria alimentària, no abandonin l'Estudi.

[Lleida, 4 octubre 1470]

Aprés proposaren la gran strema e pobresa de forments que ha en la Ciutat, e per als estudiants e per als altres que no troben forments, perquè-ls plàcia veure e delliberar què és de fer per provissió de la Ciutat, car los estudiants se'n van per no poder trobar forments.

E lo dit honorable Consell, quant als dos caps proposats per los honorables pahers, és a saber, als forments per provissió de la Ciutat, acordà e delliberà sie vist per los menestrals de la Ciutat la obra del pont si és necessària e si es pot flixar fins al stiu venidor, e si comportar se porà .cccc. o .ccccc. lliures, ab voluntat de les persones eletes per los crehedors de aquelles, sien comanades a una persona sufficient e segura ab aquelles millors canceles e seguretats que fer ni ordenar se puxe, e aquelles sien smerçades en forments per provissió de la Ciutat, a fi no vaguen dits diners e facen algun servey a la Ciutat. E en lo stiu o a les messes venidores les dites pecúnies sien íntegrament restituhides e en la dita obra del pont convertides, segons són stades destinades, remetent aquest fet a la prudència dels honorables pahers e prohòmens de la guerra...

Arx. Mun., reg. 422, fol. 50v. (Consells : esborrany).

46

El Consell estableix la manera com seran pagats els lectors de l'Estudi en el curs tot just començat.

[Lleida, 18 octubre 1470]

Proposició com seran pagats los ordinaris del Studi ni d'on.

Més, hi fonch proposat per los dits senyós de pahers com no ignoraven que lo endemà de la festa de Sent Luch tots los ordinaris qui ordinàriament havien a legir en lo Studi de la present Ciutat per tot aquell any havien acostumat a fer lurs principis. E com n'i hagués molts, e los de més, qui deïen no volien fer dits principis ni menys legir en lo dit Studi sens que primerament no fossen bé al segur de lus salaris acostumats, per la qual causa ells havien congregada la Promenia del Studi per provehir en dites coses per lo gran dan que's seguire a la Ciutat si lo Studi se desbaratava, havien pensat que los dits ordinaris fosen pagats de la gitada imposadora en lo any vinent axí com ere stat praticat de alguns anys ençà, e que fosen mesos bé al segur. E perquè

la primera paga dels dits ordinaris se havie a fer a les festes de Nadal, e no és acostumat imposar lo impòsit e gitada fins passat Nadal que fos imposat lo del impòsit e gitada en lo mes de nohembre, e que fosen triades quaranta o cinquanta persones de la Ciutat que bestraguessen lo que imposat los serà per forma se puxe fer la paga primera del Nadal íntegrament. E si'ls parie, fos donat a plegar dit impòsit e gitada a'n Luís de la Fàbrega e a'n Felip Amorós, porter, los quals hi havien donat bon recapte, en la col·lecta del dit impòsit e sens despeses; per què'ls plagués voler deliberar en dites coses.

Sien pagats los ordinaris del impòsit del any venidor

E lo dit honorable Consell, hoïda dita proposició e altres moltes coses, acordà e deliberà, atesa la evident utilitat e profit que's segueix als habitants de la present Ciutat per lo dit Studi, que lo fogatge e gitada que's havie imposar après les festes de Nadal del any propvenidor mil .cccc. setanta hu, fos imposat per tot lo mes de nohembre primer vinent e que fos donat a col·legir e plegar a'n Luys de la Fàbrega e a'n Felip Amorós, porter, los quals hi havien donat bon recapte en plegar-lo l'altra volta que'n plegaren sens despeses dels habitants en la Ciutat, ço és, en l'any mil .cccc.lxviii. E que los dits collidós treballen ab suma diligència per totes ses forces en haver exhibit d'aquí a les festes de Nadal del dit impòsit e gitada fahedora, cent o .cxv. liures per forma se puxe per la primera paga als dits ordinaris. E que los dits senyors de pahers treballen en haver de la marmesoria d'en Gallart cent lliures, les quals eren stades ofertes, e lo que haver ne poran, e aquelles servesquen en fer la segona paga als dits ordinaris en la festa de Sent Johan. E que aquesta quantitat de la que haver se porà de la dita marmesoria fos presa de la dita gitada fos convertida en luýció e quitació de la Cugullada, ensemps ab lo que restarà de la dita gitada iuxta la ordinació feta per Consell General per lo dit fet del empenyorament o vendició de dita Cugullada. E si de la dita marmesoria nos podie haver neguna cosa, que los dits ordinaris fosen íntegrament pagats de la dita gitada de lurs salaris com los anys passats. Remetent la taxació del dit impòsit e gitada fahedora per lo any venidor a la Promenia que féu lo del any present, atribuhint-li plen poder sobre totes les coses occorrents per la dita gitada e impòsit ab tots incidents e dependents com del any present. E si cas ere que los dits en Luýs de la Fàbrega e Felip lo porter no volien acceptar lo càrrech de la plega, la dita Promenia hi puxe metre aquell plegador que bé li venrà.

Arx. Mun., reg. 422, fols. 32r. i 33 (Consells).

47

Els paers demanen al Consell que hom cerqui mitjans per a la paga de Nadal als catedràtics ordinaris.

[Lleida, 2 desembre 1471]

Doctors ordinaris

E més, proposaren que, attès que los doctors cathedrants e legints les cadieres doctorals del Studi han treballat he fatigat de legir e és rahonable cosa sien

satisfets, e la primera taxa de llur salari sie a Nadal propvenidor, que'ls plàcie delliberar sien pagats e dar orde.

Que sien pagats los ordinaris

E mentre los dits vots se prenien e es rebien, lo dit honorable Consell sobre les coses proposades dessús féu les delliberacions següents.

E quant a la solució e paga del stipendi dels ordinaris del Studi de la present Ciutat, lo dit honorable Consell General acordà e delliberà que los ordinaris del dit Studi sien pagats de aquelles pecúnies que més promptament haver se poran. Remetent aquest fet a la dita Promenia de Capbreu ab tot ple poder e tant com ha lo present Consell, ab tots incidents dependents.

Arx. Mun., reg. 422, fol. 90 (Consella).

48

El mestre en Medicina Lluis de Fachs reclama certes quantitats a ell degudes per les lliçons donades a la Universitat de Lleida.

[Lleida, 20 febrer 1472]

Enaprés proposà lo honorable mestre Luýs de Fachs, metge, dient que com a ell li sien degudes certes quantitats per la lectura de la cadira de Medecina de temps passat e'n tingue tres albarans, dels quals ell ha trobat loch de hon serà pagat, que és de la gitada del fogatge, de hon semblants salaris se acostumen a pagar, per què suplique provehir-hi ell sie pagat e no sie feta exempció de persones en ell.

Que sien refets los albarans de mestre Fachs

Quant al fet de mestre Fachs, que li sien refets los albarans en hu e dreçat a Luýs de la Fàbrega que'l pague, e que lo honorable Racional lo signe, pagades primer les consignacions fetes de dit impòsit.

Arx. Mun., reg. 422, fols. 93 i 95 (Consells).

49

Una altra reclamació del metge Lluis de Fachs al Consell General de la Paeria. Pagament d'un deute a Eduard Saporta.

[Lleida, 15 maig 1472]

Del mestre Ffachs.

Encara proposaren que com al honorable mestre Loís Fachs, metge, sie deguda certa quantitat per la lectura de la cadira ordinària de Medecina dels

anys passats e no sie pagat, e entenguen convenir la Ciutat per dita rahó davant lo senyor Governador, sie cosa pus [rahonable], pus ha fet lo treball, haga lo stipendi com los altres han degut, que'ls plàcie provehir-hi, attès que ell té albarans de manament [de pagar] dit deute, he ha obtenguda vènia per poder convenir la Ciutat.

Que sie pagat mestre Fachs

Sobre lo qual fet lo dit honorable Consell General, vistes e ateses les coses desús proposades e altres per dit fet fents, acordà e delliberà que lo dit deute sia pagat al dit Mestre Fachs de les pecúnies del impòsit venidor del [any] setanta-tres, consignat aquell sobredit impòsit e parts d'aquells, ço és, de present per al cars, a ffi lo dit mestre Fachs sie pagat com és [de] molta rahó.

Que sie pagat n'Adoart Çaporta.

Enaprés los dits honorables pahers proposaren que actès que al ven. en Odoart Çaporta, mercader, són degudes certes quantitats per ell bestretes en obrar e reparar les Scoles de Leys, de Taulogia e de Lògica, de manament e per delliberació de la Promenia del Studi que'ls plàcie delliberar de hon serà pagat com és rahó, puis ha bestret per la Ciutat, sobre lo que bestret ha.

Remissió de dit fet a la Promenia de Capbreu

Acordà e delliberà lo dit Consell General e la dita proposició remeté a la Promenia de Capbreu, dant e atribuyint-li plen poder de pagar al honorable en Odoart Çaporta del que bestret ha per la obra de dites Scoles, de allí e hon poran e vist los serà mils e pus spedient e tant com ha lo dit Consell ab tots incidents, e que sie pagat com pus prest fer se porà.

Arx. Mun., reg. 422, fol. 102 (Consells).

La Prohomenia de l'Estudi assenyala salari al metge Guillem Mascarell.

[Lleida, 2 juliol 1473]

Los honorables mossèn Galceran Çaplana, micer Johan Piquó, mossèn Bernat Siurana, pahers l'any present, justaren los pròmens següents: mossèn Miquel Cardona, micer Berthomeu Mahull, micer Asam, micer Bernat Pelegrí, Aduart Çaporta, Johan Navarra.

Franquesa de mestre Mascarell

Los quals, a proposició dels honorables pahers, acordaren e deliberaren que mestre Guillem Mascarell, metge, legint ordinàriament la segona cadira de Medicina en l'Estudi, vista la bona condició e residència personal fa en la present

Ciutat e comport done als habitants de aquella en lo salari a ell pertanyent, ço és, que hage aquell, axí com mestre Felip ha, ab íntegre d'ací avant.

Arx. Mun., reg. 459, fols. 3v. (Prohomenies).¹

51

Proposició per a fornir de blats la Ciutat a l'objecte que els estudiants i altres persones necessitades n'estiguin ben proveïts.

[Lleida, 10 i 12 setembre 1473]

Los quals, a proposició dels honorables pahés sobre la provisió dels blats fahedora, acordaren e deliberaren que quant al fet de la provisió per ara necessària als estudiants e persones de la ciutat menesteroses de blats, que de present sie feta cerqua per la present ciutat per los hon. pahers, cascuns per sa parròquia, ab hun o dos pròmens cascú que vists los seran, e sàpien cascun quant forment e blat tendran e quants mengadós, así sabut, se puxen propendre blats de aquells per als desús dits estudiants e persones menesteroses, enaxí que, prenent-ne de hun singular hun cafís, repetit ab albarans e com vist serà als hon. pahers entre aquells, e pagat ans que no-l donen, més, sie pres de altre singular altre cafís, así sie provehit a obviar al desús dit. E sabut quant forment sobre en la dita Ciutat, e levada la provesió que serà mester per a sembrar, sie vist quant blat serà mester a provesió de la Ciutat, quant a la provesió fahedora de blat per al sdevenidor. Acordaren e deliberaren que sie scrit a mossèn Pere-Luís de Olzinelles, senyor de Torreserrona, li plàcie venir ací, e sie parlat ab ell e ab mossèn Botella e altres senyós de lochs e persones de lochs circumvehins e persones e pendre tants blats com poran. E per expedició de dites coses sie tramesa una persona hàbil, discreta e entessa per distoner [sic] dits blats e contractar ab les persones que sabran vendran blats e a parlar aquelles e qui prendrà dits blats per la Ciutat, axí que, si vendre-los-an, la fatiga sie de Leyda asò que retornar sie vist si haurà prou blats perquè no calgue anar a les parts marines.

[En la sessió del 12 de setembre]

E encara acordaren e delliberaren que, attès que's diu és hoc per relació del honorable mossèn Siurana, paher, e en Pere Sunyer, prohóm, que Francí Salvador és stat inobedient jurar com dit és, ocultàs quant blat tenie e encara ha perturbat son germà no juràs e ha dit e fet alguns actes inobedients e menyspreu del dit paher, que sie més en la presó, e que stigue per dos dies. E que del forment tenen los ne sie presos .X. cafisos e sien venuts a .VIII. sous fanega per a les persones menesteroses e stodiants, com sie bé de la Ciutat e conservació del Studi e persones miserables.

Arx. Mun., reg. 459, fols. 13v. i 15 (Prohomenies).

1. Advertim que aquest volum de *Prohomenies* no segueix l'ordre de numeració dels registres anteriors per un error de classificació pel fet d'haver estat confós amb un llibre de *Consells*.

52

Conducció de la càtedra de Decrets a favor del doctor misser Bernabeu Assam, ciutadà de Lleida.

Lleida, 5 octubre 1473

Die mercurii .v. octobris anno .m.cccc.lxx. tercio.

Los magnífichs mossèn Galceran Çaplana e mossèn Bernat Siurana, Pahés de [Leyda], e ab intervenció del honorable en Francí Coll, clavari l'any present del Studi elet lo honorable Consell General present e consentint poders e demés e han acostumats en virtut de privilegis inconcussament observats d'elegir e conduhir hun dels legints quatredans en cascuna facultat, elegiren e conduÿren lo honorable micer Bernabeu Asam, doctor en decrets e ciutadà de la present Ciutat, per a la cadira del Decret del present any ab lo salari e emoluments acostumats.

Testes, mossèn Pere-Arnau Segrera, Pere Texidor, Simó Balaguer e Manuel Vilaplana menor.

E de continent sobrevingué lo dit micer Bernabeu Asam, elet dessús dit e acceptà la dita cadira segons dita elecció.

Testes predicti.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 25 (Prohomenies).

53

La Prohomenia de l'Estudi de Lleida acorda de reparar les escoles i de posar a la deliberació del Consell General de la Paeria la qüestió del salari dels catedràtics.

[Lleida, 11 octubre 1473]

Los honorables pahés mossèn Galceran Çaplana, micer Johan Piquó, pahés l'any present, feren justar la Promenia de l'Estudi e foren-hi los dejús scrits: mossèn Francesch Sunyer, micer Berthomeu Mahull, Pere-Arnau Segrera, micer Balambeu Asam, micer Bernat Pelegrí, Aduarç Çaporta, Johan Suera, Johan Navarra.

Los quals, a proposició dels honorables pahés, que proposaren que Sent Luch ere molt prop e los legints e ordinaris havien a legir e les scoles staven molt malament, ques derocaven e havien mester adop, axí que ls sie plasent provehir-hi, acordaren e deliberaren e donaren poder a mossèn Pere-Arnau Segrera e a n Aduarç Çaporta, vejen lo diner del diluns e dimarts de la Quaresma e lo diner de la carn de la Quaresma aquella persona o persones, e per aquel preu que vist los serà, e paguen a n Polo e adob les dites scoles, segons és tengut per capítols ja fets.

Més, proposaren que los legints ordinaris no volen legir sinó stant al segur, axí que ls sie plasent provehir d'on seran pagats, acordaren e deliberaren

que diluns propvinent sie tengut Consell General per dita faena, e allí deliberat serà.

Quant al fet proposat per micer Remolins, que diu li són degudes be .xlii. o xliii. lliures dels anys passats, acordaren e remeteren dit fet a la Promenia del Blat a qui n'és remès per Consell General.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 25v. (Prohomenies).

54

El Consell General de la Paeria pren a càrrec seu les propostes fetes set dies abans per la Prohomenia de l'Estudi.

[Lleida, 18 octubre 1473]

Del salari

Més, proposaren que com lo Studi de la Ciutat sie hu dels principals membres de aquella, e sie cert comencen a legir tal dia com huy ab los salaris acostumats e com per cessament de pagar les rendes axí de marmessories com altres no-y hage forma de pagar los salaris dels doctors cathedrans legints en dit Studi, e sie necessari aquells ésser pagats, com axí e a inducció d'ells e hagen començat legir prometent-los ells en lo present Consell se proveyrie de llur paga, e al temps serien pagats, e en los termes acostumats, que'ls plàcie delliberar e provehir sien pagats dits doctors cathedrans legints.

Adob de Scoles

Encara proposaren que, com les Scoles del Studi sien molt dirruÿdes, axí per cubertes com per solaments, que sie molt necessari provehir-hi a ffi aquelles sien sostengudes, que'ls plàcie delliberar-hi degudament e per proveyr almenys ans que altres.

Salari dels doctós. Adob de Scoles

Sobre la proposició del salari dels doctors legints e ordinaris e obres de les Scoles, acordà, delliberà e remeté dits fets a cascú d'aquells lo present Consell General als honorables pahers e pròmens del Studi ab tot poder de fer qualsevol provisions necessàries e que vistes los seran per dit fet, e despendre axí diners del diner de la carn de la Quaresma, ròssechs deguts, axí del diner de la carn, com *alias*, e manlevar a censal e cambi o segons vist los serà, e tal tant e tant bastant poder com ha lo present Consell General, e haver porie ab totes incidents, dependents e emergents etc., enaxí que per defaliment de potestat alguna cosa o coses per ells fetes en temps algú no puxen ésser abolides, ans sien perdurables. E donaren de present poder a n Johan Torres, síndich, present, e Consell de la Promenia face e ferme totes e sengles cartes de censals, lletres de cambi, cartes de indemnitats a persones obligadores ab specials e generals obligacions, hostatges, e altres segons *ut in alia*...

Mestre Calderó

Més, acordà, deliberà e remeté lo present Consell la suplicació dada per part de mestre Calderó als honorables pahers e pròmens del Studi ab tot poder e tant com ha lo present Consell.

Arx. Mun., reg. 423, fols. 22v. i 24 (Consells).

55

La Prohomenia de l'Estudi pren mesures per a la reparació de les escoles i assegurar el salari dels doctors conduïts.

Lleida, 26 octubre 1473

Die .xxvi. octobris, anno a nativitate domini .m.cccclxx.iii. — Los honorables mossèn Miquel Moliner, mossèn Galceran Çaplana, mossèn Bernat Siurana, pahés l'any present, feren justar los prohòmens següents: mossèn Miquel Cardona, mossèn Nicholau Agulló, micer Berthomeu Mahull, micer Anthoni Riquer, Pere-Arnau Segrera, Pere Sunyer, Johan Suera, Aduart Çaporta, Johan Navarra, Lufs Serra.

Salari dels ordenaris

Los quals, a proposició dels honorables pahés sobre lo salari de què seran pagats los doctors e cathedrans legins e ordenaris, atès que los impòsits cessen, acordaren e deliberaren que atès que-y ha pecúnies del impòsit del any .LXXIII., que de aquell sien preses les quantitats necessàries per a la primera paga de Sent Thomàs, ab tal pacte que, tota hora que lo dit impòsit se haurà a pagar, sien restituïdes les dites quantitats que preses seran per dita primera paga e hon vist serà les hores als dits honorables senyors pahés e pròmens del Studi, manant de present los albarans necessaris als collectors de dit impòsit, *ut in forma*, los quals albarans los sien liurats a vespra de Sent Thomàs.

Obra de les scoles

Més, acordaren e deliberaren que per obrar les scoles de dit Studi e per torna les .x. lliures de Berenguer de Rius que ha prestades per a dita obra, consignaren .xxv. lliures de les restes degudes per los collectors de Montmagastre levats los folis e miserables. Enaxí que sie fet lo compte d'aquells e del que pagat s'és. E vist quant és degut, sie sostret lo collidor e ses fermances paguen.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 30 (Prohomenies).

56

Salari del reverend mestre Antoni Calderó, igualat com els altres doctors de l'Estudi.

Lleida, 24 desembre 1473

Divendres al .XXIII. de dehembre any .M.CCCC.LXXIII.

Los honorables mossèn Galceran Çaplana, mossèn Bernat Siurana, pahers l'any present, feren justar los prohòmens següents : mossèn Johan Agostí, mossèn Bernat de Sent Climent, Pere-Arnau Segrera, Simó Balaguer, Manuel de Vilaplana, Odoart Saporta, Luís Serra, mestre Calderó per .XXIII. liures.

Los quals, hoÿda la proposició dels honorables pahés sobre lo que és demanat per mestre Calderó, que demane ésser eguallat en lo salari als altres doctors, com és stat fet als altres doctors de altres facultats, hoÿda la remissió feta per lo honorable Consell General a la Promenia present, acordaren e deliberaren que en lo nom de Déu, vista la utilitat que lo reverent mestre Anthoni Calderó fa en la present Ciutat, axí per dita lectura com per prehicacions e en altra manera, que sie egualat per al present any e per d'aquí avant iuxta la forma dels altres en lo salari, e li sien dades .XXIII. lliures, e li sie refet lo albarà in forma.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 38v. (Prohomenies).

57

Per una lletra rebuda de part del Rei, els paers i els prohoms de Lleida acorden, bé que absent per la seva ambaixada a la Cort de Joan II, de conduir misser Bernabeu Assam per al pròxim curs a la càtedra de Decrets.

Lleida, 24 març 1474

Digous a .XXIII. de març any .M.CCCC.LXXIII.

Los honorables mossèn Miquel Moliner, mossèn Galceran Çaplana, mossèn Bernat Siurana, pahés l'any present de la ciutat de Leyda, feren justar los pròmens del Studi, e foren-hi los següents : mossèn Miquel Cardona, mossèn Ramon de Perpenyà, Pere Sunyer, Johan Torres, Luís Serra.

La cadira de micer Asam

Als quals proposaren los honorables pahers dients que ells han rehebut una letra del senyor Rey sobre la cadira de micer Asam, qui és en servey del senyor Rey en la embaxada, per la qual no li deu res éser levat mes anadit, e com sia costum la Ciutat, per privilegis, e pretenga és en posesió de nomenar un doctor en cascuna facultat e gratificar aquell en la cadira.

Los quals acordaren e deliberaren lo magnífich micer Bernabé Asam doctor gratificaren en la lectura o de dita cadira del Decret del Studi de la present

ciutat per al any venidor ab lo salari e emoluments acostumats segons la ciutat pot e ha acostumat fer en virtut de privilegis et alias.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 63 (Prohomenies).

58

Els frares menors reclamen el dret a regentar la lectura de la Teologia dins l'Estudi de Lleida, davant el Capítol de la Seu, de la qual ensenyança havien estat foragitats.

Lleida, 3 octubre 1474

Die lune, tertia mensis octobris anno a nativitate Domini .M.CCCC.LXXIII.

Convocati, etc. Decanus, Çacirera, Periz, Vallterra, Perpenyà, Sopiera, Capdevila, Rafael vicarius, Rossell et Vaqueró, canonici capitulantes, etc., fuit coram eis ven. dominus Felipus Arnaldi, iurisperitus civitatis Ilerde ut syndicus et procurator Monasterii et conventus fratrum minorum civitatis Ilerde in domo capitulii, qui dixit talia, vel similia, verba in effectu :

Magnífichs Senyors :

Per los predecessors vostres, ensemps ab la ciutat, fonch feta tal concòrdia ab lo honorable Convent dels Frares Menós de la present Ciutat, que per a tots temps fonch donada e atorgada la lectura de Teologia perpetualment a frares menós, en certa forma e manera segons en certs capítols fets entre dits Capítol e Ciutat de una part e lo honorable Convent de altra se conté, e en virtut de dita concòrdia dit Convent sia stat per molt grandíssim temps en pacífica possessió de aquella. E ara, no sab per què ni ab quina causa, saltim justa, ab la honor e reverència que's pertany parlant, dit Convent és estat despullat de la dita lectura, per quèus suplique e requir dit Convent torneu en dita possessió de dicta lectura iuxta dits Capítols, dels quals vós do còpia corregida, etc...

Et dictus hon. dominus decanus pro toto capitulo respondit quod erat prestus facere quod de iure tenerentur non tamen se utentes in potestate, et instrumentum non claudi absque ipsorum responsione.

Testes, discreti Antonius Sopiera, et Johannes Sauri, pbri.

Atx. Capitular, Actes Capitulars, 1468-1479. fol. 222 (Deliberacions).

59

Els frares menors de Lleida recorden als prohoms de l'Estudi que l'ensenyament de la Teologia a la Universitat pertany a ells.

[Lleida, 8 octubre 1474]

Die .VIII. octobris anno predicto .M.CCCC.LXXIII.

Los honorables mossèn Miquel Cardona, micer Berthomeu Mahull, mossèn Manuel de Vilaplana, mossèn Bernat Florensa, pahés l'any present, feren

justar los pròmens següents del Studi: mossèn Çaplana, mossèn Serra, mossèn Sunyer, Odoart Çaporta, Johan Torres, Luls Serra.

Als quals proposaren los honorables pahés dients que lo Guardià de Framenors ere vengut a ells sobre lo fet de la cadira de Tehologia la qual allege e diu que és donada a ells segons certa concòrdia entre la Ciutat, Capítol e ells dits frares, e per açò los havien ací aplegats que-lls pregaven los hi volguesen consellar com se farie ní a qui la darien.

Acordaren e deliberaren que sien aguts los advocats de la Ciutat, e si mester serà los del Capítoll, e que sie vist per justícia, e què-lls conselaran que facen. E que los honorables pahers facen relació al dit Guardià, e si mester serà hi sien ajustats altres juristes, remetent tot açò als senyors de Pahers.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 102v. (Prohomenies).

60

Els honorables misser Bertomeu Mahull, mossèn Vilaplana i mossèn Bernat Florença, paers, junt amb els prohoms de l'Estudi, donen ordre de reconèixer les cases dels límits universitaris que per desperfectes causats durant la guerra necessiten d'ésser reparades.

[Lleida, 15 octubre 1474]

Die .xv. octobris anno predicto.

Los honorables micer Berthomeu Mahull, mossèn Vilaplana e mossèn Bernat Florensa, pahés l'any present, justaren los pròmens del Studi mossèn Sunyer, mossèn Pou, mossèn Çaplana, Jaume Urgellès, Diago Cívico, mossèn Orriols, Pere Alegre, Pere Sentís, Johan Torres.

Adob da les cases dels límits del Studi

Los quals donaren plen poder a mossèn Manuell de Vilaplana, paher, per la Ciutat e mossèn Garcia de Vallterra [pel Capítol] vagen a veure e regonèixer les cases del Studi e aquelles facen adobar, dant-los tan poder com a la present Promenia quant és les cases dels límits del Studi.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 105 (Prohomenies).

61

El Rector de l'Estudi es queixa davant els paers de Lleida per les intrusions de l'oficial del Bisbe dins la seva jurisdicció.

[Lleida, 26 novembre 1474]

Sobre lo fet del Studi.

Los quals, a proposició feta per los hon. pahers sobre la brega que és seguida per e entre los stodiants o alguns d'ells, per la qual sobre la execució

de les penes apposades contra tals e lo Rector preté a ell pertany-se e lo Oficial [del Bisbe] lo inhibex, dient a ell pertany-se, cominant lo dit Rector no se'n entremetre, car si-u fa, li proceyrà per via de Constitució de Tarragona e en altra manera sobre que ells són estats requestes per part del Rector dient que, com per privilegis reals lo Studi sie dat a la Ciutat e ella sie patrona de aquell e conservadora, li vullen fer costat e ajuda a ofici observació de llurs privilegis, acordaren e delliberaren que actès que per privilegis reys a la Ciutat és dat lo Studi e, com és dit, és patrona e conservadora, e lo honor e profit sie de aquella e dels habitants, que en lo nom de Déu per los hon. pahers personalment intervenints-hi, e per lo síndic, e si serà mester per los advocats de la Casa, axí en disputes, ordinacions, parlaments o alios los sien fetes assistència, ajuda, sforç, calor e cara tals quals mester seran, e observació de llurs privilegis e statuts, e los advocats consellaran poder a deures fer, a ffi lo Studi, qui és hun dels principals membres de dita Ciutat, sie en sos drets defès e ajudat e mantengut, ço és, degut per lo bé de la Ciutat.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 134 (Prohomenies).

62

Uns estudiants, de part de mossèn Miracle, rector de l'Estudi, demanen a la Paeria llicència per a córrer bous a la plaça de Sant Joan.

[Lleida, 3 maig 1475]

Los honorables mossèn Miquel Cardona e mossèn Manuel de Vilaplana, pahés l'any present, feren justar los pròmens següents: Francí Çassala, micer Remoliñs, Miquel-Johan Graylla, Guillem d'Olzinelles, Francí Burguera, Bernat Siurana.

Los quals proposaren que a ells eren venguts certs stodiants de part del honorable mossèn Miracle, rector del Studi, per pregar a ells los donarien llicència de córrer bous en la plaça, que ells se haurien bous, mas que'ls fos placent los fesen fer les barreres, axí que'ls plàcie dar-los-hi consell.

Acordaren e deliberaren que en lo nom de Déu los puxen córrer lo dia de l'Acensió, e que la Ciutat los face les barreres, e que'y donen fins en .xx. sous, o menys, si menys poran, encara ab albarà als que faran les barreres, dreçat al Clavari menor.

Arx. Mun., reg. 459, fol. 145v. (Prohomenies).

63

Procés contra uns estudiants que havien envestit i nafrat un escuder de mossèn Joan Botella, ciutadà de Lleida.

[Lleida, 14 juny 1476]

Prevench a notícia del honorable en Francí Burgués, lochtinent de Cort e Veguer de la ciutat de Leyda per lo molt alt senyor lo senyor Rey, de

mossèn Jacme Urgellés, mossèn Martí Pallarès, pahés de la ciutat de Leyda l'any present, de dita Ciutat, que hun jove stodiant, ab ajuda d'alguns, no tement Déu ne la correcció temporal, haurie envestit e nafrat hun scuder de mossèn Johan Botella, ciutadà, e com tals coses sien de mal exemple e que sens degut càstich passar no deuen, per ço los dits...

Lo dit dia

Lo magnífich mossèn Ramon Soler, de casa del reverent senyor Bisbe de Vich, *testes*, qui jurà...

Interrogat, dix que ahir, dia del Corpus, hora entre tres e quatre, poch més ho menys, seient ell, *testes*, en lo hun dels pedriços de casa de mossèn Vallterra, hon lo dit senyor Bisbe de Vich, ab qui ell ature, resideix, prop a l'altre pedriç seie hun jove scuder que après ha hoyt dir ell, *testes*, és scuder de mossèn Botella, lo qual scuder parlava ab huns de casa del dit senyor Bisbe e, stant axí, vench hun qui diuen lo Pobill [Johan Andreu], de casa de mossèn Riquer, stodiant, lo qual es home xich, ab spasa arrenquada dient al dit scuder: «Mòregua, traïdor!» E axí lo dit Pobill tirà de pla algunes splanicades al dit scuder de mossèn Botella, dant-li, e aquell torbat retrohés e retrohant-se mès-se la capa al braç, e arrenquà la spasa, e tirà hun gran colp de mandret al dit Pobill, del qual cop li donà en lo braguer, e lo dit Pobill de revés tirà altre colp al dit scuder, del qual cop lo dit scuder fonch nafrat en la mà dreta, e lo dit scuder, vehent-se nafrat, volgué aballar en reparar la dita nafra e no pogué perquè'l detengueren ab les spases quasi metent-les de punta vers lo dit scuder, alguns que allí eren, e axí se'n anaren, los huns de çà, los altres d'allà.

Interrogat si ell, *testes*, sab ho conegué si lo dit stodiant féu lo dit cars acordadament o precehints primer rahons entre ells, e dix que creu ell, *testes*, que acordadament, que sens pus lo envestí e envestint li donà, com dit ha dessus.

Interrogat si ell, *testes*, conegué alguns dels que feren part ab lo Pobill, e respost e dix que sí, hu que diuen Romeu, de casa de mossèn Gomar, dels altres dix que molts hi eren, però no'ls coneix de nom, ço és que après que fonch nafrat dit scuder e's volia vengar, lo detenguéran que no dampnegàs al dit Pobill.

Interrogat qui hi pot saber, e dix que mossèn Ximelli e lo Reboster del senyor Bisbe de Vich.

Lo dit dia

Johan Gombau, scuder de mossèn Johan Botella, ciutadà de dita Ciutat, natural de la Palma de Flix, *testes*, e depositant qui en son fet propi sens jurament...

Et primo fonch interrogat quinzia brega, noves e remor són stades entre hun stodiant apellat mossèn Johan Andreu, qui ature en companyia de mossèn Riquer, stodiant, hir del Corpus en tres ho quatre hores pres mig jorn, qui respòs e dix que hir dia del Corpus, après dinar, trobant-se ell, depositant, en la plaça del Spital, on se jugava a pilota, parlant ab altres que allí eren de joch de rutla, hun stodiant dix a ell, depositant, si volie jugar ab ell a rutla e offerint-se lo hun a l'altre jugar, lo dit stodiant desdix-se de no voler jugar.

E mossèn Johan Andreu, stodiant popill sart, que allí ere, dix a ell, deposant, si volie jugar ab ell. E ell, deposant, repòs que sí. E axí anaren la via del pont, e trobà ell, *testes* e deposant, dos germans seus comprants çabates,¹ e ell, *testes* deposant, aturà's fent-se ab aquells per comprar per semblant altre parell de çabates, com anàs quasi descalç. E los stodiants tiraren avant la vida del pont. E après, stant ell, *testes* deposant, ab dits sos germans e comprant dites çabates, tornaren dits stodiants. E lo dit mossèn Johan Andreu dix-li a ell, deposant: «Èts un mancebo. Vés, vés, home, a traure bitela de mi.» E ell, deposant, dix: «No faig pas, però anem si volem, que çabates me comprave.» E axí los dits stodiants anaren sens pus dir res. Ès ver que dix que en dites coses ere Merlés jugador de plaça. E après, entre tres e quatre hores de dit dia, essent e estant sehent ell, *testes* deposant, en hun dels pedriços de la casa de mossèn Vallterra, sperant mossèn Julis de Vallterra, que li havie de dar dinés de segar, ab alsguns altres garbés, que per semblant speraven dinés, no talaran-ne vehent ne sabent ell, *testes*, res, e sens dir-li res a ell, deposant e *testes*, vench lo dit mossèn Johan Andreu, e sens dir-li res, com dit ha, ab l'espasa arrenquada li tirà hun colp de pla, del qual li donà en lo braç squerre. E axí ell, *testes* e deposant, se girà vers aquell, qui lo dit colp havia, e alçà's e mès-se la capa en la mà squerra, e arrenquà la spasa. E lo dit mossèn Johan Andreu tirà-li altre colp, del qual lo nafrà en la mà dreta. E axí ell, deposant e *testes*, vehent-se nafrat, mès-se en tall de voler-se revestir del dit stodiant, e, volent-li tirar algun colp, ja foren allí molts ab spases arrenquades, e meterent-li aquelles a ell deposant e *testes*, al ventre e encara li tiraren dues stoquades. E axí, vehent ell, deposant e *testes*, lo dit fet axí concertat, plegà sa roba e se'n anà.

Interrogat si ell, *testes*, sab ho ha conegut algun dels dessus dits que ab lo dit mossèn Johan Andreu feren part contra ell, deposant e *testes*, e hi respòs e dix que la spasa que ell, deposant e *testes*, conegué que li vengué contra fonch de Romeu, parent d'en Gomar, que li tirà dos stoquades.

Interrogat si lo dit stodiant stave armat, e dix que totes armes tenia, sinó cuxots.

Interrogat qui pot saber [més] e dix que no'u porie dir, tant stave torbat.

Arx. Mun., reg. 821 bis, s. f. (Crims).

64

Els prohoms del Capbreu acorden de donar una almoïna a un frare menor, lector de Sant Joan, perquè pugui tornar a la seva terra.

[Lleida, 8 gener 1481]

Diluns .viii. de janer

Los magnífichs mossèn Johan Serra, cavaller, e mossèn Nicholau Spolter, pahers, feren justar los prohòmens dejús scrits dins la casa del Racional, hon foren presents: mossèn Galceran Çaplana, micer Johan Rosell, Johan d'Ol-

1. La tarda del Corpus, aleshores, era costum de celebrar tots els anys mercat d'articles de calçat al carrer Major de Lleida.

zinelles, Berenguer d'Erill alias Evinys, Miquel Soler, Gabriel de la Mora, Ramon Baró, Guillem Soler.

Que fosen donats a un frare menor vint sous

Los quals prohòmens apellats del Capbreu, a la proposició feta per dits senyors de pahers que fosen donats, per subvenció del camí fahedor, a un frare de Sent Francesch, lo qual ere stat conduhit per legir la Taulegia en la sglésia de Sent Johan, per quant ere ytalià e los hoidós no'l entenien ni y podie més ni aplanar la lengua, se'n volie tornar a la sua pàtria pròpria vint sous, los quals fosen pagats dels emoluments de la bosa del Clavari menor, e aquells li donarien per lo trebal havie sostengut en lo temps havie legit en dita sglésia que ere stat molt poch.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 2 (Prohomenies).

65

Mesures dels paers i els prohoms de la Ciutat perquè l'arquebisbe de Saragossa i el bisbe de Tortosa no vagin a estudiar a Osca. Proposició de pagar els catedràtics ordinaris de l'Estudi.

[Lleida, 12 setembre 1481]

Dimeçres .xii. de setembre

Los honorables mossèn Francí Burguera e mossèn Nicholau Ribera, pahers, feren justar los prohòmens següents del Studi: mossèn Nicholau Pou, mossèn Johan Agostí, micer Berthomeu Maüll, Lorenç de Valterra, Guillem d'Olzinelles, Johan d'Olzinelles, Manuel Vilaplana, micer Francí Pastor, Johan Torres, Johan Çuera, Johan Pagès.

Del redrés del Studi

Als quals prohòmens fonch per dits honorables pahers proposat com per certes vies ells havien haguts sentiments e avisos com los de Oscha treballen en fer anar a la dita ciutat de Oscha lo reverendíssimo senyor Arquebisbe de Çaragoça e lo senyor Bisbe de Tortosa per stodiar aquesta ivermada, e creyen que si la present ciutat hi treballave degudament, que's conduhirien e venrien ací en la present Ciutat a stodiar, per que'ls plagués voler-los consellar si'u scriurien ni a qui ni com, e no solament als dessús dits senyors de arquebisbe e bisbe, mas a altres.

De pagar los ordinaris

E per lo semblant hi fonch proposat per dits senyors de pahers dients com los doctors que havien lest la hivernada pasada ordinàriament en lo Studi de la present Ciutat se congoxaven demanant, puy havèn treballat e fet lo degut en legir, volien ésser pagats del pasat e encara demanaven volien sa-

ber l'any vinent d'on serien pagats, per forma fossen al segur, per què los plagués voler deliberar en tot. E veritat ere que ells sabien que en la fi dels comptes donats per mossèn Segrera de la marmesoria d'en Berenguer Gallart, *quondam*, eren degudes per la universitat de Guisona e altres més de docentes liures, les quals deyen volien los marmesós servisen per pagar dits ordinaris, e per la partida de dit mossèn Segrera, la cosa ne és poguda venir a conclusió, per què los plagués deliberar en tot.

Que sie scrit als Arquibisbes de Çaragoça e Bisbe de Tortosa e altres

Los quals prohòmens, hoïdes dites proposicions fetes per dits senyors de pahers, e aquelles enteses, e dites moltes e diverses coses entre ells, sobre dits fets proposats, acordaren e deliberaren que ab suma diligència fos entès e treballar en conduhir per totes aquelles vies, modos e maneres que fer se porà los sobredits senyors de Archebisbe de Çaragoça e Bisbe de Tortosa venguen a estudiar ací en la present Ciutat, e altres qualsevol persones que sentiment negú se haje vullen anar a stodiari en neguna part, scrivint si mester serà al senyor Rey, als dits senyós de Archebisbe e Bisbe, a mossèn Pero Nachà e a totes altres persones que los dits senyós de pahers e prohòmens dejús scrits conexeran e mester e serà necessari. Remetent axí la ordinació de dites lretres com aquí serà scrit e a fer totes les provissions necessàries per conduhir dites coses proposades ab tots incidents, dependents e emergents als senyors de pahers e prohòmens dejús scrits e als quatre o tres de aquells.

Provisió per pagar los ordinaris.

E més, acordaren e deliberaren que fos per lo semblant treballat ab suma diligència en enlestir ab los marmesós d'en Berenguer Gallart e ab mossèn Segrera, actor de dita marmesoria, en manera la Ciutat sobre lo que acostumadament se solie haver dels emoluments de dita marmesoria per pagar los ordinaris, e que y sie fet tot lo degut, puys dits emoluments hi basten bé e no solament per pagar lo que és degut del any passat als ordinaris, mas encara per a de ara avant. Remetent-ho tot als prohòmens dejús scrits ensemps ab los senyors de pahers largament ab tots incidents e emergents.

Prohòmens

Mossèn Nicholau Pou, mossèn Johan Agostí, micer Berthomeu Maüll, micer Francí Pastor, Manuel de Vilaplana, Lorenç de Valterra, e que los quatre o los tres puxen fer totes coses desús comeses ensemps ab los pahers.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 39 (Prohomenies).

Proposició de pagar els catedràtics de l'Estudi que llegiren durant la hivernada passada, dels emoluments de marmesoria de Berenguer Gallart amb albarà de quatre-cents florins.

[Lleida, 2 octubre 1481]

Sobre lo pagar dels ordinaris

Los quals prohòmens a la proposició feta per dits senyós de pahers sobre la solució e paga se havie a fer als ordinaris e catedrans del Studi de la present Ciutat que legit havien la yvernada proppassada, acordaren que los dits pahers fosen en un enfront ab los marmesós del honorable en Berenguer Gallart, *quondam*, ab aquell millor sforç que poran facen als dits marmesós paguen los .cccc. florins que dels emoluments de dita marmesoria se tenen de pagar per pagar dits ordinaris, fent-hi tota aquella cara, sforç e provissions que fer poran per obtenir dites coses.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 41 (Prohomenies)

67

Ferran II confirma tots els privilegis de l'Estudi General de Lleida, alterats en part pel seu antecessor, Joan II, i d'altres assumptes.

[Barcelona, 5 novembre 1481]

Nos Ferdinandus, Dei gratia Rex Castellae, Aragonum, Legionis, Siciliae, Toleti, Valentiae, Galleciae, Maioricarum, Hispalis, Sardiniae, Cordubae, Corsicae, Murciae, Giennis, Algarbii, Algezirae, et Gibraltaris, Comis Barchinonae, Dominus Viscaya et Molinae, Dux Athenarum et Neopatriae, Comesque Rossilonis et Ceritaniae, Marchio Oristani, Comesque Gociani. Nuper in Curiis generalibus quae per nos in praesentiarum Cathalanis celebrantur in hac Civitate Barchinonae fuit pro parte vestri dilecti nostri Petri Arnaldi Segrera, Civis ac Syndici Civitatis nostrae Illerdae per viam seu modum quaerelae, et seu gravaminis, coram mayestate nostra quaedam oblata et humiliter presentata supplicatio in forma capitulorum que clementer suscepta, eaque et contentis in eadem in nostro Sacro Consilio visis, recognitis ac recensitis, simul et aliis omnibus pro huiusmodi negotio facientibus optime consideratis, Sacri eiusdem nostri Consilii matura deliberatione praecedente, in calce seu fine uniuscuiusque capitulorum dictae supplicationis, responsiones et decretationes, continuari, et fieri iussimus, quarum quidem supplicationis, responsionis et decretationum sicut praefertur continuatarum, thenores per ordinem sequuntur :

Senyor molt alt e molt excelent :

Per privilegis atorgats a la vostra ciutat de Leyda per los reys passats de alta recordació e confirmats per Vostra Magestat, no pot haver Studi General, ne ohir, ne llegir de drets Canònic e Civil, Medicina ni Philosophia en totes les terres de vostra Magestat, sinó en lo Studi de Leyda, e axí ne és en possessió de tant temps ençà que no és memòria en contrari. E com los de la Ciutat de Osca ab persuadicions frauduloses hagen obtengut del senyor rey don Johan, pare de vostra Magestat, privilegi de fer Studi en la dita ciutat de Osca, e poder legir e ohir en aquell de dites facultats, lo qual privilegi han obten-

gut en lo temps de la turbació en gran perjudici dels habitants de la dita Ciutat de Leyda e dels Privilegis de aquella, per tant, lo Síndich de la dita ciutat de Leyda, suplica a la Vostra Reyal Magestat que sie de vostra Mercè voler revocar lo dit Privilegi de la dita Ciutat de Osca, e manar que no ligen ne hogen en aquell, e ab totes les coses suplicades sien de justícia, lo dit Síndic en nom de la dita Ciutat ho reputarà a molta gràcia e mercè a la Magestat vostra. Plau al dit senyor Rey que los dits privilegis atorgats a la sua ciutat de Leyda, per Studi de aquella, sien servats, e que no'ls sien fets perjudici algú.

E més, Senyor molt excelent, per privilegis atorgats, com dessús es dit, a la vostra ciutat de Leyda, los habitants de aquella e dels lochs de la contribució no són tenguts de pagar coronació ni maridatge, e com, per congoxes donades als sobredits per los receptors de dits drets, la ciutat de Leyda e lochs de la contribució, per reembre vexacions, sots nom de serveys, hagen hagut a pagar grans quantitats en lo passat, e ara darrerament, per lo maridatge de la comtesa de Lerin, tres mília sous, contra tota justícia, parlant ab humil submissió de vostra Altesa, en gran perjudici de dits privilegis;

Per tant, lo Syndich de la dita ciutat de Leyda en lo dit nom suplica a la Vostra Reyal Magestat sia de sa mercè tornar a loch tant e tants perjudicials abusos e provehir que de assí avant no's puxen fer, e ab tot les coses suplicades sien de molta justícia, lo dit suplicant en lo dit nom ho reputarà a molta gràcia e mercè a la Magestat vostra. Plau al Senyor Rey que per sa Magestat e per sos successors sien servats los dessús dits privilegis.

E més, Senyor molt excellent, per privilegis, segons és dit, atorgats a la vostra ciutat de Leyda, los crims en dita Ciutat e lochs de contribució encara que vostra Magestat sie present en dita Ciutat e lochs de contribució, no's puxan processar, sentenciar ni judicar, sinó ab intervenció dels pahers y de deu prohòmens o pus, e axí la Ciutat ne és en possessió, que no és memòria en contrari. E per quant, Senyor molt excellent, de poch temps ençà sien abusats per lo dit rey don Joan, de gloriosa recordació, pare de vostra Altesa, e per la senyora reyna donya Maria, e de la Reyna de Nàpols e sos lochstinents generals en gran perjudici dels dits privilegis e dels habitants en aquella e lochs de la contribució, per tant lo dit Syndich, en lo dit nom, suplica humilment a vostra Magestat que sia de vostra Mercè tornar a degut ésser tals abusos e provehir que de assí avant no's puxen fer; e ab totes les coses suplicades sien de justícia lo dit suplicant en lo dit nom ho reputarà a molta gràcia e mercè a la Magestat vostra. Plau al senyor Rey que per los lochstinents generals en lo Principat de Cathalunya de la Magestat sua e de sos successors reys que no sien los dits lochstinents, la senyora Reyna e altres reys, mullers de successors seus, ne fills, o néts del dit senyor Rey o de predecessors o successors seus, devallants de línia masculina o governadors generals per ésser primogènits, procehints e com a lochstinents o com a governadors generals no's puxen processar ne judicar los dits crims en la dita Ciutat e lochs de contribució de aquella, sinó segons en los privilegis de la dita Ciutat se conté, e és en pràctica e virtut, e segons aquells ab lo portantveus del governador e altres oficials de sa Magestat.

Ex ipsa, igitur, dicti nostri Consilii...

Provisions de la Prohomenia de l'Estudi per a evitar que els estudiants deixin les Escoles i perquè estiguin en pau i bona harmonia.

[Lleida, 13 març 1482]

Dimecres .XIII. de març.

Los honorables mossèn Anthoni Riquer e mossèn Nicholau Ribera, pahers de la present Ciutat, feren justar los prohòmens següents, apelats del Studi : mossèn Nicholau Pou, Lorenç de Valterra, Pere-Arnau Segrera, micer Francí Pastor, micer Jaume Mir, Pere Sunyer, Manuel de Vilaplana, Johan Çuera, Johan Pagès, micer Johan Rosell.

Per metre en repòs lo estudi e veure les diferències

Los quals, a la proposició feta per dits senyors de pahers dients com lus magnificències e savieses no ignoraven les comociòs e remòs staven seguides lo Studi poch dies ha, pretenent los stodiants ésser-los stades fetes certes sobres e injúries per los officials reals e altres, per les quals causes cominaven anar-sen a Oscha o altres Studis, e ja alguns d'ells tenien la roba e llibres troçats. E per entervenció de algunes bones persones ere stat tractat la Ciutat elegís algunes persones per la part sua e los stodiants eren contents elegir-ne altres, e que aquelles vesen les dites diferències e prejudicis es pogués metre en tayll e repòs, per què los fos plasant fer elecció de dites persones e tals que Déu ne fos lohat e les coses venguessen a bona fi e conclusió per lo repòs dels tots. Acordaren e deliberaren fos feta nominació de persones, e de fet elegiren los dejús scrits, e que los quatre de aquells ho poguessen fer, donant-los poder de veure, scoltar, tractar e apuntar les dites diferències e coses ab los desús dits stodiants o persones per ells elegidores, però que no poguessen servir alguna cosa, ans del que farien, ans de finir, ho haguessen a referir a la Prohomenia.

E són los prohòmens següents : mossèn Nicholau Pou, mossèn Johan Agostí, mossèn Galceran Çaplana, mossèn Pere-Arnau Segrera, mossèn Manuel Vilaplana e Pere Sunyer.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 51v. (Prohomenies).

Els paers i els prohoms acorden d'escriure al Provincial i al Capítol de l'Orde de Framenors pregant-los que fra Perè Miquel revalidi la lectura de Teologia a l'església de Sant Joan.

[Lleida, 12 abril 1482]

Los honorables mossèn Francí Burguera, mossèn Francesch Sanç e mossèn Nicholau Ribera, pahers, feren justar los prohòmens següents : mossèn Johan Agostí, Gabriel de la Mora, Johan Berga e Miquel Tàrrega.

Letra per lector de Sent Johan

Los quals, a la proposició feta per los senyors de pahers, acordaren fos feta una letra als Provincial e Capítol del Orde de Frares menós celebrador en la ciutat de València, pregant-los vullen donar per lector la Taulegia en Sent Johan, per al any vinent, al reverent mestre Pere Miquel, lo qual havie ja lest l'any passat. És en lo registre de letres.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 52v. (Prohomenies).

70

A la Prohomenia arriben queixes contra la desgana dels catedràtics de l'Estudi, la qual cosa mou els estudiants a anar a d'altres llocs.

[Lleida, 4 juliol 1482]

Dijous .IIII. de juliol

Los honorables micer Gispert de Remolins e mossèn Gaspar Robió, pahers, feren justar los prohòmens següents dins la casa de la Paÿria : mossèn Ffelip Miquel Cardona, mossèn Nicholau Pou, mossèn Pere-Arnau Segrera, mossèn Johan Agostí, mossèn Guillem d'Olzinelles, micer Berthomeu Maüll, micer Johan Rosell, micer Jaume Mir, mossèn Francesch Sañç, Pere Sunyer.

Dels ordinaris que no ligen com deuen.

Los quals pròmens, a la proposició feta per los dits pahers sobre les exclamacions que los stodiants feyen que los ordinaris no legien com devien, per la qual causa se'n eren anats alguns a Tàrrega e hoien de micer Ferrero, acordaren e deliberaren que fosen compellits los ordinaris de legir en lo Studi com deuen e s mereix, en manera que los stodiants no hajen a dir mal, ni clamar-se d'ells, e que d'açò hajen star a relació del Rector de dit Studi. E puys per causa dels dits desordes alguns stodiants se'n eren anats, no fos procehit contra ells per a present, però que fos procehit contra micer Ferrero, lo qual ab lus instàncies e maneres e ab sobornacions, segons fama, ha fet anar a Tàrrega alguns dels dits stodiants, per aquelles vies e maneres que poran, axí per via de la conservatoria com *alias*, iuxta los privilegis de la Ciutat e de dit Studi.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 56 (Prohomenies).

71

Com els anys anteriors, amb vista al començament del curs els prohoms de l'Estudi es reuneixen per tractar de la qüestió dels salaris dels catedràtics i de la reparació de les Escoles.

[Lleida, 3 octubre 1482]

Dijous .IIII. de octubre.

Los honorables micer Gispert de Remolins e micer Francesch Pastor, pahers, feren justar los prohòmens següents del Studi : mossèn Johan Agostí, mossèn

Bernat de Sentcliment, micer Berthomeu Maüll, mossèn Pere-Arnau Segrera, mossèn Francesch Sanç, mossèn Manuel de Vilaplana, mossèn Martí Quintana, Pere Sunyer, Johan Pagès, Johan Torres.

Dels catredans del estudi

Als quals prohòmens fonch proposat com lurs magnificències e providències no ignoraven quan ere prop la festa del gloriós evangeliste mossèn sent Luch e com en lo endemà de dita festa los cathedrants e que tenen càrrech de legir en lo Studi de la present Ciutat ordinàriament, e per quant eren degudes dues tandes als sobredits del any passat creyen se farien a tenir de voler legir. E per fogir a tal scàndol, ans de venir lo cas haurien feç justar lurs providències que'ls plagués ans de la jornada donar orde com ni en quina manera se regirien e voler-hi bé deliberar.

Que fos treballat en pagar los catredans

Los quals prohòmens acordaren e deliberaren que los senyors de pahers a quatre prohòmens parlen ab los marmesós del honorable en Berenguer Gallart, e ab aquells que mester serà e que donen orde que de un loch o d'altre, com més prest poran dits catredants sien pagats del degut, e que parlen ab dits catredants en la paga venidora vullen haver poch de comport, e que sien pregats ligen com bé han acostumat e de ells la Ciutat confie.

De les scoles de Gramàtica

Quant al fet de les scoles de Gramàtica no fosen mudades, ans se legis en les que ara hi són, e que sien adobades.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 72 (Prohomenies).

72

La Prohomenia de l'Estudi dona normes concretes per a pagar el salari als cateàdràtics, i altres de relatives a les cases dels estudiants i escoles de Gramàtica i de Lògica.

[Lleida, 14 octubre 1482]

Diluns a .XIIII. de octubre

Los honorables micer Francí Pastor e mossèn Gaspar Robió, pahers l'any present de dita Ciutat, feren justar los prohòmens següent apelats del Studi dins la Casa de la Paÿria : mossèn Johan Agostí, mossèn Bernat de Sentcliment, mossèn Pere-Arnau Segrera, Lorenç de Valterra, Manuel de Vilaplana, Pere Sunyer e Johan Pagès.

Que sien pagats los cateàdrants

Los quals prohòmens, a la proposició feta per los senyors de pahers sobre los ordinaris del Studi, los quals no volían legir ni continuar ses lectures en les

quals són elets sens que primer no fossen al segur com, ni quant, ni en quina manera, ni d'on, foren pagats de lurs salaris e conduccions, acordaren, deliberaren e provehiren que fossen pagats e contentats dels emoluments de la marmesoria del honorable en Berenguer Gayllart, *quondam*. E lo honorable mossèn Pere-Arnau Segrera, aquí present, actor de dita marmesoria, haguda e obtinguda primerament la voluntat dels marmesors de dita marmesoria, féu dita e promès pagar als dits ordinaris de dit Studi lurs salaris e conductes del any present, qui començarà en la festa de Sent Luc propvinent, en los terminis acostumats o un mes après. E quant als salaris del any passat a ells deguts, lo dit honorable en Pere-Arnau Segrera promès pagar per tot l'any .LXXXIII. dels ròsechs deguts a la dita marmesoria la una paga de les dues que degudes los són del any passat. L'altra paga a ells deguda, acordaren que los senyors de pahers los prometessen pagar ab tot efecte e fer diligència que dels ròsechs de la dita marmesoria deguts los sien pagats.

De les cases del Studi

Quant al proposat sobre les cases a hon han habitar los stodiants, acordaren e deliberaren que les ordinacions sobre açò molt loablement fetes fossen executades, car millor provissió fer no s'i porie, e que'ls fos intimat *in forma*.

De les scoles de Gramàtica

Quant al cap proposat sobre les scoles de Gramàtica e de Lògica que sien molt derruïdes e en gran perill de caure e de enderrocar-se *ex toto*, acordaren e deliberaren que aquelles per a present fossen tretes de perill ab les menys despeses que fer se pogués, per ésser tant prop la festa de Sent Luch, e que après, en lo temps oportú e decent, fossen del tot refermades e adobades, car no e'ls porie ésser spediènt mudar-les, per los perills que hi eren dels mossos dels stodiants ab los gramàtics.

Arx. Mun., reg. 369, fol. 74v. (Prohomenies).

73

El ciutadà Pere Sunyer declara davant el Tribunal de Colladades del Veguer sobre la brega promoguda entre uns estudiants i els oficials reials per causa d'una certa agressió que aquells havien comès contra els jueus de la Cuirassa lleidatana.

[Lleida 29 març 1483]

Lo honorable en Pere Sunyer, ciutadà de Leyda, *testes*, lo qual jurà... E interrogat sobre les coses contengudes en dita prevenció, qui respost e dix saber que dit dia entre dues e tres hores après dinar, ell, *testes*, se passejave ab dit mossèn lo Regent per plaça, e vengueren Maymó lo menor, ab un altre juheu, dient a dit mossèn lo Regent com los moços dels stodiants grans los maltractaven de pedrades de la era del Portal de Sent Andreu. E dit mossèn lo Regent metés-ho en burles de no anar-hi. E poch stat, aconseguiren altres juheus cridant e dient lo que los altres havien dit, requerint-lo hi anàs, pro-

testant contra ell com ells fossen en salvaguarda del senyor Rey. E axí, dit mossèn lo Regent dix a mossèn Martí Quintana, qui's trobà aquí, què li aconsellave, e consellà-li que hi devie muntar. E així, de fet, hi muntà, e ell, *testes*, ab dit mossèn lo Regent. E com foren al portal de Sent Andreu, passant lo portal, dit mossèn lo Regent anà darrera un jove, e près-lo; e poch stat, vengueren alguns stodiants, e volien-li levar dit jove per força. E dit mossèn Regent cridà «Resistència», e alguns dels dits stodiants s'aferraren al dit mossèn lo Regent, prenent-lo al collar del sayó, fent totes ses forces en levar-li dit jove, e dit mossèn lo Regent tenint-lo tots temps fort, cridant «Resistència». E de continent arribaren tants stodiants ab armes, ell, *testes*, stant en mig [de la brega], vench lo Rector del Studi micer Alcoleya, e ab la rebolta vehé com lo dit Rector se'n menave lo dit jove pres. Si loy levarien per força o no, ell, *testes*, no-u pogué veure, ni hu porie dir.

Interrogat si sab li fonch levat lo dit jove violentament ni per qui, qui dix que per força, que alguns dels stodiants li tenien les lances als pits, però que no poria dir qui loy levà, cridant tostemps «Resistència».

Dit dia. Declaració del magnífich mossèn Benito Gonsalbis, donzell e ciutadà de Lleyda.

Interrogat ... Respòs e dix saber que lo dia present, après dinar, stant ell, *testes*, al Peu del Romeu, ab mossèn Çuera, Regent de officí de Sos-veguer, e véu venir certs juheus cuytadament, e digueren a dit mossèn Sos-veguer anàs a la Juheria, que alguns stodiants los ne remeteren molt bravament de pedrades; e de fet, dit mossèn Sos-veguer e ell, *testes*, anarenhi, e muntaren per casa de mossèn Icart corrent, e véren que los moços dels stodiants eren la via de la porta de la Juheria, vers lo cimentiri, e cuytant devers dits moços corrent tiraren la via de la plaça de la Cadena, e de continent veheren com lo Veguer ere dalt al portal de Sent Andreu, e hu dels dits moços corrent caygué, e dit mossèn lo Veguer pres-lo, e pres molts dels altres stodiants. E moços deien: «Stodiant és!» E axí cridaren grans crits: «Studi, studi!» ... E axí se plegaren molts allí, donant empentes al dit mossèn lo Veguer, volent-li levar lo dit jove. E dit mossèn lo Veguer cridave: «Resistència!»

E stant axí en aquesta porfida, carregaren molts stodiants ab armes, e durant la remor arribà mossèn lo Rector del dit Studi, e colàs en la plaça on dit mossèn lo Veguer ere ab lo presoner, e vehé com ell dit mossèn Veguer cridave «Resistència», ab grans crits; e poch stat, vehé com dit mossèn lo Rector tregué l'home del rotlo, e cridant dit mossèn Veguer «Resistència», girant les noves al dit mossèn Rector, dient com ells loy levaren per força e li feye resistència.

Interrogat si conegué neguns dels dits stodiants, ni ab quines armes vengueren, ni feren armes contra lo dit mossèn Veguer, qui dix que non conegué negú, tanta ere la rebolta e remor; e que vengueren ab lances, spases e altres armes, posant-li les lances als pits e a les spatles a dit mossèn lo Veguer, e ell, *testes*, rebatent tostemps los colps.

Una suplicació de mossèn Joan Serra, cavaller i ciutadà de Lleida, sobre un lloc vacant del Col·legi de l'Assumpta, i una reclamació del fuster Simó Meyà per certs treballs efectuats a les escoles de Gramàtica i de Lògica, són presentades conjuntament al Consell General de la Paeria.

[Lleida, 29 desembre 1484]

Proposició e suplicació de mossèn Johan Serra per un loch de la Casa del Col·legi.

En presència del qual honorable Consell fonch personalment constituït lo magnífich mossèn Johan Serra, cavaller e ciutadà de dita Ciutat, dient e proposant com lurs savieses no ignoraven que per part de la present Ciutat, com a patrona de la Casa del Col·legi, tenie facultat e permís metre en la Casa de dit Col·legi un stodiànt fill de Ciutat per obs de estodiar, e de la fundació de dita Casa ençà ho havie acostumat. E com ara darrerament per dita Ciutat fonch presentat en lo loch que aquella té en dita Casa un germà del magnífich mossèn Luís Dezvals, donzell e ciutadà de dita Ciutat, lo qual sens haver encara complit lo temps acostumat sen ere pasat en Ciclia sens haver renunciat al dit loch, però que havie constituït procurador al dit mossèn Luís, germà lur, per poder renunciar aquell dit loch si vist li fore; e per quant ell, dit mossèn Johan Serra, tenie molts fills, la hu dels quals apelat Andreu Serra, tenie voluntat de fer-lo d'Església e ja dies havie lo tenie en lo Studi, que ja ere bon gramàtic e lògic, havie pregat a dit mossèn Valls li fes gràcia renunciar a dit loch que dit son frare tenie en dit Col·legi, e dit mossèn Valls ere content, per amor lur, renunciar-loy. E per ço ell ere vençut al dit honorable Consell sopllicant aquell li fessen gràcia en dit loch, renunciant lo dit mossèn Valls, presentar dit son fill, e açò los reputarie a gràcia special a tots, e altres coses moltes.

Proposició d'en Simó Meyà per cert deute li ere degut.

Enaprés hi fonch proposat per en Simó Meyà, fuster, dient com a ell ere deguda certa quantitat de obres havie fetes per la Ciutat en lo adop de les scoles de Gramàtica e de Lògica e altres, de la qual quantitat o pus de la major part de aquella tenie albarà de manament dirigit e dreçat al Clavari menor de dita Ciutat, la qual no havie poguda haver, per què sopllicave dit Consell li fos plasent fer-li pagar dita quantitat e donar-li licència que ell ho volie demanar de justícia e açòls reputarie a gràcia singular

Delliberacions.

E mentre los dits vots se rebien, dit honorable Consell General féu sobre les coses dessus proposades e altres les delliberacions següents:

E primerament, al primer cap proposat per lo magnífich mossèn Johan Serra, cavaller, sobre lo loch del Col·legi que ere a presentació de la Ciutat demanave per son fill Andreu Serra, atès dit loch encara no vagava, ni mossèn Valls no havia renunciat, e per ésser mossèn Serra tal persona, e per lur bon merèixer, *nemine discrepante*, de bon grat e de certa sciència, constituïren síndich e procurador lo honorable Nadal Riambau aquí present, ja síndich de la Ciutat, e lo que novament fora elet e qualsevol d'ells, *in solum*, en apresen-

tar en nom e per part de la Ciutat al dit loch del Collegi, tota hora e quant vagarà, Andreu Serra, fill del dit magnífich mossèn Johan Serra, cavaller donant e atribuhint-li a dits indrets tot, tant e tal poder com ere mester per a fer dits actes de la presentació e altres inseguints de aquella, e tant com ha lo present Consell General e prometent haver per ferma e agradable tot lo que per dit síndich sobre dita causa e negociació serà fet, e obligants los béns de la Ciutat.

Arx. Mun., reg. 424, fols. 83-84 (Consells).

75

Els catedràtics de la Facultat d'Arts de l'Estudi, davant el Consell General presidit pels paers Lluís Dezvalls, Joan Torres i Martí Pallarès, reclamen el compliment d'una certa deliberació i de l'acord fet en temps passats respecte a la lectura de Gramàtica, Lògica i Filosofia.

[Lleida, 7 gener 1485]

Enaprés fonch proposat per los ven. mestre Pere Libó, mestre Berthomeu Grinyó e mestre Corrida, catedrants de les cadires de Gramàtica, Philosophia e Lògica en lo Studi de la present Ciutat constituïdes, que per quant ells de les lectures fan de dites ciències e en dites cadires són no prou competentment e deguda satisfets e paguats, e com sie causa, en part, lo no servir e exequir la deslberatió de Consell General celebrat a ... [en blanc] ... sobre açò feta. Suplicants en aquell plahent los sia servir e fer servir dita deslberació o en altra manera millor, si vist los serà, a fi sien contents e satisfets de lurs treballs per ells sostenguts e sostenidós en dites lectures.

[No hi ha cap deliberació del Consell referent a aquest afer.]

Arx. Mun., reg. 425, fol. 28v. (Consells).

76

Declaracions d'alguns veïns de Lleida davant el Veguer sobre l'atropell comès contra mossèn Jeroni, estudiant.

[Lleida, 16 abril 1485]

Prevenint notícia del magnífich mossèn Johan Çuera, lochtinent de Cort e Veguer, etc.

E dit dia en Jaume Guerret, ligador de llibres, *testes*, qui jurà ... Et fonch int[errogat] què sab ell, *testes*, sobre les coses contengudes en dita prevenció, qui respòs e dix que ell, *testes*, stan vuy de matí ligant hun llibre sobre la taula de la correria d'en Babot, véu exir de la casa de Mathen Ferrer, lo dit Matheu, ab bé quinze o setze [studians], ab ballestes preparades e ab lances, e muntaren dret carrer amunt, e com foren al cantó d'en Pich, tiraren per lo carrer dels Guimerans, e así hoy dir que li tiraren una estralla a mossèn Gerònim, estudiant, e dit mossèn Gerònim se recollí segons ha oyt dir, en la casa de na

Margarida, qui està al costat de la casa de mossèn Costa, e açò és lo que ell, *testes*, sab.

Int[errogat] que si conegué dengú dels qui anaven ab lo dit Matheu Ferrer, qui respòs e dix que conegué lo dit Matheu Ferrer ; dels altres no'ls conegué, sinó que li digueren huns moços d'estudiants que n'hi havie certs de ciutat, entre los quals dehie que hi ere en Miquel Bonet.

Int[errogat] qui hi pot saber en dites coses, qui respòs e dix que los del veýnat, e creu que N'Anthony Oromir e na Bellaura.

Declaració d'en Johan Aler, testes, qui jurà ...

El primo fou int[errogat] què sab ell, *testes* sobre les coses contengudes en dita prevenció, qui respòs e dix que ell, *testes*, estant ell, *testes*, a sa porta fent sa fahena, véu en dret casa d'en Bellver certa gent qui muntaven carrer amunt ab lances, no li recorde que hi vés ballestes, e véu que podrien ésser de dotze en catorze, segons lo que ell, *testes*, albirave, e quant foren al cantó tiraren la via baix del carrer dels Guimerans, e altre no véu bé.

Int[errogat] si sab que hajen fet dengun insult en la persona de mossèn Gerònim, student, qui respòs e dix que no sab que hajen fet dengun insult en dita persona de dit mossèn Gerònim, bé ha oýt dir que mossèn Gerònim se recollí en la casa de na Margarida, e que la muller d'en Just dehie que dehien «Muyre lo traýdor, muyre lo traýdor!». E altre no'y sab.

Int[errogat] si conegué ell, *testes*, dengun sinó lo Matheu Ferrer, qui respòs e dix que hi conegué en Miquel Bonet e lo fill de Miquel Çaplana, e los altres no'ls conegué.

Int[errogat] qui hi pot saber, qui respòs e dix que Bellera ere allí ab ell, dels altres no li recorde.

Arx. Mun., reg. 822, s. f. (Crims).

77

Per celebrar la cloenda del curs escolar, la vetlla de Sant Joan, uns estudiants anaren a prendre pomes a l'hort de na Urgellesa, vora el monestir de Jesús dels frares menors, de l'Observança.

[Lleida, 25 juny 1485]

Declaració de Bernat de Sentcliment, fill del senyor d'Alcarraç i estudiant de Lleis.

Et primo fon interrogat, què sab ell, *testes*, en la qüestió qui certs estudiants hagueren la nit de Sent Johan ab lo lochtinent de mustaçaf, qui respòs e dix que està en veritat que la nit de Sent Johan, en la matinada, anaren tres moços d'estudiants, los noms dels quals ignorave, anaren al ort de na Urgellesa, delà Jhesús, per furtar maçanes, e éssent ells en la cambra de mossèn Gual, dits moços arribaren allí, dient que hun amo de hun estudiant los havie levat la roba ; leshores mossèn Gual e quatre altres, entre los quals ere mossèn Muntanyana, mossèn Gual, mossèn Crespí e mossèn Çabater e ell, *testes*, e los moços dels sobrediçs estudiants, armats ab cuiraces, lances e hu pavés, anaren a dit hort e digueren a dits moços que anassen primers per a pendre de dites maçanes per veure si'ls exirie dengú ; e ells speraven los

moços per veure si dengú los enujave e'ls levase la roba per a pegar contra ells; e poch estar oÿren que los moços cridaven: «Qui va allà?» E dient «Qui va allà» los sobredits estudiants e moços ensemps ab ell, *testes*, pegaren contra lo lochtinent de mustaçaf e los altres qui eren en sa companyia, tirant-los lançades, levant-los les armes e dit lochtinent cridave: «Tenir al Rey!»; lavors, sinó per ell, *testes*, que's mès en defensió de dit lochtinent de mustaçaf, dient-los: «Senyors: hajau prou fet, que és lochtinent de mustaçaf», els lo aurién mort o en altra manera ho hagueren mal adobat. E axí per ocasió de ell, lo lexaren, portant-se'n la roba e les armes de dit lochtinent e altres qui eren en sa companyia.

Declaració de Pere Lançol Payró.

Et primo fonch interrogat sobre les coses en dita prevenció contengudes, qui respòs e dix que està en veritat que lo dijous a vespre, ara més prop passat, la vespra de Sent Johan, lo mustaçaf pregà a ell, *testes*, e a altres que'l acompanyassen per fer guayta per lo terme, e ell, *testes*, fonch content e los altres, e així feren guayta per lo terme; e quant fonch axí una hora après miga nit, vinguerent-se la via de la Ciutat, e tres que eren ab lo mustaçaf repartiren-se, ço és, dos en l'ort de micer Pastor e un ab lo mustaçaf en lo dit de na Urgellesa; e quant hagueren stat qualque una hora, poch més ho menys, vengueren tres moços de estudiants, e entrant-se en l'ort de na Urgellesa e bateren lo maçaner, e axí batent lo maçaner, lo mustaçaf e ell, *testes*, e los altres isqueren; e prengueren sis maçanes, com despuys se descubriessen ben dotze, e los altres fugiren la via del Studi. E levarent-los les lances, una capa, una espasa, e los dos de aquells qui presos havie seguiren lo mustaçaf fins a sa casa, dient que'ls tornassen les lances e la capa, e dit lochtinent dehie que l'endemà fossen a la taula del mustaçaf, que ells les tornarien; e quant hagueren begut delliberaren tornar la via dels dits horts, per veure si hi havie vengut altri a les maçanes, e com foren exits de casa encontraren Cardona, lo capellà qui deu ésser, e Antich, e dix-los lo lochtinent que se'n anassen ab ell, e axí foren sis; e quant foren als dits horts, repartiren-se tres en quiscun hort, al cap d'estona, cap a la matinada, veren venir los dits moços, e tornaren a batre lo maçaner; e lavors dit lochtinent isqué per pendre los dits moços, e lavors desaparegueren gran colp d'estudiants, los quals los envestiren molt altament, de quals llevaren cuiraces, arnesos e capes, e ells pregaven-los que'ls les donassen, e los dits estudiants dehien: «Donau-nos les nostres e donar-vos-hem les vostres.» E jamés les volgueren donar, e aquelles se'n portaren al Estudi, on encara vuy tenen.

Int[errogat] si hi conegué dengú dels dits estudiants, qui dix que no-y conegué sinó lo fill d'en Bernat de Sentcliment.

Arx. Mun., reg. 622, s. f. (Crims).

Incident entre uns estudiants i l'escarceller de la presó comuna de Lleida, per causa d'una minyona que anava a cercar llum.

[Lleida, 14 juliol 1485]

En Francí Guardiola, teixidor de li e carceller de present de dita ciutat, *testes*, qui jurà ...

E *primo* fonch interrogat què sab ell, *testes*, sobre lo contengut en dita prevenció, etc. Qui respòs e dix que anit vespre, ja tocada la oració, estant ell, *testes* deposant, dins en la presó comuna de dita e present ciutat, vingué e entrà la moça de la senyora viuda Romeva per pendre e portar-se'n lum de aquella, e entrada en aquella, ell, *testes*, qui stave posat en taula sopant, sentint alguns hòmens a la porta de aquella, llevà's de allí e tirà la via de dita porta, e essent allí véu quey heren cinch stodiants, al parer seu, e dix-los que no'y havie espital per a ells allí; e leshores la hu de aquells dix-li: «Recomanau-nos an aquest presoner.» E dit açò ell, *testes* deponent, tanquà dita porta; lo qual, segons ha oÿt dir, és mossèn Manent, donà hu colp ab lo peu a dites portes, del qual li donà de la cadena de dites portes en la barba, com aquella tingués en la mà, he rehebut dit colp, mogut de molta ira digué-ls que pel cap de son Déu ell los donarie ab un bastó, e leshores respòs mossèn Manent tirant llur spasa: «Salt aquí, donc, pronte, embriagat!»

E leshores, la muller d'ell, *testes* deponent, e la dita moça, tancaren dita porta per detenir a ell, *testes* deponent, que no isqués, e ell, *testes*, ab dita malenconia muntà a la finestra de dita presó, e véu dit mossèn Manent qui stave arrimat a dita porta ab la spasa tirada esperant quant eixirie ell, *testes* deponent; e tirar-li una pedrada, vehent-lo en tal ésser, e no'l avingué, e après tirar-n'i una altra, però éssent a miga carrera tampoch lo avingué; e dit mossèn Manent e los altres tiraren sa via, e anar-se'n; e poch après axí miga hora, tornaren ab dit mossèn Manent ben vint-i-cinch hòmens, e vingueren a les portes de dita presó dients: «Ès aquesta la casa.» E tornaren-se sens fer moviment algú, car ell, *testes* e deponent, estave a la finestra e els vehé. No hoy ni véu més sinó los dits ha avans se'n tornaren cortessament aquella vegada.

Item. Qui hi pot saber en lo premit e qui heren presents, qui respòs e dix que la dita moça, sa muller d'ell, *testes* deponent, e lo fill d'en Colom, specier, que s'i trobà en beu tot, e los del vehinat.

Arx. Mun., reg. 822, s. f. (Crimis).

Avalots al bordell de la ciutat. Un grup d'estudiants nafren en Pedriç i un escuder de mossèn Guerau d'Espens.

[Lleida, 16 juliol 1485]

En Jaume Garaça, barber, de la present ciutat, *qui iuravit...*

E *primo* fonch interrogat sobre les coses contengudes en dita prevenció què-y sab ell, *testes*, e dix que sí stà en veritat que lo dimecres prop passat ell, *testes*, axí a les nou hores de la nit, sabé ho hoy dir can al públich tenien assetjats a Pedriz e a un escuder de mossèn Guerau de Spens, e leshores ell, *testes*, ensemps ab son germà, Morelló lo pellicer, e hun altre scuder de mossèn Guerau, apellat Johan, anà la via de dit bordell, per lo Areny avall; e mossèn Jufre, paher, qui stave a la finestra de casa de mossèn Cardona tras la rexa, vehent-los, tirà tras ell, e conseguí-ls davant lo Spital, a la dita part d'Areny, e detingué-ls allí, e dix-los: «Teniu al Rey», e pres-los, he dix-los prenent-los «Sagrament, per lo sagrament que fet haveu, ab qui-u haveu», e ells, *testes*, e los altres digueren-li que no ab nengú, sinó que tiraven la via

del públich, e açò per quant havien hoÿt dir que en dit loch tenien asetjats Pedriç, e a un scuder de mossèn Guerau d'Espens; e leshores lo dit mossèn Joffré, paher, dix-los: «Per lo sacrament que fet haveu, seguïu-me.» E axí-l seguïren, e tiraren la via de dit bordell; e stant allà, lo dit mossèn Paher dix al Francí, escuder de dit mossèn Guerau, lo qual se debie tenien assetjat: «Què és açò?» E dit Francí, dix-li: «No és stat res.» E dit açò, lo dit mossèn Paher apartà a dit Francí, e apartat ab aquell, tantost uns vint-i-cinch studians armats ab cuiraces, pavesos e lances foren arribats al cantonet del carrer que done a la plaça del Bordell, que és vers Sent Antoni, éssent lo dit mossèn Paher apartat quasi enmig de la dita plaça parlant ab dit Francí, e al dit cantó comencaren de envestir al dit Johan, escuder de mossèn Guerau, e lo dit mossèn Paher hoynt açò corregué e vingué la via d'ells, dient: «Teniu al Rey.» E dits studians, no obstant que dit mossèn Paher debie tenir al Rey, tostemps envestiren a tots arreu, axí bé al dit mossèn Paher com als altres; aleshores lo dit mossèn Paher pres-se a cridar, e creu que cridà aquest mot: «Resistència!», per més de .xxxx. vegades, e de aquella vegada li nafren a dit mossèn Paher, Pedriç e Amat, e hun fillastre de Pere Fornés e al dit Francí, escuder de dit mossèn Guerau, e, aquests nafrats, dits studians tiraren e fogiren la via del Studi.

Item, qui hi pot saber en lo predit, e dix que Morelló lo pellicer, gendre de Fuster, Johan, scuder de mossèn Guerau, Pasqual Garoça, germà d'ell, *testes*, e los nafrats predits.

Arx. Mun., reg. 622, s. f. (Crims)

80

Pere d'Alcivit, jornalier, entra de nit en una casa d'estudians, vora l'església de Sant Andreu, per tal de furtar-los els diners.

[Lleida, 22 novembre 1485]

En Johan Martí, major de dies, pellicer, habitant en dita ciutat, *testes*, qui jurà...

Et primo, fonch interrogat si coneix, ell, *testes*, lo dit Pedro d'Alcivit, e dix que sí, perquè li ha agudat a veremar e ha posat en sa casa algunes vegades.

Interrogat què sab ell, *testes*, en les coses contengudes en dita preventió, diu, respòs e dix que està en veritat que dos dies abans de la festa de Sent Martí prop passada, lo dit Pedro d'Alcivit se amagà en sa casa, e en lo dia següent se més en dita casa, çò és, a la part vers Sent Andreu, e quant vingué la nit entrà per una finestreta de una cambra ahon dormien Arnau lo pastor ab dos altres, e allí pres un punyal del dit Arnau, e obrí la porta de dita cambra, e muntà-sse'n alt en una saleta hon jaïen tres, ço és, un aragonès e dos gascons, studians, e més la mà dejús lo capsal del lit hon jahien, e de hun cint que-y havie del hu tragué tots los dinés que-y tenie, e après anà a l'altra part de dit lit e pres altre cint, del qual buydà tots los dinés que-y eren, e tornà dit cint alí mateys hon se estave; e sentí remor lo hu dels dits tres, e llevà-s, e sentint fogir lo dit Pedro Alcivit, e anà-li detràs, e atengué-l a la porta del tarrat, on lo pres per la cama, e cridà dient: «Hoste, hoste; ací hi ha ladrons qui-ns han robat!»

E ell, *testes*, sentint açò, levà-s, e sa muller per lo semblant, e altres de

casa, e aquí ell, *testes*, pres-lo e mès-lo en una cambra, en la qual lo tancà, e trameté per mossèn Regent de Cort a Veguer, lo qual vingué e'l se'n portà a la presó.

Interrogat com sab ell, *testes*, que dit Pedro d'Alcivit com hagé levats dits punyal e dinés com dit ha, qui respòs e dix que per quant com fonch pres ho atorgà tot, presents tots los de casa, e de continent tornat fonch a quiscú lo seu per ell mateix. Interrogat qui ho pot saber en lo predict, e dix que Miquel Almacelles e Ramon Monlleó, qui eren en sa casa.

Arx. Mun., reg. 822, s. f. (Crims).

81

El Consell de la Paeria acorda de retornar la quantitat que Pere-Arnau Segrera havia bestret per reparar les escoles de la Univesitat.

[Lleida, 12 desembre 1485]

Quant a la proposició feta per los senyors de pahés dient com per causa dels adops e obres qui en les escoles de Cànon, Leys e altres escoles, haguesen hagut pregar a mossèn Segrera bestragués los dinés qui havem mester per causa de obrar dites escoles los quals muntaven... [manca la quantitat]... liures; e com són coses que pus que dit mossèn Segrera havie fet un tal benefici a la ciutat e levar aquella de tant càrrech, ere grandíssima rahó dit mossèn Segrera cobràs dites... [manca la quantitat]... liures; per quèls fos plassent consellar-los d'on e en quina manera e forma haurien dites... [manca la quantitat]... liures per a tornar a dit mossèn Segrera, oc encara havien mester més quantitat de dinés per obrar lo Almodí, qui és de tanta necessitat, com estigue a grandíssim càrrech e vergonya de la Ciutat e perill de aquells, qui en aquell habiten o revenen ab sos blats e altres. E lo dit honorable Consell General, oÿda dita proposició, dit fet remeteren als dits senyors de pahers e pròmens del Capbreu, los quals vegen d'on poran haver diners, e com ni en quina forma, en manera que dit mossèn Segrera sie content, e la obra de dit Almodí, qui està en tant perill, se face, e açò lo més prest que fer se puxe, donant als dits senyors pahers e pròmens tot e tant poder com dit Consell General té.

Arx. Mun., reg. 425, fol. 54v. (Consells).

82

Baralles entre estudiants, alcavots i rufians a l'hostal del bordell.

[Lleida, 21 gener 1486]

Carles Personada, notari, natural de Morella, regne de València, en fet propri, sens jurament, e en fet strany, jurà dir veritat del que sabrà e serà interrogat.

E *primo*, fonch interrogat sobre les coses contengudes en dita prevenció, etc. E dix que està en veritat que ahir eil, deposant e *testes*, éssent en lo

bordell de la present ciutat, ha hora tarda de nits vengué hun moço de mossèn Costa en nom de mossèn Verdancha, stodiant en lo Studi de dita ciutat, dient-li que li lexàs la sua dona per a dormir ab dit mossèn Verdancha, e de fet la-y leixà; e poch instant, Berenguer Bossom, Matheu Bossom e Pere Bossom, germans, e Amat, e hun apellat Perot, e hun roffià apellat Febrer, atengueren a una remor que creu ha és cert here feta entre unes donies heren en dit bordell, e ell, *testes* deponent, isqué per veure què here e per evitar scàndols, e exits, dits Bossoms, junts ab els altres predits fots arrencaren llurs espases e broquers e descarregaren e picaren tots sobre ell, *testes* e deponent; e que lo primer colp li tirà dit Berenguer Bossom, sens dir-li cosa ne mot, lo qual rebaté ell, *testes* e deponent, e'l nafrà en la mà dreta pocha cosa, e après li tirà dit Bossom a ell, deponent, una estocada ab la qual lo pres per lo collar del gipó, e ell, *testes* deponent, estant affayçat la volta de dit Berenguer, vench al través hun altre, no porie dir si ere Amat o lo Pere Bossom, mes que cert here lo hun dels dits dos, e donà-li una coltellada en la mà del broquer esquerra al través, ab la qual li llevà dos dits de aquella, ço és, los qui són après del polze e principals. E après ell, *testes* deponent, ab hun peu temptà si ere uberta la portelleta del hostal, e sentint-la uberta, entrà-se'n dins dit hostal, e allís tingué fort, per quant feren son sforç per entrar en aquell e ell, *testes* e deponent, resistí en tal manera que no entraren.

Interrogat si [hi] havie diferències, ell, *testes* e deponent, ab dits Bossom germans, ho ab los altres, qui ab aquells heren, e injúries, e dix que en dies passats en la ciutat de Tortossa, per emparar ell, *testes* e deponent, hun apellat Figuerola, començaren certes diferències ab dits Pere Bossom e Matheu Bossom, pregant-lo los volgués emparar ell, *testes* deponent, emperò en els quals diferències no hi hagué tocaments, ans hi hagué pau entre ells, en la qual pau entrevengué micer Pinyol de la dita ciutat, per part de dits Bossoms, e en Berthomeu Gil notari, d'él, *testes*, e de dit Figuerola, la qual pau no's posà en scrits, més prengueren pau de prohòmens los predits.

Interrogat qui hi pot saber en lo pedit de anit vespre, e dix que no's hi trobà nengú ab ell, *testes* deponent, sinó los tots contra ell.

Arx. Mun., reg. 822, s. f. (Crims).

Declaració davant el Veguer de Lleida sobre l'anterior procés.

[Lleida, 23 gener 1486]

Margarida Segarra, de la ciutat de València, dona evada, qui jurà sobre lo que és interrogat dir veritat.

E *primo* fonch interrogada sobre dita prevenció, e dix ella, *testes*, dimecres a .xviii. dels dits mes e any, en la nit, vench a la cambra d'ella, *testes* e deposant, hun moço de mossèn Costa, studiant, dient que mossèn Verdancha volie dormir ab ella, e que sen anàs ab ell; e ella, *testes*, dix anà ensemps ab ell al hostaler, e dix: «Pare, coneixeu aquest home?» E dit hostaler dix que sí, que se'n anàs ab ell. E lavors ella, *testes*, se'n anà ab dit moço e la menà a la cambra del dit mossèn Costa; e éssent a la cambra, tancà dita cambra. A poch instant isqueren los Bossoms, tots tres germans, davall lo lit de mossèn Costa, dient a ella, *testes*: «Senyora, no podeu tornar a poder de Carles.» E

ella, *testes*, respòs e dix : «Val[ga'm] Déu, ans permetira morir [Carles]. Dos o tres messos me porfeu tenir amagada, mas a la darrerria, trahent-me a lum, ya sé lo que'm farrà». Lavors lo Bossoms, lo major, dix a ella : «Ara mateix, ara vaig per matar a Carles. Ja-us daré a conèixer com jo l'é mort». E axí ell, dit Bossom, e lo germà seu, anaren, romanguent lo Mateu allí ab ella ; e axí partint-se de la cambra, ella, *testes*, forçada per dit Matheu Bossom, feren-la despullar, a mès-se en lo llit ab ell, on here dit mossèn Costa, tots despulats, metent-se en mig dels dos. Estant una ora axí, poch més o menys, vench lo dit Berenguer Bossom e Pere Bossom, germans, e Febrer, e ab lo cridà no véu ella, *testes*, l'altre. Llavors dit Costa levà-s del lit per veure qui eren, ab la spasa tirada, e lo dit Matheu axí mateix ab espasa e cervellera, e conegueren qui eren, lexaren-los entrar. E lo dit Berenguer Bossom dix a ella, *testes* : «Senyora : levau-vos», mostrant la spasa mig sangoniosa, dient : «Veus ací la espasa ab què he mort a Carles». Lavors ella, *testes*, cridà hun gran crit : «Ay, lassa mesquina! Carles haveu mort?»

E axí, feren-la vestir, e la portaren en altra cambra, prop de Sent Martí ; e a poch après, ella, *testes*, sentí gran remor de gent. Lavors ella, *testes*, dix que la traguessen, que orinar volie, e traent-la, ella, *testes*, saltà en la carrera, hon véu lo síndich e moltes altres gents, qui anaven detràs lo dit Bossom per cobrar a ella, *testes*. E axí ella, *testes*, fonch cobrada per lo síndich e estudiants, anà-sse-n ab ell.

Arx. Mun., reg. 222, s. f. (Crims).

84

Sobre la detanció del notari major de la Paeria, que, entre altres delictes, era acusat de furtis dintre el Collegi de l'ardiaca Domènec Pons.

[Lleida, 26 febrer 1486]

Die .xxvi^o. dictorum mensis et anni.

Los magnífichs micer Jaume Mir e Mossèn Mátheu Juffré, pahers, manaren ajustar dins la Casa de la Paheria dels prohòmens de la Conservació dels Privilegis de la Ciutat de Leyda los següents : mossèn Miquel Cardona, mossèn Jaume Navarra, mossèn Luís Dezvalls, mossèn Berenguer de Rius, mossèn Pere-Arnau Segrera, mossèn Johan Serra, ciutadà, mossèn Cerdà, Johan Lentès, Pere Falló, micer Johan Rossell y micer Francesch Pastor, extra-promeniant.

Acordaren e deslberaren sobre lo proposat per los senyós de pahers, significants com haurien aguts alguns avisos e sentiments, e tenen dupte que lo illustre senyor inffant don Enrich, lochtinent general de la Magestat del senyor Rey, no trameté provissions, demanant o manant esser tret en Francí Morelló, delat de diversos crims e delictes, de la present Ciutat e presó de aquella, e portat a Barchinona, per procés de regalia, pretenent sie per ell comès furt dins la Casa del Collegi dels estudiants de dita Ciutat, la qual casa serie en salvaguarda de la sacra real Magestat, lo que serie si de dita Ciutat ho presó se trahie, contra los privelegis, ussos e costums de dita Ciutat. Que sie tramès e vage al dit senyor Lochtinent General per part de la Ciutat lo magnífich micer Jaume Mir, en Leys doctor, ensemps ab hun home de honor, per los senyors de pahers, e quatre o cinch prohòmens per ells elegidors no-

menat e determenat, als quals sien fetes letres de crehença e instruccions dictadores a consell de dits senyors de pahers he quatre ho cinch prohòmens per ells elegidors o de la major part de aquells e dels advocats de dita Ciutat. E de continent dits senyós de pahers elegiren per a dit fet los prohòmens següents: mossèn Cardona, mossèn Luýs Dezvallís, micer Johan Rossell, mossèn Jaume Navarra e mossèn Pere-Arnau Segrera.

Arx. Mun., reg. 370, fol. 1 (Prohomenies).

85

Un estudiant del Col·legi de l'Assumpta féu fer una lima al serraller Antoni Cardet per a Francí Morelló, notari, empresonat per sospites dels paers contra ell.

[Lleida, 21 març 1486]

En Anthoni Cardet, serraller, habitant en dita Ciutat, *testes*, qui jurà... etc. E *primo*, fonch interrogat si coneix ell, *testes*, una lima de acer de hun forch de larch, la qual li fonch mostrada, e dix que sí, que ell la coneix per quant la ha feta e la y han feta fer.

Interrogat qui la y ha feta fer dita lima a ell, *testes*, e dix que hun collegial ho estodiant del Col·legi de la present Ciutat, apellat mossèn Conessa.

Interrogat quant temps ha que dit mossèn Conessa ha feta fer a ell, *testes*, dita lima, e dix que uns quinze dies ha que la y féu fer a ell dita lima.

Interrogat què li costà a dit mossèn Conessa dita lima, e dix que hun real de vint dinés li'n donà dit mossèn Conessa a ell, *testes*.

Interrogat si ha venudes a nengú de mig any ençà, ho dos mesos ensà, claus forgadas, ni lima altra alguna sens la que dit ha ell, *testes*, e dix que més ha de mig any que no ha venudes a nengú.

Arx. Mun., reg. 822, s. f. (Crims).

86

Per absència del catedràtic misser Vicenç Orrit, és substituït en la seva càtedra pel doctor en Lleis Jeroni Martí, cosa que promou certes protestes entre els estudiants.

[Lleida, 31 març 1489]

Als quals proposà lo honorable en Joan Pagès, com a procurador del magnífich micer Vicent Orrit, son gendre, com lo dit micer Orrit, per raó dels negocis qui comesos li són per lo senyor Rey, no pot assistir en legir la Cadira a la qual és estat elet fins a Sent Joan, e ha donat substituhir a micer Gerònim Martí, doctor molt sufficient, allí present, lo qual presentave allí als senyors de pahers y pròmens. És-li fet impediment que no'l lexen legir; per quèls plàcie provehir que algun scàndol no se seguesque.

E lo dit micer Gerònim Martí, qui allí present ere, dix que ere content de acceptar, e axí acceptà, la dita substitució, e és content de legir e requirí que açò es continuàs per mi notari.

Los quals honorables pahers y pròmens acordaren y delliberaren que los senyors de pahers sobre aquestes differències suscidades per causa de la substitució de la dita cadira parlen ab lo Rector del Studi e se informen de la veritat del fet, e si desorde algú hi ha, que per los dits senyors de pahers, qui són conservadors de la Universitat del Studi, ensems ab lo Rector, hi sie provehit degudament a utilitat e conservació del dit Studi.

Arx. Mun., reg. 371, fol. 28v. (Prohomenies).

87

La Prohomenia comunica al noble Pere de Montcada que ha estat denegada llicència a mossèn Lleonard Santàngel.

[Lleida, 23 octubre 1490]

L'Estudi

Los magnífichs micer Johan Rossell e mossèn Nicholau Spolter, pahers l'any present, mossèn Galceran Çaplana, micer Francesch Pastor, Johan de Olzinelles, Llorenç de Valterra, micer Jaume Mir, Martí Quintana, Johan Alòs, Johan Matheu, Bernat Mengó, Guim Çequet, Nadal Riambau, Manuel Vilaplana, acordaren e deliberaren que mossèn Leonart no sie llicenciat en nenguna manera, e que sie feta una letra gracioça a don Pedro de Moncada donant-li rahó de la causa tant justa de la detenció de dit mossèn Leonart, desenguanant-lo e trahent-lo de tota speranza.

Arx. Mun., reg. 371, fol. 81v. (Prohomenies).

88

Una comissió d'estudiants presidida pel noble Lluís de Milà, nebot del bisbe de Lleida, compareix davant la Prohomenia de l'Estudi per suplicar als seus membres que treballin en la qüestió promoguda entre el Veguer i el Síndic de la Universitat.

[Lleida, 12 juliol 1491]

Los magnífichs mossèn Andreu de la Pardia e mossèn Johan Pagés, pahers l'any present, mossèn Johan Agostí, micer Francí Pastor, Nadal Riambau, Manuel Vilaplana, micer Berthomeu Mahull, micer Johan Rossell, micer Jacme Mir, Lorenç Valterra, Martí Quintana, Nicholau Spolter, Johan Alòs, Johan Mateu, Jacme Plegamans.

Lo noble don Luýs, nebot del reverendíssimo senyor Bisbe de Leyda, mossèn Cabanyelles e altres estudiants, per part del Studi, supliquaren que actès que algunes differències se eren seguides entre mossèn lo Veguer e lo Síndich del Studi, e que lo Veguer fahie rebre testimonis, e lo Síndich per lo semblant ne volia fer rebre, e que lo Veguer los hi empagave atès que són lechs e de llur for, fet-los manament que no depossent, e axí, que-ls plagués provehir.

A la qual suplicació, exits defora Consell los dits estudiants, acordaren e deliberaren que los senyors de pahers ab alguns pròmens elegidors per ells intercedesquen entre lo Veguer e l'Estudi, e que'n adoben quant poran, e que si lo Veguer ha scrit al senyor Infant, que los pahers facen correu a Barchinona per motiguar dit fet scriguen lo que'ls semblarà dejen scriure.

Arx. Mun., reg. 371, fol. 94 (Prohomenies).

89

Prohomenia de l'anyada 1491-92, durant la qual consta l'òbit de la major part dels seus membres. A través de la llista hom pot veure el traspàs dels prohoms que més havien pugat pel redreç de l'Estudi després del setge del 1464. Cal advertir que dins el mateix mes d'octubre morí també el degà misser Manuel de Montsuar.

[Lleida, 11 octubre 1491]

Promenia del Studi.

Mossèn Miquel Cardona, mossèn Nicholau Pou *obit*, mossèn Johan Agostí, mossèn Galceran Çaplana *obit*, mossèn Pere-Arnau Sagrera *obit*, Guillem de Olzinelles *obit*, Johan de Olzinelles, *obit*, Manuel de Vilaplana, *obit*, Joan Torres *obit*, Pere Sunyer *obit*, Odoart Çaporta *obit*, Francesch Sanç *obit*, Lorenc de Vallterra, mossèn Martí Quintana, Johan Pagès, Johan Cuera *obit*, micer Jaume Mir, micer Pastor.

E los ordinaris en les coses que no tocan les cadires a interès llur.

Ajegits a dita Promenia

Micer Johan Rosell, Nicholau de Ribera, Nadal Riambau, mossèn Johan Botella, mossèn Martí-Johan Botella, Guillem Coquet, mossèn Alòs, mossèn Johan Matheu, Johan Castelló, Jaume Plegamans, mestre Dieguo Camino.

Arx. Mun., reg. 371, fol. 101 (Prohomenies).

90

Carta dels paers de Lleida als cònsols de Montblanc com a contestació a una altra d'aquests relativa a un cert metge i mestre d'escoles de Lleida.

Lleida, 31 abril 1497

Molt magnífichs senyors e de molta virtut :

Una vostra letra havem rebuda e, rebuda aquella, ajustàrem nostra Promenia, en la qual foren algunes gents principals de aquesta Ciutat, cavallers, gentils hòmens e juristes, als quals fonch lesta vostra letra. E, la veritat, a tots ells paregué que si semblant cars se sdevenie en aquesta Ciutat, que lo metge precehirie al batxeller, e açò per quant lo metge és home cassat hi és

molt més antich ; més avant, per quant és mestre de scoles, car ací nosaltres no graduam los baxellers, pus a tant són cassats e pratiguen en la Ciutat. Les magnificències vostres faran aquí a son plaher. No havent més a dir, sinó que la Sancta Trinitat sie en guarda de tots. De Leyda, ha .XXXI. de octubre de .LXXXXVII.

A la ordinació de les magnificències vostres aparellats, los Pahers de la Ciutat de Leyda.

Als molt magnífichs e savis senyors los cònsols de la vila de Montblanch.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 9v. (Cartulari).

91

Carta dirigida al cavaller Perot Pou, paer de Lleida, resident temporalment a Barcelona, sobre les bandositats de la terra que afectaven el mateix Estudi.

Lleida, 23 juny 1497

Al molt magnífich mossèn Perot Pou, cavaller e paher de la Ciutat de Leyda, en Barchinona.

Molt magnífich mossèn e de molta virtut :

Aprés vostra partida havem treballat en pacificar aquestos bandolés lo més havem pogut, e les parts són tant diferents, que fins al dia present no ls havem poguts concordar, ans van armats per Ciutat amagadament, a gran perill. E dimarts passat, Ramonet e los altres de sa parcialitat se eren retrats en la illa, e mossèn Castells ab los altres estodiants los nos han deffesos, de manera que no n avem pogut prendre ningun, segons lo magnífic mossèn Valls crehem haurà dit ja a vostra Senyoria, que s'i trobà. Axí matex havem hagut nova certa se moren a Tamarit i en altres parts circumvehines, de què nos done ara treball en guardar la Ciutat, havem conduhit a n Johan Castelló, que va per Ciutat mirant si entre ningú de ningun loch de aquells infectes. Nosaltres quant podem treballam axí en la participació de la Ciutat com en la custòdia de aquella. Preguam vostra Senyoria, com vostra presència serà en repòs de dits fets molt útil e necessària, vos plàcia lo més prest poreu venir a menys dany de vostres fets. E sia la Santíssima Trinitat en custòdia de vostra persona, com desigem. De Leyda, a .XXIII. de juny del any .LXXXX. set.

Les reboltes del Estudi són ara majors que mai. Sie n avis.

A la ordinació vostra aparellats, los compahers vostres.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 10 (Cartulari)

92

Providència de Joan d'Aragó, Uoctinent general, en la qual hom disposa que els doctors i els catedràtics de l'Estudi de Lleida siguin tinguts de llegir personalment en llur càtedra fins a la festa de Sant Joan.

Barcelona, 2 maig 1498

Iohannes de Aragonia, comes Ripacurcie, locumtenens generalis serenissimi regis domini nostri observandissimi in Principatu Cathalonie et comitatibus

Rossilionis et Ceritanie, dilectis et fidelibus dicti domini regis, curie et vicario atque paciariis necnon cancellario et conservatori ac rectori Studii Ilerdensis et aliis universis et singulis officialibus et personis etiam ecclesiasticis ad quos spectet ipsorumque officialium locumtenentibus et cuilibet eorum salutem et dilectionem. Quoniam Studium Ilerdense quod priscis temporibus florere et ipsi civitati ac toti Principatui Cathalonie eiusque incolis decori et commodo ac aliis quamplurimis non parvo profectu esse consueverat et quidem propter sanctas et salutiferas et laudabiles apostolicas et regias concessionem Studio ipsi concessas earumque debitam observantiam nunc pro dolor non modo propter non observantiam earumdem verum etiam propter eorum licentiam et imponentiam, qui aut capessende doctrine aut lucri consequendi gratia Studium et Scholas ipsas frequentant et colunt, ad tantam detractationem atque defectum vergere immo et iam devenisse comperimus, ut pene omnia ibidem ad Dei offensam et contra instituentium et concessorum mentem eorumque et totius patrie dedecus et iniuriam in dies succedere videantur; et quia ad nos spectat predictis debite obviare et oportune provisionis adhibere remedium decrevimus circa eadem omnia particulariter providere prout necessario esse didicimus. Quapropter huiusmodi seriei expresse et de certa scientia ac motu proprio providemus atque decernimus ut omnes doctores seu magistri in Studio predicto cathedrales seu magistrales lectiones legere debentes, eas usque ad festum sancti Iohannis mensis iunii legere et continuare habeant, et id personaliter, aut legitime perditum per ydoneum substitutum, et anno quolibet de sue facultatis exercitacione publica et consueta actum publicum celebrare; et quod omnes qui baccallarii esse voluerint in dicto studio, teneantur suum facere cursum, et baccallarii societatem ibi tenentes sabbatinum actum in scolis semel in anno tenere seu celebrare pariter teneantur prout fuerat estatutum et laudabiliter consuetum, super quibus non possit per consilium ipsius studii aut alias ullatenus dispensari; ac etiam quod omnes baccallarii dicti studii cuiusvis fuerint facultatis teneantur apertis ianuis eas legere lectiones suas que vulgo dicuntur *de companyia* adeo ut scolares quicumque eas audire possint. Insuper providemus atque decernimus et prohibemus ut ante dictum diem festi sancti Iohannis mensis iunii nemini liceat pro legendis lectionibus conductionem facere aliqualem, sed si que modo facte sunt, penitus rescindantur et cessent ne lectionibus magistrorum seu baccallariorum aut cursancium in dicto Studio seu alias ipsis scolaribus quitquam preiudicii propterea afferri possit; ceterum quia plurimum confert tam scolarium quam aliorum de dicto Studio saluti atque profectui ut ibidem pacifice ac morigerate vivatur, decernimus et prohibemus ne ipsi scolares aut alii in dicto Studio possint arma deferre neque ea in domibus suis habere nisi per dictum rectorem fuerint sibi prius ex iusta causa concessum, neque ludis aliquibus prohibitis ludere neque lenones aut alterius modi ociose ac detestabilis vite homines in suis domibus recipere audeant quovismodo, quosquidem lenones a dicta civitate opportuno rigore atque industria propellere et penitus evitare curetis. Et quoniam debitum et rationale est ut electiones doctorum seu magistrorum catedrancium suis quolibet anno temporibus rite ac debite fiant, et ut intelleximus extant apostolice atque regie concessionem ac privilegia et etiam statuta circa electiones ipsas et circa premissa et plurima alia provide disponencia, idcirco ac eadem serie requirendos ex vobis requirentes et hortantes ceteris precipimus et inde expresse et de certa scientia sub regie indignacionis incurso penaque florenorum aurei Aragonum quingentorum regis inferendorum erariis et sub aliis penis in ipsis regis concessionibus appositis, ut circa dictas catedrancium electiones suis temporibus faciendas studiosius accedatur iuxta dictarum concessionum ac privilegiorum et statutorum tenorem et mentem, quas et

que predicto Studio prout eis melius et plenius actenus usum fuit quod prout ad unumquemque vestrum spectet inviolabiliter observari volumus et iubemus nostramque ymmo regiam provisio nem huiusmodi et omnia et singula in ea contenta exequamini et observetis et per quos deceat observari faciatis ad unguem, et cavere secus agere quavis ratione seu causa. Datum Barchinone, secundo die mensis madii anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo. El Conde lugarteniente general. V. L. Orrent. In diversorum locumtenencie viiº. [Firma illegible.]

Arx. Mun., reg. 701, fol. 61 (Paperots).

93

Carta dels paers i els prohoms de Lleida al Lloctinent General, en la qual hom dona compte dels drets pertanyents al Conservador de l'Estudi segons privilegis atorgats pel Papa i aprovats i lloats pel mateix Rei.

Lleida, 4 febrer 1499

Sobre certa alteració se porte davant lo Conservador de la Universitat del Studi de aquesta Ciutat, instant lo magnífich mossèn Jerònim de Castre, estudiant en Dret canònich, contra lo Síndich e universitat del loch del Palau, se haurie haguç recós a sa illustre Senyoria an aqueixa Sacra Audiència hon dit Síndich, en nom e veu de dita universitat, haurie fermat de dret e obtingudes letres citatòries e inhibidòries per a dit Conservador ab promisió remetre les causes davant ell, ell se porte e parts an aqueix altre consistori. E per quant la dita Conservatoria és lo bé, redreç e augment de dit Studi, e molts estudiants que tenen rendes de beneficis no porien ésser subvenguts ni ajudats en ses necessitats si no tenien lo favor de dita Conservatoria, e serien posats en plets, despeses e pèrdua de son studi, nostre Sant Pare volent desviar tals inconvenients, li plagué favorir e privilegiar dita Universitat de aquella e lo Rey nostre senyor, loar e aprovar. E per ço, senyor, per aquella amor e afecció que sempre à conegut esta Ciutat de sa illustre Senyoria, la soplíque no done loch tals formes sien admeses, en tant perjudici de dits estudiants e de dita Ciutat, que serie tornar a no res lo privilegi de dita Conservatoria, com puguen an dites parts a menys despeses, danys, haver cumplida justícia e ultra lo mèrit sa illustre Senyoria obtindrà de relevar les parts de despeses e danys, encara esta Ciutat ho tenrà en gràcia e mercè an aquella. La qual nostre Senyor conserve ab augment de magor stat.

De Leyda, a .iiii. de febrer, any .m. .cccc. lxxxxviii.

De vostra illustre Senyoria affectats servidós los pahers e prohòmens de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 23 (Cartulari).

94

Als llibres de Seguretats de la Paeria hi ha molts cartells de pau e treva en què intervenen estudiants. Nosaltres hem escollit el següent, atesa la seva importància, car hi és feta menció de dues personalitats prou notables al seu temps: Jeroni Albanell i el comte d'Albaida.

[Lleida, 14 abril 1500]

Dit dia e any lo honorable mossèn Gerònim Albanell, student en dret civil, a Gerònim Valsequa, familiar del senyor Comte d'Albayda, sobre totes e qualsevol qüestions, hoys, ranchós e males voluntats que sien estades entre los sobredits fins en lo dia present, ab intervenció dels magnífichs mossèn Simó Castellar, lochtinent de Cort e veguer de la ciutat de Leyda e de mossèn Spanyol de Castre, paher, per ells e per tots sos parents, amichs e valedors fermen treva a quatre mesos ab deu jorns detinentes, la qual se hage de retre al Veguer e Paher en Cap de dita Ciutat, abdós junts, que ara són e per temps seran, prometent la una part al altra que durant lo dit temps per ells ni interposada persona nos dampnificaran ni dany se procuraran en persona ni en béns, ans si'u sabien, se avisaran; e si lo contrari fien, volen encórrer en pena de trenquadós de sagrament hi homenatge, hi ésser tenguts per baras e traydós hi enemichs del senyor Rey; e per dites coses tenir, servar e complir ne obliguen la persona e béns, en prestaren sagrament hi homenatge en poder del dit mossèn Lochtinent de Cort hi Veguer.

Testes, lo magnífich mossèn Gispert Matheu, ciutadà de Leyda, e Martí Abella, scuder del dit mossèn Spanyol.

Arx. Mun., reg. 331, s. f. (Seguretats).

95

Joan Blanc, lloctinent del Prior del Col·legi de Domènec Pons, demana seguretats al Veguer i als paers per a expulsar de la dita Casa uns individus estranys que a mà armada s'hi havien ficat.

[Lleida, 7 gener 1502]

Lo honorable mossèn Johan Blanch, lochtinent del prior de la Casa del Col·legi, per mossèn Johan Salvador, requirí als magnífichs micer Miquel Mahull, lochtinent de Cort e veguer en absència de mossèn Endonyo e mossèn Castellar, e a mossèn Jaume Navarra, a mossèn Ramon Galcebre, pahers, que certa gent armada era venguda al Col·legi e a ell havien lansat de casa, hi volguessen provehir perquè nos seguís ningun inconvenient.

E dits senyors de Lochtinent de Cort e pahers digueren que eren per prest de fer tot ço e quant fossen tenguts de instar, e de anar a lansar dit hòmens de dita Casa del Col·legi.

Testes, Anthoni Solsona e Pere Boqué, verguers.

Arx. Mun., reg. 331, fol. 47 (Seguretats).

96

Carta al Rei comunicant-li la tramesa d'un emissari per demanar-li de poder treure blats de les parts d'Aragó, tant per la necessitat del poble com perquè aleshores hi havia un Estudi molt més nombrós que trenta anys enrera.

[Lleida, 8 desembre 1502]

Molt alt e molt poderós Príncep, Rey e Senyor :

En dies passats, per manament de vostra Altesa, se obtengué certa licència per traure forment del regne de Aragó dels diputats de dit Regne ; e per quant ha sobrevingut après molta misèria e necessitat en aquesta Ciutat, per cert de gran passatge e per haver-hi en aquesta avuy millor Studi que trenta anys ha hi hage hagut, havem tramès hu per haver e traure dit forment hi stat empatchat per taulés e altres, pretenent que vostra Magestat ha prohibit la treta del forment del dit Regne ; e per quant aquesta Ciutat sta en strema necessitat e en lo major trespàs que gran temps ha sie stada, tenint tots a tant e prouta confiança en vostra Altesa, la qual veurà que és Rey e Senyor nostre a mostrat de contínuo recordar-se de ells e ajudar e favorir-nos en totes coses, que ns hage socorregut tant en la concòrdia dels crehedors com altres, havem deliberat trametre lo portador a vostra gran Excehència per a suplicar-la nos vulle novament atorgar dita licència ab provisió pertinent hi ab les clàusules necessàries ab tot compliment, a ffi que per dits taulés ni per altres oficials del Regne no sian empachats en dita treta, seria sublevar aquesta Ciutat a caure en gran perill en què sta huy per la necessitat de dits forments, suplicant vostra real Magestat vulle donar fe e crehença al present portador en tot lo que per part de aquesta Ciutat suplicarà a vostra Altesa, la qual nostre senyor Déu guarde de tot mal per sa infinida clemència, e alargue la vida de aquella ab augment del stat, com desige, e los regnes han menester.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 35 (Cartulari).

97

Carta dels paers al Rei insistint en l'alçament de la prohibició de treure blat d'Aragó, atesa la gran penúria de la Ciutat de no poder socórrer els pobres, els estudiants molt nombrosos i altres gents.

Lleida, 14 febrer 1508

Molt alt e molt poderós Príncep, Rey e Senyor :

En dies passats, per manament de vostra real Majestat, fonch atorgada gràcia a la Ciutat de Leyda per los diputats del regne d'Aragó de traure quatre-cents caffços de forment de dit Regne, en virtut de la qual gràcia comprèrem dit forment, e com fórem per traure aquell, per los diputats e taulés del General nos fonch fet contrast e empaig dient-nos com no'l podíem traure perquè vostra real Magestat de nou havie prohibit que la treta de Aragó fos levada. E nosaltres, vist lo empaig nos ere stat fet, trametre a vostra Altesa en Pere Siurana a la vila de Madrit, a suplicar-la nos fes gràcia de lexar traure dits forments, lo qual partí a provisió de vostra Altesa, manant ab grans penes dits blats de Aragó no ns fossen empatxats, ans aquells nos lexassen traure. E com en virtut de dita gràcia atorgada per vostra real Magestat a dita Ciutat agam tramès per traure dits blats, per lo il·lustre e reverendíssimo Arcebisbe de Çaragoça és stat fet empaig no lexant traure dits blats, dient que vostra Altesa havie manat altra letra en contrari de la que havie atorguada en Madrit, en contensió que dita Ciutat, no obstant los manaments fets per vostra Altesa, és stada empaxada de traure dits blats, és cossa que redunde en

gran dany de dita Ciutat per les grans despeses que ha fetes axí en trametre a vostra Altesa com en comprar dits blats. E com la Ciutat stigue en grandíssima necessitat e no tròpie per dinés blats, e no pugue socórer als pobres e als estudiants e a les gens que de continuo passen, ha delliberat tremetre lo present portador, que és mossèn Guerau Rafart, a vostra real Excelència, demanant-li de gràcia faci que dites gràcies sortisquen son effecte, a ffi dita Ciutat no rebe tants grans danys e pugue traure son blat, suplicant a sa real Magestat vulla donar fe e crehença al dit portador en tot lo que per part de dita Ciutat sobre dit fet soplicarà sa Altesa, la qual nostre Senyor Déu guarde de tot mal per sa infinida clemència e alargue la vida de aquella ab augment del stat, com desige.

De Leyda, ha .XIIII. de febrer de .MDIII.

D. V. R. Magestat afectats e devots vassalls e subjectes, que vostres reals mans besen, los pahers e prohòmens de la Ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 37 (Cartulari).

98

Carta dels paers al Rei donant-li compte de la petició d'augment de salari per part dels catedràtics de l'Estudi.

[Lleida, 29 juliol 1503]

Per lo dupte que's té de la guerra, se fa preparatori en aquesta sua ciutat de Leyda de molt gran Studi, e per lo poch salari que als quatredans és donat, dits quatredans an demès entendre en la negociació per viure que en lo que satisfà ab la utilitat de tan gran nombre de estudiants fins aquel los sia augmentat, e per sso la universitat del Studi de dita Ciutat ha delliberat crear cindich, qui és Exemèn Almúnia, per a suplicar e de diner ensems ab lo Rector de dit Studi a la sua real Magestat lo que sie redreç de dit Studi e bé de dita Ciutat. E de açò la dita sua ciutat de Leyda suplica sa real Magestat vulla manar affectuosament a alguna persona que mire en dit redrés del dit Studi e bé de dita Ciutat.

A .XXVIII. de juliol.

D. V. R. Magestat humils devots vassalls, qui les reals mans de aquella besen, los pahers de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 42 (Cartulari).

99

Carta al comte de Ribagorça, lloctinent general donant-li compte de l'agressió comesa contra el doctor Jeroni Martí quan anava a llegir Cànon i era ja prop de les Escoles.

Lleida, 10 febrer 1504

Molt illustre Senyor :

Lo darrer dia de janer, ab veu de pública crida per los lochs acostumats de la Ciutat de Leyda, lo Regent, Cort e Veguer e nosaltres havem fet publicar

la Constitució feta per la Magestat real en sa última Cort en la ciutat de Barçinona, comensant com instant e procurant e en la un dia se publicà. E en lo dia primer de febrer, a set ores de matí, anant micer Gerònim Martí, doctor en Decrets, a legir la cadira primera de Cànones, prop les Scoles a part detràs, no dient-lli cosa ninguna, li hisqué un fill de mossèn Jacque Navarra, de edat dihuyt anys, e al cap, a la part detràs, li peguà una bastonada e fogí donada la bastonada en companyia del qual haye ; e li féu assistència hun pagès familiar de casa de mossèn Navarra, nomenat Joan Ferrer ; los quals, en continent fonch fet lo cars, són fogits. E dit mossèn Jacme Navarra li féu trametre a son fill la mula perquè s'apartàs. E lo dit Navarra stave, menjave e sa comune residència en casa de son pare. E per ésser cosa tant lega e perjudicial als reals manaments, e és total destrucció de la ciutat e del Studi, e gran vergonya e cosa de mal exemple, e ja may se és vist que a nengun doctor que vage a legir tal acte sie perpetrat, e no stimule tener Studi, ni los doctors no volran anar a legir si anar a legir no stà en salvaguarda real, e majorment los doctors de les primeres cadires que agen de anar-hi que no és de dia, e per ço per lo que lo haurem ofici, havem deliberat certificar a sa illustre Senyoria e a son real Consell, e suplicar-lo mane provehir que justícia sie administrada e la Constitució sie deduïda a son degut efecte e executada, e en tals e tans generals desordes que redunden en tot dany e perdicó de la Ciutat e del Studi e en gran menyspreu dels reals manaments mane se face justícia expedita. Nosaltres per nostre ofici havem request per dues vegades al dit Regent executàs la constitució e publicàs los dits Navarra e Johan Ferrer, lo que ha recusat fer, e de açò dues requestes públiques li havem donat, e dit Regent ha recusat executar lo que per la real Magestat és stat provehit e manat, e per dit Regent e nosaltres publicat. E per ço trametem a sa illustre Senyoria e a son real Consell lo portador de la present, perquè sa illustre Senyoria de tot sie certificat e pugue provehir ab bé e repòs de aquesta Ciutat, suplicant-lo com bé ha acostumat ab efecte mane fer servir lo que per la real Magestat satisfet en la Constitució és contengut e que sie càstich als qui han contravengut e exempli als altres. Lo Navarra que ha fet lo cas és simple tonsurat, e per ço lo dit Regent repare de no executar lo que stimàs, la observància de la qual és total bé de la Ciutat e de tota la terra. E suplicam sa illustre Senyoria mane restituir per lo nostre portador, lo qual haverem sols per certificar a sa Magestat de les petites coses. E restam per servir a sa illustre Senyoria en tot lo que manar volrà. E la divina clemència li dó alta vida, ab augment de son stat.

Dada en Leyda, a .x. de febrer, any .m.d.iiii.

De vostra illustre Senyoria.

Al molt illustre Senyor lo senyor comte de Ribagorça, lochtinent general del Rey nostre senyor en lo Principat de Cathalunya.

Affectats al servey de aquella, los pahers de la Ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fols. 44v. - 45 (Cartulari).

Carta redactada en semblants termes a l'anterior i dirigida a misser Jeroni Albanell, regent de la Cancelleria Reial i conseller del Rei.

Lleida, 10 febrer 1504

Molt magnífich e més virtuós Senyor :

Perquè som certs quant zelau la justícia e los manaments reals e lo bé

de aquesta universitat del Studi, ab la present vos certificam que havem fet publicar la constitució feta ara a la última Cort de Barchinona lo darrer dia de janer e lo primer dia de febrer a les set hores. Poder tenir les penes de la constitució lo fill de mossèn Johan Navarra, lo menor de dies, hisqué a per Jerònim Martí, doctor e principal quatedran de Cànones, prop les scoles de parts detràs, no dient-li cosa alguna, e ha-li donat una bastonada al cap e és donat a fugir, en companyia del qual era un altre, Johan Ferrer, pagès, los quals, fet lo cars, són fogits. E lo fill de mossèn Navarra stave de contínuo a la casa de son pare, e lo Johan Ferrer és de contínuo començal de sa casa, e micer Jerònim no li és tengut en cosa alguna, lo que és gran desorde e total violació de la constitució e destrucció del Studi. E perquè los doctors estiguen en seguretat anant e venint a legir, contra aquests se procehesque per los remeys de justícia que procehir se pot, per observança de la Constitució e dels reals manaments e per lo bé de aquesta Ciutat, que lo Regent de Cort e Veguer no ha volgut procehir a publicar-los iuxta sèrie de la constitució, en cars que per nosaltres sie stat request e scrits. Per tant lo preguam mire e lo bé e augment de aquest Studi, lo qual és principal membre que té la Ciutat. E lo que dit Regent pretent, diu que lo Navarra és simple tonsurat. Vostra Magnificència mire en lo redrés de aquesta Ciutat e que la constitució sie observada, e fent-ho, demanar-vos de gràcia no se oblide del Studi.

E nostre senyor Déu li done molta vida, e que serve sa magnífica persona.

De Leyda, a .X. de febrer, any .M.D.III.

Senyor : nosaltres havem request al Veguer, e axò a resor que juraren les constitucions novament fetes, e han-nos respost que volen consultar vostra Senyoria donant avís de si els podem forçar ni què havem de fer.

Los pahers de la Ciutat de Leyda promptes a la ordinació vostra.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 45 (Cartulari).

101

El doctor Jeroni Martí es nega a fermar una treva amb Jaume Navarra acusant aquest d'enemic del Rei.

[Lleida, 25 maig 1504]

Lo magnífich mossèn Jeroni Martí, en Decrets doctor e ciutadà de la present ciutat de Leyda, constituït personalment davant lo magnífich mossèn Johan Serra, regent lo offici de Cort e veguer de dita Ciutat, al qual Veguer, actès e considerat que ell, mossèn Veguer, li ha dit que li plàcie fermar treva ab lo magnífich mossèn Jaume Navarra, cavaller, com la hage fermat aquella dit mossèn Navarra. E per ço diu al dit mossèn Veguer que no vol fermar dita treva ni seguretat, com pretenge que dit mossèn Navarra és enemich del Senyor Rey, e vulla prosseguir contra dit Navarra per via de justícia davant lo illustre senyor Lochtinent General en la sua real Audiència. E que suplique e requer al dit senyor Veguer e als senyors de pahers prenguen scrita informació e testimonis nomenadors per ell, dit micer Jeroni, sols que ho puge donar per scrit. E los dits mossèn Veguer e mossèn Martí Sans e mossèn Nicholau Antist, pahers qui eren presents, demanaren còpia e no sie closa, etc... Oterint-se fer tot ço e quant de justícia sien tenguts, de consell del assessor e advocats de la Ciutat. *Requirentes*, etc. *Testes*, Anthoni Solsona e Pere Berga.

E més exposà, dix e intimà lo dit mossèn Veguer, en presència dels magnífichs mossèn Martí Sanç del Endonyo e mossèn Nicholau Antist, pahers l'any present de la present ciutat de Leyda, al dit micer Jerònim Martí, tals o semblants paraules com ell, dit mossèn Veguer, per evitar scàndols e inconvenients als dits mossèn Jaume Navarra e a dit micer Jeroni e per repòs de la Ciutat com axí li hage pregat se deu fer per dar rahó a Déu e a son ofici, que ell ha fet ajustar e congregat los senyors de pahers e los advocats de la Ciutat e son assessor, als quals ha exposat dient-los lo modo e forma que dites parts són e són stats quals plagués consellar com ni en quina manera se haurie de tenir e com se deurie regir. E que sobre açò han confabulat moltes coses. E que la conclusió, determinació e consell és stada de tots que ell, dit mossèn Veguer, pregués de abdues les parts seguretat, ço és, que fermassen lurs treves de la Ciutat, que són a hun any e hun dia, com la Ciutat los pugue forçar de aquelles, etc. E que per ço entrevenguts, ell, dit Veguer, e pahers, per intimar dites parts certificant com lo dit mossèn Jaume Navarra hage fermar la dita treva de la Ciutat per un any e dia, per ell e per tots sos parents, amichs e valedors. E que axí loy intimave que de ací a demà per tot dia sots pena de fidelitat e ésser obedient a la magestat del senyor Rey, e que, no fent-ho, que ell, dit mossèn Veguer, hi provehirie segons que per justícia e per aquells usos, modos e maneres que porie e fer se degué de dit Consell dels advocats e assessors, etc.

E de continent lo dit micer Jerònim presentà una cèdula en paper escrita la qual comence: A micer Jerònim Martí, doctor, et instat..., als dits magnífichs Veguer et pahers, los quals demanaven còpia e de tots los actes, etc.

Arx. Mun. reg. 331 s. f. (Seguretats).

102

Els paers i el Sndic de la Ciutat proposen la reducció de censals que la Paeria fa al Collegi de Domènec Pons i a d'altres particulars.

[Lleida, 15 octubre 1505]

Los magnífichs mossèn Texidor e mossèn Oliver, pahers l'any present, e mossèn Simó Castellar, síndich, constituïts davant los dejús scrits, los insinieren que si volien minvar e reduhir los censals que tenien sobre la Ciutat fins a .xx. per mil, altrament que ells los quitaran e que'ls restituhisquen les cartes que pagar-les han prestant, e no conegue la provisió. *Qui ob. quod juraverunt, et sunt sequentes:*

Primo, a la viuda d'en Miquel Tarroç, de censal de propietat de .cc. lliures, provisió .xi. lliures, .ii. sous.

Item, al prior e collegians del Collegi del Studi, que és mossèn Texidor, mossèn Jacme del Grado e mossèn Robió, dels censals de propietat .cccl. lliures.

Item, als dits per los censals de propietat, de .cccl. lliures, .ccl. lliures.

Item a la viuda de mossèn Francí d'Erill, per un censal de propietat, .ccc. lliures.

Item, a la dita, per los dits de propietat, de .ccclxx. lliures. .x. solidos.

Item, a n Johan Lentes, assert de la viuda de mossèn Guerau d'Espés, per lo censal de sa propietat, de .dccc. lliures

Item a la viuda de Segrera, a raó de .xviii. per mil, per lo censal de sa propietat, de .cccl. lliures.

Item a mossèn Jordi-Miquel Rivó, per lo censal de propietat, de .dccc. lliures, *Testes*, Berthomeu Ruanset et Ff. Verdeguer, *vergarî dominorum Patiariorum Ilerde*.

Arx. Mun., reg. 332, fol. 27 (Seguretats).

103

El canonge Martí Joan d'Alcoleia reclama al Veguer un clergue tonsurat.

Lleida, 30 novembre 1505

A .xxx. de noembre de dit any .M. D. e cinch.

Constitutus personaliter magister Martinus Joannes de Alcolega, decretorum doctor, canonicus sedis Ilerdensis, officialis Reverendi Episcopi Ilerdensis, coram honorabili Bernardo de Vilafrancha, locumtenente curie vicarii, requisivit illum, que com tingue pres a Anthoni Lopart e sie clergue tonsurat simple, que li restituesque aquell, altrament pro II (?) «de censuris» Constitutionum Terraconensium. Respondit locumtenens que aquell no li conste sie tonsurat, e no'l vol dar. Et d[ictus] r[espondit] que a ell li consta prout(?) r[esponsum?]. Qui eidem illum tradidit et restituit, etc.

Testes : Petrus Ricart pallarius, et Antonius Giuarnat(?) fusteri, ilderdenses.

Arx. Mun., reg. 532, fol. 31 (Seguretats).

104

Els paers de Lleida certifiquen la malaltia de dos estudiants de la Universitat.

Lleida, 6 desembre 1508

Als molt magnífichs e honorables officials e quisques e altres persones als quals les presents pervindran. Salut e honor.

Luis Desvalls, donzell, Nicolau Spolter e Guillem de la Pardina, ciutadans e pahers de la ciutat de Leyda, notifiquem com en Jacme Forcadell, de Hulldecona, e Johan Senta-Lúcia, de la vila de Morella, estudiants en Dret Canònich en lo Studi General de aquesta ciutat de Leyda, de Sent Luc ençà e haurà hun mes, o més, que estant malalts ací de febre cotidiana, segons ens consta per relació feta del reverent mestre Johan Vayo, en Arts e Medecina mestre, que'ls ha vesitat, e per semblant en la present Ciutat haurà quatre o sis mesos que per gràcia de nostre senyor Déu que no'y à hagut res de pestilència, ans hi ha bona sanitat; per ço a les presents vos ho certificam que los dits Jacme Forcadell e Johan Senta-Lúcia, lo present dia e devall scrit ixen de la present Ciutat sans e bons per gràcia de Déu. Per ço fan la present testimonial segellada del segell de la Paheria de dita Ciutat a .vi. de dehembre, any .M. cinch-cents e vuyt.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 67 (Cartulari).

105

El síndic de Lleida Joan Morelló intima els paers a l'expulsió de l'Estudi de certs rufians o macips per la remor d'armes que movien entre els estudiants, tot a tenor d'una carta tramesa pel mateix Rei.

[Lleida, 30 gener 1509]

A .XXX. del mes de giner any mil cinch-cents e nou, lo honorable en Johan Morelló, síndich de la ciutat de Leyda, atès los rufians eren en la present Ciutat, posaven l'Estudi en turbació e'l commovien en armes, de manera estave preparat e comogut dit Estudi a ffer algun inconvenient, presentà en dit nom una letra del senyor rey don Ferrando, sots calandari de vint de juliol del any .M.CCCC.LXXXIII. als magnífichs micer Guort, assessor del Cort hi Veguer de dita Ciutat, mossèn Guillem de la Pardina e mossèn Bernat Vilagrassa, pahers, requerint-los en virtut de aquella, foragitassen los roffiants de dita Ciutat e complissen les coses en dita letra contengudes, e per la magestat del dit senyor Rey en aquella provehides sots les penes en la dita real monició contengudes, requerint de dites coses li'n fos feta en dit nom carta pública per mi, Gaspar Robió, notari de la casa de la Paheria de dita Ciutat. Presents en dites coses per testimonis Francí Verdaguer e Pere Baguà, veguers dels senyós pahés de ditat Ciutat.

Arx. Mun., reg. 332 fol. 105 (Seguretats).

106

Lliurament al Veguer, per part del Rector de l'Estudi i de dos catedràtics, de dos instruments a favor de la Universitat.

Lleida, 13 maig 1510

A .XIII. de maig, any mil cinch-cents e deu, los magnífichs mossèn Teixidor, rector del Estudi, micer Gerònim e micer Aler, catredans, liuraren a mossèn Joan Serra, ciutadà de Leyda, dos instruments fahents en favor del Studi, dels quals fes fe, si mester ere, al Regent la Cancilleria, la hun ab sagell pendent de plom, l'altre de cera vermella e blanca, inprès los quals promès restituir tota hora serà request per los sobredits jo Rector e catredans de dit Studi.

Testes, Miquel Navés, sastre e mestre Sand'Angello.

Arx. Mun., reg. 332, fol. 136 (Seguretats).

107

Privilegi de Ferran II sobre fer restituir a la Reial Cancelleria una anterior disposició del Rei a favor d'un estudi a la ciutat de Barcelona.

Montsó, 12 juliol 1510

Ferdinandus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie citra et ultra pharum, Hierusalem, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corcise, comes Barchinone, dux

Athenarum et Neopatrie, comes Rosilionis et Ceritanie, marchio Oristanni et Gociani, nobili magnifico Consiliario, dilectis et fidelibus nostris gerentives nostri Generalis Gubernatoris in Catalonie Principatu, Vicario insuper et Baiulo ach Consiliariis civitatis nostre Barchinone, salutem et dilectionem.

Concessimus nuper Collegio Medicorum et Studii Generalis Artium et Medicine istius Civitatis capitula quedam in forma privilegii, quod privilegium cum dilectus noster Gispertus Matheus, syndicus civitatis nostre Ilerde pretenderit fuisse et esse in preiudicium Studii Ilerdensis, fuit penes Protonotarium emparatum nostrum. Qua empara non purguata, nech dicto Sindico vocato, inadvertenter predictum privilegium fuit expeditum per nostrum Protonotarium et parti impetranti traditum. Et quia de iure, et iuxta ordinationes domus nostre executio dicti Privilegii est impedienda dictumque privilegium in Cancellaria nostra restituendum donech purguata et discussa dicta empara, per nos aliter sit provisum, ideo vobis dicimus et mandamus, pena florenorum auri mille adiecta, quatenus illico, ne sit mora dictum privilegium manus ad vestras habeatis, compellendo ad hoc pretoriis remediis illius detentores ad ponendum illud in manibus et posse vestris, cumque predictum privilegium in sui figura manus ad vestras habueritis, illud ad nos seu ad nostrum Protonotarium in sui prima figura remitteis tenendum et custodiendum, donech empara predicta cancellata, aliter sit provisum. Interim vero supersedebitis in executione dicti privilegii, prout nos presentium tenore supercedimus, cassamus, revocamus et annullamus omnia et quecumque virtute dicti privilegii processa et enantata; contrarium nullatenus temptaturi ratione aliqua sine causa, si preter ire et indignationis nostre incursum penam prepositam omni contraventionis casu rigida non deherit executio cupitis evitare.

Data in villa Montissoni die duodecima mensis iulii anno a nativitate Domini, millesimo quingentesimo decimo.

Augustinus, vicecancellarius. — Vidit Gualbes, Regens. Xampaner notarius.

In communi decimo sexto, folio centesimo trigessimo sexto registrata.

Arx. Mun., reg. 701, fol. 64 (Paperots). Copiat, adaptat al llatí clàssic, al *Llibre Verd major*, fol. 506. Publicat per GAYA I MASSOR, «Anal. S. Tarrac.», XXV (1952).

168

Carta dels paers al bisbe de Lleida novament elegit, fra Joan d'Enguera, congratulant-se de la seva pròxima vinguda, car d'ell esperava molt la Ciutat per al redreç de l'Hospital i de l'Estudi.

Lleida, 12 març 1511

Reverendíssim e molt virtuosíssim Senyor :

Encara que aquesta Ciutat ja fos en gran recort y benevolència de sa reverendíssima Senyoria per les prehicacions e doctrina de virtut en lo passat de aquella rebé, però que haguda notícia per lo magnífich mossèn Johan Pasquet e per algunes provisions que de aquell havem rebudes, sa reverendíssima Senyoria ésser stat provehit en bisbe y prelat nostre, més que d'aquesta Ciutat a qui en general com en particular s'és molt alegrada, és de rahó molt més ne tinguem recort e la stimem major benevolència fiant en la gran virtut e saviesa sua e principalment en nostre senyor Déu que'ns dó christianfssim

y vertader pastor, qui redreçarà lo asunto de aquesta sua Sglésia e serà reparació dels ospital y Studi de aquesta Ciutat. De la elecció y creació de tan digne prelat havem fet festa e axí com a persones, afectats fills de la obediència, regraciem a nostre senyor Déu, e puxeu de gràcia lo stat y larchs dies. De sa Reverent Senyoria, oferint-nos promptes en ço lo que servey li sie.

De Leyda, a .XII. de març any .MD. e onze.

Al Rdmo. Pare en Christo Senyor, lo senyor Bisbe de Leyda.

De vostra Reverendíssima promptes e devots, en gràcia de la qual se comanen los pahers de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 68 (Cartulari).

109

Carta dels paers de Lleida als jurats de la ciutat de Saragossa reclamant-los el dret de peatge que havien fet pagar al metge mestre Climent de Soldevila, anant a la Cort de la Reina de Navarra, de la qual era pensionat.

Lleida, 18 octubre 1511

Als senyors de gran magnificència y virtut los jurats de la insigne ciutat de Çaragoça :

Per lo reverend mestre Climent de Soldevila, mestre en Medecina, ciutadà de aquesta Ciutat, som stats avisats que, essent en aqueixa vostra Ciutat, anant a la Reyna de Navarra, de la qual és pensionat, lo peatger de aqueixa Ciutat li haurie fet pagar per les cavalcadures d'ell y de un scuder, y roba de vestir de son propi ús que portave per son servey, a .xx. sous ; dient-li pertanyie a llur dret, del que som molt admirats, que dit peatger haje demanat y exigit semblant dret, lo qual jamés fonch per ningun ciutadà d'esta ciutat pagat, com quiscun dia passen molts per a altres regnes per la dita vostra Ciutat, e jamés de cavalcadures ni robes de vestir fonch demanat ni cullit semblant dret, haurem-vos a singular gràcia vullau manar y fer tornar la dita quantitat al dit mestre Climent de Soldevila o al portador de aquesta, qui és Rodrigo de la Torre, ciutadà de aquesta Ciutat, lo qual a vostres Magnificències informarà de la cosa com passà perquè ell se trobà en lo dit fet ; e perquè sempre havem coneguda y tenguda germandat ab aqueixa Ciutat, haurem de molt plaher aquella fassau servir com de la virtut y magnificència de vosaltres se confie. E sia la Santíssima Trinitat en guarda y protecció contínua de tots.

De Leyda, a .XVIII. de octubre, any .MD. y onze.

Comanant-se a les magnificències vostres, los pahers de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 71v. (Cartulari).

110

Carta al mateix bisbe Enguera, ja en possessió del seu càrrec, recomanant-li el redreç de l'Estudi, atesa la seva ascendència davant el Rei.

Lleida, 19 novembre 1511

Reverendíssimo Senyor :

La sertitut tenim de la efecció e amor que sa reverendíssima Senyoria té a aquesta Ciutat com excellent prelat, à mogut los ànimos dels poblats en aquella a mirar la mà com poria pendre algun gran reparo, e perquè, com sab sa Senyoria, lo més principal membre de dita Ciutat és lo Studi, de la prosperitat del qual ella reb grandíssima honor e beneffici, e ara per sa disminució gran de-traïment y royna, entre tots havem pensat com dit Studi podrie tornar en gran augment, lo Rector y Universitat de dit Studi enformà stensament, axí [com nosaltres] matex escrivim al Rey nostre senyor, suplicant sa reverendíssima Senyoria, pus ultra la voluntat per son merèxer té tanta part ab lo Rey nostre senyor, vulle pendre aquesta negociació pròpia de tal manera, que venint a son compliment de cosa tant sancta, nostre senyor Déu que sie servit y aquesta Ciutat, per medi de sa Senyoria, torne en alguna prosperitat, de què li restarà en perpètua obligació. E suplicam la immensa Trinitat sa reverendíssima Senyoria conserve en lo seu sanct servey e augment e pròspera sabuda e stat.

De Leyda, a .xviii. de noembre .md. e .xi.

La vostra reverent Senyoria obedients com a fills, los paers e prohòmens de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 72v. (Cartulari).

111

Carta dels paers al Rei donant-li compte de la necessitat de realçar l'Estudi, principalment en allò que concerneix el millorament dels sous dels catedràtics.

[Lleida, 19 novembre 1511]

Al molt alt y molt poderós príncep, Rey nostre senyor :

Lo Rector y Universitat del Studi y de aquesta sua Ciutat li scrivim molt larch per lo redrés e necessitat ocorre en dit Studi car per lo poch salari de les cadires los catedrans no basten a sustentar-se, e per ço los huns derenqueixen dites quadres prenent altres partits fora la Ciutat, asentant-se en altres parts, per los altres qui así aturen se han ajudar de advocacions, per les quals són distrets y perturbats en lo exercici de dit Studi, e nosaltres no'ls podem forçar com volriem de la continuació de les liçons, attès de la poquedat dels salaris de dites cadires, e vent la disminutio de aquest Studi procehir de así, per hon aquesta Ciutat reb grandíssim gran dany, per ésser dit Studi lo principal membre de aquella, havem pensat entre tots convendrie molt redreçar-se e prosperar. Per ço supliquam sa real Magestat vulle donar fe e crehença a la sobredita letra li fa dit Studi, lo contengut de la qual no curam replicar per no dar-li fati-

gua, pus millor de nosaltres som certs entén lo benefici que del augment de dit Studi ha de sortir en aquesta sua Ciutat encara a sos regnes sols.

Li besen les mans humilment, suplicant la santíssima Trinitat ab pròspera larga vida son real stat aumente e prospere.

De Leyda, a .XVIII. de noembre .M.D. e .XI.

D. V. R. Magestat fidelíssims vassalls, los pahers e prohòmens de Lleyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 72 (Cartulari).

112

Carta dirigida al Lloctinent General en termes semblants a l'anterior.

[Lleida, 19 novembre 1511]

Jhesús.

Molt egregi e virtuosíssim Senyor: Lo Rector y Universitat del Studi de aquesta Ciutat li tenen scrit stensament sobre la necessitat de dit Studi los salaris de les cadires se augmenten, que altrament és vist per tots nosaltres no poder-s'i dar reparo a la diminuició de aquell, la qual disminuicio dóna gran dany y derrohiment en aquesta Ciutat com del principal que en ella tingut sie dit Studi. E per ço se ha deslberat scriure a la Altesa del Rey nostre senyor si pot donar, mitgançant lo favor y auxili de sua Magestat, y per lo que és molt certa aquesta Ciutat de la amor y voluntat que a ella y a dit Studi sa mercè te, lo suplicam aquesta negociació vulle tenir per molt cara de forma, que pugue sortir a son degut efecte per on nostre senyor Déu ne serà servit y aquesta Ciutat y Studi per lo medi seu sobre tant gran reparo, de què ultra farà lo offici que persona tant egrègia té acostumat, aquesta Ciutat li restarà en suma obligació. E suplicam la divina clemència sia en contínua protecció e guarda de sa Senyoria.

De Leyda, a .XVIII. de noembre .M.D. e .XI.

Senyor, prompts al manament seu, los pahers, e prohòmens de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 846, fol. 73 (Cartulari).

113

Un estudiant en unes disputes per causa d'unes dones.

[Lleida, 16 abril 1512]

Na Caterina Benages, testimoni, qui jurà...

E fonch interrogada sobre la dita prevenció, etc., qui dix que ella véu com hun studiant envestí als Moragues [germans] e als dos moços de predicadors, aprés que los hagué envestit, Miquel Camarase isqué en ajuda del studiant, e axí lo dit Camarase rebé los colps que té, los quals li donà lo Moragues, e altre no'y sap.

Honor Margarida, muller de Guillem Torner, testes, qui jurà...

Qui dix que lo que ella sab, dix que és que ella, *testes*, véu com la Margaridola, la dona, parlave ab los cinch hòmens, e poch après vengué lo dit Camarase a sa casa, e anà a cerquar la sua dona, e axí lo matex vespre, e lo nafren, que ha oÿt dir los contenguts en la prevenció e testimoni sab.

Cathalina, muller de Johan Tristany, *testes*, qui jurà...

Dix que la Margaridola li dix a ella, *testes*, com ella veurie sta nit una bella força, que los Moragues levarien lo nas a la Cathalina de Camarase, perquè se ere clamada al sos-veguer de Leyda, los Moragues la volien forçar, e axí ella avisà la dita Cathalina [de Camarase] se guardàs. E axí de fet dix que los dits Moragues e lo moço de prehicadors vingueren armats, e de fet ella prengué lo Camarase e laçà'l en la casa de ella, depositant, perquè no l'investissen los Moragues, e un student que stava devant casa del dit Camarase dix al dit Camarase que si volie res, que ell morie al seu costat.

E axí dix que vench com lo dit student investí als Moragues, e lavors isqué lo dit Camarase, e après que fonch exit lo dit Camarase, se meté de part dels dits Moragues e lo moço de prehicadors, nomenat Anthoni Ratera, li pegaren los colps al dit Camarase.

Die .xviii. aprilis, anno predicto.

Pere de les Justes, *agricola Ilerde, testes, qui juravit...*

Qui dixit que un dia, ell, *testes*, ajudave a cavar a la vinya dels frares prehicadors en companyia de Johan Moragues y de Ratera, y cavant en dita vinya vingueren dues dones plegant lenya, ço és, na Margalida y una altra que es diu Catherina, y ell, *testes*, ab los altres damunt dits staven dinant, y elles no feren sinó venir y sentades y menjar ab ells. E quant hagueren menjat digueren a la Margarida no espolsarien. E lavors dites dones se'n anaren de allí cerquant lenya. Anà envers elles lo Ratera, e detràs aquell, poch après, anà lo Moragues. No sab si les spolsaren, però que sentí cridar a la Catherina, e que ha ohit dir après al Ratera que lo Moragues la volie spolsar a la Catherina, y ella perquè no'u volie cridave, y que lo Moragues li volie cridar, y un moço d'En Antist levà-la-y. E que après lo dit Moragues, a cap de sis o set jorns, lo dit Moragues donave a ell, *testes*, dos rals perquè els donàs a la Catherina, e que li digués que no se'n parlàs pus del que ere stat. E que ell, *testes*, no'ls volgué pendre ni anà dir res a la dita Catherina, e que de les coltellades no'y sab res, sinó que per ohir dir a molts que lo Moragues havie coltel·lejat a un home que tenie per namorat la dita Catherina.

Arx. Mun., reg. 825, s. f. (Crims).

Carta dels paers de Lleida al síndic Joan de la Mora sobre un privilegi atorgat als metges de Barcelona contrafent l'esperit del privilegi de l'Estudi General de Lleida.

Lleida, 9 juny 1512

Magnífich e bon amich :

Certes vostres letres havem rebudes, en les quals lo més essencial demanàveu que us trametésem lo Privilegi del Studi e los greuges ordenats de act

enfora. Per què, [en] lo fet del Privilegi, ja ne havem tramesos tres. E ara vos trametem translats de la letra reyal ab lo qual los féu major revoch aquell privilegi atorguat als metges de la ciutat de Barcelona. E en quant mane que en sa pròpia figura dongue en poder del protonotari. E los actes de les diligències fetes per mossèn Perpinyà, síndich, fetes en la ciutat de Barcelona, sobre dits fets, vos trametem en sa pròpia figura. Per què ací havem agut Consell que no'n devieu donar greuge sinó primer supplicació, e vós que de paraula lo supliqueu al mossèn miser Anthoni Agostí que vulgue fer justícia que hon no havie favor de donar greuge sobre dit fet. E axí matex suplicareu al dit miser Anthoni Agostí face justar sobre lo fet del Veguer, e donareu la supplicació que vos trametem feta e ordenada sie convenient del Consell General. Siau avisats perquè hau cert que la Ciutat ha deslberat de parar de no aderir-se en res si de açò no serà justícia. Escriurets les altres coses que aquí-us ocorreran, per bé hi útil de aquesta Ciutat nos avisareu, axí com de les [de] França.

De Leyda, a .VIII. de juny de l'any .M.D.XII.

Los pahers de la ciutat de Leyda promptes e a vostre honor.

Après d'haver-vos scrit, havem pensat lo que és molt bé dels poblats d'aquesta ciutat de Leida, e encara havem de fer ab los altres síndichs de les ciutats e universitats, ço és, que tots los oficis de la Diputació que havem ensaculats, hi en les ensaculacions si se acabe, pendreu la porció que toquarà a la ciutat de Leyda, ab consulta nostra.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 2 (Cartulari).

115

Carta als síndichs de la Paeria perquè continwin laborant a profit dels privilegis de l'Estudi de Lleida. Actuaran en llur defensa no solament enfront de les pretensions d'Osca, ans també contra els estudis de Barcelona, Perpinyà i València.

[Entre el 3 i el 8 juliol 1512]

Magnífichs e més virtuosos :

Informats hem stats per lo reverent mestre Pou, com per part de la ciutat de Oscha se donarie greuge que lo Studi de aquesta Ciutat, perquè per altres ocasions feta se hagut a tenir Consell General, entre los quals caps se ha proposat aquest. E dit Consell General ha deslberat encomanàus que en tot cas del món tingau fort en star e plenerar en conservació del nostre Studi, donant greuge contra lo dit Studi de Oscha e si negunes coses vos faltará que sien necessàries per al dit greuge fareu que en tot se donarà molt bon recapte. Nos stigau ara pres, sinó que doneu en consegüent lo greuge, e de tot lo que li subseguirà encontinent siam avisats, perquè la Ciutat té molt deslberat de fer molta cara en lo dit negoci. En quant del Studi, entenem a dir axí del de Barcelona com del de Oscha, Perpinyà e València, e què fareu en totes coses, fins que açò sie adobat en tots los altres caps, ja us ho havem scrit ara darrerament larguament, de qui avant preguant-vos particularment ens doneu resposta en què serà.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 4v. (Cartulari).

116

Actuació contra el Rector de l'Estudi per haver pres una espasa a Joan de Sentvicent davant el Portal de Sant Andrau.

[Lleida, 15 setembre 1512]

Prevenqué a notícia dels magnífichs mossèn Pere-Johan Salvany, loctinent de Cort e Veguer, e de mossèn Pere Ciurana e mossèn Bernat Ferrer, pahers lo any present, com mossèn Florensa, rector del Studi, havie levat una spasa a Johan de Sent Vicent, vehí e habitant de la present Ciutat, e açò al Portal de Sent Andreu, axí com lo dit Vicent venie de la fahena, e per saber la veritat.

Dit dia.

Johan de Sentvicent, laurador, vehí e habitant de Leyda, qui jurà...

E fonch interrogat sobre la dita prevenció, qui respòs e dix que anit vespre, ell, venint de sa fahena, essent al Portal de Sent Andreu, li vengué lo mossèn Florensa, rector, ab molts altres e li levaren la spasa forçivolment, hi ell dix que li digué al dit Rector que bé'l conexie, e denuncià'l al Veguer, e lavores lo dit Florensa li dix que anàs al Veguer que la li tornàs. E axí dix que s'emportà la spasa e que [a ell] no li volgué donar.

Aix. Mun., reg. 825, s. f. (Crims).

117

Apoques de les pensions que la Paeria de Lleida feia al Collegi de Domènec Fons, compreses de l'any 1496 al 1513.

Die .XIII. juliū anno .M.CCCC.LXXXXVI.

Franciscus Spanyol, presbiter, procurator domus Collegii Ilerde, dicto nomine firmavit apocham dicto honorabile Johanni de la Mora, de decem et novem libris, octo solidis, decem denariis quas ab integro dicta Civitas facit dicto Collegio, die .XI. julii. Et sunt pro pensione anni presentis. Ideo facta gratia.

Die .XI. augusti anno .M.CCCC.LXXXXVI.

Hon. Anthonius [esborrat el nom Franciscus] Spanyoll, presbiter Sedis Ilerde beneficiatus, procurador Collegii studentum civitatis Ilerde, firmavit apocham dicto hon. Iohany de la Mora de terdecem libris, .XVII. solidis, .VIII. denariis quas dicta civitas ab dictis priori et studentibus fecit anno quolibet die nona agusti. Et sunt pro pensione anni presentis nonaginta sex. Ideo, etc. Fuerunt testes, Johannes Colom et Johannes Piquer, virgarii.

Die .XXVII. septembris, anno .M.CCCC.LXXXX. sexto.

Anthonius Spanyol, prebister, sedis Ilerde, beneficiatus, procurator et actor Collegii studentum civitatis Ilerde, firmavit apocham dicto hon. Iohanny de

In Mora, clavariorum maiori de decem libris que sunt medietas illarum viginti librarum quas dicta civitas dicto Collegio facit die octavo septembris. Et sunt pro pensione anni presentis. Testes fuerunt Miquael Bosch, spaserius et Bernardus Guuu, agricola Ilerda habitatores.

Die .XII. octobris.

Hon. Antonius Spanyol, prebister beneficiatus Sedis, procurator domus et actor Collegii studentum civitatis, firmavit apocham hon. Iohanni de la Mora, clavariorum maiori, de sex libras, decem solidos, quae sunt ex debitis illarum ab integro quod dicta civitas facit dicto Collegio, facit .xxx. iulii. Item de .xiii. sol., .iiii., que sunt medietas illorum .xxvi. sol., .viii. denarios, quos dixta civitas facit die .xxviii. septembris. Item de quinquaginta solidis qui sunt medietas illorum centum solidorum quos dicta civitas eidem facit dicto anno et die predicto. Item de viginti solidis qui sunt medietas illorum quadraginta solidos quos dicta civitas eidem ab integro facit dicta die et sunt pro pensione anni presentis. Ideo et facta gratia, etc. Testes fuerunt Johannes Castello et Johannes Lopis, vergariis.

Die .XII. decembris anno predicto.

Hon. Anthonius Spanyol, presbiter, procurator Collegii Studentum civitatis Ilerde, firmavit apocham dicto hon. Iohanni de la Mora, clavariorum maiori de decem libris et decem solidos quos dicta civitas dicto Collegio facit die secunda decembris. Et sunt pro pensione anni presenti. Ideo et facta gratia, etc. Testes fuerunt Iohannes Revert, notarius et Gaspar Colteller, pelliciaris.

Die .xiii. iulii anno .M.CCCC.LXXXX. septimo.

Hon. Anthonius Spanyoll, presbiter, actor et procurator Collegii Studentum civitatis Ilerde, firmavit apocham dicto hon. Iohannes de la Mora de sex libris, decem solidis quae ab integro recipit supra dicta civitas de .xxx. iulii. Item de tredecim libris, decem et septem solidis, novem denariis quae ab integro dicti studentes recipiunt supra dictam civitatem die .viii. agosti. Et sunt pro pensione anni presenti nonaginta septem. Ideo et facta gratia. Testes fuerunt Simo Castellar, not. et Michael Mongay civis Ilerde.

Die .xiii. septembris.

Hon. Anthonius Spanyoll, presbiter, procurator Collegii studentum civitas Ilerde, dicto hon. fecit apocham de decem libris que sunt medietas illarum viginti libras quas dicta civitas eisdem facit die octava septembris. Et sunt pro pensione anni presentis nonaginta septem. Ideo et facta gratia. Testes Benedictus Gonsalbes et Anthonius Jenarius.

Collegii, anno predicto.

Anthonius Spanyoll, presbiter procurator et actor Collegii civitatis Ilerde firmavit apocham dicto hon. Iohanny de la Mora de tredecim solidis quatuor denariis qui sunt medietas illorum viginti sex solidorum, octo denariorum, quos dicta civitas dicto Collegio facit die .xxviii. septembris. Item de quinquaginta solidis qui sunt medietas illorum centum quos dicta civitas die predicta. Item de viginti solidis qui sunt medietas illorum quadraginta solidorum quos dicta

civitas dicto Collegio facit die predicta. Et sunt pro pensione anni presentis nonaginta septem. Ideo facta gratia, etc. Fuerunt testes Petrus Fachentes et Johannes Colom, virgarii.

Die .x. mensis januarii anno a nativitate domini .M.D.XIII.

Ego Iacobus del Grado, presbiter, in Sede beneficiatus procuratorque legitimus constitutus et ordinatus a Collegio studentum domus collegiarum dicti Studii ad infrascripta et alia agenda instrumento recepto per discretum Franciscum Iohannem Antit, notarius, die ultima ianuarii anno domini .M.D.XII., dicto nomine contento et recepto vobis hon. Matheo de Mongay, clavario maiori dicte civitatis. Et ex spetiis dicte civitatis soluistis midia ex una parte .XVII. lliures, .x., ab integre la Ciutat los fa a .XI. de juliol. Item ex alia parte, .XII. lliures, .x. sous ab integre la Ciutat los ha degut a .VIII. d'agost. Item ex alia parte, .x. lliures, mitat de vint la Ciutat los ha degut a 20 de septembre. Item ex alia parte, .XIII. sous, .IIII. dinés, mitat de 26 sous. .VIII. dinés la Ciutat li ha degut a 29 de dit mes. Item ex alia parte, .x. lliures, .x. sous, mitat de .XXI. lliures la Ciutat los fa a .II. de dehembre. Et sunt, etc.

Arx. Mun., regs. 648 i 649, s. f. (Apoques).¹

118

Carta dels paers a la Cúria reial oposant-se que misser Miquel Mahull sigui substituït en el càrrec d'assessor del veguer de Lleida pel doctor Ambròs Florensa, home de poca doctrina.

Lleida, 16 juliol 1514

Molt egregi e tant virtuós Senyor :

Nosaltres hauríem hagut avís que hu qui's diu micer Ambròs Florensa, de aquesta Ciutat, serie aquí en la Cort per obtenir y haver lo offici de assessor del Veguer de aquesta Ciutat, lo qual micer Miquel Mahull renunciarié en favor llur. E per quant, Senyor, dit micer Florensa és home de poca doctrina y menys speriència, serie gran dany de aquesta Ciutat y dels poblats en aquella, que ell fos provehit de dit ofici. Per ço suplicam molt a sa Magnificència no vulle permetre en que dit Florense haje dit offici, majorment que hi sab sa Magnificència en aquesta Ciutat, a altres doctós, madús y de molta fe, doctrina y sciència per al regir lo dit offici, lo qual concerneix lo bé y redreç de la re pública de aquesta Ciutat. E així, per negociar ab sa real Magestat sobre dit fet e encara sobre les bandositats que vuy són en aquesta Ciutat e altres fets, trametem aquí a mossèn Johan de Claramunt, pاهر en cap en aquesta Ciutat, suplicant-lo molt vulla donar an aquell fe y creença en tot lo que per ell per part de aquesta Ciutat li serà dit y explicat, que vulla mirar per lo bé y redreç de aquella com de sa magnificència confiam.

1. Després de la reducció de censals de l'any 1505 i pel que es llegeix en els llibres d'apoques de 1512 a 1516, el cobrament de les pensions es fa de gener a març i gairebé sempre d'un sol cop. L'instrument de recepció donat el 9 de desembre de 1516 tingué lloc a la capella del Col·legi de Domènec Pons.

E nostre senyor Déu sie en contínua protecció y custòdia de sa virtuosa persona y la prosperitat com ell desige.

De Leyda, a .xv. de juliol de M.D.XIII.

Senyor : promptes al manar seu, los pahers y prohòmens de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 10 (Cartulari).

119

Carta dels paers de Lleida a Ferran II notificant-li la tramesa de Joan Claramunt, paer en Cap, que va a la Cort a tractar sobre les bandositats i les alteracions de la Ciutat, alhora que sobre l'afar de la substitució de misser Mahull per misser Florensa.

[Lleida 16 juliol 1514]

S. R. Magestat :

Per causa de les bandositats que de present són en aquesta sua Ciutat e perquè haurien sabut que micer Miquel Mahull serie provehit del offici de assessor de la Santa Inquisició, del qual fonch revocat en les Corts de Montçó per la sereníssima senyora Reyna, senyora nostra, e que sobre que dit micer Mahull volie renunciar lo ofici vuy té de assessor del Veguer de aquesta ciutat a hu qui's diu micer Ambròs Florensa, parent y molt afecte seu, havent deliberat trametre a sa real Magestat a mossèn Johan de Claramunt, paer en cap, qui de present és de aquesta Ciutat, suplicam a sa real Magestat li mane y vulle donar fe y creença en tot lo que per aquell li serà explicat y dit sobre dits fets per part de aquesta Ciutat. E nostre senyor Déu prospere y haugmente la vida y stat de sa real Magestat per molts pròsperos dies.

De Leyda ...

D. V. R. Magestat humils y devots vassalls, qui les reals mans d'aquella besen, los pahers y Consell General de la Ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 10 (Cartulari).

120

L'estada del paer Claramunt a la Cort es perllongà tant, que els companyons de magistratura es veieren empesos a reclamar la seva presència a Lleida, si més no, per la seva condició de catedràtic de l'Estudi en actiu.

[Lleida, 24 desembre 1514]

Molt excellent e reverendíssim Senyor :

Aquesta Ciutat té molta fretura e necessitat de la persona de mossèn Johan Claramunt, així per ell ésser paer en cap de aquella com encara per ésser hu dels cathedrans de la universitat del Studi de aquesta Ciutat, per les quals

coses encara la sua absència és molt danyosa an aquesta Ciutat. Per ço suplicam molt a sa illustríssima Senyoria vulle manar aquell sie deliurat y spidit, a fi que ell puix tornar ací e complir e satisfacer al que ell és obligat, e de açò aquesta ciutat ne restarà en molta obligació a sa excellent y reverendíssima Senyoria. Suplicam més, mane donar fe y creença al dit mossèn Claramunt en lo que per part de aquesta Ciutat li ha suplicat. E nostre senyor Déu prospere y augmente l'estat y vida de sa excellent y reverendíssima Senyoria per molts spaiosos dies.

Data en Leyda, a 24 de desembre de .M.D.XIII.

Excellent y reverendíssim Senyor : afectats al servey qui les mans de aquell besen, los pahers y prohòmens de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 847. fol. 11 (Cartulari).

121

Carta dels paers al cardenal Remolins en què, després de recordar-li que és fill de Lleida i antic alumne del seu Estudi, li pregunuen que vulgui treballar a benefici dels estudiants i de llurs catedràtics.

[Lleida, sense data. març a agost 1515]

Molt illustre i reverendíssim Senyor :

Aquesta ciutat tenim per cosa molt clara e notòria que en totes concernents lo bé y lo redreç de aquella, e que la Cort romana se agen a obtenir no poden recórrer a millor ni major medi que és vostra Senyoria, omnia e majorment avent-se a tractar del bé e augment del Studi del qual vós Senyor molt illustre, sempre sou estat e en sou molt devot e ab molta justa rahó, per ésser originari de la dita Ciutat e aver pres la primordial doctrina de dit Estudi, per lo qual mijançant la gràcia divina V. S. ha obtès lo loch que vuy meretíssima e digníssimament té e major se spera a obtenir, confiant encara dita Ciutat de sa acostumada virtut e magnanimitat que no sap dir que no als que justament lo suppliquen. Affectíssimament per los sobredits respectes demanem mercè a vostra illustre e reverendíssima Senyoria vulle favorir, consellar e endreçar a aquesta Ciutat en tot lo que per lo reverendíssim senyor Arcebisbe son germà li serà explicat, e senyaladament e precípua sobre lo dit Estudi, lo qual, Senyor, va sempre en ruyna per la modicitat del salari dels catredans, los quals no reben sinó vint-e-tres liures quada hu, que és una misèria, de què se segueix que los dits cathredans qui forçadament se han a dimitir en advocat e en altres negocis per viure, distrahent-se del Estudi, no poden fer aquell exercici que seria mester a benefici dels estudiants, lo que farien si del salari de dites càtedres podien còmodament viure, car en art, Senyor, doctors hi ha qui són de tanta doctrina e tanç bons lectors que si eren bé pagats no-ls farien vergonya los de Itàlia. Per ço, Senyor, volrfeu treballar en aver algunes rendes de la Sglésia per via de supressions de dignitats o beneficis, o per impòsits de pensions, o per via de applicacions, leyxes o coses pies incertes, majorment per cum ya algunes bulles apostòliques antigues e *singulariter* una de papa de vint mília florins de or sobre lexes o coses pies incertes. E per aver conformació de aquelles, e encara per a obtenir-ne novament, tenim alguns diners, los quals per lo Rey nostre senyor nos són stats atorgats per al Studi,

e voldem trametre'ls aquí per a les despeses de la impetra de dites bulles a alguna presona que a tota disposició de V. S. los distribuís. Per tant, Senyor molt illustre, afectuosament suplicam a sa senyoria Reverendíssima, nos vulla dar en dites coses aquell Consell, favor o adjutori que de tant illustre e magnànima persona se espere, a ffi efecte que per medi de sa illustre e reverendíssima Senyoria aquesta Ciutat per a sempre reste ilustrada. E nostre Senyor sa illustre e magnànima persona ab augment de son preminent e alt estat per molt temps conserve, e'l pug en loch tal que los de sta Ciutat de on és natural [desigen].

De vostra illustre e reverendíssima Senyoria.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 12 (Cartulari).

122

Acord de la Paeria de vendre les Saboneries, on hom llegia Gramàtica, Medicina, Teologia i Lògica.

Lleida, 18 octubre 1517

Die .XIII. octobris .M.D.XVII.

Los magnífichs mossèn Monsuar de Arinyó, mossèn Johan Serra hi mossèn Pere Algueró, pahers l'any present de la ciutat de Leyda, dins la casa de la Paheria feren ajustar la Prohomenia del Spital en la qual entrevingueren los promens següents: mossèn Perot Pou, mossèn Miquel Agostí, mossèn Andreu de la Pardina, micer Mahull, micer Martí-Johan Navarra, Francí Morelló, Johan Robió, micer Morelló, Berthomeu Costa, Loys Matheu, Perot Albisturri, Francí Oriola, Bernat Cortades, Domingo Gostantí, Ramoní March.

Als quals fonch proposat per los magnífichs senyors de pahers que ja saben ses magnificències com la ciutat he ha lo hospital té unes cases al Pla dels Gramàtics del Studi de la present Ciutat, vulgarment dites les asaboneries, hi que de aquelles encara que tots anys se loguen als estudiants, maltracten-les de tal modo, que tots anys han menester grans adobs que e hi molt poch profit ne ve a la Ciutat, hi que mestre Barberà ab tracte de alguns hòmens de bé s'és acordat de comprar-les, hi donen cent cinquanta liures a censal mort, ço és, set lliures he .iiii. sous de pensió, lo qual pug[u]e quitar en tres pagues. Hi que en aquesta [casa] no y són sempre. Hi les quatre scoles són baix dita casa, ço és, les scoles de Taulegia, Lògica, Medecina hi Gramàtica. Hi que si les venen, aturant-se les dites quatre scoles, la Ciutat ho lo Spital tots anys sense perill haurà a rebre e set lliures, he .iiii. sous, entre les scoles hi lo censal de les cases. Per ço que ho vullen deliberar si les par les deguen vendre o no, hon no és menester metre mà en adobar-les perquè ho puguen loguar.

Los quals honorables prohòmens, oйда la dita proposició, acordaren hi deliberaren, atès lo que ere de attendre hi considerat lo que ere de considerar, que les dites cases sien venudes al dit mestre Barberà e als seus per lo preu de les dites cent cinquanta liures a censal mort, a rahó de vuit mília per mil, he que pugue quitar en tres pagues, hi que no y sien compreses les dites quatre scoles, ço és, Teulegia, Lògica, Medecina hi Gramàtica, hi que vingue a càrrech de mestre Barberà lo cens ho censal que dites cases fan a mossèn Alcaniç com a procurador de Sent Lorens, axí en pagar les pensions de vuy avant debederes com la propietat en cars del luyció, ab pacte que lo dit mestre

Barberà quitant lo censal fer-ho alguna part hage de de [sic] pasar en poder del Clavari Major de la Ciutat, que aleshores serà a falta dels pahers, pròmens hi prior del Spital, ab pacte que no puguen exir de allí sinó per altre sguart fahedor en loch segur.

Arx. Mun., reg. 372, fols. 19-20 (Prohomenies).

123

Cartell dirigit a Antoni Serra, fuster, on ens és mostrat que l'Escola de Medicina era abans en un edifici independent de les Aules Majors i de les Saboneries.

Lleida, 18 novembre 1517

Die .XIII. dicti mensis predicti novembris anno predicto [.M.D.XVII.].

Dit dia fonch spedit hun cartell dirigit a n Anthoni Serra, fuster, que dins tres dies propersegüents mostràs los títols que pretén tenir en virtut dels quals offereix possehir hun pati o corral que antigament solien ésser escoles de Medecina, e dins lo mateix termini cumple les coses contengudes en la sentència entre ell, dit Serra, e en Thomàs Figueres per los vehedors de la ciutat donada, altrament serie procehit a establir dit pati a altres segons de justícia trobaran ésser fahedor.

Arx. Mun., reg. 333 s. f. (Seguretats).

124

Mestre Barberà demana que siguin enrajolades les escoles de Gramàtica i que li atorguin un raconet dins el pati de les Saboneries.

[Lleida, 10 abril 1518]

Més, fonch proposat per los senyors de pahers com per mestre Barberà són avisats, pregats e interpehats volguessen fer adobar ho enragolar les scoles de la Gramàtica, les quals stan desenragolades baix, hi quan més va, més ragoles se'n leven, per ço que los plàcia deliberar si les adobaran ho no.

Lo qual magnífich Consell General acordà he deliberà que les dites escoles sien adobades he enragolades en lo que par sie menester.

Més, fonch proposat per los senyors de pahers com mestre Barberà los ha pregat hi volguessen tractar ab lo magnífich Consell General li volgués vendre he stablir hun raconet de les escoles le han retengut en la venda li han fet de les cases de les Saboneries, lo qual no fa ni desfà res a la Ciutat ni Espital, per ço que los plàcia deliberar-hi si lo-y stabliran ho vendran.

Lo qual magnífich Consell General acordà he remeté, he ho remeté a cone-xensa dels senyors de pahers, que ne fessen lo que ben vist los ne fos del dit pati, que lo vesen, he vist, que lo venesen ho stablisen per aquel preu e ab aquels modos que ben vist los fos, donant he cometent-los sobre açò ple e bastant poder, tant quant lo magnífich Consell General ne té sobre açò.

Arx. Mun., reg. 426, fol. 12 (Consells).

La Prohomenia tracta de la qüestió moguda a causa d'un cert crim o delictè comès pel moro Jussí Almodèfer contra Bartomeu Ponts, nunci del Conservador de l'Estudi General de Lleida.

Lleida, 31 maig 1518

Die tricesima prima et ultima mensis madii .M.D.XVIII.

Los magnífichs mossèn Pere Moliner, mestre Joan Vayo àlias Porro, mossèn Johan Polo, notari, y mossèn Joan Castelló major, pahers l'any present de la ciutat de Leyda, dins la casa de la Payria feren ajustar los pròmens següents: mossèn Pere Sasala, mossèn Luís Riquer, mossèn Berthomeu Lentes, micer Miquel Ledó, mossèn Steve Botella, Matheu Orriols, Miquel March, Pere Soldevila, mossèn Nicholau Ribera, mossèn Johan Pi, notari.

Als quals pròmens fonch proposat per los honorables de pahers com ja sabien com en les presons comunes de la present ciutat estava pres e detengut hun moro que se diu Jussí Almodèfer, per rahó que dit moro, segons se diu e preténi, haurie comès e perpetrat cert crim en la persona de hun nunci del Conservador del Studi de la present Ciutat nomenat Berthomeu Ponts, lo qual moro, en lo termini de la fira de Cinquagesima y feta y publicada ya dita crida ab lo guiatge acostumat atorgat de dita ciutat, fonch posat en les presons comunes de dita ciutat per lo Sot-veguer, instant, segons se diu, lo Rector y Conservador del dit Studi, y stant així pres los pahers proppassats predecesors seus en sos officis són stats requests per part del Rector y Conservador del dit Studi liurassen a ells dit moro preteneren ésser ells jutges competents del dit moro, per rahó del pretès crim y delictè per ell comès, y axí mateix són stats requests ells y sos predecessors per part de mossèn Pelegrí, advocat fiscal, y de Bernat Gilabert, per lo semblant procurador fiscal, y per en Brafim de Fierro, alcayt de la aljama dels moros de la present ciutat, los dits senyors de Pahers liurassen a ells, dits advocats e procurador fiscal, y al dit alcayt lo dit Jussí Almodèfer, moro presoner, ells tenir tota jurisdicció civil y criminal sobre dit moro en virtut dels privilegis atorgats a la aljama dels moros de Leyda, y també per part del síndich ordinari de la present ciutat ells y sos predecessors són stats requests e interpellats que soltassen e liurassen al dit moro en la pura llibertat que era abans e no'l prenguessen, e açò per observança dels privilegis y ordinacions de la ciutat majorment per observança dels privilegis y guiatge de la fira de Cinquagesma a dita Ciutat atorgats, atès y considerat que dit moro fonch pres en la present ciutat durant lo termini de dita fira y feta ya la crida y guiatge acostumat de part de Cort, pahers y pròmens majorment que era vengut per a dita fira. E no resmenys, atès y considerat que no conste lo dit moro haver comès lo dit crim pretès y que sobre dites contencions se han seguides moltes requestes, axí de paraula com en escrits, entre los susdits de una part y lo Sot-veguer y pahers de part altra, e axí mateix per part de la noble senyora dona Guimara se han donades certes requestes contenen en efecte liurassen dit moro atès ere stat pres durant lo guiatge de la fira y en la bona fe real, que per ço los plàcie hoir los advocats y privilegis de dita Ciutat y, hoits aquells, vullen delliberar lo que ells deguen fer, com ells no entenguen fer ni provehir sobre dites coses sinó lo que serà delliberat per dita promenia.

Los quals magnífichs pròmens hoits plenament los advocats y les re-

questes a ells y a sos predecessors donades per les sobredites parts, e vista la relació a ells feta per los advocats, dient-los que són de parer lo dit moro sia interrogat si ha delinquit o no, per ço deliberaren que sia presa enquesta del cars e que sien acarats dits moro e nunci, e per sosdita informació e acarament taran lo que serà de justícia per defensió dels privilegis de la dita Ciutat.

Arx. Mun., reg. 372, fol. 44r-45 (Prohomenies).

126

Resolució del cas anterior per la Prohomenia de Defensió.

[Lleida, 1 juny 1518]

Los quals magnífics pròmens, hoïts plenament los advocats y les requestes a ells y a sos predecessors donades per les sobredites parts, y los privilegis del dit Alcayt y Procurador fiscal, y hoïda la enquesta presa contra lo dit moro, y vist y hoït lo privilegi de la fira atorgat a la dita Ciutat, y la crida en virtut del dit privilegi feta y la relació de aquell, vist lo dit moro fonch pres durant dit guiatge y fira y feta la crida en virtut del dit privilegi feta y la relació d'aquell, hagut vot y parer dels advocats allí plenament hoïts y per ells informats, acordaren y delliberaren, inseguint lo dit privilegi y crida de la fira, que lo dit moro fos librat de les dites presons, y proveheixen que los dits senyors de pahers per la porció de dita Ciutat no sia pus detengut, sinó que sia librat hi e segons que los dits senyors de pahers són estats reuquests per lo Síndich de dita Ciutat fos dit moro per ells librat.

Arx. Mun., reg. 372, fol. 45v. (Prohomenies).

127

L'Estudi i el Bisbe de Lleida trameten al Governador General de Catalunya el doctor Sala per tal de negociar certs afers relatius al privilegi de la Conservadoria de la Universitat.

Lleida, 31 juliol 1518

Molt il·lustre e spectable Senyor :

Micer Anthoni Sala, doctor de aquesta Ciutat, va aquí tramès per lo reverent senyor Visbe hi per la universitat del Studi de aquesta Ciutat, per negociar certes coses sobre lo privilegi de la Conservatoria atorgat al dit Studi, hi perquè lo que és bé del dit Studi no és sens honor hi profit de aquesta Ciutat, per ço suplicam a vostra illustre Senyoria vulle afavorir dit micer Sala en dita negociació, suplicant-lo molt vulle donar-li crehença en tot lo que per dit micer Sala per part de aquesta Ciutat sobre lo dit fet li serà dit hi splicat. Hi Nostre senyor Déu prospere hi conserve la vida hi estat de sa illustre hi spectable Senyoria.

De Leyda, a .XXXI. de juliol .M.D.XVIII.

Al molt il·lustre e spectable Senyor lo Senyor Governador del Principat de Cathalunya.

De vostra il·lustre i spectable Senyoria.

Promptes al que manarà, los pahers hi prohoms de la ciutat de Leyda.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 37 (Cartulari).

128

El Consell de la Paeria, a precís de misser Joan Ribera, acorda de donar dos ducats al síndich de l'Estudi que ha d'anar a Barcelona per defensar el privilegi de la Conservadoria.

[Lleida, 1 agost 1518]

Més, fonch suplicat per lo magnífich micer Johan Ribera, per part de la universitat del Studi de la present Ciutat, com lo dit Studi havie acordat hi deliberat trametre hun síndich a Barcelona per defensar lo privilegi de la Conservadoria del dit Studi, per ço los suplica los volgués ésser plassent de fer algun adjutori al dit Studi per les despeses fahedores per dit fet.

Lo qual magnífich Consell General acordà hi deliberà que fosen donats dos ducats al dit síndich és anat ho anirà a Barcelona, per adjutori al dit Studi per a les dites coses hi sien fetes letres per part de la Ciutat comendatícies a Barcelona hi a alguns particulars.

Item, fonch proposat he ho suplicat per lo dit micer Johan Ribera com ell hi molts altres hereters de Fontanet reguen per un doll lo qual és molt estret, per ço los plàcia dit ull examplar a ffi puguen haver prou aigua.

Lo qual magnífich Consell General remeté la provisió fahedora a la Promenia de Fontanet, ab ple hi bastant poder tant quant lo Consell General ne té.

Arx. Mun., reg. 426, fol. 27 (Consells).

129

El Consell de la Paeria tracta dels salaris sobre els arrendadors de les imposicions, entre altres la lliura de l'Estudi.

[Lleida, 20 octubre 1518]

Devant lo qual magnífich Consell General comparegué personalment lo sènyer... [en blanc]... Bosch, trompeta ordinari de la Ciutat, ultra lo salari ordinari que lo Clavari major de dita ciutat li pague per son offici, ell reb certs salaris sobre la Ciutat he ho sobre los arrendadors de les imposicions, com és sobre lo sequiatge, sisè del vi, e sobre la liura del Studi, ço és, sobre quiscun arrendament dels desús dits vint sous quiscun any. Hi los qui regexen lo Racionalat, alguns per pensar massa saber-hi hi altres per malícia, no volen pasar ni signar los albarans de manament provehexen los senyors de pahers sobre dits salaris, allegant que semblants salaris no se deuen ni acostumen pagar sinó lo any se liure la alta fiscal de semblants arrendaments hi

no tots anys, hi com ell dit Bosch tots anys sostingue treballs en fer crides axí en lo arrendar com altres que ocorren hi porien occórrer a la Ciutat hi arrendadors de dites impositcions, de les quals no ha cosa ninguna sinó los dits salaris, per ço los suplica humilment hi volgüessen hi degüessen provehir en fer la ley hi ordinació certa *ad imperpetuum*, hi provehir li sien donats hi pagats quiscun any.

Lo qual magnífich Consell General, oÿda dita proposició hi suplicació, acordà hi deliberà que lo dit en Bosch com a trompeta ordinari de la Ciutat, de sa vida, tenint emperò lo dit ofici de trompeta, hage los dits vuit sous quiscun any sobre dites impositcions, ço és, sobre lo pontatge, vuit sous, sobre lo cequiatge, vuit sous, sobre lo sissè del vi, vuit sous hi sobre la liura del Studi, vuit sous, axí lo any se arrendaran com los altres, *et e converso*, e açò a beneplàcit de la Ciutat, provehint per los racionals qui per temps seran, e sien signats los albarans que seran menester per dits salaris, no obstant se pretengués per part de la Ciutat dits salaris no's haurien ni deurien pagar sinó lo any se liurarie la alta fiscal dels dits arrendaments.

Arx. Mun., reg. 426, fols. 39-40 (Consells).

130

Proposicions al Consell General de la Paeria de Miquel Reguant i Joan Ribera sobre les cases dels límits de l'Estudi i la impositció de la liura del vi.

[Lleida, 10 gener 1519]

Més, fonch proposat per lo honorable en Miquel Reguant com los estudiants tenen ja los límits per estudiar hi ells ultra sos límits prenen cases hi assenyadament han logat casa de mossèn Gomar, *quondam*, davant la casa de la qual reben hi speren moltes descortesies hi danys, per què los plàcia provehir-hi e fer-los estar dins sos límits.

Més, fonch proposat per lo honorable en Johan de Ribera, arrendador del sisè hi liura del vi hi del peix fresch, com los speciers no li volen pagar dret del volet ho preu val lo vi posen en lo fer de la clareo, per ço que sien condemnats en pagar-li lo dret del ver valor del dit vi.

Item, que los plàcia fer execució contra los qui han més vi stranger en la present ciutat, contra les ordinacions hi privilegis de la Ciutat.

Item, los plàcia provehir en lo peix fresch que tot va a Çaragossa hi non ature gens en Ciutat. ¹

Arx. Mun., reg. 426, fol. 45v. (Consells).

131

El Rector de la Universitat exposa davant el Consell de la Paeria la il·legalitat amb què ha estat duta a terme l'elecció de dos batxillers per a proveir dues catedrilles de l'Estudi.

1. Manca la deliberació i acord d'aquest Consell General.

[Lleida, 23 maig 1519]

En lo qual magnífich Consell General comparegué mossèn Albert, rector de la universitat del Studi General de la present ciutat, lo qual dix hi exposà al dit magnífich Consell General com haurien de saber ses Magnificències com estos dies proppassats se ha fet elecció de dos bachillers per a les catredilles, les quals vaguaven per micer Carnicer y micer Anthoni, bachillers ésser-hi doctorats, hi que dicta elecció no ere stada feta baix forma dels statuts, ans bé feta contra los statuts sobre dites eleccions fets hi ordenats, per hon lo Estudi està en revolució, prenent los huns dita elecció se ha de retractar hi anullar, per ésser feta contra forma d'estatuts, hi los altres són elets prenent que pus que són elets ha de estar dita elecció com està; per ço, per lo que toqua a la Ciutat, per ésser patrona del dit Studi hi enquera per lo participi té en dites eleccions, hi vulle provehir en remediari los scàndols hi obedients per al dit Studi estaran aparellats sobre dit fet, y si ho faran com de ells se spere, Déu ne serà servit hi lo Studi conservat, hi ell los ho tindrà a singular cortesia per tenir ell lo offic de Rector del dit Studi.

Lo qual magnífich Consell General, fet primer loch per dit magnífich Rector hi apartat de dit Consell, acordà e deliberà que les catredilles no sien levades, sinó que sien conservades, hi que los senyors de pahers parlen ab los magnífichs mossèn Pere Agostí hi mossèn Gaspar Pou, canonges de la Seu de la present Ciutat, hi si poran remediari la dita elecció a dits dos bachillers molt en bona ora, hi si no, ho concertaran que n sie donat rahó al Capítol hi si lo Reverent Capítol ho remediari, si no, que los senyors de pahers en nom de la Ciutat, ensemps ab lo Consell del Studi, miren què sie de justícia, hi si en dita elecció de catredilles no és stada servada la forma dels statuts sobre dites eleccions fetes, que sie revocada dita elecció hi de nou sie feta dita elecció iuxta forma dels statuts, hi que per avui se entengue en dit fet, hi no sen levaria fins sie feta dita elecció en la forma deguda, lo qual tot se face a vot, deliberació hi consell del dit Studi.

Arx. Mun., reg. 426, fol. 68 (Consells).

132

Provisió d'una vacant del Collegi de Domènec Pons a favor de Francesc Joan Llentés.

[Lleida, 10 juny 1519]

Super vacationem loci Collegii.

Més, fonch proposat per los magnífichs senyors de pahers com mossèn Cerveró, student collegiat, és fora del Collegi hi lo loch tenie mossèn Cerveró vage, del qual loch la present ciutat de Leyda és patrona, hi axí vagant, per part del Prior del dit Collegi se ha ficat hun cartell a la porta de la Paheria de la present Ciutat en la forma acostumada, citant, invitant hi manant als patrons de dit loch que dins hun mes del dia de la afixió del dit cartell en avant, iuxta forma dels statuts del dit Collegi, presenten al dit Prior hi estudiants collegiats del dit Collegi hun clerge àbil di docte y sufficient per a estudiar supra forma de la voluntat del instituint; per què los

plàcia deliberar hi he elegir algun student clerge hàbil hi suficient per a obtenir dit loch, manant lo dit Cartell fos per mi, notari, de mot a mot legit al dit magnífich Consell General, hi de fet allí matex, alta e intellegible veu fonch per mi, notari, lest al dit magnífich Consell General lo dit cartell, lo qual lest, comparegué lo magnífich mossèn Luýs Cívico àlias Diego, lo qual, per part hi com a procurador de mossèn Francesch-Johan Lentés, student, germà estern de mossèn Berthomeu Lentés, cavaller, donà una suplicació en escrits al magnífich Consell General, contenen en efecte fos placent al magnífich Consell General elegir hi presentar als magnífichs Prior hi col·legiats students del dit Col·legi lo dit mossèn Francesch-Johan Lentés, student, clerge hàbil per astudiar hi obtenir dit loch iuxta les calitats del dit fundador del dit Col·legi, la qual cèdula ho suplicació fonch per mi, notari, de mot a mot lesta en lo dit magnífich Consell General.

Axí matex comparegé lo magnífich micer Jordi-Johan Aler, doctor, lo qual de paraula dix hi exposà al dit magnífich Consell General com ell tenie un germà, clerge student pobre, hàbil per a estudiar, hi tal que en ell concorrien totes les calitats iuxta forma de la voluntat del fundador del dit Col·legi, per ço que los suplicaria molt carament hi affectada volguessen lo dit son germà elegir hi presentar als dits Prior hi col·legiats students del dit Col·legi per a obtenir lo dit lloch del Col·legi iuxta forma de la voluntat del fundador, car fent-ho axí, ultra que farien lo que deuen a virtut ell los ho tendrie a singular gràcia e mercè.

Electio Franciscus-Johannes Lentés in Collegiatum.

Lo qual magnífich Consell General, oýda la proposició feta per los dits magnífichs senyors de pahers, hi lo Cartell emanat del dit reverent Prior del Col·legi, hi les suplicacions donades per part de mossèn Francí-Johan Lentés, hi del germà de micer Aler, acordaren hi delliberaren que lo dit mossèn Francí-Johan Lentés, germà del dit mossèn Berthomeu Lentés, cavaller de la present Ciutat, elegiren per a obtenir lo dit loch vagant en lo dit Col·legi. Hi axí delliberaren que, dins lo temps establert iuxta forma de la voluntat del fundador del dit Col·legi, lo dit mossèn Francí-Johan Lentés sie presentat als magnífichs Prior hi students col·legiats del dit Col·legi per a obtenir lo dit lloch e col·legiat vagant per pura hi libera resignació feta per lo dit mossèn Cerveró, donant comisió hi plen poder he facultat tanta com lo Consell General ne té als magnífichs mestre Pere Moliner, mestre Johan Vayo, mossèn Johan Polo hi ha mossèn Johan Castelló, pahers, per a elegir hi nomenar dos pròmens per entregar hi presentar als dits Prior hi col·legiants la dita elecció, hi presentarlos lo dit mossèn Francí-Johan Lentés, clerge student, per a obtenir lo dit loch, hi ha suplicar-los li facent deguda cellerie hi provisió al dit mossèn Francí-Johan Lentés del dit loch. Remitendo, etc.

133

*Crida del Veguer i els paers de Lleida contra les bandositats i les alteracions mogudes pels capitostos Francesc Pou i Lluís Riquer, les quals haurien de torbar també la pau i el bon repòs de l'Estudi.*¹

[Lleida, 13 gener 1520]

Ara hojats què-us fan a saber a tothom generalment los magnífichs Cort, pahers y prohòmens de la ciutat de Leyda.

Com la Ciutat, ab lo Consell General celebrat a... [en blanc]... del present mes de janer, concorrent-hi lo consell e provisió feta per lo excellentíssim senyor lo senyor Arcebisbe de Saragossa, per poder a sa Excel·lència donat per la règia, sacra y catòlica Maestat, ha acordat, delliberat, statuït e ordenat per molts justs, rasonables y sancts respectes concernents lo repòs y bé de la Ciutat y habitants de aquella, que los magnífics mossèn Francesch Pou, mossèn Francí-Lòys Riquer, mossèn Johan Boxadós y Desvalls e mossèn Pere Pelegrí, fill de mossèn Pere Pelegrí cavaller, e los que de ací avant seran sos valedors, sien trets y expelhits de la present Ciutat, e los qui seran defora sien prohibits de entrar ells, o sos valedors, e açò sots los bans dels statuts, privilegis i ordinacions y altres letres reyls impetrats per part de la Ciutat, y d'estar a mercè de Cort, paers e pròmens de la dita Ciutat e àlias, segons lo recorde aquells e aquelles e encara de la feelitat que tenen prestada al senyor Rey. E açò, dins spay de ací a demà, que serà dissabte fins a mig dia, que-s comptarà quatorse dels present mes e any.

Item, que no sie algú de qualsevol ley, stament y preheminiència o condició, axí eclesiàstich com secular, o student o religiós, que-s gos desfressar ni portar màsquera o careta alguna de qualsevol manera, e que qui en tal serà trobat, sie descarat públicament, e si és secular, portat a la presó, e si és eclesiàstich o religiós, als oficials del senyor Bisbe, e si student, a son jutge [hi ha esborrat el mot Rector], e encórreguen en ban de sexanta sous, e encara de star a mercè de Cort, pahers y prohòmens de dita Ciutat. E axí mateix, que nengun tener ni persona puga lograr màsquera alguna sota lo dit ban.

E per ço que dites coses aquí són més legítimament sien... [en blanc]... e notificades a algú ignorància no puxe allegar, manen fer e publicar, e ab la present pública crida. Que nostre senyor Déu nos dó pau, pluja e salut.

Arx. Mun., reg. 372, fol. 103 (Prohomenies).

134

Carta als diputats de Catalunya demanant que les cent noranta-cinc lliures que foren assignades en les Corts de Montsó vinguin a profit de l'Estudi de Lleida.

[Lleida, 20 febrer 1520]

1. Aquesta crida fou feta a toc de trompeta pel nunci públic Jaume Bosch, per carrers i places, el 13 de gener de 1520 i dies següents.

Molt reverent e magnífichs senyors :

Lo reverent Capítol y lo Studi e Ciutat de Leyda pensant que aquelles .c.lxxxxv. lliures que en les Corts de Monsó foren assignades per ops de haver bulles de suppressions ha quiscú temps que vaguen sens sentir-ne cómodo algú, han tengut diversos parers y pensaments que aprofitassen al dit Studi, e perquè ignoren la forma com stan ni si's poden levar per fer-ne alguna utilitat al dit Studi, s'és delliberat deure-us scriure e pregar fos de vostres senyories scriure-ns de quina manera ni com se poguessen traure e posar en alguna utilitat de dit Studi o si és forçat inseguir lo respecte per a què stan obligats, perquè, sabut allò, se pogués provehir al que millor sia vist per lo dit Studi. E jatsia en açò vostres Savieses crehen e tenen el mateix bon respecte, e encara aquesta Ciutat los ho reputarà a singular beneplàcit. E nostre senyor Déu sie en protecció de aquelles.

De Leyda, a .xx. de febrer .m.d. e .xx.

Al que ordenaran les Senyories vostres, los pahers e prohòmens de Leyda.

Arx. Mun., reg. 847, fol. 70 (Cartulari).

135

Disposicions sobre la carnisseria de la plaça de la Cadena, de la qual gaudia el personal de l'Estudi.

[Lleida, 5 octubre 1521].

Die quinto mensis octobris anno.M.D.XXI.

Los magnífichs don Galceran de Remolins, micer Miquel Ledó, mossèn Gaspar Robió e mossèn Miquel Vilafranca, pahers l'any present de dita ciutat, en la entrada de la Paheria foren ajustats los prohòmens obligats de la administració de les carneries, y són los següents: *primo*, mossèn Johanot de Castro, mossèn Andreu de la Pardina, Leonart Santàngel, Pere del Vernet.

Als quals prohòmens fonch preposat que per la molta necessitat que sia ara la taula de la Plaça de la Cadena, per ocasió del Studi, que ells y vulguen possar un tauler, lo qual se diu en Pere Calbuy, carnicer de dita ciutat.

Acordaren y delliberaren que fos conduhit lo dit Pere Calbuy en tauler, y axí lo conduhexen, y elegiren y donaren de salari, y és segons han acostumat haver de salari, y fonch conduhit de açí a Senctes Creus de maig, lo qual dft Calbuy acceptà y donà per fermança als honorables mossèn Francí Alòs y mestre Gaspar de la Naga, fuster, los hi entren per fermança de aquesta que si no pague quada setmana, que a dit Calbuy no li sie donada més carn per a tallar, y axí quiscú *in solitum obligaverunt omnia bonorum suorum acceptaverunt*, etc. *Testes fuerunt Bernardus Johannes Torzabella et Petrus Pomar, virgarii Ilerde.*

Arx. Mun. reg. 372, fol. 145 (Prohomenies).

136

Jurament de batxillers lectors de l'Estudi.

Lleida, 9 gener 1524

Die sabbati, .VIII. januarii anno .M.D.XXIII.

Los magnífichs mossèn Joan Honorat de Montsuar, mossèn Johan de la Mora e mossèn Miquel Suera prengueren de jurament mossèn Eulogi de Soldevila, canonge, mossèn Fransí Pedrol e mossèn Joan Seguer, estudiants en Cànones, en virtut del qual jurament foren interrogats com havien continuat de legir les lçons los bachellés en Cànones, ni quins ni quants vaguats podien haver fet fins a Nadal proppassat, los quals tots concorts digueren que los tres bachellés qui han legit no han legit sinó per dos contínuos e no més.

Dit dia.

Semblant jurament fonch prestat per mossèn Pere Cardona, mossèn Perot Robió e mossèn Johan Cerveró, estudiants en Leys, los quals tots concorts teren relació com en sa Facultat havien legit quatre bachellers, e que tots quatre han legit per tres contínuos e no més.

Arx. Mun., reg. 333, s. f. (Seguretats).

ÍNDIX DE NOMS

- ABELLA**, Martí, escuder, 189.
ABRÍ, fra Miquel, mestre de Teologia, O. M., 94.
ABRIL, Antoni, estudiant, rector de l'Estudi, 94, 95.
ABRIL, Pere, prohóm, 128.
ADRIÀ V, Papa, 500.
Aesopus: Fabelle translate e greco a Laurentio Vallensi, 78.
Aforismes d'Hipòcrates, 71.
AGER, Pere d', paer i prohóm, 126, 133, 134, 135, 138, 140, 144.
AGOSTÍ, Antoni, misser, 197, 202.
AGOSTÍ, Joan, ciutadà, 54, 165, 166, 169, 170, 171, 184, 185.
AGRAMONT, Jaume d', mestre de l'Estudi, 71.
AGUILAR, estudiant, 94.
AGULLÓ, Bernat, paer, 119, 121.
AGULLANA, misser, 134.
AGULLÓ, Joan, prohóm, 129.
AGULLÓ, Nicolau, clavari, 81, 82, 94, 119, 120, 121, 124, 135, 136, 138, 158.
AGUSTÍ, Pere, canonge, 94, 214.
AGUSTÍN, Antoni, bisbe de Lleida, 8, 22, 41, 73.
Agustins, 70, 91.
AIGÜES, Salvador d', canceller de l'Estudi, 7, 17, 65, 94.
Aitona, 114.
ALBAIDA, comte d', 83, 117, 189.
ALBANELL, Jeroni, batxiller, 95, 188, 189, 192.
ALBANELL, Joan, estudiant, 95.
Albatàrec, 103.
ALBERÓ, Domènec, canonge, 30.
ALBERT, mossèn, rector de l'Estudi, 95, 214.
ALBERT MAGNE, 71, 73. — *Philosophia pauperum*, 73; *Propietats dels Planetes*, 71.
Albesa, 40.
ALBIÓ, mossèn, estudiant, 95.
Alcalá d'Henares, 73.
Alcanó, 40.
ALCANYIÇ, procurador, 26, 208.
Alcanyís, 52, 94, 137.
ALCARRAÇ, senyor d', 176.
Alcarràs, 40, 130.
ALCIVIT, Pedro d', 179, 180.
ALCOLEIA, Joan d', notari del Capítol de la Seu, 95.
ALCOLEIA, Joan d', o Martí-Joan d', canonge, 83, 89, 95, 173, 195.
ALEGRE, Pere, prohóm de l'Estudi, 161.
ALEGRET, Antoni, estudiant, 13.
ALER, Joan, ciutadà, 176.
ALER, Jordi-Joan, mestre de l'Estudi, 49, 95, 196, 215.
ALER, Mossèn, estudiant, 95.
ALEXANDRE VI, papa, 8, 110.
ALFAGERÍ, Joan d', misser, 76, 128, 129.
ALFAGERÍ, Pere d', paer, 128.
ALFONS III de Catalunya-Aragó, 11.
ALFONS IV de Catalunya-Aragó, el Magnànim, 7, 14, 34, 35, 55, 65, 88, 100, 113.
ALFONS D'ARAGÓ, arquebisbe de Saragossa, 53, 79, 96, 98, 165, 166, 190.
ALFONS D'ARAGÓ, fill del comte de Ribagorça, bisbe de Tortosa, 53, 96, 165, 166.
Alguayre, 130.
ALGUERÓ, Pere, paer, 25.
ALMAÇAN, Miquel d', lloctinent del Rector, 38, 129.
ALMACELES, Miquel, 180.
ALMAGAN, Miquel d'. — Vegeu **ALMAÇAN**.
Almassoris Medicina, 71. — Vegeu **RASIS**.
Almenar, 106.
ALMODÉPER, Juhí, Jussí, moro presoner, 57, 210.
Almoína de la Seu, 39, 95.
ALÒS, Francesc, Franci, estudiant, 95, 217.
ALÒS, Joan, 184, 185.
ALÒS, Pere, estudiant, 95.
ALTAMIRA, Jaume d', 70.
ALTARRIBA, Ramon d', batxiller, 96.
ALTET, Pere, notari, 96.

- ALTISENT, Joan B., 82, 99.
 AMAT, 179, 181.
 AMIGUET, Joan, estudiant, 96.
 AMORÓS, Bartomeu, paer, 128, 130.
 AMORÓS, Felip, ciutadà, 152.
 ANDREU, Joan, estudiant, 96.
 ANDREU, Joan, *lo Pobill*, 81, 163, 164.
 ANDREU, parròquia de Sant, 17, 26, 40, 42, 75, 112, 179.
 ANTICH, 177.
 ANTIST, Bernat, síndic, 34, 96, 124, 126.
 ANTIST, Nicolau, paer, 193, 194, 201.
 ANTIT, Francesc-Joan, notari, 205.
 ANTONI, misser, 96, 214.
 ANTONÍ, capellania de Sant, 17.
 Aragó, 23, 43, 52, 53, 56, 78, 79, 80, 145, 189, 190.
 Arbeca, 103.
 Ardèvol, 116.
 Areny del Pont, 95.
 ARISTÒTIL, 70, 73.
 ARNAU, ARNALDUS, Felip, jurisperit, procurador del monestir de Framenors, 61, 160.
 ARNAU, pastor, 179.
 ARTIGÓ, Berenguer. — Vegeu ORTIGÓ, Berenguer.
Arts (Facultat). — Vegeu *Estudi de Lleida*.
 Ascó, 106.
 ASSAM, Bernabeu, mestre de l'Estudi, 19, 20, 52, 53, 62, 96, 103, 111, 128, 129, 130, 131, 132, 136, 137, 138, 145, 154, 156, 159.
Astrologia, 20.
 AURRÍ, mestre, escriptent, 72, 96.
 AVICENA, 69, 71.
 Avinyó, 14.
 AZNÁREZ D'ANYÓN, Garcia. — Vegeu GARCIA AZNÁREZ.
 BADIA, Pere, sabater, 97.
 BAGUÀ, Pere, veguer, 196.
 BALAGUER, Simó, 45, 128, 145, 149, 156.
 BARBERÀ, mestre, 26, 208, 209.
 Barbastre, 52, 139.
 BARCELÓ, Joan, Sots-prior del Col·legi de Domènec Pons, 97.
 Barcelona, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 86, 111, 139, 145, 167, 186, 188, 192, 193, 202; *Estudi*, 55, 56, 202.
 BARDAXÍ, Antoni de, mestre de l'Estudi, 18, 21, 23, 42, 43, 97, 139, 141, 143.
 BARDAXÍ, Jordi de, estudiant, 77, 97, 107.
 BARÓ, Joan, paer, 131, 132.
 BARÓ, Ramon, àlies Cerveró, paer, 19, 123, 124, 165.
 BARRIL, Mateu, prev., 64.
 BARUTELL, Berenguer de, 30.
 BARTOMEU, capella de Sant, 30.
 Basilea, 97.
 BASTIDA, Francesc, estudiant, 97.
 BELLAURA, BELLERA, 176.
 BELLERA. — Vegeu BELLAURA.
 Bell-lloc, 47, 88.
 BELLOCH, Bernat, mestre de l'Estudi, 32, 97, 119.
 Bellpuig, 112.
 BELLVER, 176.
 BELVER, Pere, 145.
 Benabarre, 105.
 BENAGES, Caterina, 200, 201.
 BENET XIII, 39, 56, 64.
 BERALDA, Gabriel, mestre de l'Estudi, 86, 38, 97.
 BERART, Joan, estudiant, 97.
 BEREDA, Amat, estudiant, 97.
 BERENGUER, Sant. — Vegeu Lleida, *Porta de Sant Berenguer*.
 BERGA, Joan, prohóm, 169.
 BERGA, Pere, prohóm, 193.
 BERTRAN, Gabriel, canonge, 30.
 BIERBESCA, Roderic de, estudiant, 97.
 BLANCH, mossèn Joan, lloctinent del prior del Col·legi de l'Assumpció, 68, 98, 189.
 BOECI, 69, 73.
 BOIX, Jaume, batxiller, 98.
 BOIXADORS, Miquel de, prohóm, 119, 120, 121, 123, 126, 127, 128, 129.
 BOIXADORS I DESVALLS, mossèn Joan, 87, 216.
 Bolonya, 52, 77, 90, 98, 188.
 BONAVENTURA, Sant, 69.
 BONY, Guillem, estudiant, 98.
 BONET, Miquel, batxiller, 97, 176.
 BOQUÈ, Pere, verguer, 189.
 Bordeta. — Vegeu Vilanova de l'Horta.
 Borges Blanques, 21, 33, 47, 88, 122.
 BORJA, Alfons de. — Vegeu CALIXTE III.
 BORJA, Cèsar de, 110.
 BORJA, Miquel de, procurador del bisbe, 98.
 BORJA, Roderic de. — Vegeu ALEXANDRE VI.
 BOSC, Bernat del, mestre de l'Estudi, 97, 98.
 BOSCH, Francesc del, paer, 119, 120, 121.
 BOSCH, Jaume, trompeta de la Ciutat, 212, 213, 216.
 BOSCH, Joan, prohóm, 128.
 BOSCH, Miquel, espaser, 204.
 BOSSOM, germans, 84, 181, 182.
 BOTEL, Enric, impressor, 72, 73.
 BOTELLA, Esteve, 210.
 BOTELLA, Joan, prohóm, 123, 162, 163, 185.
 BOTELLA, Martí Joan, 185.
 BOTELLA, Montserrat, canonge, 30, 71, 98, 155.
 BOTELLA, Perot, 116.
 BOYELLER, Jaume, 139.
 BOTELLER, Pere-Jaume, estudiant, 52, 96, 139.
 Bows, curses de, 81, 162.
 BOXADORS, Lluís de, 188.
 BOXADORS, mossèn Tomàs de, 141.

- BRECEROLA, Joan de la, 64.
Brevitium Ilerdense, 72, 74.
 BROQUETA, fra Antoni, O. M., 89, 98, 110.
 BURCKHARDT, Johannes, 110, 111.
 BURGÜERA, Francí, prohóm, 162, 165, 169.
 BURGÜÉS, Francí, veguer, 162.
 CABANELLES, mossèn, estudiant, 98.
 ÇABATER. Vegeu SABATER.
 CABESTANY, Joan de, batxiller, 77, 86, 99, 123.
 CABRER, Gabriel, batxiller, 98, 116.
 ÇACIRERA, Dalmau, canonge, 90, 71, 98, 160.
 ÇACIRERA, Lluís, beneficiat, 98.
 Calatayud, 20, 54, 56, 103.
 CALATAYUD, Joan de, conseller, 128.
 CALBUÍ, Pere, carnisser, 80, 217.
 CALDERÓ, Antoni, mestre de l'Estudi, 98, 159.
 CALIC (CALLIÇ ?), 70.
 CALIXTE III, papa, 7, 8, 35, 36, 37, 38, 41, 48, 65, 88, 99, 127, 128.
 CALLÀ, Joan, paer, 126.
 CALP, Joan, canonge, 98.
 CALVET I SERRA, Ricard, 11, 13.
 CAMARASA, Miquel, 84, 200, 201.
 CAMINO, Diego, 185.
Cancellers de l'Estudi. — Vegeu AIGÜES, Salvador d'; ÇACIRERA, Dalmau; DESPUIG, Ausiàs; MARGARIT, Joan de; MONTSORIU, Nicolau de; MONTSUAR, Manuel de; QUERALT, Melcior de; SOLER, Joan.
 CÀNCER, Ferran de, batxiller, 98.
 CANELLES, CANYELLES, Narcís de, mestre de l'Estudi, 98.
 CANET, Joan, estudiant, 98.
 CANET, Ramon de, veguer, 123.
Cànons i lleis. — Vegeu *Estudi de Lleida, Escoles*.
Cant, escoles de, 76.
 CAPDEVILA, canonge, 160.
Capítol de Lleida, 113.
 ÇAFLANA. Vegeu SAPLANA.
 ÇAFORTA. Vegeu SAPORTA.
 CARANAU, Pere, 122.
 CARBÓ, Joan, prohóm, 121.
 CARBONELL, fra Nicolau, O. P., 61.
 CARCASSONA, Tomàs de, prohóm, 126.
 Cardenya, 113.
 CARDET, Antoni, serraller, 68, 183.
 CARDONA, capellà, 177.
 CARDONA, llinatge, 21.
 CARDONA, Antoni, prohóm, 119, 121, 123, 178.
 CARDONA, Jaume de, bisbe, 98.
 CARDONA, Miquel, cavaller, 23, 85, 130, 141, 154, 158, 159, 160, 162, 170, 182, 185.
 CARDONA, Pere, estudiant, 99, 218.
 CARLÀ, Joan, conseller, 128.
 CARLES I, 56.
 CARLES, príncep de Viana, 19, 38, 96, 127, 128, 129, 130.
 Cogullada, 45, 148, 149, 152.
Carmelitans, 70, 84.
 CARNICER, misser, 99, 214.
 CARRERES, Lluís, algtzír reial, 67.
 ÇARROCA, 130.
 CARULLA, Bartomeu, estudiant, 99.
 CARVÍ, Bernat, prohóm, 124.
 ÇASSALA. Vegeu SASSALA.
 CASSALA, Joan, prohóm, 123, 124.
 CASAGUALDA, Joan de, paer, 106, 133, 136.
 CASTANT, fra Gaspar, mestre de l'Estudi, 99.
 CASTELLAR, mossèn, 189.
 CASTELLAR, paer, 68.
 CASTELLAR, Simó, s'ndic, 68, 95, 189, 194, 204.
 CASTELLÓ, Joan, 185, 186, 204, 210, 215.
 Castellots, 21.
 CASTELLS, Joan, prohóm, 130.
 CASTELLS, Joan, clavari de la paeria, 70, 140.
 CASTELLS, Joan, degà de Lleida, rector de l'Estudi, 7, 64, 99.
 CASTELLS, mossèn Joan, estudiant, 86, 99, 186.
 CASTILLO, Isabel, 76, 94.
 CASTILLO, Joan del, notari, 40.
 CASTRE, Jeroni de, estudiant, 57, 188.
 CASTRO, Joanot de, 217.
 CASTROVOL, Pere de, lector de l'Estudi dels Franciscans, 73.
 CATALÀ, Joan, estudiant, 99.
 CAVALLERIA, Joan, estudiant, 99.
 CAVALLS, mestre, 70.
 CEBRIÀ, Jordà de, batlle de Lleida, 19, 135.
 CEBRIÀ, Jordà de, misser, 76.
 CELLART, 76.
 CEQUET, Guim, 184.
 CERDÀ, mossèn, 182.
 CERDÀ, Antoni, bisbe de Lleida, 7, 35, 36, 38, 55, 66, 71, 99.
 CERDÀ, Gabriel, estudiant, 99.
 Cervera, 111.
 CERVERERÓ. — Vegeu BARÓ, Ramon.
 CERVERERÓ, Joan, estudiant en Lleis, 63, 64, 99, 183, 214, 215, 218.
 CERVERERÓ, mossèn, estudiant, 69.
 CERVERERÓ, Onofre, paer en Cap, 22.
 CERVERERÓ, Ramon, sabater, 13.
 CICERÓ, 66.
 CIRERA, Jaume, batxiller, 99.
 CIRERA, Luys, paer, 130, 131.
 CISCART, Francesc, pellisser, 116.
 CIVICO, Luys, alias Diago, prohóm de l'Estudi, 161, 215.
 CLARAMUNT, Joan de, mestre de l'Estudi, paer en cap, 86, 99, 205, 206, 207.

- CLAYER, Blasi, canonge, 37, 70, 99, 100.
Clementines, 69.
 CLIMENT VII, papa, 48.
Codex, 70.
 COLL, Francesc, 14, 100.
 COLL, Francí, clavari, 156.
 COLL, fra Josep M.^a, O. P., 60.
 COLL, Pere, bidell de l'Estudi, 13, 100.
Collegi de l'Assumpta, de Domènec Pons, 14, 37, 66, 67, 68, 85, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 108, 112, 114, 115, 116, 150, 174, 175, 183, 189, 194, 208, 204, 206, 214.
Collegi de la Cartoixa, 14.
Collegi de la Concepció, 14, 61.
Collegi de Poblet, 14.
Collegi dels Benets claustrals, 14.
Collegi de Sant Domènec, 60, 101.
 COLOM, apotecari, 178.
 COLOM, Berenguer, mestre de l'Estudi, 100.
 COLOM, Joan, 203, 205.
 COLTELLER, Gaspar, pellisser, 204.
 COLTELLER, Joan, pellisser, 145.
Comentum super libros Ethicorum Aristotelis, 73. — Vegeu CASTROVOL, Pere de.
 COMES, Francesc, bidell de l'Estudi, 100.
 COMESTOR, Petrus. Vegeu *Stdrles Scolàstiques*.
Comite Bonifacius, 70.
 COMPANYYS, COMPANYY, Ferrer, prohóm de l'Estudi, 100, 126, 127, 134, 135.
 CONCHILLOS, Jaume, bisbe de Lleida, 7, 57, 64.
Concili de Basilea, 97.
 CONESA, mossèn, estudiant, 68, 100, 183.
Confraria de Sant Salvador, 96, 106, 107.
Consolació, De. — Vegeu BOCCI, 73.
 CONSTANTÍ, Bernat, estudiant, 100.
 COPONS, Ponç de, abat de Poblet, 64.
 COQUET, Guillem, 185.
 CORBINS, 40.
 CORDER, Pere, llibreter, 72, 100.
 CORRIDA, mestre de lògica, 66, 100, 175.
 CORTINES, Pere, prohóm, 124, 127, 128.
 CORTIT, Pere, prohóm, 121, 123, 124.
 CORTS, Francesc, estudiant, 100.
 COSIT, Blasi, paer, 123.
 COSTA, mossèn Antoni, estudiant, 100, 176, 181, 182.
 CRESPI, mossèn, estudiant, 100, 176.
 CRISÒGON, Sant, 36, 99.
 QUERA. — Vegeu SUERA.
 CUNILL, fra Guillem, O. P., 60.
 CYROLIUM. Vegeu QUEROL, Jordi.
Dansa, escoles de, 76.
 DATUS, Agustí, 73.
Decret, 70, 134.
De officiis, 66.
Déports. — Vegeu *Jocs dels estudiants*.
 DESPUIG, Ausiàs, canceller, bisbe, 29, 40, 100.
 DESVALLS, Bertran, estudiant, 68, 100, 133, 137, 150.
 DESVALLS, mossèn Lluís, 68, 85, 86, 100, 174, 175, 182, 183, 195.
De vicis et virtutibus, 70.
 DIAGO, Francisco, O. P., 59, 60.
 Díez, Tomás, 183.
Digest, 69.
Diputació del General, 49, 107.
 DOMINGO, Pasqual, paer, 128.
Dominicans. Vegeu Predicadors.
Drap, Sant, 36.
 DRET, vegeu *Cànons i Lleis*.
 DUESSO, Ramon. — Vegeu OSSÓ, Ramon d'.
Editiones in Categorias Porphyrii et predicamenta Aristotelis, 73. — Vegeu MAYRONIS, Francesc.
 EIMERICH, Nicolau, O. P., 60, 61.
 EIXIMENO, Pere, prev., 34, 100.
Elegantiae, 73. — Vegeu DATUS, Agustí.
 ELFA, muller del governador, 143.
 ENDONYO, veguer de Lleida, 68, 189.
 ENGUERA, Joan d', O. P., mestre eu teologia, bisbe de Lleida, 40, 49, 101, 197, 198, 199.
 ENRIC D'ARAGÓ, lloctinent general, 67, 182.
 ERILL, Berenguer d', àlias EYVINS, 165.
 ERILL, Francí d', 194.
 ERILL, Lluís d', 40, 86.
 ERMENGOL, Joan, prev., 70.
 ESBLLADA, Bernat, mestre de l'Estudi, 33, 34, 90, 113, 120, 121, 122.
Escoles. — Vegeu *Estudi de Lleida*.
 ESCUDER, Ramon, canonge, 101.
Esgrima, escoles d', 76.
 ESPANYOL. — Vegeu SPANYOL.
 ESPENS, Andreu d', prohóm, 126.
 ESPENS, Bernat d', misser, 122.
 ESPENS, mossèn Guerau d', 84, 85, 178, 179, 194.
 ESPILLS, Antoni, estudiant, 77, 85.
 ESPLUGUES, Pere d', 60.
 ESPOLTER. — Vegeu SPOLTER.
Estudi de Lleida. — *Avalots*, 85, 86, 87, 162, 163, 170, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 186, 189, 191, 192, 193, 196; *Canceller de l'Estudi*, 88, 95; (vegeu també, *Cancellers*); *Cases dels estudiants*, 75, 172; *Catedrilles*, 213, 214; *Collegis*: (vegeu de l'Assumpta, de Domènec Pons; dels Benets claustrals; de la Cartoixa; de la Concepció; de Poblet; de Sant Domènec); *Conservadoria*, 56, 57, 58; *Defensa del privilegi unificador*, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 167, 168, 202; *Ensenyament no autoritzat*, 170; *Escoles*: (vegeu *Cànons i Lleis*, 11, 24, 32, 62, 63, 69, 73, 90, 108, 120, 121, 154, 156, 159; *Dansa, Esgrima, Música*); *Escoles majors*, 11, 17, 24; *Estatuts*, 8, 34, 35, 36, 37, 51, 110; *Fa-*

- cultat d'Arts*, 42, 51, 65, 66, 175; *Facultat de Medicina*, 25, 26, 32, 42, 51, 62, 64, 69, 108, 147, 209; *Facultat, aules de Teologia*, 7, 24, 25, 26, 32, 42, 60, 61, 62, 64, 65, 69, 70, 73, 89, 94, 98, 114, 116, 142, 143, 154, 160, 161, 165; *Filosofia*, 25, 62, 65, 70, 108, 175; *Filosofia Natural*, 65; *Gramàtica*, 25, 26, 65, 70, 175, 209; *Jocs dels estudiants*, 80-82; *Localització i límits*, 7, 11-16, 17, 18, 213; *Lògica*, 25, 26, 65, 154, 175; *Nomenament de catedràtics de Dret Canònic*, 120, 121, 156, 159; *Nomenament dels catedràtics*, 31-35, 63, 119, 120, 121, 122, 123; *Obligacions dels catedràtics*, 186-188; *Privilegis de l'Estudi*, 54, 89, 161, 162, 167, 168; *Quetxes dels alumnes contra els catedràtics*, 38, 55, 170; *Queviures*, 78-80, 189, 190; *Rectors (vegeu Rector de l'Estudi)*; *Rendes*, 39, 40, 41; *Restauració de l'edifici*, 21-30; 126, 127, 156-158, 161, 171, 172, 174, 180, 199; *Salari dels catedràtics*, 39-51, 63, 64, 138, 141, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 165, 166, 171, 172, 191, 199, 200, 207; *Vestit dels estudiants*, 77.
- Estudi d'Osca*. — Vegeu *Osca*.
- Estudi de Perpinyà*. — Vegeu *Perpinyà*.
- EUGENI IV, papa, 34, 35, 65, 97.
- EVINYS. — Vegeu *ERILL*, Berenguer d'.
- Ex Consiliis multorum Codicis interpretatio ex bibliotheca Ant. Augustini, Episcopi Ilerdensis*, 78.
- FÀBREGA, Lluís de la, ciutadà, 152, 153.
- FÀBREGUES, mossèn, estudiant, 101.
- FACHENTES, Pere, 205.
- FACS, Lluís de, rector de l'Estudi i metge, 45, 46, 101, 148, 153, 154.
- FAGE, FAIA, Miquel, rector de l'Estudi, 101.
- FALLÓ, Pere, 182.
- FEBRER, rufià, 181, 182.
- FEÇ, Joan, beneficiat de la Seu, 64.
- FELIP II, 56.
- FELIP, mestre, mestre de l'Estudi, 101, 170.
- FÈLIX, mestre de l'Estudi, 63.
- FERABOU, fra Joan Andreu, O. C., poeta del Príncep de Viana, 38, 128.
- FERRAN II, rei d'Aragó, 7, 8, 167, 168, 196.
- FERRER, FERRARIUS, Bernat, nunci dels Paers, 132, 149, 208.
- FERRER, Gaspar, beneficiat, 70, 117.
- FERRER, Jaume, estudiant, 101, 127.
- FERRER, Joan, estudiant, 101.
- FERRER, Joan, pagès, 192, 193.
- FERRER, Mateu, pintor de retaules, 72, 175, 176.
- FERRERO, misser, 54, 66, 101, 170.
- FERRIOL, FARRIOL, Francesc, 20, 70, 134.
- FERRÚS, Gabriel, procurador del Degà, 101.
- FIERRO, Bràfim de, alcaid de l'aljama dels moros, 210.
- FIGUERES, Joan, estudiant, 101.
- FIGUERES, Thomàs, 209.
- FIGUEROLA, 181.
- FILLOL, Leonart, 140.
- Filosofia*. — Vegeu *Estudi de Lleida*.
- FINESTRES, Pere Joan, canonge, 100.
- FINKE, Heinrich, 51.
- FITA, Fidel, 61.
- Flix, 134.
- FLORENSA, Ambrós, misser, 86, 89, 90, 101, 203, 205.
- FLORENSA, Bernat, paer, 29, 160, 161.
- Flori*, taxa, 41.
- Flos Sanctorum*, 70.
- FOLX, Caterina de, reina de Navarra, 196.
- FOIX, Pere de, cardenal legat, 65.
- FONT, Gaspar, estudiant, 101.
- FONTANET, 212.
- FONTOVA. — Vegeu *SUNYER*, Joan.
- FORCADELL, Jaume, estudiant, 80, 101, 195.
- FORNÉS, Pere, 179.
- FORNS, Pere, estudiant, 101, 127.
- FOS, Miquel de la, estudiant, 102.
- Fraga, 112, 117, 130.
- França, 202.
- FRANCESC, convent de Sant, 21, 60, 61, 81.
- FRANCF, escuder, 178, 179.
- Franciscans*, 60, 61, 73, 81, 91, 160, 165, 169, 170; *Influència a l'ensenyament*, 60, 61, 62; *Jesús* (monestir de), 176.
- FRAGÀ, Gabriel, procurador del Bisbe, 37.
- FUSTER, 179.
- FUSTER, Pere, estudiant, 22, 52, 102, 136.
- GACET, Francesc, paer, 128.
- GACET, Pere, notari, 32, 120, 124.
- GALCEBRE, Ramon. — Vegeu *VALCEBRÉ*, Ramon.
- GALÉ, 69, 71.
- GALLACH, Joan, mestre de l'Estudi, 20, 70, 102, 140.
- GALLART, Berenguer, 22, 24, 30, 39, 40, 46, 47, 48, 114, 152, 166, 167, 171, 172.
- GARCÍA AZNÁREZ, bisbe de Lleida, 7, 8, 31, 24, 35, 36, 38, 41, 48, 62, 65, 76, 77, 82, 88, 90, 97, 98, 99, 109, 114, 117, 125, 126.
- GARCIA DE LA PARDINA, escrivà, 76, 94.
- GARÓ, Bartomeu, Prior del Col·legi de Domènec Pons, 102.
- GAROÇA, Bartomeu, paer, 138, 140.
- GAROÇA, Jaume, barber, 178.
- GAROÇA, Pasqual, 179.
- GAU, Esteve, 21, 138.
- GAYA I MASSOT, Ramon, 7, 8, 9, 13, 14, 17, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 48, 50, 51, 55, 64, 65, 66, 67, 77, 88, 94, 95, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 114, 115, 117, 197.
- Gebuts, 21.

- GENEVEDA, fra Antoni, O. P., 73.
 GÈNER, Antoni, 204.
 GÈNOVA, 97.
 GERÒNIM, misser, professor de l'Estudi, 49, 102, 106, 196.
 GERÒNIM, mossèn, estudiant, 72, 102, 175, 176.
 GIBERT, Berenguer, catedràtic de l'Estudi, metge, 20, 21, 102, 116, 135, 138.
 GIL, Bartomeu, notari, 181.
 GILABERT, Bernat, 210.
 GILI, capella de Sant, 64, 86.
 Gimenells, senyor de, 68.
 GIMÉNEZ CATALÁN, Manuel, 72, 73.
 GIRALT, GUIRALT, Francesc, mestre de l'Estudi, metge, 102.
 Girona, 56, 90.
 GIARNET, Antoni, fuster, 195.
 GOMAR, Bartomeu de, 41.
 GOMAR, Joan, estudiant, 102, 112, 168, 164.
 GOMAR, Joanot, 116.
 GOMBAU, Joan, escuder, 163.
 GONSALBIS, Benito, donzell, 173, 204.
 GONSALES, mestre de l'Estudi, 102, 117.
 GORT, Pere-Arnat, advocat, 102.
 GRADO, Jaume del, col·legial de l'Assumpta, 68, 102, 194, 205.
 Granja d'Escarp, 40.
 GRALLA, Francesc Martí, 129.
 GRALLA, mossèn Miquel-Joan, 135, 136, 137, 145, 162.
Gramàtica. — Vegeu *Estudi de Lleida*.
 GRAS, Rafael, 9, 11, 18, 81, 32, 39, 51, 59, 78.
 GRAYLLA, Bernat, paer, 126, 127, 128.
 GRAYLLA, mossèn, prohóm, 126.
 GRINYÓ, Bartomeu, mestre de Filosofia, 66, 83, 102, 175.
 GUAL, mossèn, estudiant, 102, 176.
 GUALBES, regent de l'escrivania, 197.
 GUARDIOLA, Franci, canceller, 177.
 GUERRET, Jaume, relligador, 72, 102, 175.
 GUDMERA, Jaume de, mestre de l'Estudi, 38, 102, 129.
 Guissona, 47, 166.
 GUIU, Bernat, pagès, 204.
 GUIU, Miquel, 8.
 GUORT, veguer, 196.
 HIPÒCRATES, 71.
 HÍXAR, Joan Ferran d', canceller, 29, 102.
 HORACI, 66.
 HORTS, fra Joan, O. P., inquisidor, 81.
 HUC, Pere, batxiller, 102.
 HUGUET, Aranau, mestre de l'Estudi, metge, 116.
 IBORRA, Aldonça d', 96.
 ICART, Miquel, lloctinent de Rector, 108, 173.
Impremia, 72, 73, 74.
Inquisició, 57, 80, 81.
 ISERN, Bernat, 131.
 ISERN, Joan, estudiant, 103.
 ISIDOR, Sant, 71.
 Itàlia, 50, 77, 165.
 IU, capella de Sant, 12, 13, 14, 84, 109.
 JACA, Manuel, paer, 128.
 JANER, Ramon, canonge, 37, 71, 127.
 JAUME, En, estudiant, 103.
 JAUME DE LA CASA ANTIGA, capella de Sant, 106.
 JERONI, mossèn. — Vegeu GERÒNIM, misser.
 JESÚS, monestir de, 176.
 JOAN, escuder, 178, 179.
 JOAN I, rei d'Aragó, 64.
 JOAN II, rei d'Aragó, 7, 18, 19, 20, 21, 22, 36, 38, 90, 113, 167, 168.
 JOAN, Sant, 18, 41, 48, 63, 64, 152, 176, 177; *església*, 42, 60, 61, 64, 77, 117, 165.
 JOAN, Antoni, estudiant, 103.
 JOAN, Bernat, rector de l'Estudi, 103.
 JOAN ANTE PORTAM LATINAM, *església* de Sant, 107.
 JOAN D'ARAGÓ, comte de Ribagorça, infant, lloctinent general del Rei, 55, 57, 62, 63, 112, 186, 191, 192, 193, 200.
 JOAN DE JERUSALEM (Sant), 106.
 JOAN EVANGELISTA, Sant, 104.
Jocs dels estudiants, 80, 81, 82.
 JOFRÉ, JUFRÉ, Mateu, paer, 67, 85, 178, 179, 182.
 JOHANICOY, lo morisco, 87.
 JORDÀ, fra, guardià del convent de Sant Francesc, 60.
 JORDÀ DE SEBRÀ. — Vegeu CEBRIÀ, Jordà de. *Jueus*, 85, 172, 173.
 JUFRÉ, paer, Vegeu JOFRÉ, Mateu.
 JUSTES, Pere de les, pagès, 201.
 LABELLERA, Antoni, barber, 76.
 LANÇOL PAYRÓ, Pere, 177.
 LAPEIRA, Antoni, estudiant, 83, 95, 103.
 Lardacans, 130.
 LATASSA, Fèlix, 73.
Lectura de l'Alba, 42, 60, 61, 64, 91, 94, 103, 104, 105, 108, 142, 143, 146, 164, 165, 169, 170.
Lectura de Sant Joan. — Vegeu *Lectura de l'Alba*.
 LLEDÓ. — Vegeu LLEDÓ.
 LLENTÉS. — Vegeu LLENTÉS.
 LERIN, comtesa de, 168.
 LIBÓ, Pere, mestre de l'Escola de Gramàtica, 66, 175.
Libri Etimologiarum, 71. — Vegeu ISIDOR, Sant.
 LLADONOSA, Josep, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 29, 30, 37, 40, 41, 47, 49, 50, 51, 66, 69, 72, 75, 77, 80, 83, 84, 89, 90, 95-100, 102-112, 115, 116.
 LLEDÓ, Miquel, mestre de l'Estudi, 103, 210, 217.
 LLEDÓ I FERRAGUT, J., 56.

- LLEDÓS, Albert, 58, 106.
- Lleida. — *Vegeu Alcarràs, sèquia d'*, 100; 11; *Arxiu de la Catedral*, 8, 9, 11; *Arxiu de la Paeria*, 8, 9; *Biblioteca de la Seu*, 69, 70; *Bonaire*, 14, 17, 26, 94; *Camp de Mart*, 60; *Canaleta*, 80; *Canal d'En Jaca*, 17, 29; *Capfont, raval de*, 71, 81, 91; *carrer d'Agramont*, 71; *c. de Boters*, 81; *c. de Cavallers*: *vegeu c. del Romeu*; *c. de Fraga*, *c. de Mahull*, 103; *c. de Guimerans, de la Tallada*, 14, 72, 175, 176; *c. de la Companyia*, 18; *c. de la Galera*, 18; *c. de la Tallada*: (*vegeu c. de Gutmerans*); *c. del Col·legi*, 14; *c. del Degà*, 64; *c. de les Escoles Majors*, 12, 13; *c. de les Grades de la Seu*, 14; *c. del Parc*: (*vegeu plaça de l'Almudí*); *carrer del Romeu*, *carrer de Cavallers*, 72, 97; *c. dels Joglars*, 12, 14; *c. de Mahull*: (*vegeu c. de Fraga*); *c. de Montcada*, 17, 30; *c. de N'Etxada*, 12, 13; *c. d'Odena*, 17, 18, 30; *c. de Sant Andreu*, 26; *c. Major*, 71, 100; *carrerria d'En Babot*, 72, 85, 175; *costa dels Jueus*, *Cutrassa*, 72, 85, 172; *costa de N'Olius*, 19; *costa de Rodamijans*, 12; *costa de Sant Andreu*, 17, 85; *Cutrassa*: (*vegeu costa dels Jueus*); *Eralds de Sant Martí*, 80, 81, 182; *Hospital de Clergues*, 17; *Hospital de Santa Maria*, 25, 36, 48, 80, 81, 106, 126, 127, 208, 209; (*vegeu Joan, església de Sant i Llorenç, parròquia de Sant*); *Magdalena, parròquia de la 112*; *Pelxera de Pinyana*, 21, 41; *Pes del Rei*, 11; *Peu del Romeu*, 71, 72, 81, 173; *Pich, cantó d'en 175, Pla del Mur*: (*vegeu Pla dels Gramàtics*); *Pla dels Gramàtics, Pla del Mur*, 11, 13, 14, 75, 76, 80; *plaça de l'Almudí*, 11, 180; *pl. de la Cadena*, 18, 40, 80, 127, 173, 217; *pl. de la Suda*, 26; *pl. de Sant Andreu*, 26, 85; *pl. de Sant Joan*, 81, 86, 99; *placeta d'En Goget*, 40; *planell de la Roqueta*, 22; *porta de Sant Berenguer*, 14; *portal de Boters*, 18; *p. de la Suda*, 14; *p. de Sant Andreu*, 18, 89, 172, 173, 203; *p. de Sant Antoni*, 84; *Roqueta*, la, *Llengua de Serp*, 17; *Saboneries*, 13, 25, 26, 208, 209; *Suda, bassa de la*, 80; *Vall Calent, braçal de*, 80. — *Vegeu Col·legi de l'Assumpta*; *Estudi*; *Franciscans*; *Predicadors*.
- LLENTÉS, Bartomeu, 210, 215.
- LLENTÉS, Francesc Joan, ciutadà, 69, 103, 214, 215.
- LLENTÉS, Joan, 182, 194.
- Llibres de text*, 69, 70, 71, 72.
- LLORENÇ, parròquia de Sant, 18, 17, 26, 76, 107, 208.
- LLUC, sant, 21, 22, 25, 29, 43, 44, 45, 46, 147, 148, 151, 156, 171, 172, 195.
- LLUÇA, fra Bernat de, O. M., 61, 103.
- LLULL, Ramon, 60.
- Logica*, 73. — *Vegeu CASTROVOL, Pere de i Estudi de Lleida*.
- LOMBARD, mestre Pere, 69.
- LOPART, Antoni, 195?
- LOPIS, Joan, 204.
- LORIENT, de la cancelleria del Lloctinent, 188.
- LUNA, Pere de. — *Vegeu BENET XIII*.
- LUZÁN, Sanç de, 17.
- Madrid, 79, 190.
- MAGDALENA, parròquia de la, 112.
- MAGDALENA, santa, 33, 42, 112.
- MAHULL, llinatge, 89.
- MAHULL, Bartomeu, mestre de l'Estudi, 18, 19, 21, 23, 29, 52, 61, 67, 96, 103, 104, 126, 127, 129, 130, 135, 136, 137, 141, 154, 156, 158, 160, 161, 165, 166, 170, 171, 184, 208.
- MAHULL, Bernat, mercader, 104.
- MAHULL, Jaume, canonge, vice-prior del Col·legi de Domènec Pons, 103.
- MAHULL, Miquel, assessor del veguer, 40, 68, 86, 104, 189, 205, 206.
- MAHULL, Miquel, canonge, 104.
- MAHULL, Pere, paer, 128.
- MALET, Francesc, rector de l'Estudi, 104.
- Mallorca, 33, 56, 121. — *Universitat*, 56.
- MANENT, mossèn, estudiant, 84, 104, 178.
- MARCH, Miquel, prohóm, 210.
- MARGARIDA, 176.
- MARGARIDA, muller de Guillem Torner, 200.
- MARGARIT, Joan, bisbe de Girona, 107.
- MARGARIT, Joan de, canceller de l'Estudi, 104.
- MARIA de Castella, muller d'Alfons IV el Magnànim, 7, 25, 31, 32, 33, 35, 119, 121, 125, 168.
- MARIMON, Guerau de, estudiant, 104.
- MARINER, Gabriel, paer, 128.
- MARINER, Jaume, paer, 128.
- MARLÉS, Miquel, 104.
- MARQUILLES, Jaume, jurista, vice-canceller a la cort de Martí I, 63.
- MARTÍ, Sant, 179; parròquia de Sant, 9, 11, 17, 18,, 26, 42, 66, 71, 75, 84, 87, 104.
- MARTÍ I, rei d'Aragó, 32, 33, 35, 39, 64, 78, 120.
- Martí, fra Jaume, O. M., lector de la *Lectura de l'alba*, 104.
- MARTÍ, Jeroni, mestre de l'Estudi, 63, 86, 104, 107, 183, 185, 101-104.
- MARTÍ, Joan, pellisser, 75, 145, 179.
- MARTÍNEZ FERRANDO, Jesús Ernest, 21.
- MAS, Jaume, estudiant, 77, 85, 96, 104.

- MASCARELL, Guillem de, mestre de l'Estudi, 63, 104, 154.
MASCARELL, Onofre, mestre de l'Estudi, 104.
MASCARÓ, Tomàs, prohóm, 180.
MATEU, Gispert, síndic, 55, 71, 189, 197.
MATEU, fra Jaume, O. P., 60.
MATEU, fra Joan, O. P., 60, 184, 185.
MATEU, Lluís, misser, mestre de l'Estudi, 20, 54, 70, 104, 133, 134, 208.
MATEU, Pere, estudiant, 105, 127.
MATHEU, Marc, 83.
Mayals, 130.
MAYMÓ, jueu, 172.
MAYRONIS, Francesc, 73.
Medicina, 71; vegeu AGRAMONT, ALBERT
MAGNE, AVICENA *Estudi de Lleida*, GALÉ, HIPÒCRATES i RASIS.
MEDINA, Diego de, estudiant, 105.
MENCÓ, Bernat, prohóm, 184.
MERLÉS, 164.
Mestres de l'Estudi. Vegeu Professors.
MESTRES i TIBAU, Angel, 66.
MEYÀ, Simó, fuster, 174.
MILÀ, Francí del, estudiant, 105.
MILÀ i DE BORJA, Lluís del, estudiant, 55, 105, 184.
MILÀ, Joan-Lluís del, cardenal, 55, 83, 105.
MILÀ, Pere del, Vicari General, 105.
MIQUEL, Joan, estudiant, 105.
MIQUEL, Pere, mestre de l'Estudi, 91, 105, 169, 170.
MIR, Jaume, paer, 67, 105, 169, 170, 182, 184, 185.
MIR, Joan, batxiller, 105.
MIR, Rafael des, mestre de Sagrada Teologia, 91, 105, 125.
MIRACLE, mossèn, rector de l'Estudi, 81, 105, 162.
MIRALLES, Ramon, prohóm, 123.
MIRAUD, Bernat, estudiant gascó, 76, 105.
MIRAVET, Bernat, paer, 128.
MIRÓ, Gabriel, ardiaca, 105.
MIRÓ, Gaspar, estudiant, 105.
MITJAVILA, Ricard de. Vegeu RICARDUS DE MEDIÁVILLA.
Mofx, Jeroni, 95, 105.
MOLA, Bernat, estudiant, 106.
MOLINER, Miquel, paer, 158.
MOLINER, Pere, paer, 210, 215.
MONGAY, Mateu, clavari major, 205.
MONGAY, Miquel, ciutadà, 204.
MONLLEÓ, Ramon, 180.
MONNEY, Arnau de, estudiant, 106.
Montagut, 130.
Montblanc 185, 186.
MONTCADA, llinatge, 21.
MONTCADA, Joan de, 87.
MONTCADA, OTÓ de, estudiant, 85, 86, 106.
MONTCADA, Pere de, estudiant, 85, 86, 106.
MONTCADA, Pere, noble, 184.
MONTFLORIT, Bartomeu de, doctor en Lleis, 106.
Montmagastre, 24, 158.
MONTERRAT, Cosme, bisbe de Vic, 7.
Montsó, 49, 50, 52, 55, 111, 137, 196, 197, 216.
MONTÓS, Guillem de, 32, 33, 106, 120, 121.
MONTÓS, Joan de, metge, 106.
MONTSONIS, Francesc de, estudiant, 58, 106.
MONTSORIU, Nicolau de, canceller, 17, 29, 30, 90, 106.
MONTSUAR, Guerau de, 106.
MONTSUAR, Honorat, de, paer, 63, 217.
MONTSUAR, Lluís de, paer en cap, 88, 106, 107, 127, 133.
MONTSUAR D'ARINYÓ, Miquel, paer, 25.
MONTSUAR, Manuel de, canceller, 9, 20, 23, 30, 37, 41, 47, 61, 66, 70, 77, 90, 94, 101, 103, 105, 106, 107, 127, 134, 185.
MONTSUAR, Onofre de, canonge, 107.
MORA, Antoni de la, prohóm, 123.
MORA, Francesc, estudiant, 107.
MORA, Gabriel de la, paer, 123, 133, 165, 169.
MORA, Joan de la, síndic, 55, 56, 63, 201, 203, 204, 217.
MORAGUES, germans, mossos, 84, 200, 201.
Morella, 60, 84, 105, 180, 195.
MORELLÓ, Francí, notari major de la Paeria, 67, 182, 183, 208.
MORELLÓ, Joan, escriptent, 107, 196, 208.
MORELLÓ, pellicer, 178, 179.
MORENO, fra Joan, franciscà, 22.
MORERA, Emili, 96.
MORONI, 110.
MUNTANYANA, mossèn, estudiant, 107, 176.
Música, escoles de, 76.
NACHÀ, Pere, estudiant, 107, 166.
NAGA, Gaspar de la, fuster, 217.
Nàpols, 90, 100, 110.
Navarra, 114, 198.
NAVARRA, reina de. — Vegeu FOLX, Caterina de.
NAVARRA, Bertran, prohóm, 126, 127.
NAVARRA, mossèn Jaume, paer, 68, 86, 104, 120, 140, 182, 183, 189, 192, 193, 194.
NAVARRA, Joan, estudiant, 104, 107, 141, 154, 156, 158, 192, 193.
NAVARRA, Martí-Joan, prohóm, 208.
NAVARRA, Vicenç, ciutadà, 50.
NAVÉS, Miquel, sastre, 196.
NAVÉS, Pau de, prohóm, 123.
NEGRE, Bartomeu, pagès, 112.
NERA, Jacint de, estudiant, 77, 107.
NICOLAU V, papa, 35, 65, 98.
OLIVES, Joan, paer, 128, 133, 135.
OLZINELLES, Esteve-Joan d', canonge, 107.

- OLZINELLES, Guillem d', prohóm, 162, 165, 170, 185.
- OLZINELLES, Joan d', prohóm, 164, 165, 184, 185.
- OLZINELLES, Pere d', 107.
- OLZINELLES, Pere-Lluís d', 155.
- Oratòria*, mestre d', 42, 66.
- Orde de Sant Joan de Jerusalem*, 106.
- ORIOLA, Francí, prohóm, 208.
- OROMIR, Antoni, 176.
- ORRIOLS, Mateu, clavari de l'Estudi, 107, 161, 210.
- ORRIT, Vicenç, doctor de l'Estudi, 68, 107, 183.
- ORTIGÓ, Berenguer, estudiant, 88, 107.
- Oscà, 23, 52, 53, 145. — *Estudi*, 23, 43, 45, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 78, 96, 136, 137, 145, 165, 167, 168, 169, 202.
- OSSÓ, DUESS, Ramon d', mestre de l'Estudi, 107.
- OVIDI, 66.
- PAGÈS, Joan, prohóm, 165, 169, 171, 183, 185.
- Palau, El, 57, 188.
- PALAU, Joan, estudiant, 108.
- Palau d'Anglesola, 40.
- PALLARÈS, Martí, paer, 163, 175.
- PALLERÈS, Nicolau, prohóm, 139.
- Palma de Flix, 163.
- PAPIOL, fra Pere, O. M., mestre de l'Estudi, 108, 142.
- PARDILLO, Miquel del, estudiant, 108.
- PARDINA, Andreu de la, prohóm, 208, 217.
- PARDINA, Arnau de la, mercader, 34, 39, 126.
- PARDINA, Bernat de la, mestre de l'Estudi, 108, 119, 120.
- PARDINA, mossèn Guillem de la, 114, 195, 196.
- PARDINA, Perot de la, estudiant, 108.
- París, 64, 90.
- PASQUER, Joan, 197.
- PASSA, Miquel, prohóm, 128.
- PASTOR, Bartomeu, prohóm, 130.
- PASTOR, Francí, paer, 25, 108, 165, 166, 169, 170, 171, 182, 184, 185.
- PASTOR, Joan-Manuel, rector de l'Estudi, 108.
- PASTOR, misser, 177.
- PAU ERMITÀ, Sant, 101.
- Pau e treva*; cartells, 188; tractat de, 69.
- PEDRÍS, PEDRIZ, 84, 178, 179.
- PEDROL, Francí, batxiller lector, 68, 108, 218.
- Pedrós, 108.
- Pego, 100.
- PELEGRÍ, misser, fiscal del Bisbe i mestre de l'Estudi, 83, 108, 210.
- PELEGRÍ, Bernat, prohóm, 140,, 141, 154, 156.
- PELEGRÍ, Nadal, estudiant, 108.
- PELEGRÍ, Pere, cavaller, 87, 216.
- PELEGRÍ, Pere, degà i lloctinent del canceller, 29, 88, 108, 123.
- PERE III de Catalunya-Aragó, 51, 64, 111.
- PERE IV, Conestable de Portugal, 20, 103.
- PERE D'ARAGÓ, estudiant, 96.
- PERIS, PERIÇ, Miquel, canonge, 30, 71, 108, 160.
- PEROT, 181.
- PERPENYÀ, Ramon de, prohóm, 126, 127, 131, 140, 159, 202.
- Perpinyà, 52, 55, 56, 202. *Estudi*, 55, 202.
- PERPINYÀ, Francesc de, canonge, 71, 107, 108, 160.
- PERUGIA. — *Vegeu Perusia*.
- PERUSIA, PERUGIA, Joan de, metge, 7, 40, 47.
- PESSONADA, Carles, notari, 84, 180.
- Philosofia Pauperum*, 73. — *Vegeu ALBERT MAGNE*.
- PI, Joan del, estudiant, 70.
- PI, Joan del, llibreter, 72, 109, 210.
- PIC, Simó, mestre de l'Estudi, 109.
- Piera, 104.
- PINO, Antoni-Roc, estudiant, 83, 109.
- PINÓS, Bernat, 32, 33, 34, 109, 120, 122, 123.
- PINYOL, misser, 181.
- PINYOL, Felip, estudiant, 109.
- PIQUER, Joan, 203.
- PIQUÓ, Joan, paer, 154, 156.
- Pisa, 110.
- PIUS II, papa, 99.
- PIUS IV, papa, 41.
- PLÈGAMANS, Jaume, prohóm, 184, 185.
- POCH, José, 104.
- POCULLL, Galceran, prohóm, 130.
- Poeta*. — *Vegeu FERABONU*, Joan Andreu i QUEROL, Jordi.
- Poètica*, mestre de, 66.
- POLO, En, 81, 82, 156.
- POLO, Joan, estudiant, 109, 210, 215.
- POLO, Martí, batxiller, 109.
- POMAR, Pere, 217.
- PONÇ, Bernat, prohóm, 130.
- PONÇ, capella de Sant, 109.
- PONS, Domènec, 14, 67, 68. — *Vegeu Col·legi de l'Assumpta*.
- PONS, Francesc, mestre de l'Estudi, 109.
- PONS, Jaume, beneficiat, 109.
- PONTACHS, Joan de, paer, 128.
- PONTS, Bartomeu, nunci del Conservador de l'Estudi, 57, 109, 210.
- PONTS, Gispert de, veguer, 82.
- PONTS, Miquel, estudiant, 109.
- PORCADELL, Jaume. — *Vegeu FORCADELL*, Jaume.
- PORFIRIUS, 70, 73.

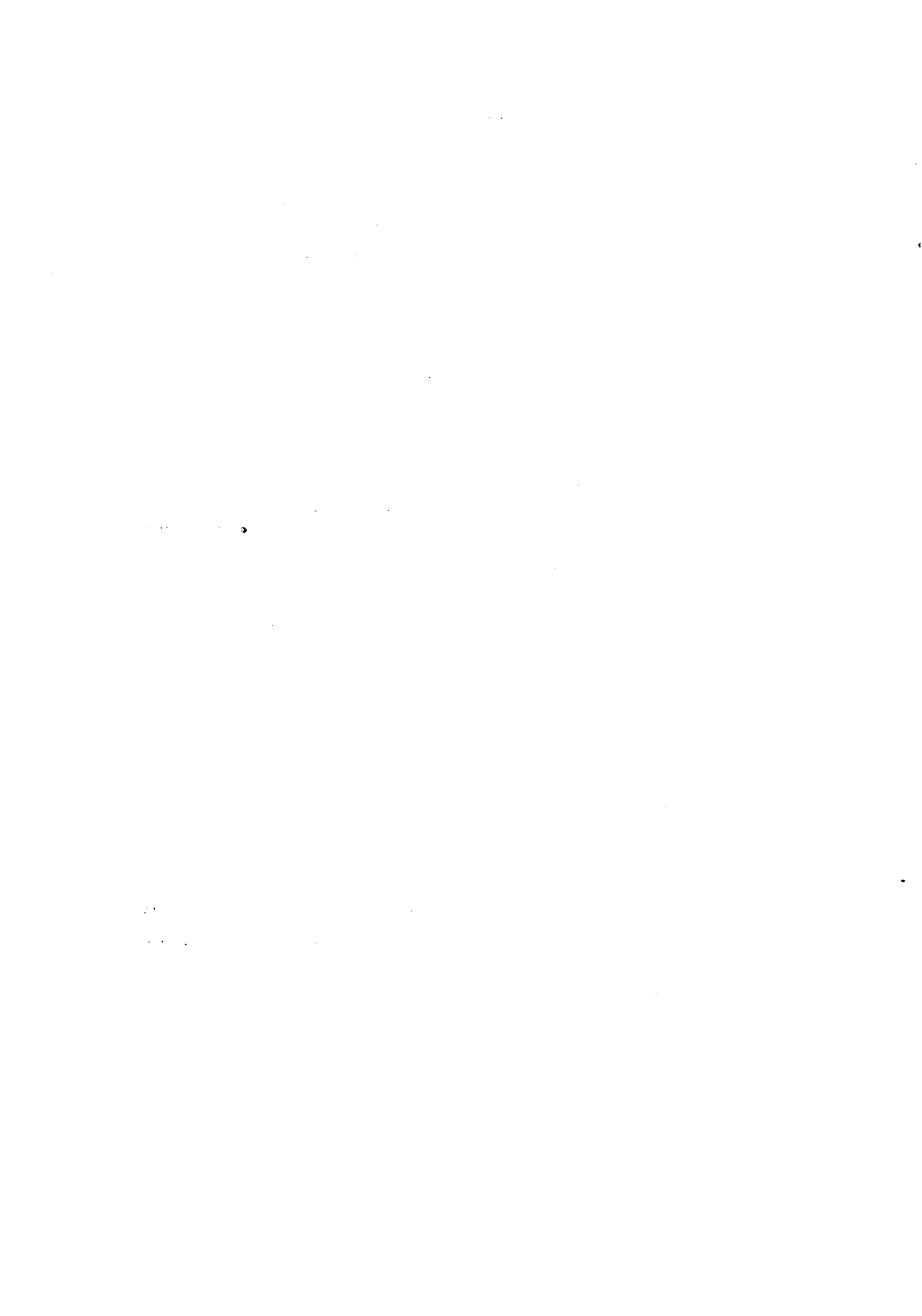
- PORRO. — V. VAYO, Joan-Pere.
- PORTERO, Pere - Guillem, estudiant, 83, 109.
- PORTUGUÈS, mossèn, estudiant, 109.
- POU, Francesc, estudiant, 87, 215, 216.
- POU, Gaspar, canonge, 214.
- POU, Joan, mestre de l'Estudi i metge del Capítol, 109, 116.
- POU, fra Melcior O. P., mestre en Sagrada Teologia, 109.
- POU, Nicolau, ciutadà, 44, 52, 53, 54, 56, 109, 133, 135, 136, 144, 146, 147, 161, 165, 166, 169, 170, 185.
- POU, Pere, mestre de l'Estudi i metge del Capítol, 87 110.
- POU, Perot, paer, 86, 133, 186, 208.
- POYO, Nicolau de, beneficiat, 17.
- PRADES, comtes de, 47.
- Predicadors*, 111; *influència a l'ensenyament*, 59-62; *llibres*, 188; *monestir*, 21, 48, 61, 70, 84, 109.
- PROBAST, mossèn, 126.
- Professors de l'Estudi*: ABRÍ, Miquel; AGRAMONT, Jaume d'; ALER, Jordi-Joan; ASSAM, Bernabeu; BARDAXÍ, Antoni; BELLOCH, Bernat; BERALDA, Gabriel; BOSCH, Bernat del; BROQUETA, fra Antoni; CALDERÓ, A.; CANELLES, N.; CASTANT, fra Gaspar; CLARAMUNT, Joan de; COLOM, Berenguer; CORRIDA; ESBLADA, Bernat; FELIP, mestre; FÈLIX, mestre; GALLACH, Joan; GERÒNIM, misser; GIBERT, Berenguer; GIRALT, Francesc; GONSALES; GRINYÓ, Bartomeu; GUIMERA, Jaume de; HUGUET, Arnau; LIBÓ, Pere; LLEDÓ, Miquel; MAHULL, Bartomeu; MARTÍ, Jeroni; MASCARELL, Guillem; MASCARELL, Onofre; MATEU, Lluís; MIQUEL, Pere; ORRIT, Vicenç; OSSÓ, Ramon d'; PAIOL, fra Pere; PARDINA, Bernat de la; PASTOR, Francesc; PELEGRÍ, misser; PIC, Simó; PINÓS, Bernat; PONS, Francesc; POU, Joan; POU, Pere; PUYÓ, Joan del; QUERALT, Francesc; QUEROL, Jordi; QUILIS, Nicolau; RAM, Blasi; RAMON, Perot; REMOLINS, Gispert; RIBESALTES, Joan de; RIQUER, Antoni; RIQUER, Jaume; ROBIÓ, Antoni; ROSSELL, Joan; SALA, Antoni; SANTA FE, Antoni; SEGUER, Joan; SOLDEVILA, Climent; SOLDEVILA, Eulogi; SOLDEVILA, Felip; SOS, Berenguer de; SUNYER, Simó; TORRES, Domènec; VAYO, Joan-Pere; VIDAL, Bernat.
- Propietats dels Planetes en lurs relacions ab les malalties*, 71. — Vegeu ALBERT, MAGNE.
- Prostitució*, 14, 75, 82, 83, 84, 137, 178, 179, 180, 181.
- PROU, Perot, paer en cap, 83.
- PUYÓ, Joan del, mestre de l'Estudi, 110.
- QUERALT, Francesc, mestre de Medicina, 110.
- QUERALT, Melcior de, canceller de l'Estudi, 7.
- QUEROL, CYROLIUM, Jordi, mestre de l'Estudi, 110.
- QUILIS, fra Nicolau O. M., mestre de l'Estudi, 66.
- QUINTANA, Martí, prohoms, 171, 173, 181, 185.
- QUINYONERO, fra Antoni O. M., mestre de la *lectura de l'alba*, 61. 110.
- RABINS, Joan, canonge, 37, 69, 71.
- RAFART, Guerau, enviat pels Paers al rei, 191.
- RAM, Blasi, ardiaca, mestre de l'Estudi, 23, 69, 110.
- RAM, Domènec, bisbe de Lleida, 65, 110, 113.
- RAMAÇ, Bernat, prohoms, 130.
- RAMON, Antoni, estudiant, 110.
- RAMON, Perot, mestre de l'Estudi, metge, 110.
- RAMONET, capítol de bàndols, 86, 186.
- RASIS, 69, 71.
- RATERA, Antoni, 201.
- RAVERT, Francesc-Joan, estudiant, 110.
- REBOLLEDO, capítol, 21.
- Rector de l'Estudi*, 87-90, 95. — Vegeu ABRIL, Antoni; ALBERT, mossèn; ALCOLEIA, Martí Joan; CASTELLS, Joan; FACS, Lluís de; FAGE, Miquel; JOAN, Bernat; MALET, Francesc; MIRACLE; PASTOR, Joan-Manuel; SOLER, Pere; SOLSONA, Francesc de; TEIXIDOR, mossèn.
- Regiment de preservació a epidèmia e pestilència e mortaldat*, 71. — Vegeu AGRAMONT, Jaume d'.
- REGUANT, Miquel, 213.
- REMOLINS, Antoni de, estudiant, 110.
- REMOLINS, Francesc de, cardenal, 8, 49, 50, 110, 207.
- REMOLINS, Galceran, 50, 217.
- REMOLINS, Gispert de, mestre de l'Estudi, 44, 45, 49, 50, 82, 111, 146, 149, 150, 157, 162, 170.
- REMOLINS, Miquel de, 50, 111, 207.
- Rethorica* de Miguel Salinas, 73.
- REVERT, Joan, notari, 204.
- RIAMBAU, Joan, paer, 123, 126.
- RIAMBAU, Nadal, procurador, 174, 184, 185.
- RIBAGORÇA, comte de. — V. JOAN D'ARAGÓ.
- RIBERA, Joan, misser, 58, 111, 212, 213.
- RIBERA, Nicolau, paer, 165, 169, 185, 210.
- RIBERA, Salvador, 144.
- RIBES, fra Rafael, O. P., lector de Teologia, 111.

- RIBESALTES, Joan de, mestre de l'Estudi i metge, 111, 116.
- RICARDUS DE MEDIÀVILLA, O. M., 69.
- RICART, Pere, 195.
- RIERA, Antoni, estudiant, 60, 61.
- RIQUER, Antoni, estudiant, 76, 81, 111, 163.
- RIQUER, Antoni, juriconsult, mestre de l'Estudi, síndic de Lleida, 20, 23, 43, 52, 67, 87, 111, 139, 140, 141, 158, 169.
- RIQUER, Jaume, mestre de l'Estudi, 111, 127.
- RIQUER, Lluís, estudiant, 87, 111, 210, 215, 216.
- RIQUER, Perc, prohóm, 123.
- RIU, Esteve del, estudiant, 112.
- RIUS, llinatge, 86.
- RIUS, Berenguer de, mercader, 24, 158, 182.
- RIUS, Francesc de, 95.
- RIUS, Joan de, doctor en decrets, 112.
- RIUS, Jordi Miquel de, veguer, 83, 86.
- RIVÓ, Jordi-Miquel, 195.
- ROBIÓ, Antoni, mestre de l'Estudi, 112, 195.
- ROBIÓ, Gaspar, paer, 25, 34, 82, 170, 171, 196, 217.
- ROBIÓ, Joan, prohóm, 208.
- ROBIÓ, mossèn Jaume, coHegial de l'Assumpta, 68, 112, 194.
- ROBIÓ, Perot, estudiant, 112, 218.
- ROCA, Josep M., 55.
- RODA, Francesc de, oficial del Bisbe, 36.
- ROGER, Pau, llibreter, 71, 72, 112.
- ROIG, Andreu, estudiant, 112.
- ROIG, Antoni, estudiant, 112.
- ROIG, Miquel, estudiant, 112.
- ROIG, Pere, estudiant, 112.
- ROIS, Simó, estudiant, 112.
- Roma, 31, 35, 36, 37, 50, 90, 110, 117, 126.
- ROMEU, estudiant, 112, 163, 164.
- ROMEU, Joan, prohóm, 130.
- ROMEVA, vídua, 84, 178.
- ROS, Jeroni, estudiant, 112.
- ROSSÉLL, Joan, mestre de l'Estudi, 28, 43, 44, 112, 141, 146, 147, 164, 169, 170, 182, 183, 184, 185.
- ROSSÉLL, Pere, notari, advocat de la Paeria, regent de la Cúria, 112.
- ROSSÉLL, Ramon, beneficiat, 90, 112, 160.
- Rosselló, 78.
- ROSSÉLLÓ, Montserrat, 116.
- Rota, Tribunal de la*, 110.
- ROTLAN, Antoni, 69, 71.
- RUANSET, Bartomeu, 195.
- RUBIÓ, Perot, estudiant de Lleis, 63.
- RUBIÓ I LLUCH, Antoni, 40, 41, 51, 64.
- SABATA, Antoni, clavari, 84, 113, 122.
- SABATER, Joan, batxiller, 113, 176.
- SÁINZ DE BARANDA, Pedro, 60, 65, 97, 99, 112.
- SALA, Antoni, mestre de l'Estudi, 57, 113, 211.
- SELLEN, Antoni, 69.
- SALINAS, Miquel, 73.
- SALVADOR, Francí, ciutadà, 79, 155.
- SALVADOR, Françoi, paer, 43, 130, 131, 141.
- SALVADOR, Joan, prior del Collegi de l'Assumpta, 68, 113, 189.
- SALVADOR. — V. *Confraria de Santi*.
- SALVANY, Pere-Joan, veguer, 203.
- SANAHUJA, O. M., P., 9, 29, 34, 36, 40, 60, 61, 64, 65, 66, 89, 94, 95, 96, 98, 99, 102, 103, 104, 107-114, 116, 117.
- SANÇ, Francesc, estudiant, 113.
- SANÇ, Francesc, paer, 169, 170, 171, 185.
- SANÇ, Galceran, batxiller, 113.
- SANÇ, Joan, estudiant, 113.
- SANÇ DEL ENDONYO, Martí, paer, 193, 194.
- Santa Creu*, festa de la, 217.
- SANTA CREU, O. M., fra Lluís de, confessor de Joan II, 113.
- SANTA CREU, Pau de, oficial del bisbe Ram, 65.
- SANTA FE, Antoni de, mestre de l'Estudi, 113.
- SANTA FE, Pau de, conseller d'Alfons el Magnànim, 113.
- SANTALLÚCIA, Joan, estudiant, 80, 195.
- SANTÀNGEL, mossèn Leonard, estudiant, 106, 113, 184, 196, 217.
- SANTÀNGEL, Joan Lluís de, estudiant, 113.
- Santíssima Trinitat*, capella de la, 104.
- SANTVICENÇ, Joan de, llaurador, 89, 203.
- SAPLANA, ÇAPLANA, Galceran, paer, 43, 54, 138, 140, 141, 154, 156, 158, 159, 161, 164, 169, 184, 185.
- SAPLANA, Miquel, 176.
- SAPORTA, Eduard, mercader, 23, 24, 140, 153, 154, 156, 158, 159, 161, 185.
- Saragossa, 32, 39, 52, 53, 56, 67, 137, 198, 213.
- SASSALA, Francí, prohóm, 162.
- SASSALA, Pere, prohóm, 210.
- SAURÍ, Joan, beneficiat, 160.
- SBLADA, Bernat. — V. *ESBLADA*.
- SCOT, Duns, 69.
- SEBRÀ, Jordà de. — V. *CEBRIÀ*, Jordà de.
- SEGARRA, Margarida, 181.
- SEGORS, Miquel de, batxiller en decrets, 114.
- Segre, 22, 30, 71, 81.
- SEGRERA, Pere Arnau, prohóm, 22, 24, 43, 45, 47, 54, 56, 67, 114, 133, 134, 136, 138, 140, 141, 147, 156, 158, 166, 167, 169, 170-172, 180, 182, 183, 185, 194.

- SEGUER, Joan, mestre de l'Estudi, 63, 114, 218.
- SEGURA, Alfonso de, estudiant, 114, 117.
- SENFORÉS, canonge, 71.
- SENT-ANDREU, Pere de, prohóm, 128, 135.
- SENT-CLIMENT, Bernat de, estudiant, 114, 176, 177.
- SENT-CLIMENT, Bernat, prohóm, 179.
- SENT-CLIMENT, Joan, paer, 127.
- SENTÍIS, Domènec, mercader, 17.
- SENTÍIS, Pere, prohóm, 161.
- SENT-JOAN, Joan de, mercader, 145.
- SENT-JORDI, Joan de, llibreter, 70, 114.
- SENT-MARTÍ, Joan de, llibreter, 114.
- SENT-VICENT, Joan de, llaurador, 203.
- SERRA, Andreu, clergue, 69, 114, 174, 175.
- SERRA, Antoni, fuster, 209.
- SERRA, Guillem, prohóm, 133, 161.
- SERRA, Joan, cavaller i paer, 25, 69, 164, 174, 175, 182, 193, 196, 208.
- SERRA, Joan, prohóm i doctor, 114, 128.
- SERRA, Lluís, prohóm, 158, 159, 161.
- SERRA I RAFOLS, Elies, 9, 107.
- SETCASTELLA, Joan de, 114.
- Sicília, 68, 100, 174.
- Siena, 90, 115, 124.
- SIMÓ, Garcia. — Vegeu VALLTERRA, Garcia de.
- SIURANA, Bernat, paer, 154, 155, 156, 168, 169, 162.
- SIURANA, Pere, síndic, 79, 190, 203.
- SOLDEVILA, Climent de, mestre de l'Estudi, metge, 198.
- SOLDEVILA, Elionor, 115.
- SOLDEVILA, Eulogi de, mestre de l'Estudi, 63, 114, 217.
- SOLDEVILA, Felip de, metge de l'Estudi, metge del Capítol, 101, 104, 108, 114, 142, 155.
- SOLDEVILA, Pere, prohóm, 210.
- SOLDEVILA, Salvador de, paer, 93, 115.
- SOLER, Baltasar, 103.
- SOLER, Jaume, prohóm, 119, 120, 123, 124.
- SOLER, Francesc, doctor en dret, 19, 115, 180, 131, 132, 135, 136.
- SOLER, Guillem, prohóm, 165.
- SOLER, Joan, canceller, 29, 102, 115, 124.
- SOLER, Joan, paer, 83, 90, 123.
- SOLER, Miquel, ciutadà, 106, 165.
- SOLER, Pere, rector de l'Estudi, 115.
- SOLER, Ramon, estudiant, 90, 115, 124, 125, 163.
- SOLSONA, Antoni, verguer, 189, 193.
- SOLSONA, Francesc de, rector de l'Estudi, 49, 115.
- SOLSONA, Gaspar de, estudiant, 115.
- SOLSONA, Joan, secretari de Joan II, 139.
- SOLSONA, Ramon, canonge, 30, 68, 76, 115.
- SOPHERA, Antoni, canonge, 71, 160.
- SORIA, Eiximeno de, estudiant, 115, 127.
- Sorrento, arquebisbe de. — Vegeu REMOLINS, Francesc.
- SOS, Berenguer de, mestre de l'Estudi, 115.
- Soses, 21.
- SPANYOL, Antoni, procurador del Col·legi de l'Assumpta, 115, 203, 204.
- SPANYOL, Francesc, beneficiat de la Seu, 115, 203.
- SPANYOL DE CASTRE, mossèn, paer, 189.
- Spica*. — Vegeu *Summa* de dret canònic.
- SPOALTER, Gabriel i Nicolau, paers, 82, 144, 164, 184, 195.
- SPOALTER, Pere, clavari, 115.
- Sidries Scolàstiques*, Les (traducció de Petrus Comestor), 71.
- SUCARRATS, Ramon, estudiant, 106, 115.
- SUELLES, Joan, estudiant, 115.
- SUERA, Joan, prohóm, regent l'ofici de sots-veguer, 156, 165, 169, 172, 173, 175, 185.
- SUERA, Miquel, paer, 63, 217.
- Summa confessorum*, 70.
- Summa*, de dret canònic, 69, 115, 140.
- Sunyer, 40.
- SUNYER, Bartomeu, beneficiat de la Seu, 70, 115.
- SUNYER, Francesc, prohóm, 156.
- SUNYER, Joan, àlia FONTOVA, prohóm, 133.
- SUNYER, Pere, prohóm, 155, 168, 159, 161, 169, 170, 171, 172, 185.
- SUNYER, Simó, mestre de l'Estudi, 116, 119, 120, 122, 123, 124, 140.
- Super totam Philosophiam Naturalem Aristotelis*, 73. — Vegeu CASTROVOL, Pere de.
- Tamarit, 186.
- TAPIOLES, Lluís, paer, 128.
- Tarragona, 56, 89, 111, 162, 195.
- Tarrantona, 23, 69, 105, 110.
- Tàrrega, 52, 54, 56, 101, 139, 170.
- TÀRREGA, Gabriel de, ciutadà, 97.
- TÀRREGA, Miquel, prohóm, 169.
- TARRET, Joan, 40.
- TARRET, Pere, 40.
- TARROÇ, Miquel, viuda d'en, 194.
- TARROÇ, Pere, paer, 128, 134, 149.
- TEIXIDOR, Joanot, estudiant, 116.
- TEIXIDOR, mossèn, Prior del Col·legi de Domènec Pons, 116, 194.
- TEIXIDOR, mossèn, rector de l'Estudi, 49, 68, 116, 196.
- TEIXIDOR, Pere, paer, 68, 128, 130, 135, 138, 141, 142, 156, 194.
- TEIXIDOR, Verdagner, estudiant, 116.
- Teologia*. — V. *Estudi de Lleida i Lectura de l'Alba*.
- TERENCI, 66.
- TOLEDO, Ferran de, 13.

- TOLEDO, Pedro de, clavari de l'Estudi, 13, 34, 126.
- TOMÀS, Bartomeu, paer, 128.
- TOMÀS D'AQUINO, Sant, 69, 70. — *Primum Scriptum*, 70. — *Quart de Sant Tomàs*, 70.
- TOMÀS, Sant, 44, 46, 158.
- TORNER, Guillem, 200.
- TORRABELLA, Bernat Joan, 217.
- TORRAS I BAGES, Josep, bisbe de Vic, 60.
- TORRE, Rodrigo de la, ciutadà, 198.
- Torrefarrera, 40.
- Torregrossa, 106, 107.
- TORRES AMAR, F., 110.
- TORRES, Antoni, advocat i catedràtic, 32, 116, 119, 120, 121.
- TORRES, comanador de, prohóm, 130.
- TORRES, Domènec-Tomàs, professor de l'Estudi, 116.
- TORRES, Jaume de, estudiant, 116.
- TORRES, Joan, paer, 128, 157, 159, 161, 165, 171, 175, 185.
- TORRES, misser Miquel, 113.
- TORRES, Simó de, notari, 68, 128, 150.
- TORRES, Simó de, estudiant, 116, 150.
- Torres de Santui, 83.
- Torreserrona, 155.
- Tortosa, 53, 56, 181.
- Tractat de Cavalleria*. — Vegeu ASSAM, Bernabeu.
- Tractatus super Libros Physicorum Aristotelis*, 73. — Vegeu CASTROVOL, Pere de.
- TREMP, Joan, nunci dels Paers, 132.
- TRISTANY, Joan, 201.
- TRUMVIEJO, Diego, estudiant, 116.
- TUL·LI. Vegeu CICERÓ.
- UBACH, prior, 131.
- Ulldecona, 80, 101, 195.
- URGELL, Jaume, prohóm, 130, 161.
- URGELLÉS, Jaume, paer, 145, 163.
- URGELLESÀ, 176, 177.
- Usatges de Catalunya*, 69.
- VALCEBRÉ, Ramon, paer, 68, 189.
- València, 29, 55, 106, 170, 181, 202. — V. *Estudi*, 55, 56, 202.
- VALERI, capella de Sant, 105.
- VALLA, Lorenzo, 73.
- Valldellou, 58, 106.
- VALLS. — V. DESVALLS.
- VALLS, Bernat, 112, 186.
- VALLTERRA, alias Garcia Simó, canonge de Calataiud, 103.
- VALLTERRA, Garcia de, canonge de Lleida, 29, 37, 69, 71, 117, 127, 160, 161, 163.
- VALLTERRA, Julià, 164.
- VALLTERRA, Llorenç de, 81, 117, 164, 165, 166, 169, 171, 184, 185.
- VALLTERRA, Pere de, estudiant, 116.
- VALLVERDÚ, Josep, 14.
- VALSECA, Jeroni, 189.
- VALTERRA, Garcia de. — Vegeu VALLTERRA, Garcia de.
- VAQUERÒ, canonge, 160.
- VARGUES, Antoni de, barber, 106.
- VAYO, Joan-Pere, àlias PORRO, mestre de l'Estudi, 80, 114, 117, 195, 210, 215.
- VERDAGUER, Francí, 195, 196.
- VERDAGUER TELXIDOR, estudiant, 116.
- VERDANCA, VERDANCHA, estudiant, 64, 117, 181.
- VERNET, Pere del, prohóm, 217.
- Vestit dels estudiants*, 77.
- VIANA, Príncep de. — Vegeu CARLES, príncep de Viana.
- Vic, 56, 163.
- VIDAL, Bernat, 34, 117, 125.
- VIDAL, Jaume, 90, 124, 131, 140.
- VIDAL, Pere, prohóm, 130.
- VIDELLA, Antoni, estudiant, 117.
- VILA, Francesc, prevere, 41.
- VILAFRANCA, Bernat de, veguer, 95, 195.
- VILAFRANCA, Miquel, paer, 217.
- VILAFRANCA, Pons de, jurista, 117.
- VILAGRASSA, Bernat, paer, 196.
- VILAGRASSA, Jaume, estudiant, 70, 117.
- VILANA, notari de la Diputació, 49.
- VILANOVA, Bernat de, estudiant, clergue tonsurat, 70.
- VILANOVA, Gabriel de, ardiaca, 70.
- Vilanova de la Barca, 40.
- Vilanova de l'Horta, 95, 112.
- Vilanova de Remolins, 40.
- VILAPLANA, Manuel de, paer, 29, 156, 160, 161, 162, 165, 166, 169, 171, 184, 185.
- VILASECA, Jeroni, estudiant, 117.
- VILLANUEVA, Jaime, 65, 97, 101, 110, 113.
- VIRGILI, 66.
- VIVES, Andreu, metge i beneficiat, 117.
- VIVES, Joan, paer, 34, 43, 120, 126, 128, 135, 137, 138, 140, 141.
- XAMPANER, notari, 197.
- XIMELLI, mossèn, 163.

T A U L A

ADVERTIMENT	5
INTRODUCCIÓ	7
I. ELS EDIFICIS ESCOLARS	11
Les Escoles Majors i altres edificis universitaris segons els censos parroquials de 1429-31	11
L'Estudi durant el setge del 1464	18
Restauració de les Escoles	21
Reparació de les cases dels límits de l'Estudi	26
II. EL RÈGIM ADMINISTRATIU I ECONÒMIC	31
Intents de redreç de l'Estudi. Mesures reials. ¿Fou posada a la pràctica la reforma del bisbe Aznárez?	31
Les rendes de l'Estudi	39
El salari dels catedràtics. Provisió de càtedres	41
En defensa del privilegi unificador	51
La Conservadoria de l'Estudi	56
III. DIDÀCTICA UNIVERSITÀRIA	59
Criteris i orientacions doctrinals a l'Estudi	59
Les facultats de l'Estudi	62
El Col·legi de l'Assumpta	65
Tractats i llibres de text. Libreters i relligadors	69
L'establiment de la impremta a Lleida. Per què no reeixí a l'Estudi?	72
IV. COM VIVIEN I COM DISTRIBUEIXEN EL TEMPS ELS ESTUDIANTS	75
Cases de dispeses. Vestits i hàbits	75
Jocs i esports	80
Moralitat: bordells, macips i alcavots	82
Bandositats i avalots a l'Estudi	85
Qüestions del Rector de l'Estudi i el Canceller amb el Bisbe, el Veguer i els paers de Lleida	87
Recomanació d'universitaris pels paers de Lleida	90
V. EL PERSONAL UNIVERSITARI (1490-1624)	93
Una llista d'estudiants, professors i altra gent de l'Estudi	93
Relació alfabètica per cognoms	94
DOCUMENTS	119
ÍNDEX DE NOMS	219

ACABAT D'IMPRIMIR A GRÀFIQUES MARINA, S. A.,
DE BARCELONA, EL DIA 15 DE FEBRER DE 1970.

